

שמואל ב'

The first four chapters of שמואל ב' demonstrate that the kingdom of Israel was officially being transferred to דוד. Three events lead to דוד's ascension to the throne, the death of שאול and his sons, the death of אבנר and the death of איש בשת. Although all three events paved the way for דוד's kingship, he mourned the death of all three. In chapter 1 an Amalekite lad attempts to curry good favor with דוד by informing דוד of his role in שאול's death. דוד does not consider this a favor at all and kills the lad for his boasting. דוד then sings a dirge for שאול and his sons. דוד is crowned king over שבט יהודה in חברון and אבנר, שאול's general crowns שאול's son איש בשת king over the rest of Israel. דוד's house and שאול's house compete in a game of war to determine who could better defend the nation. In this war אבנר kills the fleet footed עשהאל who is דוד's nephew and then the game turns violent. 360 men of שאול's side are killed and 20 from דוד's side, and all could see that דוד was being strengthened while the house of שאול was waning.

אבנר is accused of taking a former wife of שאול (which is tantamount to wanting the throne). אבנר defects to דוד's side, which does not bode well with דוד's chief of staff, יואב. יואב kills an unsuspecting אבנר for the treachery of appointing איש בשת and for killing his brother, עשהאל. דוד profusely mourns for אבנר as a demonstration that he had no

hand in the assassination. Next איש בשת is assassinated by two men who also attempt to gain favor with דוד, and דוד kills them as well. דוד now rules unopposed in חברון, and he rules there for 7 years. דוד conquers ירושלים in an attempt to bring his capital closer to the territory of the tribe of the first king, namely בנימין. In the conquest of ירושלים, יואב distinguishes himself as a military hero and is appointed as דוד's chief general. The פלשתים and חירם king of צר hear of דוד's ascension to the throne and react in exact opposite ways. The פלשתים go to war and are roundly defeated, and חירם makes peace and builds דוד a palace.

דוד brings the ארון to ירושלים. Amidst great celebration along the way tragedy strikes עוא who touches the ארון after it almost falls. He is immediately killed and דוד calls off the celebration. Three months later, דוד renews the celebration and dances profusely before the ארון to the displeasure of מיכל, for such is not the honor of a king. דוד defends his position that before Hashem man has no כבוד, not even a king.

דוד then asks to build the בית המקדש for Hashem, but is turned down in favor of a son yet to be born. דוד responds quite favorably to this and his kingdom becomes stronger and stronger as he conquers and subdues enemy after enemy.

דוד then inquires about the survivors of the house of

שאול, and how he can fulfill the promise he made to יהונתן to look after his children. A child of יהונתן, משיבשת is found, who is crippled. דוד appoints a former servant of שאול's ציבא to serve משיבשת and keep him comfortable.

דוד sends a message of peace and consolation to חנון king of Amon over the loss of his father נחש. חנון is concerned that this is a spy mission and deeply embarrasses דוד's delegation. This ends in war and it is during this war that דוד, who remains home in ירושלים, calls for a woman בת שבע and weaves a tangled web of events that would haunt him for the rest of his life. For breaking up a home, his own home would come to severe disruption. For the violence done to אוריה, דוד would be chased by the sword. A son of דוד's, אבשלום, violates a daughter of דוד's, תמר. דוד's son אבשלום kills אמנון. אבשלום rebels against his father and in a long protracted story דוד is forced to flee ירושלים and is only saved by אבשלום's refusal to take the advice that would have made his rebellion successful. משיבשת is accused of rebellion, שבע בן בכרי curses דוד and שבע בן בכרי rebels as well. A famine consumes Israel and דוד puts an end to it by atoning for a sin of the house of שאול to the גבעונים. A song of דוד's follows, as well as a list of exploits at war and of דוד's generals.

The book of Shmuel ends with a story of how דוד came to purchase the mount where the בית המקדש would be built.

Tragically, it too involves pain and suffering for **וַיִּי**, but in the end he takes charge, takes the blame for his actions, repents and prepares for Hashem's presence on the mountain he had purchased.

פרק א'

- (3A) (a) נער עמלקי informs דוד of שאול's death.
- (b) דוד presses the נער for more information and he responds.
- (c) דוד kills the נער עמלקי for taking שאול's life.
- (d) דוד laments the death of שאול and יונתן.
- (3B) (a) IRONY: שאול lost his kingdom for having pity and not killing the king of עמלק. שאול lost his life because an עמלקי had pity and did kill him.
- (b) Identity of this נער¹
- (4B) Chazal do not allow anyone to offer self-incriminating evidence in court.² How then could דוד kill the נער on his own testimony?³
- (4A) (a) Compare this case to יהושע killing עכן on עכן's own testimony.⁴
- (b) Compare this case to the lad killing אבימלך⁵
- (4B) נער עמלקי. Can someone from עמלק convert?⁶
- (4B) דוד laments. Remember that דוד is now clear to being crowned king yet he laments the loss of what was preventing him from reaching his destiny.⁷
- (5) What is ספר הישר?⁸
- (6) Do you think the נער עמלקי was telling the truth?⁹ At what

point of א"ל פרק ל"א must he have done this?¹⁰ What evidence
can you cite from א"ל לא:ד-ה that שאול did not immediately die
from his self inflicted wound?¹¹

פרק א'

(3A) (a) 1-5

(b) 6-12

(c) 13-16

(d) 17-27

(3B) (a) 6-10

(b) 13

(4B) 16

(4A) 16

(4B) 13

(4B) 17-27

(5) 18

פרק א' REVIEW OF

דוד is informed by a נער עמלקי that שאול and יונתן were killed by the פלשתים. דוד presses the lad for more information and the lad states that he found שאול mortally wounded, with very little life left in him (שאול apparently had not died from falling on his sword in פרק ל"א (שמואל א'). שאול, the lad says, asked the lad to finish him off, and the lad, knowing that שאול could never survive this

wound, does so. He takes שאול's crown and arm bands and gives them to דוד. דוד and his men rend their garments over the bad news. דוד then rebukes the נער עמלקי for killing the chosen of ה' and דוד kills him.

דוד then laments the loss of שאול and his dear friend יונתן, especially concentrating on their might, and how they built up the land of Israel. The refrain איך נפלו גבורים is repeated a few times.

פרק ב'

(3A) (a) דוד is crowned king in חברון and he learns of the valor of יביש גלעד.¹²

(b) דוד addresses the men of יביש גלעד.

(c) אבנר crowns איש בשת king and he rules for 2 years¹³; דוד rules in חברון 7 years.

(d) The game of war¹⁴ between the house of שאול and the house of דוד, represented by אבנר and יואב.¹⁵

(3B) (a) עשהאל is killed.¹⁶

(b) דוד's side loses 20 men and שאול's side loses 360.¹⁷

פרק ב'

(3A) (a) 4

(b) 5-7

(c) 8-11

(d) 12-32

(3B) 19-23

REVIEW OF 'פרק ב'

דוד is crowned king of יהודה in חברון and he expresses his appreciation for the heroism of the people of יביש גלעד in burying שאול and his three sons. אבנר appoints איש בשת, the son of שאול as king over the rest of Israel. איש בשת ruled altogether 2 years, and דוד ruled in חברון 7 1/2 years. אבנר represents שאול's side and יואב represents דוד's side in a game which would apparently decide the outcome of the two kingdoms. In this game, עשהאל is killed by אבנר and דוד's men kill 360 of שאול's men while losing 20 themselves. דוד's kingdom waxes stronger and stronger while שאול's wanes weaker and weaker.

פרק ג'

(3A) (a) דוד's wives and children are listed.¹⁸

(b) אבנר becomes estranged from איש בשת and makes a pact with דוד.¹⁹

(c) דוד insists on the return of מיכל before making any agreements with אבנר.²⁰

(d) דוד and אבנר came to terms.²¹

(e) יואב kills אבנר.²²

(f) דוד laments אבנר's death.²³

(3B) (a) Why isn't מיכל listed?²⁴

(b) Accusation of איש בשת against אבנר is along the line of מורד במלכות.²⁵

(c) Why is פלטי בן ליש referred to as פלטיאל here?²⁶

(4B) מדה כנגד מדה regarding דוד's curse to יואב.²⁷

פרק ג'

- (3A) (a) 2-5
- (b) 6-12
- (c) 13-16
- (d) 17-21
- (e) 22-27
- (f) 28-39

- (3B) (a) 3-5
- (b) 7-8
- (c) 15

(4B) 29

REVIEW OF פרק ג'

The house of דוד continues to grow stronger, while שאול 's house becomes weaker and weaker. דוד's 1st 6 sons and their mothers are mentioned. איש בשת accuses אבנר of taking שאול's concubine, (such an act being מורד במלכות)²⁸, and אבנר reacts with anger. אבנר

promises to turn to דוד's side and revert the entire kingdom to him from דן (in the North) to באר שבע (in the South).²⁹ אבנר sends over a message to דוד, who answers that he will only accept אבנר's presence if he delivers מיכל back to him. מיכל is taken from her husband, פלטי בן ליש and returned to דוד. אבנר convinces the men of דוד that דוד will make a better king than איש בשת and דוד receives אבנר and they sign a pact of peace. יואב, meanwhile, hears of this pact, and warns דוד that אבנר's intentions were not honorable. יואב accuses אבנר of wanting to know דוד's position to ultimately fight דוד. דוד does not respond, and יואב therefore takes the opportunity to kill אבנר. יואב's prime motive appears to be vengeance for his brother עשהאל's death.³⁰ However, the average Israelite may have thought that דוד was behind this deed. דוד leaves no mistake though, in his effusive eulogy over אבנר, that he did not want this to happen.³¹ The people are satisfied that דוד had no hand in אבנר's death as he expresses his utter contempt for his own warrior and nephew, יואב.

פרק ד'

(3B) מפיבשת s son יונתן.³²

(3A) The assassination of איש בשת, and דוד's reaction.³³

(3B) Notice that the king is taking a nap in the afternoon.³⁴

(4B) קל וחומר.³⁵

פרק ד'

(3B) 4

(3A) 5-12

(3B) 5

(4A) 10-11

Review of 'פרק ד'

מפיבשת's son יונתן is introduced. Although his presence had nothing to do with the story on hand, the fact that he was crippled will be germane to events later in 'שמואל ב'.³⁶ איש בשת is assassinated while he sleeps by 2 of his own tribesmen, רכב and בענה. They present דוד with איש בשת's head thinking this would put them in good stead with דוד. They were mistaken. דוד has them killed and cuts off their hands and feet for all to see and learn a lesson. איש בשת's head is buried in קבר אבנר in חברון.³⁷

פרק ה'

(3A) 1-3

(3B) 4-5 (9)

(3A) 6-10

(3B) 13-14

(3A) (4A) (4B) 11-12; 16-25

REVIEW OF 'פרק ה'

דוד is crowned king over all of Israel and he had ruled in חברון 7 years.⁵¹ ירושלים is captured from the יבوسی and additional wives and children of דוד's are enumerated. The king of צר, חירם, hears of דוד's ascension to the throne and he sends artisans and craftsmen to build a palace for דוד. The פלשתים, too, hear of דוד's kingship and prepare for battle. דוד inquires of the success of this battle, and ה' assures him that he will defeat the פלשתים. דוד defeats them and they are barely heard from again in תנ"ך.

פרק ו'

- (3A) (a) דוד arranges to have the ארון brought to ירושלים⁵²
- (b) The tragedy of עזא.⁵³
- (c) The ארון stops off at the house of עבד אדום הגתי for 3 months and then דוד resumes his plan.⁵⁴
- (d) The celebration of the return of the ארון.
- (e) מיכל confronts דוד.
- (4B) The mode of transporting the ארון.⁵⁵
- (4A) Compare to the story of the death of נדב ואביהו.⁵⁶
- (4B) How could דוד wear an אפוד בד?⁵⁷
- (3B) (a) Why does דוד respond to מיכל by referring to ששאל?⁵⁸
- (b) מיכל and children.⁵⁹
- (5) פירוש רש"י לדברי הימים.⁶⁰

פרק ו'

(3A) (a) 1-5

(b) 6-9

(c) 10-12

(d) 13-19

(e) 20-23

(4B) 3

(4A) 6-9

(4B) 14

(3B) 21

REVIEW OF ' פרק ו'

דוד brings the ארון from the house of אבינודב to ירושלים. He ignores the command of the תורה to carry the ארון on the shoulders of בני קהת and he transports them on a wagon drawn by cows. The ארון slips and עזא tries to keep it from falling. When he touches it, he dies. This causes a cessation in the celebration and the ארון is left in the house of עובד אדום הגתי for 3 months, and his house is blessed for the duration. דוד then removes the ארון again to resume his plan amidst great celebration and dance. דוד is girt with an אפוד בד and dance profusely before the ארון. מיכל, דוד's

wife sees this and considers this behavior unbecoming of a king. She chastises דוד who responds sharply himself, reminding her that she is now the wife of the king, not the daughter of the king. The chapter ends with an implication of estrangement between דוד and מיכל.

פרק ז'

(3A) (a) דוד is secure from his enemies.⁶¹

(b) דוד expresses his intention⁶² and נתן הנביא reacts.⁶³

(c) Hashem reacts to דוד's request.⁶⁴

(d) דוד's son will build the בית המקדש.⁶⁵

(3B) The next king of Israel is not yet born⁶⁶

(4A) No reason is given here for the refusal of דוד. Supplement from other Biblical references.⁶⁷

(4B) (a) A man is never jealous of his son's success, even if it is greater than his own.⁶⁸

(4B) (b) Why is דוד disqualified from building the בית המקדש for fighting the wars of Hashem?⁶⁹

(3A) דוד responds.⁷⁰

(3B) How could דוד sit in the היכל?⁷¹

פרק ז'

(3A) (a) 1

(b) 2-3

(c) 4-11

(d) 12-17

(3B) 12

(4A) 12-15

(4B) (a) 13

(4B) (b) דברי הימים כב:ח

(3A) 18-29

(3B) 18

REVIEW OF 'פרק ז'

דוד is secure from his enemies and he notices that his house is much more honorable than the residence of the Holy Aron. The implication is that דוד wishes to build a Temple to Hashem. נתן the prophet tells דוד that Hashem will be with him and that he should do whatever his heart motivates him to do. Hashem, however, while praising דוד for being the first to so offer to house Hashem's sanctuary, nonetheless rejects דוד for a reason not mentioned in the text. In דברי הימים⁷² we learn that דוד was refused because he had shed much blood in all his wars. Instead

777 is informed that his son, who is yet unborn will build a Temple to Hashem. 777 reacts positively and with much humility.

פרק ח'

(3A) דוד's military exploits.⁷³

- (a) What is מתג האמה?⁷⁴
- (b) What did דוד do to the Moavites and why?⁷⁵
- (c) What did דוד do to the horses and why?⁷⁶
- (d) תועי מלך חמת makes peace with דוד.⁷⁷
- (e) דוד gathers booty from many nations, including עמלק!⁷⁸
- (f) דוד slays 18,000 at גיא מלך - compare to תהלים ס:ב.⁷⁹

(3B) Positions of leadership in Israel.

- (a) What is a מזכיר?⁸⁰
- (b) The lineage of צדוק and אחימלך.⁸¹
- (c) What is הכרתי והפלתי?⁸²
- (d) How could דוד's sons be כהנים if they are from שבט יהודה?⁸³

(4B) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו.⁸⁴

(5) Comparisons of texts of שמואל with texts of תהלים.⁸⁵

(5) קרי ולא כתיב.⁸⁶

(6) Why do you think Rashi makes the point to connect the stories of Chapters 7 and 8 in the parallel sections of דברי הימים and not in שמואל?⁸⁷

(5) Rashi's commentary to דברי הימים.⁸⁸

פרק ח'

(3A) 1-14

(a) 1

(b) 2

(c) 4

(d) 9-10

(e) 12

(f) 13

(3A) 14-18

(a) 16

(b) 17

(c) 18

(5) 13

(5) 3

REVIEW OF פרק ח'

דוד's military exploits and successes are recorded. He defeats the Philistines, Moavites, Arameans and many others. He lames the captured horses and sanctifies the booty to Hashem. He rules over all of Israel and promulgates judgment and charity for his people. A list of דוד's "cabinet" follows.

פרק ט'

(3A) דוד's treatment of מפיבשת.

(a) דוד inquires of שאול's household⁸⁹ from ציבא.⁹⁰

(b) ציבא informs דוד of a crippled son of יהונתן named מפיבשת.⁹¹

(c) דוד and מפיבשת meet and converse.⁹²

(d) דוד instructs ציבא how to care for מפיבשת.⁹³

(3B) (a) What is חסד אלקים?⁹⁴

(b) Why are we told of the birth of מיכא?⁹⁵

(4A) מפיבשת and ציבא will appear again later in שמואל ב'.⁹⁶

פרק ט'

- (3A) (a) 1-3
- (b) 4-5
- (c) 6-8
- (d) 9-13
- (3B) (a) 3
- (b) 12

REVIEW OF CHAPTER 9

דוד has now attained peace through his many conquests and he has set up a "cabinet" of officers. Now דוד wishes to keep his promise to יהונתן to look after his children. דוד calls for a servant from the house of שאול named ציבא to present any surviving children from the first king. ציבא finds one to represent them and his name is מפיבושת בן יהונתן. דוד invites him to live in ירושלים and to be cared for by ציבא and ציבא's 20 servants and 15 sons.

פרק י'

(3A) דוד and עמון

- (a) The king of עמון (נחש)⁹⁷ dies.
- (b) דוד sends a delegation to console the new king of עמון, חנון.⁹⁸
- (c) חנון's advisors interpret דוד's actions and react.⁹⁹
- (d) דוד's men are shamed.¹⁰⁰
- (e) עמון prepares for war and דוד does as well.¹⁰¹

(3B) יואב's strategy and conquest.

- (4A)
- (a) What was the חסד that נחש did for דוד and why is דוד's response called חסד?¹⁰²
 - (b) Why didn't חנון simply accept these people as comforters?¹⁰³
 - (c) Customs of facial growth at this time.¹⁰⁴
 - (d) The status of יריחו at this time.¹⁰⁵
 - (e) The תורה command concerning the land of עמון.¹⁰⁶
 - (f) Why didn't דוד go to war with his people?¹⁰⁷
 - (g) חנון appears again (according to some), under a different name.¹⁰⁸

- (5)
- (a) ילקוט מעם לועז, Rav Yaacov Culi
 - (b) רוקח, Rav Elazar of Worms

פרק י'

(3A) 1-8

- (a) 1
- (b) 2
- (c) 3-4
- (d) 5
- (e) 6-8

(3B) 9-19

- (4A)
- (a) 2
 - (b) 3
 - (c) 5
 - (d) 5
 - (e) 7-10
 - (f) 7-10

REVIEW OF CHAPTER X

נחש, the king of עמון, dies and דוד sends a delegation to console the new king, חנון. חנון's princes advise him that this is a spy mission, and perhaps not altogether convinced, חנון allows them to live, but deeply shames them and sends them away. חנון detects that דוד is gravely chagrined by this and prepares for war and hires many Arameans to assist him against דוד. דוד sees the buildup and prepares a pre-emptive strike against עמון. עמון and ארם are defeated by יואב and אבישי, but the war is apparently not over, as the next chapter suggests.

פרק י"א

Background and Information

Israel had been fighting a war with עמון,¹⁰⁹ and דוד remained in ירושלים.¹¹⁰ We learned earlier in שמואל א' פרק י"ז that when men went to war, they gave conditional divorces to their wives to prevent them from becoming עגונות in their absence.¹¹¹ אוריה gave such a divorce document to his wife, בת שבע.

- (3A) (a) What is לעת צאת המלאכים?¹¹²
(b) ויקם דוד מעל משכבו. Why was דוד sleeping in the afternoon?¹¹³
(c) וירא אשה רוחצת Why was בת שבע washing openly?¹¹⁴
(d) What does רוחצת mean?¹¹⁵
(e) וידרוש לאשה. What was דוד seeking?¹¹⁶
(f) Why the response of ...הלא...?¹¹⁷
(g) אוריה החתי. why is he called this?¹¹⁸
(h) בת שבע conceives.¹¹⁹
(i) דוד calls אוריה from war through יואב.¹²⁰
(j) דוד sends אוריה home,¹²¹ but אוריה refuses.¹²²
(k) דוד confronts אוריה's disobedience and אוריה explains.¹²³
(l) דוד still tries to get אוריה to go home, unsuccessfully.¹²⁴
(m) דוד arranges for אוריה's demise,¹²⁵ again through יואב.¹²⁶
(n) יואב reports the battle and אוריה's loss to דוד through a messenger.¹²⁷
(o) דוד responds.¹²⁸
(p) בת שבע hears of אוריה's death, mourns for him, and דוד marries her,¹²⁹ she gives birth and the thing is evil in Hashem's eyes.¹³⁰
- (4B) (a) Why does אוריה mention the ארון?¹³¹
(b) Isn't the ארון in ירושלים at this time?¹³²
(c) the דין of הבתנה.¹³³
(d) the concept of מורד במלכות.¹³⁴
(e) If בת שבע was divorced from אוריה why did she have to mourn for him?¹³⁵

- (5) Commentary of Isaac Acosta.¹³⁶
- (6) Homework
 - (a) How did the messenger change **יואב**'s command and why?
 - (b) Simplify v.26 to its main message. Why is the **פסוק** written as it is?¹³⁷ Try to do the same to **בראשית ט"ז:ג**.

פרק י"א

- (3A) (a) 1
(b) 2
(c) 2
(d) 2
(e) 3
(f) 3
(g) 3
(h) 4-5
(i) 6-7
(j) 8-9
(k) 10-11
(l) 12-13
(m) 14-17
(n) 18-24
(o) 25
(p) 26-27

- (4B) (a) (b) 11
(c) 27
(d) 9-13
(e) 27

REVIEW OF CHAPTER XI

While the Israelites are fighting the Amonites דוד notices a very beautiful girl and inquires about her. דוד is told that she is married to a man named אוריה who was away at war. חזקל tell us that men at war granted their wives a divorce document should they be lost at war. The woman, named בת שבע is brought to the palace and conceives a child. דוד calls her husband, named אוריה and twice attempts to convince him to go home, unsuccessfully. Since בת שבע is carrying a child it is important for אוריה to have spent some time with her. Since אוריה refuses to go home, דוד arranges for his demise as is the king's right to do to anyone who refuses his command. אוריה dies in battle and דוד immediately takes בת שבע to wife. The entire episode was evil in the eyes of Hashem.

Chapter 12

- (3A) (a) משל כבשת הרש - identify each character. ¹³⁸
- (b) דוד reacts ¹³⁹
- (c) דוד accuses ¹⁴⁰ and pronounces the punishment ¹⁴¹.
- (4B) The personality of דוד. ¹⁴²
- (3A) (d) דוד responds לה' ¹⁴⁴ חטאתי ¹⁴³
- (e) נתן gets the last word ¹⁴⁵
- (f) The child is sick ¹⁴⁶, דוד prays and mourns ¹⁴⁷,
the child dies ¹⁴⁸, דוד stops mourning.
- (g) The birth of שלמה ¹⁴⁹, also named יידיה. ¹⁵⁰
- (3B) יואב finishes עמון off.
- (4A) The punishment for stealing sheep. ¹⁵¹
- (4B) The amount of wives a king is allowed. ¹⁵²
- (4B) מצוות בין אדם לחברו ובין אדם למקום. ¹⁵³
- (5) (a) פיסקא באמצע פסוק ¹⁵⁴
- (b) פרשה סתומה פרשה פתוחה. ¹⁵⁵
- (4A) לשון סגי נהור. ¹⁵⁶
- (4A) תנייך in קל וחומר. ¹⁵⁷
- (4B) (a) הלכות אבילות Why didn't דוד mourn for his dead son? ¹⁵⁸
- (b) דוד's statement to his servants. ¹⁵⁹

- (6) Homework (a) In what ways are the parable (משל) different from reality (נמשל). Why did נתן change these things?¹⁶⁰
- (b) In the parable, who is the guest? ¹⁶¹
- (c) Notice three different names for the guest. Why? ¹⁶²

CHAPTER XII

- (3A) (a) 1-4
- (b) 5-6
- (c) 7-11
- (4B) general tangent
- (3A) (d) 13
- (e) 13-14
- (f) 15-23
- (g) 24-25
- (h) 26-31

- (4A) 6
- (4B) 8
- (4B) 13
- (5) 13
- (4A) 14
- (4A) 18
- (4B) (a) 20
- (b) 23

REVIEW OF CHAPTER XII

The prophet, וְנָבִיא tells דָּוִד a parable which gets דָּוִד to pronounce sentence upon himself. וְנָבִיא tells דָּוִד that he will endure internal family strife as well as be chased by the

sword. דוד himself will not die, but the child conceived in chapter 11 will. The child is born sickly and דוד fasts and prays for its recovery, hoping to overturn the decree. The child dies after 7 days and דוד ceases his fasting and mourning. דוד consoles בת שבע and another child is born to them. They name the child שלמה and he was also named ידדיה, which means beloved of Hashem.

After this יואב finishes off the Amonites.

Background information to chapters 13-21

The stories in these chapters point to retribution for דוד's actions in פרק י"א, according to נתן's words at פסוקים ט-י"ב. These stories can fall under two categories,¹⁶³

- (1) Stories involving דוד's household.
- (2) Stories involving דוד fleeing the sword.

This chapter is in the first category. It is the story of Tamar and Amnon and includes the killing of Amnon at the hands of Avshalom.

Chapters 14-18 tell of the origins and details of Avshalom's rebellion.. In between there are stories of ציבא and מפינשת (16:1-4). שמעי בן גרא (16:5-13) and חושי הארכי the double agent (16: 14-19). As an aftermath to Avshalom's rebellion there are stories of ברזילי הגלעדי (19: 34-40), שבע בן עמשא (chapter 20), a three year famine and its atonement (chapter 21).

CHAPTER XIII

(3B) The relationship between תמר, אבשלום, and אמנון.¹⁶⁴

(3A) (a) אמנון falls in love with תמר and יונדב advises him.¹⁶⁵

(b) דוד arranges for תמר to see אמנון and she does.¹⁶⁶

- (c) תמר charges and violates אמנון.¹⁶⁷
- (d) אמנון throws תמר out and she bemoans her situation.¹⁶⁸
- (e) אבשלום learns of אמנון's actions and won't have anything to do with him.¹⁶⁹
- (f) אבשלום arranges to have אמנון killed.¹⁷⁰
- (g) דוד's response and יונדב's clarification.¹⁷¹
- (h) אבשלום flees to his mother's home land of גשור.¹⁷²
- (4A) How could תמר say "יִיעֲתָה דָּבָר נָא אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנַעֲנִי מִמֶּךָ"?¹⁷³
- (4B) The concept of אֵשֶׁת יִפְתָּ תוֹאֵר.¹⁷⁴
- (4B) גִּזְרַת יִיחֹד פְּנוּיָה.¹⁷⁵
- (4B) אַחֲבָה שְׁתֻּלוּיָה בַדָּבָר.¹⁷⁶ Why did אמנון hate her so much.¹⁷⁷
- (4A) כְּתוּנַת פָּסִים and relate to יוֹסֵף.¹⁷⁸
- (5) תַּנְיִיךְ - changing letters in some words in וִיפָרֵץ בּוֹ.¹⁷⁹
- (4B) וִיקָם וִיקָרַע - דִּינֵי אֲבִילוֹת.¹⁸⁰
- (5) מֶלֶת מִנְחָה.¹⁸¹
- (4A) וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ כָּל הַיָּמִים - Why did דָּוִד mourn for אמנון considering his response at יִבֶּכֶ?¹⁸²
- (5) דֶּרֶךְ קֶצֶר - וְתָכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִצְאָתָא אֶל אֲבִשְׁלוֹם.¹⁸³

(3B) 1

(3A) (a) 1-5

(b) 6-10

(c) 11-14

(d) 15-19

(e) 20-22

(f) 23-29

(g) 30-33

(h) 38-39

(4A) 13

(4B) 9-14

(4B) 15

(4A) 18-19

(5) 25-27

(4B) 31

(4A) 37

(5) 39

REVIEW OF CHAPTER XIII

דוד's son אמן falls in love with his step sister תמר and with his friend יונדב's advice, אמן devises a plan to get at the object of his passion. אמן resorts to a sick bed and דוד sends תמר to nurse him. The unknowing תמר prepares food for him, and after sending his servants away, and being

alone with תמר he violates her. His love turns quickly to hatred and he banishes her from his house and she is left sobbing in the street. תמר's brother אבשלום hears of this violation and tells תמר to be silent about this for the time being. אבשלום devises a plan to avenge אמנון, and so he does, sending messengers to kill him. Word gets to דוד that אבשלום killed all his sons, but יונדב (the one who started the whole mess) informs דוד that only אמנון was killed for what he had done to תמר. דוד mourns for אמנון and אבשלום escapes to his maternal grandfather at גשור for 3 years. At that point דוד is consoled over אמנון's loss and he longs for אבשלום.

פרק י"ד

- (3A) יואב uses a wise woman to convince דוד to ask אבשלום back from גשור.¹⁸⁴
- (4A) Compare these 2 brothers to קין and חבל.¹⁸⁵
- (4B) The law of גואלהדם and the question of how דוד could be lenient on the laws of murder.¹⁸⁶
- (4B) The מנהג of naming someone after a dead relative.¹⁸⁷
- (3A) דוד calls for אבשלום but won't see him.¹⁸⁸
- (3B) אבשלום's hair.¹⁸⁹
- (4B) מדה כנגד מדה.¹⁹⁰
- (3B) אבשלום's children.¹⁹¹
- (3A) (a) אבשלום sends יואב to get an appointment with דוד and דוד refuses twice.¹⁹²
- (b) אבשלום burns יואב's field.¹⁹³
- (c) יואב takes אבשלום's case to the king directly and דוד is reconciled with אבשלום.¹⁹⁴

פרק י"ד

(3A) 1-20

(4A) 5-7

(4B) 7

(3A) 21-28

(3B) 26

(4B) 26

(3B) 27

(3A) (a) 29

(b) 30-32

(c) 33

REVIEW OF פרק י"ד

יואב devises a plan to convince דוד to ask אבשלום to return from גשור. He has a wise woman ask דוד to take pity on her sole surviving son. She says that this son killed his brother and now the blood avengers in the family want to kill him. The woman begs mercy for her son so she is not totally bereft. This is meant to remind דוד of אבשלום who killed אמנון yet who deserves mercy to return to the palace. דוד agrees and calls for אבשלום but refuses to see him. A small tangent in the chapter refers to אבשלום's good looks, beautiful and heavy hair and his 4 children. דוד still refuses to see אבשלום and אבשלום twice appeals to יואב to return to the king. יואב, who now sees that the king has refused אבשלום, chooses not to go out on a limb for the king's son. אבשלום burns יואב's field and demands יואב's

intercession. יואב does intercede on אבשלום's behalf and דוד reconciles with אבשלום.

פרק ט"ו

- (3A) משפט¹⁹⁶ steals the heart of בני ישראל¹⁹⁵ through אבשלום.
- (3B) ויהי מקץ ארבעים שנה from what?¹⁹⁷
- (3A) (a) אבשלום goes to חברון and the rebellion becomes strong -
ויהי הקשר אמיץ.¹⁹⁹
- (b) דוד is told of the full extent of the rebellion and of
ירושלים's following²⁰⁰ and flees אבשלום.
- (c) דוד leaves 10 פלגשים²⁰¹ to guard the palace.²⁰²
- (3B) (a) Identity of אחיתופל²⁰³.
- (b) What are הכרתי וכל הפלתי?²⁰⁴
- (c) Who are the גתים?²⁰⁵
- (d) דוד and אֶתִּי.²⁰⁶
- (3A) (a) The people begin to leave ירושלים with the ארון.²⁰⁷
- (b) דוד advises צדוק to take the ארון back to ירושלים.²⁰⁸
- (c) דוד crosses over הר הזיתים.
- (d) דוד learns of אחיתופל's treachery and asks Hashem to
confound his advice in the ears of אבשלום.²⁰⁹
- (e) חושי הארכי becomes a double agent.²⁰⁹
- (4A) דוד הגיד לאמר - דרך קצר.²¹¹
- (4B) דוד הגיד לאמר - דרך קצר.²¹¹

פרק ט"ו

(3A) 1-6

(3B) 7

(3A) (a) 8-12

(b) 13-15

(c) 16

(3b) (a) 12

(b) 18

(c) 18

(c) 19-22

(3A) (a) 23-24

(b) 25-29

(c) 30

(d) 31

(e) 32-37

(4A) 24-27

(4B) 31

REVIEW OF פרק ט"ו

אבשלום steals the hearts of the Israelites by convincing them that he would be better at promulgating justice than דוד. אבשלום asks his father to take leave to fulfill a vow in חברון.

While there he sends messages throughout Israel that he has been crowned king. אחיתופל, a very successful adviser sides with אבשלום and the rebellion was strengthened. דוד flees from ירושלים but sends the ארון home. דוד leaves 10 פלגשים to guard the house. דוד sends his friend אֶתִּי הגתי home and דוד and his people cry as they cross over הר הזיתים. דוד hears of אחיתופל's treachery and begs Hashem to confound his advice before אבשלום. דוד sends חושי הארכי as a double agent to send צדוק and אביתר to report the information back to דוד.

פרק ט"ז

(3A) דוד and ציבא. ²¹²

(3B) Does ציבא speak the truth? ²¹³

(3A) שמעי בן גרא. ²¹⁴

(4B) Personality of שמעי בן גרא. ²¹⁵

(4B) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. If so, why does דוד allow שמעי to live? ²¹⁶

(4A) קל וחומר. ²¹⁷

(3A) דוד is weary and חושי הארכי becomes a double agent. ²¹⁸

(3A) אבשלום asks אחיתופל's advice. ²¹⁹

(5) קרי ולא כתיב. ²²⁰

(4B) Personality of אחיתופל. ²²¹

(3A) 1-4

(3B) 3

(3A) 5-13

(4A) 5-13

(4B) 10-12

(4A) 11

(3A) 14-19

(3A) 20-23

(5) 23

(3A) 25

פרק ט"ז REVIEW OF

ציבא slanders his master מפיבשת before דוד. He accuses מפיבשת of hoping that דוד would die (and evidently אבשלום as well) and that the kingdom would revert to the house of שאול. דוד accepts the slander and turns over all of מפיבשת's property to ציבא. A man from the house of שאול, named גרא בן שמעי curses דוד and expresses the wish that the kingdom revert to שבט בנימין. דוד calls for גרא בן שמעי's head but דוד pays no heed. דוד sees Hashem's will in גרא בן שמעי's actions and does nothing to שמעי. דוד's friend חושי הארכי becomes a double agent and convinces אבשלום that he has defected. At first, אבשלום doubts how loyal חושי would be to him, if he could turn against his friend, דוד. חושי convinces אבשלום that his support of אבשלום is

not necessarily a rebellion against דוד, but a support of a particular son of דוד to be the next king. This explanation satisfies אבשלום and he accepts חושי הארכי. אחיתופל then advises אבשלום to demonstrate his utter contempt for his father by violating the 10 פלגשים דוד left behind in ירושלים, ירושלים's advice at this time is tantamount to advice from Hashem.

פרק י"ז

- (3A) (a) אבשלום advises דוד at night, immediately. ²²²
- (b) אבשלום seeks חושי's advice and חושי says to wait until the morning for reinforcements. ²²³
- (c) אבשלום accepts חושי's advice and חושי gets word to דוד through 2 men named יהונתן and אחימעץ. ²²⁴
- (d) אבשלום sees that his advice is not heeded and he commits suicide. ²²⁵

(4A) Other suicides in תנ"ך. ²²⁶

(4B) Laws concerning suicide. ²²⁷

(3A) אבשלום appoints עמשא as his chief general.

(3B) עמשא's lineage. ²²⁸

(3A) שבי בן נחש, ²²⁹ מכיר and ברזלי הגלעדי bring דוד food.

- (3A) (a) 1-4
- (b) 5-13
- (c) 14-22
- (d) 23
- (4A) 23
- (4B) 23
- (3A) 25
- (3B) 25
- (3A) 27-29

פרק י"ז REVIEW OF

אחיתופל advises אבשלום to pounce upon דוד with 12,000 soldiers at night. Through this surprise, he would kill דוד alone and attract all of Israel to follow him. אבשלום asks for חושי's advice as well. חושי disagrees with אחיתופל and advises אבשלום to wait until morning for reinforcements to arrive. דוד would never go down so easily without a fight. If אבשלום waits for reinforcements, he will surely be successful. This advice of חושי appealed to אבשלום as part of דוד's prayer that אחיתופל's advice seem foolish in אבשלום's eyes. Two men, יהונתן and אחימעץ are sent to inform דוד of אבשלום's plans and אבשלום learns of their plan. He sends men to capture יהונתן and אחימעץ but they are hidden and escape to tell דוד what to do. דוד crosses the ירדן

and escapes far from אבשלום's charge. אחיתופל sees that his advice is not heeded and he commits suicide. אבשלום follows דוד's camp across the ירדן and appoints his cousin, עמשא as his chief general. דוד is assisted with food and provisions by 3 men, ברזלי הגלעדי, מכיר, עמון of שבי.

פרק י"ח

- (3A) (a) דוד divides his camp into 3 divisions.
- (b) דוד wants to join the battle but is turned away. ²³⁰
- (c) דוד instructs the people not to kill אבשלום. ²³¹
- (d) The battle rages in אפרים²³² יער.²³³
- (e) אבשלום is trapped under a tree²³⁴, caught by his hair.²³⁵
- (f) One of יואב's men discovers אבשלום and informs יואב.²³⁶
- (g) יואב defies דוד's orders²³⁷ and kills אבשלום.
- (4B) מדה כנגד מדה. ²³⁸
- (3B) (a) יואב pronounces victory²³⁹ and buries אבשלום. ²⁴⁰
- (b) יד אבשלום ²⁴¹ because אבשלום has no children. ²⁴²
- (5) תנ"ך Past perfect in ואבשלום לקח. ²⁴³
- (5) יש אם מסורה - ויצב לו בחיו. ²⁴⁴
- (3A) אחימעץ and the כושי run to inform דוד of the tidings at war.²⁴⁵

- (6) (a) Allow students to be creative in determining דרשות on examples of יש אם מסורה. Include the following פסוקים, as well as those in footnote #244.

שמות ג: יח - העבריים בראשית יב: ח אהלה

בראשית כה: כד תומם שמות ד: ב מזה

The student must be familiar with the context of the פסוק in order to answer. All of these examples appear in פירוש רש"י.

- (b) "עובר לעשייתן" ברכות should be made חז"ל say that

(מגילה כא:). The גמרא questions whether that means to bless before or after the action, and they bring פסוק כ"ג as a proof for one approach. Which is it and how is it used?

פרק י"ח REVIEW OF

דוד divided his camp into three divisions and wants to join the battle, but is turned away. דוד instructs the people not to kill אבשלום. The battle rages in the forests of אפרים, where the trees were so dense that more people were killed by bumping into trees, thickets and brush than by the sword itself.²⁴⁶ דוד's men get the upper hand and 20,000 of אבשלום's soldiers are killed. אבשלום is caught by his hair on a thick oak tree and is suspended between the tree and the ground. A lad tells יואב of אבשלום's predicament and יואב rebukes him for not killing אבשלום. The lad reminds יואב of דוד's charge not to harm אבשלום, and יואב disregarding this, kills אבשלום and buries him in a pit in the forest. אבשלום had erected in his lifetime a memorial to himself, perhaps foreseeing his end.

אחימעץ, the son of צדוק volunteers to tell דוד the news. יואב advises him against it. דוד will not appreciate the news, and it is better if someone unknown to דוד tells him of אבשלום. יואב sends a כושי to tell דוד and אחימעץ overtakes him and reaches דוד first. דוד is more interested in אבשלום's status than in the battle. The כושי doesn't realize this and tells him that אבשלום has been killed.

פרק י"ט

- (3A) (a) דוד reacts to the news of אבשלום's death.²⁴⁷
- (b) יואב and the people hear of דוד's reaction and יואב rebukes דוד.²⁴⁸
- (c) דוד appears before the people.²⁴⁹
- (d) To whom does "וישראל נס איש לאהליו" refer?²⁵⁰
- (e) All of בני ישראל seek to re-appoint דוד as their king.
- (f) שבט יהודה seeks a return to his מלכות דוד.
- (4A) "עצמי ובשרי אתם" - reminder from א:ה above.
- (g) דוד offers to replace יואב with עמשא.²⁵¹
- (4A) "כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף".²⁵²
- (h) Who is the subject of "ויט לבב יהודה כאיש אחד".²⁵³
- (i) שמעי בן גרא begs forgiveness and דוד forgives.²⁵⁴
- (4B) שמעי behind דוד's forgiveness of שמעי.²⁵⁵
- (5) יצא on top of נקודות.²⁵⁶
- (4A) (a) Why does שמעי בן גרא refer to בית יוסף? He was from שבט בנימין!²⁵⁷
- (b) Does דוד's assurance of לא תמות contradict מלכים א' ב:ח-ט?²⁵⁸
- (c) יהונתן מפיבשת the son of מפיבשת בן שאול.
(פרק ט')²⁵⁹
- (3A) דוד and מפיבשת. Was מפיבשת telling the truth?²⁶⁰
- (4B) מדה כנגד מדה - תחלקו השדה.²⁶¹²⁶²

(3A) ברזילי and דוד.²⁶³

(4B) בקול שרים ושרות.²⁶⁴

(3B) Who was כמהם?²⁶⁵

(3A) יהודה שבט and the other tribes share words.²⁶⁶

(3B) עשר ידות לי במלך. What are these ידות?²⁶⁷

פרק י"ט

(3A) (a) 1;5

(b) 2-4; 6-8

(c) 9

(d) 9

(e) 10-11

(f) 12-13

(4A) 13

(g) 14

(4A) 14

(h) 15

(i) 16-24

(4B) 23-24

(5) 20

(4A) (a) 21

(b) 24

(c) 25

(3A) 25-31

(4B) 30

(3A) 32-40

(4B) 36

(3B) 38-39

(3A) 41-44

פרק י"ט REVIEW OF

דוד reacts with great sorrow at the news of אבשלום's death. יואב hears of דוד's profuse crying and rebukes him for showing more compassion to his enemies than to his friends. יואב insists that דוד reconcile with the people immediately. The tribes themselves are anxious to return the nation to a normal state and דוד turns their hearts in that direction, with the help of עמשא. עמשא had been אבשלום's chief general and דוד had invited him to replace יואב even though עמשא had rebelled. שמעי בן גרא is also forgiven. דוד meets מפיבשת and we are reminded of the לשון הרע of ציבא against מפיבשת (chapter 16). דוד reacts here to it and orders that מפיבשת's property be split with ציבא. דוד then extends an invitation to ברזילי הגלעדי, who had helped דוד in his flight from אבשלום, to join דוד in ירושלים. ברזילי graciously refuses but sends his son כמהם to join דוד. Then the tribes of יהודה and the other tribes come to harsh words about why יהודה was the first to return דוד to his palace. יהודה responds that they received nothing in return but that they are דוד's kinsmen. The other tribes respond that they also have a share in the king and they want to assure that דוד harbors no lasting ill feelings about the rebellion.

פרק כ'

- (3A) (a) The revolt of שבוע בן בכרי.²⁶⁸
- (b) דוד sets aside his 10 פלגשים as אלמנות חיות.²⁶⁹
- (c) דוד sends an army to fight שבוע בן בכרי.²⁷⁰
- (d) The order of the above events needs explanation.²⁷¹
- (e) עמשא kills יואב.²⁷²
- (f) שבוע בן בכרי plots with a wise woman to have יואב killed.²⁷³
- (3B) Another list of דוד's "cabinet".²⁷⁴

REVIEW OF פרק כ'

Another revolt threatens דוד, this one led by שבוע בן בכרי from שבט בנימין. דוד sets aside the פלגשים that אבשלום had violated, as widows of a living husband. דוד dispatches עמשא to fight שבוע בן בכרי but עמשא is not up to the task and דוד sends אבישי in his stead. יואב kills an unsuspecting עמשא and the people concentrate on capturing שבוע בן בכרי. שבוע בן בכרי locks himself in a town, and יואב threatens to destroy the entire town. A wise woman is instrumental in sparing the town and handing over שבוע alone and the rebellion is over. Now that דוד's kingdom is secure, once again the cabinet of דוד's staff is mentioned.

פרק כ'

(3A) (a) 1-2

(b) 3

(c) 4-7

(d) 1-7

(e) 8-10

(f) 16-22

(3B) 23-26

פרק כ"א

(3A) Famine strikes.²⁷⁵

(3B) (a) Time frame of this famine.²⁷⁶

(b) שנה אחרי שנה.²⁷⁷

(3A) אשר המית את הגבעונים. When? ²⁷⁸

(3B) (a) The גבעונים are described as "לא בני ישראל המה".²⁷⁹

(4A) The גבעונים are here described as מיתר האמורי yet at יהושע ט:ז are from the חוי.²⁸⁰

(3A) (a) The demands of the גבעונים and דוד's acquiescence.²⁸¹

(b) דוד chooses 7 descendants of שאול to kill.²⁸²

(4A) (a) Was מיכל ever married to עדריאל? Wasn't מרב given to עדריאל?²⁸³

(b) Is דוד's acquiescence a violation of his oath at שמואל א' כד:כא-כב?²⁸⁴

(4B) Laws of burial. שאול's descendants seem to be hanging for quite a long time.²⁸⁵

(4B) רצפה בת איה protects the bodies and דוד buries שאול and his sons in a final resting place.²⁸⁶

(3A) ויעתר לארץ אחרי כן.²⁸⁷

(3A) Additional wars and battles.

(3B) (a) Identity of the ילדי הרפה.²⁸⁸

(b) ולא תכבה את נר ישראל.²⁸⁹

(c) Who killed הגתי? ²⁹⁰

(d) איש מדון with 24 digits. Who had 16 digits? ²⁹¹

פרק כ"א

(3A) 1

(3B) (a) 1

(b) 1

(3A) 1

(3B) 2

(4A) 2

(3A) (a) 3-6

(b) 7-9

(4A) 8

(4B) 9-14

(4B) 12-14

(3A) 14

(3A) 15-22

REVIEW OF פרק כ"א

Famine strikes Israel for three years and דוד, in an attempt to ward off the famine determines that it has struck because of שאול's sins against the גבעונים who had converted in the days of יהושע. The גבעונים, although at the time considered Jews, do not demonstrate Jewish behavior of mercy and cruelly ask for 7 lives of שאול's descendants. דוד gives over 7 descendants and allows their bodies to hang for quite a time. רצפה בת איה cares for the

bodies, and when they are taken down, 717 buries all the bones together in the family plot²⁹⁰ and then the famine ends. A number of additional battles of 717 are mentioned.

פרק כ"ב

(3A) שירת דוד

(a) When was this written?

(b) Parallel to פרק י"ח תהלים.

(c) Why are there slight differences between the two?²⁹³

(3B) Why "ומכף שאול"? Isn't שאול included in the general הצלה from "כל אויביו"?²⁹⁴

(4A) מגדיל and מגדול.²⁹⁵

(5) ילקוט שמעוני.²⁹⁶

1 (3A)

1 (3B)

51 (4B)

פרק כ"ב REVIEW OF

דעת מקרא divides this chapter into 9 sections.

פסוקים

- (1) ב-ג Hashem is my salvation
- (2) ד-ז Prayer because of affliction and pain
- (3) ח-ט Hashem's Divine Revelation
- (4) י-כ Hashem saves דוד from his enemies
- (5) לב-לא Hashem's Divine Providence
- (6) לג-מג Hashem helps דוד win his battles
- (7) מד-מו The establishment of דוד's kingdom
- (8) מז-מט A concluding word on salvation
- (9) נ-נא Thanks to Hashem

פרק כ"ג

(3A) דברי דוד האחרונים.²⁹⁷

(a) נעים זמירות ישראל.²⁹⁸

(b) מושל באדם צדיק. How does man coerce Hashem?²⁹⁸

(c) כי לא כן ביתי עם קל.³⁰⁰

(4A) Compare "אחרונים" here to בראשית לג:ב, שמות ד:ח-ט, חגי ב:ט.³⁰¹

(4B) Others who have "coerced" Hashem.³⁰²

(3B) גיבורי ישראל.³⁰³

(3A) A story of salvation at war.³⁰⁴

(5) Differences with דברי הימים.³⁰⁵

פרק כ"ג

(3A) 1-7

(a) 1

(b) 3

(c) 5

(3B) 8-39

(4B)

(4A) 1

(3A) 11-19

REVIEW OF פרק כ"ג

דוד's final words are recorded in a brief passage.

Following this, a list of generals and warriors of דוד appears, including such people as אוריה החתי, בנימו בן יהוידע, and אבישי.

A short story of heroics appears in the midst of the story.

פרק כ"ד

(3A) דוד counts his people and the aftermath

- (a) ויוסף אף ה' לחרות בישראל. What does this mean and why would Hashem do it?³⁰⁶ Why ויוסף?³⁰⁷
 - (b) ויסת את דוד בהם. Why is דוד being provoked to do this?³⁰⁸
 - (c) לך מנה את ישראל. What is wrong with this?³⁰⁹
 - (d) יואב rebukes דוד and is overcome, and יואב does as his is told.³¹⁰
 - (e) דוד regrets his actions.³¹¹
 - (f) 3 choices.³¹²
 - (g) דוד chooses.³¹³
 - (h) The pestilence strikes.³¹⁴
 - (i) דוד beseeches Hashem on behalf of בני ישראל.³¹⁵
 - (j) גד instructs דוד how to end the pestilence.³¹⁶
 - (k) דוד builds a מזבח to Hashem and the pestilence ends.³¹⁷
- (5) (a) The humility of רש"י.³¹⁸
- (b) The anger of Hashem -Anthropopathism.³¹⁹
- (c) The daily תחנון service.³²⁰
- (d) Vicarious punishment - Why are so many Israelites punished for דוד's sin?³²¹

(4A) Lands purchased by Jews in תנ"ך.³²²

(3B) Why was this land chosen?³²³

(6) דברי הימים and our story - Find 3 differences and comment.³²⁴

(4A) דוד's continued preparation for the building of the

בית המקדש.³²⁵

פרק כ"ד

(3A)	(a)	1	(5)	(a)	1
	(b)	1		(b)	1
	(c)	1-2		(c)	14
	(d)	3-9		(d)	16-17
	(e)	10	(4B)	21-24	
	(f)	11-13	(3B)	18	
	(g)	14			
	(h)	15-16			
	(i)	17			
	(j)	18-24			
	(k)	25			

REVIEW OF פרק כ"ד

The anger of Hashem incites דוד to count the Israelites. יואב tries to convince him not to, but to no avail. The task takes over 9 months and דוד's heart smites him for this act of rebellion. דוד admits his guilt, and גד חוזה offers דוד to choose his punishment between 7 years of famine, 3 years of flight from his enemies or 3 days of pestilence. דוד chooses the pestilence and 70,000 people die. דוד beseeches Hashem to leave the people alone, meaning himself. גד instructs דוד to build a מזבח to

Hashem on the threshing floor of ארונה היבوسی. ארונה offers דוד
the place for free, but דוד insists on paying for it and he does.
דוד builds a מזבח there and offers קרבנות and the מגפה ends.

FOOTNOTES

- (1) According to Rav Yosef Kara and Radak he was the son of a convert from Amalek. Ralbag however considers that he was not a convert at all but just resided amongst the Amalekites.
- (2) "אין אדם משימ עצמו רשע" See Yevamot 25b, Ketubot 18b, Sanhedrin 9b.
- (3) See Rabbinic Reflections to Violation of Torah Law in the Books of Joshua, Judges and Samuel, chapter 27.

Chapter 27

Reason for David Wanting the Amalekite Lad to be put to Death

Torah

Ex. 23:6

Do not bring death on the innocent.

Prophets

II Sam. 1:6-10: 16

The young lad who brought him (David) the news answered, "I happened to be at Mount Gilboa, and I saw Saul leaning on his spear, and the chariots and horsemen closing in on him. He looked around and saw me, and he called to me. When I responded, "Here I am," he asked me, "who are you?" And I told him that I was an Amalekite. Then he said to me, "Stand over me, and finish me off for I am in agony and am barely alive." So I stood over him and finished him off, for I knew that he would never rise from where he was lying...and David said to him, "your blood be on your own head. Your own mouth testified against you when you said, "I put the Lord's anointed to death."

Description of Violation

There appears to be no precedent in the Torah, justifying David's actions in putting the Amalekite lad to death. The lad merely obeyed king Saul who surely would have died even had the lad not killed him.¹ How are David's actions to be explained?

Rabbinic Resolutions

(56) Mekhilta Beshalah: Amalek:2

ו'אמר דוד אל הנער David said to the lad that told him (of
המלך דוד, אי משה אלה Saul's death) "Who are you?" He answered,
ו'אמר בן איש דר עמלקי אנכי "I am the son of an Amalekite convert (II
(ע"א י"ד). לפני דוד באותה Sam. 1:13). At that moment, David re-
ע"ה מה שמאמר למשה רבינו, called what had been told to Moses our
אם יבא אחד מכל אומות teacher - that if a person of any nation
העולם להתיייר שקבל אלוהו, should desire to convert to Judaism,
ומביאו אל עמלקן אל יקבלו accept him, but a person from the house
אלוהו. מיד, ו'אמר אליו דוד of Amalek should not be received. Imme-
דיאט: "And David said to him, "your
דמך על ראשך כי פיה ענה בק blood be in your own head. Your own
(ס"א) לך אמר מזה דוד mouth testified against you."
(ע"ה י"ד). Therefore the verse states,
"Throughout the generations" (Ex. 17:16).

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל הַנָּעַר הַמִּצִּי
לֵאמֹר, אֲנִי מִצֵּה אֹתָהּ, וַיֹּאמֶר בֶּן
אִישׁ מִן עַמְלֵקִי אֲנִי (עֲבָא: יֵד)
בְּנוֹ שֶׁל דּוֹעַג הָאֶדְוִמִּי הִנֵּה.
וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דְּמִיךְ עַל רֹאשְׁךָ
נִי מֵיךְ וְאַתָּה (SC: AE) דְּמִיךְ בְּתִי
הַרְבֵּה דְּמִיךְ שֶׁפָּכַת, הִרְגַּת לֹב
עִיר הַכֹּהֲנִים.

David said to the lad that told him (of Saul's death) "Who are you?" He answered "I, am the son of an Amalekite stranger" (II Sam. 1:13). He was the son of Doeg the Edomite. David said, "Your blood be on your own head." "Bloods" is written.² Much blood have you shed; you killed the priests of Nob.

Analysis of Rabbinic Resolutions

§§ 56 and 57 ignore the textual basis for the Amalekite lad's alleged guilt - for putting the Lord's anointed to death. This is perhaps because on this basis alone, David was not justified in killing the Amalekite lad³. According to § 56, the lad deserved to die because he was an Amalekite, a people who are biblically doomed to death.⁴ § 56 teaches that even Amalekite converts to Judaism share this fate. Thus the violation is denied. § 57 indicates that the Amalekite lad was put to death for his apparent role in the killing of the priests of Nob. Thus the violation is denied.

ומכאן למדו חז"ל במועד קטן פרק בתרא (דף כ"ו ע"א): שחייב אדם לקרוע על נשיא ועל אב בית דין, ששאלו היה נשיא ויהונתן היה אב ב"ד, וכן חייב אדם לקרוע על רוב צבור שנשכרו, ואם נשכרו צבור ונשיא כאחד אמרו שעל כל אחד ואחד חייב לקרוע, וז"ש על שאל ועל עם ה'. ואמנם אמרו עוד ועל בית ישראל, לא להיותו כופל הדברים מתוך הצרה, כי אם לומר שהיה דאגתו במיתת העם משתו כתינות, האחד להיותם עם ה', והשנית להיותם בית ישראל, ר"ל בית ישראל מעצמם ועם אלקי יעקב: (י"א) והנה דוד שאל את הנער אי מזה אתה? ואין פירשו באיזה עם היה, כי כבר אמר שהיה עמלקי ולא באיזה מקום עמלק כמו שחשב רד"ק, אבל חשב דוד שהנער הזה עם היותו עמלקי היה בשרת איש בורע אחר, כמו שהיה הנער אשר הביאו אל גדוד עמלק שהיה איש מצרי ומשרת איש עמלקי, והוא אבדו אי מזה אתה? ר"ל באיזה אדם אתה? כי ראוהו נער והשם שהיה בשרת ובשמיט לאדם אחר, והוא השיבו בן איש גר עמלקי אנכי, ר"ל שלא היה משרת אדם אחר, ולא היה לו אדון כי היה עם אביו ועמו הלך למלחמה, ולזה נתיחס אל אביו ואמר בן איש גר עמלק אנכי, ר"ל עמלקי שנתינתו, והנה בראשונה לא אמר שהוא גר אבל אמר עמלקי אנכי, אולי מאשר ראה את דוד חוקר מאד בדבר שינת האבית ואמר שהוא גר עם היותו כזב: (י"ב) וידע הוכיחו איך שלח ידו בנשיה ה' לשחתה? ויצא את נערו להמיתה, ויאמר פוך ענה בך, ר"ל אולי שוכנת בדברך? וישלח להגות את שאיל כאשר אצרת, אבל הנשפט הזה הוא על פי דברך, והנה דברך על ראשך כי פוך ענה בך וגומרי, ובפסוקתא פ"ר בשלח אמר יצחק איתני נער דואג האדומי היה, ויאמר לו לוד דברך בראשך? דברך כחוב, אמר ליה דוד דמים רבים שפכת בנפ עיר הכהנים, וכן הביאו בתנאיכא, והנה צוה דוד להרוג את הנער העמלקי הזה, לפי שעל פי התורה האומר לחבירו חבול לא יחביל ואם חבל חייב, כמו שתבאר בחלומות, (כ"א פ"ה צ"ב א') כל שכן בענין הריגה, וכ"ש על המתת הכלה, ואין בנות שאיל אלו מזה שתוצא אותו מהעונש בן, דכיו הריב ודבריו התלמיד דברי כי שומעין? ועם היותו שלא היו שם עדים בדבר, הנה הרגו דוד לא להיותו הדין בן כי אם להיראות שעה, ובראותו הנור והצעדה על ידו שהיה באמת דבריו, וגם לדעתו שהיה עמלקי וחשב שהלחיותו משפט עמלק השתדל להקטן בשאל בעבור מה שעשה לעמו, ולכל הכבוד האלה צוה להרגי כדו שלא יקלו העושים לשלוח ידם במלכות, ועם זה התבאר והיכירו השאלות שנית ושלישית, בהכנסת דודו העמלקי עם הספר ונתן הטעם במיתתו כפי הראוי להוראת שעה:

(א) וידע אחרי מות שאל וגו', ספר הכתוב איך ידע דוד ענין שאל בעקלג (ב) והוא שבא איש מן הבחנה מעם שאל, ר"ל מאותם שהיו במחנה עם שאל והיו בגדיו קרוצים ואדמה על ראשו, להורות שנפשו בדר לו ושהוא מתאבל על מה, (ד) ושאל לו דוד איך היה הדבר? והוא הגיד הדברים כפי מה שא"ע, גם העם מן המלחמה והיה זה בראשונה, וגם הריב גפלו מן העם, ר"ל כי אחרי שהתחילו לגוס היו כמים בהם, וגם שאל ויהונתן מתו, שזה היה באחרונה, והנה לא זכר משאר הבנים לפי שאלה היו העקר, ואולי גם כן שלא ראה אותו הנער איך מתו שאר הבנים כי יהונתן היה המיד אצל אביו, וכמו שאמר (לפניה ב"ב פסוק כ"ג) שאל ויהונתן וגו' ובמותם לא נפרדה ולזה אמר על שניהם יחד שבתו במלחמה: (ה) ידע שאל לו איך ידע זה האם היה עז, ראינו אי שדענו כפי השמועה? והוא השיבו נקרא נקרינו כור הלבנוני, ר"ל שבמקרה בא שמה אצל שאל כי לא היה מאנשיו העובדים סביבו, ואמר והנה שאל נשען על חניו, ר"ל שכבר נפל על החרב והוכה והיה נשען על חניו, כי לא יכול לעמוד בפני המכה, או שקרא חניו החרב אשר נפל עליה והיה נשען עליה כפי השלש הדקרות כדי שימותו, והרכס ובעלי הפרשים ר"ל סרי הפרשים והממונים עליהם הדבוקותו להפסו, וי' ייפך כלומר שאל (שזכר) פנה אחריו, (ט) ויאמר אלי עמוד עלי ומוחתינו כי אחוזי הטבח כי כל עיר נפסי בך, ר"ל שביקש ממנו שימותתהו לפי שאחוזתו הטבח, והוא החולי הכבית, רמז לזה שנפל על החרב יאחזתו הכות, ואם כן לא ימלט ואין חיוק אם יתרגמו כי כבר היא כרת, עוד אמר שיצטרך לשימיתתו לפי שעדין נשבתו בו ולא מת מהמכה, ולכן יצטרך שיחיה, הנה א"כ נקן בדבר שתי סבית, אחת מפאת המית הדקה בו, ואחת מפאת החיים שעדיין מסתכבים בו, והלכ"ג פירש שהיה לבושו משובץ להוסיף לו חיותו באופן שלא יוכל אדם לחתכו בקלות, ואמר שאל שהתנית אשר נפל עליו אחו בו הטבח ולזה לא היה יכול לעבור לדקרו, ובמדרש תנחומא פ"ר מצודע אחו"ל אחוזי הטבח, עין הכהנים (שלוששים כתיבת הטבח) שהרגתו, ואחרים פירשו בו ליבשו תשבץ שהיו איתרים בו, כמו שאמר ובעלי הפרשים הדבוקותו: (ז) וכפר הנער שהוא הכית את שאל, ר"ל כי אחרי היותו כופת שהרג או התנית השלים להרגו, וז"ש כי ידעתי כי לא היה אחרי נפלו, ר"ל שמיד אחרי שיפול ארצה לא יהיה עוד, או אמר אחרי נפלו על החרב לא יהיה מדרת הכת, ואני גמרתי מיתתו כדו ששאל ממנו: (ח) יספר הכתוב שכאשר שמע דוד מיתת שאל ויהונתן קרע את בגדיו ויצטו הוא ואנשיו,

שהיו היה שאל כבר מריפה כי אחותו השבין.
והתורג את המריפה פסור מותה. ונמצא דמבל
היון עצמו לא היה בר מיתה. ומה שדן אותו
למיתה זהו מפני שנזכר דוד שאין מקבלין
גרים מעמלק. ונמצא שהיה עליו דין בן נח,
ובן נח היו נהרג בלא התראת ועל ידו עד
אחד ואפילו על ידי קרוב. וגם כשהרג את
המריפה כמבואר ברמב"ם בפ"ט ממלכים, וכיון
דנהרג על ידי קרוב הוא נהרג גם כן על ידי
עצמו, כי מה שאין אדם משים עצמו רשע זהו
משום שהוא קרוב אצל עצמו.

אבל דעת הרמב"ם היא לא כן. דהנה איתא
ברמב"ם בפו"ת מסנהדרין ה"ו כן: גזירת
הכתוב הוא שאין סמותין בית דין ולא
מלקין את האדם בהוראת פיו אלא על פי שנים
עדים. וזה שהרג יהושע את עכן ודוד לגר
העמלקי בהוראת פיהם הוראת שעה היתה או
דין המלכות היתה. אבל הסנהדרין אין סמותין
ולא מלקין המודה בעבירה שסא נמרפת דעתו
בדבר זה. שמה מן העמלקין מרי נפש הוא
המחכים למות שתוקעין התרבות בבגנם
ומשליכין עצמן מעל חגגות, שמה כך זה יבא

(ד) דהנה באמת האיש הזה לא היה סתויב
מיתה מהסת תרבה מעמים. כי הרי לא היו
עדים בדבר כי אם הוראת עצמו בלבד. והרי
אין אדם משים עצמו רשע, ובמנו שמפורש
ברש"י בכתובות ו"ח ע"ב דהטעם הוא משום
דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות.
ועוד שהרי לא היתה התראה בדבר הזה, ועוד

ויאמר דבר שלא עשה בדין שיהרג, ובללו של
דבר גזירת מלך הוא. — והנה הרמב"ם לפי
דעתו שאמר דלכך אין אדם משים עצמו רשע
משום דהשדינן אותו שמה הוא רוצה לאבד
עצמו לדעת, ולא סתמת פסול קורבת בלבד,
ואם כן לפי דבריו גם כן נח אמרינן שאין
אדם משים עצמו רשע, כי לפי מעמו אין
חולוק בין בן נח לבן ישראל, ולכן שפיר
מוכרח היה לומר שמה שהרג דוד לגר העמלקי
זה היה סתמת דין המלכות או סתמת הוראת
שעה.

והנראה לומר דלכך מצא שבדין המלכות
ראוי להרוג אותו, משום דחשש שמה יתרכבו
האנשים שיהרגו את אנשי בית שאל בבדי
למצוא חן בעיני דוד, ולכן צוה להרגו בבדי
שודעו אלו האנשים כי עונש קשה עתיד להם
במי שיהיה פוגע באנשי בית שאל.

(ח) דיוקנו מזה דכתיב דמיק על ראשך בלשון
רבים, דהיה לו לומר דמיק בלשון יחיד. לכן

אמרו שהיה בנו של דואג וחיה מסייע לאכיו
בהריגת נוב עיר הכהנים, ולכן אמר לו דמיק
ששפכת הרבה דמים בהריגת הכהנים המה עתה
על ראשך.

אבל יש לנו להבין מהו זה שאמר לו דוד
אחריו בן: כי מיק ענה כך לאמר אנכי סתתי
משות ח', דמשמע מזה שהרגו בעבור שהסית
את שאל ולא בעבור שהסית את הכהנים.
ונראה לומר דאמר לו באמת חנך חייב מיתה
בעבור נוב עיר הכהנים, אך להוציא את הדין
הזה אפשר רק לסנהדרין או למלך, אך כל זמן
ששאל היה חי או אפשר היה לו להוציא עליו
דין מיתה מפני שלא הויתו עוד מלך בפועל.
אבל עתה כיון שאסרת כי הרגת את שאל,
הרי מעתה חננו מלך במקומו ויש לו עתה
הרשות לעשות כך דין.

(4) See Rabbinic Reflections, chapter 4, from Joshua 7: 20-26.

Chapter 4

Violation of Proper Judicial Procedure

Torah

Dt. 17:6

A person shall be put to death only on the testimony of two or more witnesses; he must not be put to death on the testimony of a single witness.

Prophets

Joshua 7:20-26

Achan answered Joshua, "It is true, I have sinned against the God of Israel ... then Joshua and all Israel with him, took Achan ... and all Israel pelted him with stones. They raised a huge mound of stones over him which is still there."

Description of Violation

Torah law requires the testimony of two witnesses for conviction of a criminal offense. How then was Achan killed in the absence of testimony?

1 . This passage can also be found in j Sanhedrin 6:3 20b; Tanhuma Vayyeshev:2; Pirke de Rabbi Eliezer:38; Eliahu Rabbah:18.

Rabbinic Resolution

(10)B Sanhedrin 43b¹

ה'ק והפ' אורלות ונפ'ס
האור' על ע'כ'ן. אמר לו, "יהושע
באור' אתה בא אלי? "אמר לו,
"בקר' ממך אל תוציא לע'ס
ע'ל האורלות ע'תיד אור'
ישראל שתת'לק באור'....
תן תוצ'ה....

He went and cast lots, and the
lot fell upon Achan. He said
to him, "Joshua, will you
convict me with a mere
lot²?" ... Joshua said to
Achan, "Please do not slander
lots, for Israel is yet to be
divided by means of lots...
therefore admit your guilt."

Analyses of Rabbinic Resolution

It would seem from 9-10 that no testimony at all was needed.

God, in fact ordered that the lots be cast³,
thus guaranteeing that the lot will fall on the guilty party.
Joshua only asks for a confession so as not to slander the lots.
Had it not been for this fear, Joshua would have had Achan put to
death on the basis of the evidence from heaven alone⁴. Thus, the
violation is denied.

2. without the testimony of two witnesses.

3. Joshua 7:13-14.

4. See Rambam, Yad ה'כות סנהדרין 18:6, where it is suggested
that Joshua's decision was ז'ור or that it was based on his special
legal right as king, to kill violators of his precepts or
rulings. See Joshua 1:18

- (5) See source cited at note 3 above, footnote #1. The sources do not condemn אבימלך's lad for finishing him off at Judges 9:5. This would appear to fortify the view that דוד killed the lad for a reason other than because the lad killed שאול.
- (6) See תורה תמימה to Exodus 17:16. Chazal say that Haman's descendants taught תורה at בני ברק, Gittin 57b.

תורה תמימה

בדור דוד. תניא, ר' אליעזר אומר, נשבע הקב"ה בבכא הכבוד שלו, שאם יבא אחר בכל האומות להדגיר שיבליהו, ומעמלק ובביתו לא יקבלוהו, לכן נאמר בדור דוד^(א) [בביתו].

יד (א) וישמע יתרו. כה שטייה שבע ובא תרגומו^(א), ר' יהושע אומר, בלחמה עמלק שבע, ישרי כתיב בצדו (פ"ט בשלח) ויחליש יהושע את עמלק ואת עמו

לשטן ידן לשחת את משיח ה' וכו' ויאמר אליו דוד דמך על ראשך כי פך מנה עך לאמר אנכי מחתי את משיח ה', הרי דלולא זה לא היה דורנו כלל, וע"כ ליישב. ולברכה הפלא נראה לומר, דהדור הזה מדייק למעלה הוכח כל כך דוד עם הגער הזה, וגם התגלה על המיתו אותו מפני שפיו ענה לו, והלא כמדע בדברי ימיו של דוד המלך אשר את מי נראה לכתוב להדגיר את מבני כל עמנו והתגלות, ולכן נראה, כי באמת ידע דוד שהגער הזה לא היה את שאול, כאשר באמת ק' היה, ששאול היה את פלמו, והיה מכיר זאת בהכרח מדברי הנער שהכיר לו שהגיד כזה מפני שקיו למלא פ"י זה חן צפוי דוד, או בנבואה או בידיעה מן האל, ולכן ראש להדגיר את הנער אך ורק מפני שהיה מעמלק, ורק לא ראש לפרש שמפני זה ארנו, אולי מפני שהיה מחשבתו אז לפנות למלכה ולא ראש להרנין את האומות כי שונא הוא אותם, לכן למען לא יחשבו חזקת האומות שהורנו בשביל גוע עמלק שפן עמו למראה פנים איך לא ירא לשטן יד במלך, וכי פיו ענה לו שהרג את שאול, וידעו סולם כי בשביל זה הרנו, ודו"ק. וע"כ מש"כ בענין פסוק המכר בשמואל ב' נח בפסוק ואך את דמכם לנפשותיכם, יו"ט. (א) הלשון וזה ונתגיייר בל ליישב הלשון מה שמשמע שבע, דקשה הא בפסוק גופיה כתיב מה שבע, את כל אשר עשה אליהם וגו', ועל זה מיישב הלשון וכן ונתגיייר, כלומר איזה שמועה עוררה אותו להתקרב

Ⓢ אינו מתאר בכלל מניין להמליחם להסמך שיקר דרסה זו על זה הפסוק, ונראה דמדייק שהמלכות מדר דר בלא הכרות בלא ו', שלא מניט דוגמת זו בשאר מקומות, וידוע בכתבי מקומות שאות נ' התחלפת באות ד' בכל אותיות הפסוקים וכו', כד נזר — דוד, שגר — שדר, גלסקמא — דלסקמא וכו'. ועינין כ"ד א' איהא, הלא דהו קרי ליה דייר בן דיירתא, ופירש"י גר בן גיורת, ובמ"ד פ' ה"י פירשו הפסוק גר ותושב, דייר ומארי ביתא, וטור בהנה. וטור י"ל דמדייק דה"ל לומר דוד בלמ"ד כמו וזה זכרי לדוד דוד (פ' שמות), כשאין לדור ודור (איכה ה'), ובמ"ד למליחם לכן כהנה התורה כאן מדר דר הכר ו', וגם במ"ס ולא בלמ"ד, לרמז שני עינים, האחד מדור דוד כפשוטו בכל הדורות, והשני [בחלף את ד' על נ'] שלא לקבל גרים ממס, והטובה שמתחמה לה' בעמלק אפילו גרים הבאים ממנו, כי לא יחסוך בו. — והנה איהא במליחם כאן, שמביא ר' אליעזר ראש לדיו שמעמלק ומביתו לא יקבלו גרים שנאמר (ש"ב א') ויאמר דוד אל הגער המגיד לו אי מהם אהם ויאמר בן איש גר עמלקי אנכי באותה שעה מכר דוד מה שנאמר למשה שאם יבאו מכל האומות שצולס להתגיייר יקבלוהו, ומביתו של עמלק לא יקבלוהו, מיד ויאמר אליו דמך על ראשך כי פך מנה ע"כ. ואני תמה מאד, הלא בפסוק מנאמר הכנה שבעטרה כרט דוד מפני שהרג את שאול, וכמנאמר מפרש מהמשך כל הפסוקים ויאמר אליו דוד איך לא יראה

- (7) Chazal say that when someone loses a parent from whom he will inherit, he says two blessings, one for the loss, **ברוך דיין**, **אמת**, and one for the inheritance, **שהחיינו**. **דוד** also had both emotions, one, for the loss of the king, and his close friend, **יונתן**. The other emotion was joy over now being cleared to be crowned king. **דוד**'s lamenting is much more pronounced here.

BERAKOTH

59b.

בנה בית חדש וקנה כלים חדשים
אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה [ג] שלו
ושל אחרים אומר הטוב והמטיב לא קשיא
"הא דאית ליה שותפות הא דלית ליה
שותפות והתניא קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו
על שלו ועל של חבירו אומר ברוך הטוב והמטיב וכל היכא דלית
לאחריןא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב והתניא אמרו ליה 'ילדה אשתו
זכר אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אשתו בהדיה דניחא
לה בזכר ת"ש ימת אביו והוא יורשו בתחלה אומר ברוך דיין האמת
ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אחי דקא ירתי
בהדיה

One who has built a new house or bought new clothes says: Blessed is He who has kept us alive and brought us to this season: [if it is] for himself along with others, he says: 'Who is good and does good'?⁴—This is no contradiction. The one blessing² is said if he has a partnership, the other³ if he has no partnership. And thus it has been taught: In a word, for his own things he says: Blessed is He who has kept us alive and preserved us; for things which belong to him in conjunction with this neighbour, he says: Blessed is He who is good and does good.⁶ And if no-one is associated with him in the ownership, does he never say the blessing, Who is good and does good? Has it not been taught: If a man is told that his wife has borne a son, he says: Blessed is He that is good and does good?—In that case, too, his wife is associated with him, because she is glad to

Rambam Hilkhoh Berachot 10:7

אמר לו מת אביו וירשנו. אם יש
עמו אחין מברך יבתחלה דיין האמת ואחר כך הטוב
והמטיב. ואם אין עמו אחים מברך שהחיינו. קצרו של
דבר כל דבר טובה שהיא לו ולאחרים מברך הטוב
והמטיב. וטובה שהיא לו לבדו, מברך שהחיינו ;

אמר רב יהודה אמר רב מפני מה
נענש אבנר מפני שהיה לו לומר בשאול ולא מיהר ר' יצחק אמר מיהר ולא
נענה ושניהן מקרא אחד דרשו ויזקקו המלך אל אבנר ויאמר הבמות נבל
ימות אבנר ידוך לא אסורות ורגליך לא לנחשתיים הונשו מאן דאמר לא מיהר
הכי קאמר ידוך לא אסורות ורגליך לא לנחשתיים הונשו מאי מעמא לא מחית
בנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיהר ולא נענה איתמרתיי מחמה הבמות
נבל ימות ידוך לא אסורות ורגליך לא לנחשתיים מכדי מחויי מחית מ"מ בנפול
לפני בני עולה נפלת לבאן דאמר מיהר מ"מ איענש א"ר נחמן (*ברבי) יצחק
ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה :

Rab Judah said in Rab's name: Why was Abner punished?
— Because he should have protested to Saul¹⁰ but did not. R. Isaac,
however, said: He did indeed do so, but was not heeded. Both
derive their views from the same verse, viz., *And the king lamented
for Abner and said: Should Abner die as a churl dieth? Thy hands were not
bound nor thy feet put into fetters.*¹ The one who says that he did not
protest, interprets it thus: *Thy hands were not bound nor thy feet put
into fetters, why then didst thou not protest?* [Therefore,] *As a man
falleth before the children of iniquity so didst thou fall.* The other who
maintains that Abner did protest but was not listened to, [holds
that] he [David] expressed his astonishment: *Should he have died
as a churl dieth?* Seeing that thou didst indeed protest to Saul,
Why, then, didst thou fall as a man falleth before the children of iniquity?
But on the view that he did protest, why was he punished?—R.
Nahman b. Isaac says: Because he delayed the accession of David's
dynasty by two and a half years.²

Tosafot

ששהא מלכות וט' . אף על גב
דרשין (מדרש) רנה
פרה ויטלה) ומלכים ממך יללו זה
טאל ולחם בוסת מ"מ היה יטל
להקיים במקום אחר ולא היה לו
לשאת מלכות בית דוד שנמשך כבר
על פי נביא :

Bereshis Rabbah 82:4

ר' יואמר לו אלהים אני אל שדי פלה ורבת רבי
ידן בשם ר' יצחק אמר חיינו אומר ראובן כבר הוא מכהן
שמעון כבר הוא מכהן ובנימין כבר יצא מחלצו ועדיין הוא
בשעי אמו * הורתי ואמרתי * גוי זה בנימין * וקהל גוים * זה מנשה
ואפרים * רכתיב (נמשך ממ) וזרעו יהיה מלא הגוים * ר' ברכיה
ור' הלבו ור' שמואל בר נחמן ומלכים מהלצין יצאו זר רבם
וידעו * רבנן אמרו אפשר אבנר ארם צדיק והוא חולק על מלכות
בית דוד * אלא מדרש דרש והמליך את איש בושתי * תה"ד (ס' ל)
ומלכים מהלצין יצאו * זה שאול ואיש בושתי * ומה ראו לקרב
ולחך בפלש בנפלה * אלא מקרא קראו ורחקו אותו מקרא קראו
וקרבו אותם מיד * מקרא קראו ורחקו אפרים ומנשה כראובן
ובשמעון יהיו לי * מקרא קראו (ס') וקרבו גוי וקהל גוים יהיה ממך :

Rashi, Bereshis 32:11

ומלכים . ¹⁰ שאל

איש בשת שהיו משבט בנימין שעדיין לא נולדו (וסמך זה דרשו אבנר כשהמליך
איש בשת ואף השבטים דרשוהו וקרבו בנימין רכתיב ¹¹ איש ממנו לא יתן את בתו
לבנימין לאשה ותורו ואמר אלכלא היה עולה מן השבטים לא היה הקב"ה אומר
ליעקב ומלכים מהלצין יצאו גוי וקהל גוים שנים עתידים בניו להעשות כמנן הגוים
שהם ע' אומות וכן כל הסנהדרין שבדם. ד"א שעתידים בניו להקריב אסור בשת
גוים בימי אליהו :

(8) תנ"ך refers to a number of books such as ספר הישר which we do not have today. See a treatment of ספר הישר from the following sources. Additional books of this sort are listed below with their biblical citations. This list is taken from Sid Z. Leiman's, "Canonization", New Haven, 1974, pp 17-18.

1. ⁴⁷	ספר מלחמת ה'	Book of the Wars of the Lord
2. ⁴⁸	ספר הישר	"Book of Jashar"
3. ⁴⁹	ספר השיר	Book of Song
4. ⁵⁰	ספר דברי שלמה	Book of the Acts of Solomon
5. ⁵¹	ספר דברי הימים למלכי ישראל	Book of the Chronicles of the Kings of Israel
6. ⁵²	ספר דברי הימים למלכי יהודה	Book of the Chronicles of the Kings of Judah
7. ⁵³	ספר היחש	Book of Genealogy
8. ⁵⁴	ספר מלכי ישראל	Book of the Kings of Israel
9. ⁵⁵	ספר דברי הימים למלך דוד	Book of the Chronicles of King David
10. ⁵⁶	דברי שמואל הראה	Chronicles of Samuel the seer
11. ⁵⁷	דברי נתן הנביא	Chronicles of Nathan the prophet
12. ⁵⁸	דברי גד החזה	Chronicles of Gad the seer
13. ⁵⁹	נבואת אחיה השילוני	Prophecy of Ahijah the Shilonite
14. ⁶⁰	חזות יעדו החזה	Visions of Iddo the seer
15. ⁶¹	דברי שמעיה הנביא	Chronicles of Shemaiah the prophet
16. ⁶²	דברי עדו החזה	Chronicles of Iddo the seer
17. ⁶³	מדרש הנביא עדו	Midrash of the prophet Iddo
18. ⁶⁴	ספר המלכים ליהודה וישראל	Book of the Kings of Judah and Israel
19. ⁶⁵	דברי יהוא בן חנני	Chronicles of Jehu the son of Hanani
20. ⁶⁶	מדרש ספר מלכים	Midrash on the Book of Kings
21. ⁶⁷	דברי עזיהו	Acts of Uzziah
22. ⁶⁸	דברי חזי	Chronicles of Hozai
23. ⁶⁹	ספר הזכרונות דברי הימים	Book of Records, The Annals
24. ⁷⁰	ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס	Book of the Chronicles of the Kings of Media and Persia

47. Nu. 21:14.
48. Josh. 10:13 and ISam. 10:25. See note 49.
49. IK 8:13; so according to LXX. Some scholars conjecture that the LXX Hebrew *vorlage* read ספר הישר. See O. Eissfeldt, *op. cit.*, p. 133.
50. IK 11:41.
51. IK 14:19, 15:31, and elsewhere.
52. IK 14:29, 15:7, and elsewhere.
53. Neh. 7:5.
54. ICh 9:1 and 2Ch 20:34.
55. ICh 27:24; so according to LXX.
56. ICh 29:29.
57. ICh 29:29 and 2Ch 9:29.
58. ICh 29:29.
59. 2Ch 9:29.
60. 2Ch 9:29. Probably the same work as numbers 16 and 17 of this list.
61. 2Ch 12:15.
62. 2Ch 12:15.
63. 2Ch 13:22.
64. 2Ch 16:11. Probably not to be distinguished from numbers 5, 6, and 8 of this list. See also 2Ch 35:26.
65. 2Ch 20:34.
66. 2Ch 24:27.
67. 2Ch 26:22.
68. 2Ch 33:19.
69. Est. 6:1. For the rendering of the title, see the Jewish Publication Society translation of the Scroll of Esther in H.L. Ginsberg, ed., *The Five Megillot and Jonah*.
70. Est. 10:2.

(9) See Ralbag v.14 and תורה תמימה cited above #6.

(10) The student should analyze 31:4-7 and determine that if the נער עמלקי was telling the truth, that he had to have killed שאול before v.6. See the next question.

(11) When שאול falls on his sword, we read ויפל עליה. When his lad falls on his sword we read וימת...ויפל, implying that שאול's fall was not fatal. Malbim makes this point.

(12) This refers back to what the men of יביש גלעד did at לא-יא-יג שמואל א'.

(13) According to Chazal, אבנר was punished for appointing איש בשת king. See Sanhedrin 20a. Tosafot cites a Midrash that says that איש בשת was destined to be king based on a prophecy to יעקב. The original Midrash is cited below, as well as Rashi to בראשית לב:יא where it is cited.

(14) clearly saw this as more than just a "משחק", a game.

(15) This war "game" needs explanation. Y. Yadin, מלאכת המלחמה, Page 235, suggests that אבנר and יואב planned to use the outcome of this mini-war as a determining factor over which kingdom will rule over Israel. Yadin found similar such "deals" in an inscription found at תל חלאף (which is the Biblical גלית mentioned at יז:ו). (ישעיהו לז:יב, מלכים א' יז:ו). שמואל א' יז:ח-ט also seems to be making such a deal at a small scale war of 12 against 12 would determine the outcome of the kingdoms. Chazal are critical of אבנר for making a "משחק" out of the lives of young lads. See ירושלמי פאה א:א.

אלו דברים פרק ראשון פאה

אבנר למה נדרת ריבול ורש
בן לקיש ורבנן ריבול אבנר על שיעשה דמן של נערים שחק שונאבנר יקמו נא
הנערים וישחקו לפניו ואבנר יקמו

(16) עשהאל may represent the inexperienced leadership of דוד's kingdom as opposed to אבנר who represents the seasoned leadership of שאול. In this match אבנר succeeds. עשהאל's brothers will continue to act in an impetuous manner throughout שמואל ב' (see for instance דוד's responses to their brashness 3:39; 16:10; 19:23). In the end, however, יואב's side prevails, representing דוד's ultimate success.

(17) How do we come to these numbers if initially this war was fought 12 against 12? Evidently new fighters came along, perhaps at פסוק כ"ב.

(18) Although these names appear to be inconsequential here, the names and especially their order will become relevant in later stories. The order is:

1. אמנון
2. כלאב
3. אבשלום
4. אדניהו
5. שפטיה
6. יתרעם

(19) אבנר was the one who crowned איש בשת king in the first place.

V.11 shows that the power in the throne was with אבנר all along.

(20) Remember that מיכל was taken from דוד at the end of 'א שמואל. See שמואל 'א footnote 220. פרק כ"ב.

(21) אבנר realizes that it is in his own best interests that he follow דוד because he can clearly see that דוד had been destined for the kingship all along as these verses indicate.

(22) **יואב** makes it appear that he is killing **אבנר** as a traitor of the king (vv. 24-25). Yet the text indicates that his real motivation is to avenge his brother **עשהאל**'s blood (vv. 27;30). See a rabbinic treatment of **יואב**'s vengeance at Sanhedrin 49a.

אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ואילמלא יואב
לא עסק דוד בתורה דכתיב ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו
ויואב בן צרויה על הצבא מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו
משום דיואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה
משפט וצדקה לכל עמו ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי
אבנר וישיבו אותו מכור הסירה מאי בור הסירה אמר רבי אבא בר כהנא
בור וסירה גרמו לו לאבנר שדתיג ויטחו יואב אל תוך השער לדבר
אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו דין סנהדרין א"ל מ"מ קמלחיה לעשאל
עשאל רודף היה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא יכולי ליה השתא
בדופן המישיח כוונת ליה באחד מאיבריו לא יכולת ליה

But for David,¹⁰ Joab would not have succeeded in¹¹ war; and but for Joab, David could not have devoted himself to [the study of] the Torah, for it is written, *And David executed justice and righteousness for all his people, and Joab the son of Zeruiah was over the host*.¹²—i.e., why was David able to execute 'justice and righteousness for all his people'?—Because 'Joab was over the host.' And why was 'Joab over the host'?¹³—Because 'David executed justice and righteousness for all his people.'

*And when Joab was come out from David he sent messengers after Abner and they brought him back from Bor-Sira.*¹ What meaning has [the name] Bor-Sira?—R. Abba b. Kahana said: *Bor*² and *Sira*³ caused Abner to be killed.④

*And Joab took him aside into the midst of the gate to speak with him quietly.*⁵ R. Johanan said: He judged him according to the law of the Sanhedrin.⁶ Thus he asked him: 'Why didst thou kill Asahel?'—'Because Asahel was my pursuer.' 'Then thou shouldst have saved thyself' at the cost of one of his limbs!' 'I could not do that,' [he answered]. 'If thou couldst aim exactly at his fifth rib, couldst thou not have prevailed against him by [wounding] one of his limbs?'

(1) Ibid. III, 26. (2) בור, 'well', hence container of water, a pitcher. (3) דירה, a thorn-bush. ④ The explanation of this statement is found in f. Soṭah I, where one of the reasons given for Abner's death was his indifference to the effecting of a reconciliation between Saul and David, instead of seeking which, he rather endeavoured to increase their hatred. He did not take advantage of the following two occasions when he might have brought about the reconciliation: One, when Saul entered the cave of En-Gedi where David and his band were hidden, and the latter, though he could have destroyed his pursuer, contented himself with merely cutting off the skirt of his robe (I Sam. XXIV, 4). The second time, in the wilderness of Ziph, when David found Saul sleeping and took the spear and jug of water from beside his head (ibid. XXIV, 12ff), subsequently reproaching Abner for not watching better over the King. Abner, however, made nought of this generous treatment of Saul by David, contending that the jug of water might have been given to David by one of the servants, whilst the skirt of the robe might have been torn away by a thorn-bush, and left hanging. These two incidents are hinted at in the words *Bor* (well, i.e., a jug of water), and *Sira* (a thorn-bush).

(23) It is crucial for the sake of peace between the house of דוד

and the house of שאול, that it doesn't appear that דוד was behind אבנר's death. The people were satisfied that דוד had nothing to do with it as vv. 36-37 indicate. Chazal indicate (Sanhedrin 18a) that a king doesn't leave his palace to attend a funeral. דוד in his attempt to pacify the people, went beyond the letter of the law in eulogizing אבנר.

(24) Chazal say that עגלה (v.5) was מיכל, and solve whatever problems that assertion carries. See below. Also, this list contains the sons born to דוד in חברון. Since מיכל is not with דוד all this time, she is not listed here.

SANHEDRIN

214

הני שמונה עשרה מגלן דבתיב יוולדו
לדוד בנים בחברון ויהי כבורו אמנון לאחיוניעם היוצא אליו ומשגהו בלאב לאביגיל אשת נבל הכרמליוהשלישי
אבשלום בן מעכה והרביעי אדוניא בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה
ילדו לדוד בחברון וקאמר ליה נביא "אם מעט ואסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דהו לדוד
הבני סרי מתקף לה רבינא אימא כהנה תרתי סרי וכהנה עשרין וארבע תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר
מעשרים וארבע *למאן דדריש וי"ו ארבעים ושמונה הוה תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר מארבעים
ושמונה ותנא דידן מאי טעמיה אמר רב כהנא מקו"ש כהנה בתרא לכהנה קמא מה כהנה קמא שית אף כהנה
בתרא שית והא הואי מיכל אמר רב עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן הוא
אומר "לולי הרשתם בעגלתי וגו' ומי הוה למיכל בני והכתיב "ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה
אמר רב חסדא עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה מכרי כנים היכא קא חשיב להו בחברון
ואילו מעשה דמיכל ביהושלים הוה דכתיב "ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפוז
ומסרכר לפני ה' ותבן ואמר רב יהודה ואיתיבא רב יוסף שקלחה מיכל *למיטרפסה אלא אימא עד אותו
מעשה היה לה מכאן ואילך לא היה לה

MISHNAH. NEITHER SHALL HE MULTIPLY WIVES TO
HIMSELF⁴—ONLY EIGHTEEN. R. JUDAH SAID: HE MAY HAVE
MORE, PROVIDED THEY DO NOT TURN AWAY HIS HEART. R.
SIMEON SAID: HE MUST NOT MARRY EVEN ONE WHO MAY TURN
AWAY HIS HEART. WHY THEN IS IT WRITTEN, NEITHER SHALL
HE MULTIPLY WIVES TO HIMSELF?⁵—EVEN THOUGH THEY
BE WOMEN LIKE ABIGAIL.⁶

Whence do we deduce the number eighteen?—From the verse. *And unto David were sons born in Hebron; and his first-born was Amnon of Ahinoam the Jezreelitess; the second, Chileab of Abigail the wife of Nabal the Carmelite; the third Absalom the son of Maacah; and the fourth, Adonijah the son of Haggith; and the fifth, Shefatiah the son of Abital; and the sixth, Ithream of Eglah, David's wife. These were born to David in Hebron.*⁷ And of them the Prophet said: *And if that were too little, then would I add unto thee the like of these.* [Ka-hennah] and the like of these, [we-kahennah],¹ each 'kahennah' implying six, which, with the original six, makes eighteen in all. Rabina objected: Why not assume that 'kahennah' implies twelve,² and 'we-kahennah', twenty-four?³ It has indeed been taught likewise: 'He shall not multiply wives to himself beyond twenty-four.' And according to

him who interprets the redundant 'waw',⁴ it ought to be forty-eight. And it has been taught even so: 'He shall not multiply wives to himself, more than forty-eight.' Then what is the reason of the Tanna of our Mishnah?⁵—R. Kahana said: He parallels the second 'kahennah' with the first; thus, just as the first 'kahennah' indicates [an increase of] six, so does the second. But there was Michal too!⁶—Rab said: *Eglah* is Michal. And why was she called *Eglah*? Because she was beloved by him, as an *Eglah* [calf] by its mother. And thus it is said, *If ye had not ploughed with my heifer etc.*⁶ But did Michal have children? Is it not written, *And Michal the daughter of Saul had no child unto the day of her death?*⁷—R. Hisda said: She had no child until the day of her death, but on the day of her death she did.⁸

Let us see then: His children are enumerated [as born] in Hebron, whereas the incident with Michal⁹ occurred in Jerusalem,¹⁰ as it is written, *Michal the daughter of Saul looked out at the window, and saw king David leaping and dancing before the Lord, and she despised him in her heart.*¹¹ And Rab Judah, or according to others, R. Joseph, said: Michal received her due punishment?¹²—But we might argue thus: Prior to that incident she did have [children], but after it she did not.

- (25) The Mishna, Sanhedrin 2:1 says that no man may marry the widow of a former king. Rabbi Yehuda says that a new king may marry a former king's wives. **בשת איש**'s accusations therefore, against **אבנר** have wider ramifications. The same can be shown regarding **אבשלום**'s rebelliousness at **כא-כב טז**: **שמואל ב' טז**: **מלכים א' ב' יג-כה** at **אדניהו** at **שלמה**'s anger at

יואין נישאין אלמנתו של המלך אלמנתו של המלך שכן מצונו
בדוד שנישא אלמנתו של שאול שנאמר
ויהנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך
בדודך :

NOR MAY ANY ONE MARRY HIS WIDOW. R. JUDAH SAID: A KING MAY MARRY A KING'S WIDOW. FOR SO WE FIND IN THE CASE OF DAVID WHO MARRIED THE WIDOW OF SAUL. AS IT IS WRITTEN, AND I GAVE THEE THY MASTER'S HOUSE AND THY MASTER'S WIVES INTO THY BOSOM.¹

- (26) See the discussions below from מסכת סנהדרין as quoted form אישי התנ"ך.

פלטי בן ליש (שמואלא כה, מד)
 „רבות בנות עשו חיל“ (סוף משלי) זה יוסף
 וכו' [שהתגברו על יצרם], „ואת עלית על
 כולנה“ זה פלטי בן ליש סנהדרין ב
 פלטי שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו אל
 מן העברה, נעץ חרב בינו לבין ואמר כל
 העוסק בדבר זה ידקר בחרב שם יס:
 קידושי מיכל לפלטי בעברה
 „וילך אתה אשה וגו' עד בחריב“ (ש"ב ג, טו)
 שנעשו יסו'ם כבחורים שלא טעמו טעם ביאה,
 אמר ר' יוחנן, תוקפו של יוסף ענותנותו של
 בעו, תקפו של בעו ענותנותו של פלטי בן ליש
 ש

- (27) Chazal maintain that יואב went overboard in his curse of דוד, and that the curse ended up on his own descendants.

48b

SANHEDRIN

אמר רב יהודה אמר רב כל קללות שקולל דוד את
 יואב נתקיימו בורעו של דוד אל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחויק בפלך:
 ונפל בחרב וחסר לחם זב מדחבקים דכתיב והמלך החביסם התאמץ לעלות
 במרכבה לנוס ירושלים וכתיב וכל המרכב אשר ירכב עליו חוב יטמא
 מצורע מעוהו דכתיב ויבחווקו גבה לבו עד להשיחתו וימלך בח' אלהו
 ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת וכתיב והצרעת ורחח
 במצחו מחויק בפלך מאסא דכתיב דק לעת וקנתו חלה את רגליו ואמר
 רב יהודה אמר רב שאהו* פודגרא א"ל מר וומרא ברית דרב נחמן לרב נחמן
 חיבי דמי א"ל *כמחט בבשר הדי מנא ידע אי בעית אימא מיחש הוה חייט
 בית ואיבעית אימא מרבית הוה גמיר לה ואיבעית אימא סיד ה' ליראיו
 ובריתו לתדיעם נפל בחרב מיאשיהו דכתיב ויורו (המורים) למלך ואשיהו
 *ואמר רב יהודה אמר רב שיעשו כל גופי ככברה וחסר לחם מיכניה דכתיב
 וארותי ארות תמיד נתנה לו אמר רב יהודה

Rab Judah said in Rab's name: All the curses wherewith David
 cursed Joab were fulfilled in David's own descendants. [It is
 written:] Let there not fail from the house of Joab one that hath an issue.

or that is a leper, or that leaneth on a staff, or that falleth by the sword, or that lacketh bread.³ 'He that hath an issue' [was fulfilled] in Rehoboam,⁴ for it is written, *And king Rehoboam made speeds to get him up to his chariot to flee to Jerusalem;*⁵ whilst it is elsewhere written, *And what saddle soever he that hath the issue rideth upon shall be unclean.*⁷ 'A leper' — Uziah,⁸ for it is written, *But when he was strong his heart was lifted up so that he did corruptly, and he trespassed against the Lord his God, for he went unto the Temple of the Lord to burn the incense upon the altar of incense;*⁹ and it is further written, *And the leprosy broke forth on his forehead.*¹⁰ 'He that leaneth on a staff' — Asa,¹¹ for it is written, *Only in the time of his age he was diseased in his feet;*¹² concerning which Rab Judah said in Rab's name: He was afflicted with gout.¹³ Mar Zuṭra the son of R. Naḥman asked R. Naḥman: What is it [this complaint] like? — He answered: Like a needle in the raw flesh. But how did he [R. Naḥman] know that? — Either because he himself suffered with it; alternatively, he had a tradition from his teacher; or again [he knew it] because, *The secret¹⁴ of the Lord is with them that fear Him, and His covenant to make them know it.*¹⁵ 'He that falleth by the sword,' — Josiah,¹⁶ for it is written, *And the archers shot at king Josiah;*¹⁷ concerning which Rab Judah said in Rab's name: They riddled his body like a sieve. 'That lacketh bread' — Jechoniah,¹⁸ for it is written, *And for his allowance, there was a continual allowance given him [by the king].*

(28) See above, footnote 24.

(29) While these were not the borders of Israel, the terminology is very often used in תנ"ך to denote the span of North to South in Israel.

(30) See above 2: 19-23.

(31) See also מלכים א' ב:ה דוד's feelings at

(32) מפיבשת's reference here is not important for the story on hand, but he will surface again in שמואל ב' at Chapter 16: 1-4 and 19: 25-31. שאול also had a son named מפיבשת and he is mentioned once at 21:8. See the מדרשים below concerning מפיבשת, from אישי התנ"ך. Note the connections drawn between מפיבשת and איש בשת both here and in 34 below.

מפבשת בן שאול (שמואל-ב כא, ח)
לא מפבשת שמו אלא איש בשת שמו ולמה נקרא
שמו מפבשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה
ברכות ה.

אמר דוד, כל מה שאני עושה אני נמלך במפבשת
רבי ואומר לו, מפבשת רבי, יפה דנתי? יפה
חייבתי וכו' שם

וע"ז איש בשת, מדיב בעל

מפבשת בן יהונתן (שמואל-ב כא, ז)
„ויחמול המלך על מפבשת“ (שם) וכי משא
פנים יש בדבר? אלא שהעבירו לפני הארון
וקלטו, ובקש עליו רחמים ופלטו יבמות עס.
בשעה שאמר דוד למפבשת „אתה וציבא
תחלקו את השדה“ (ש"ב יט, ל) יצתה בת קול
ואמרה לו, רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה
שבת נ"ו:

(33) Once again someone standing in the way of דוד's kingship is killed and דוד laments the death. When שאול and אבנר were killed, the נער העמלקי and יואב both thought they were doing דוד a favor. רכב and בענה have similar intentions here. Once again, דוד leaves no mistake in anyone's heart that he himself was not behind this assassination.

(34) This is a sign of התרשלות (laziness). דוד, according to Chazal (Berachot 3b-4a) spent the entire day with concerns of matters of הלכה and building up the economy and infrastructure of Israel. דוד even arose at midnight to recite תהלים! Contrast

this with **בֵּשֶׁת אִישׁ** who sleeps in the afternoon. It is ironic to note that one time when **דָּוִד** sleeps in the afternoon, he too comes upon a tragic story - See below 11:2.

3b-4a

BERAKOTH

בְּנוֹר הָיָה תָלוּי לְמַעַל מִמַּטְהוֹ שֶׁל דָּוִד וּבֹיֵן שֶׁהָיָה חֲצוֹת לַיְלָה בְּאַרְחֻץ צִפְיִית וְנוֹשְׁבֵת בּוֹ וּמִנֵּי מֵאֲלוֹי מִיד הָיָה עוֹמֵד וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה עַד שֶׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר כִּיּוֹן שֶׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר נִכְנְסוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל אֲצִלוֹ אֲמָרוּ לוֹ אֲדוֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין פִּרְנָסָה אֲמַר לָהֶם וְהִתְפַּנְסוּ זֶה מֵזֶה אֲמָרוּ לוֹ אֵין הַקּוֹמֵץ מִשְׁבִּיעַ אֶת הָאֵרֶץ *וְאֵין חֶסֶד מִתְמַלֵּא מִחֲלֵלוֹת *אֲמַר לָהֶם לֵב וּפְשָׁמִי יִדְבְּכֶם בְּגִדְדִי מִיד וְיִעֲצִים בְּאַחֲזִיפֵל וְנִמְלִכִין בְּסִנְהֶדְרִין וְשׂוֹאֲלִין בְּאָזְרִים וְתוֹמִים אֲמַר רַב יוֹסֵף מֵאֵי קָרָא (דְּכֶתִיב) *וְאֲחֲרֵי אֲחִיזֵפֵל בְּנִיתִי בֵן יְהוֹדָע וְאֲבִיתִי וְיִשָּׁר צָבָא לְמֶלֶךְ יוֹאֵב אֲחִיזֵפֵל זֶה יְעִיזֵבָה *וְיִעֲצָה אֲחִיזֵפֵל אִשְׁרֵי יָעִין בַּיּוֹם הַהוּא כֹּאִשֶׁר יִשְׁאֵל (אִישׁ) בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים

בְּנִיתִי בֵן יְהוֹדָע זֶה כְּסִנְהֶדְרִין וְאֲבִיתִי אֵלֹ
אָרִים וְתוֹמִים וְבֵן הוּא אֲמַר *וּבְנִיתִי בֵן
יְהוֹדָע עַל הַכֶּרֶתִי וְעַל הַפֶּלֶתִי וְלִמָּה נִקְרָא
שֵׁמֶם כֶּרֶתִי וּפֶלֶתִי כֶּתִי שְׁמוֹתֵיהֶם דְּכֶרֶתִים
פֶּלֶתִי שְׁמוֹפִלֵאִים בְּדִבְרֵיהֶם * וְאֲחִיזֵבָה שֶׁר צָבָא
לְמֶלֶךְ יוֹאֵב אֲמַר רַב יוֹסֵף רַב יוֹסֵף בְּרִיךְ אֲדָא וְאֲמַרִי לֵה
אֲמַר רַב יוֹסֵף בְּרִיךְ דְּרַב אֲדִי מֵאֵי קָרָא *עוֹרֶה
כְּבוֹדִי עוֹרֶה הַגָּבֹל וְכִנּוֹר אֲעִירָה שָׁחַר.

A harp was hanging above David's bed. As soon as midnight arrived, a North wind came and blew upon it and it played of itself. He arose immediately and studied the Torah till the break of dawn. After the break of dawn the wise men of Israel came in to see him and said to him: Our lord, the King, Israel your people require sustenance! He said to them: Let them go out and make a living one from the other.⁸ They said to him: A handful cannot satisfy a lion, nor can a pit be filled up

with its own clods.¹ He said to them: Then go out in troops and attack [the enemy for plunder]. They at once took counsel with Ahithofel and consulted the Sanhedrin and questioned the *Urim* and *Tummim*.² R. Joseph says: What verse [may be cited in support of this]? And after Ahithofel was Jehoiada, the son of Benaiah,³ and Abiathar; and the captain of the King's host was Joab.⁴ 'Ahithofel', this was the counsellor. And so it is said: Now the counsel of Ahithofel, which he counselled in those days, was as if a man inquired of the word of God.⁵ [4a] 'Benaiah the son of Jehoiada', this means the Sanhedrin. 'And Abiathar',⁶ these are the *Urim* and *Tummim*. And so it says: And Benaiah the son of Jehoiada was over the Kerethi and Pelethi.⁷ Why are they⁸ called 'Kerethi' and 'Pelethi'? Kerethi, because their words are decisive [*korethim*]; Pelethi, because they are distinguished [*mufla'im*] through their words. And then comes 'the captain of the King's host Joab'. R. Isaac b. Adda says: (Some say, R. Isaac the son of Adda says) Which verse?⁹ Awake, my glory; awake, psaltery and harp; I will awake the dawn.¹⁰

פרק ה'

- (3A) דוד is crowned king over all Israel in חברון at the age of 30.
- (3B) ירושלים is mentioned although the city was not yet captured by דוד.³⁸ (It is also called עיר דוד).
- (3A) דוד conquers ירושלים³⁹, as part of a very unusual interaction with the יבוא⁴⁰:
- (1) What was told to דוד in v.6⁴¹
 - (2) What did דוד say in v.8⁴²
 - (3) Why did דוד hate the lame and the blind?⁴³
 - (4) Why was there a saying "עור ופסח לא יבוא אל הבית"⁴⁴
 - (5) Why does דוד choose ירושלים to conquer immediately?⁴⁵
- (3B) Additional children of דוד.⁴⁶
- (3A) Different reactions of חירם מלך צר and פלשתים to דוד's ascension to the throne.⁴⁷
- (4A) Compare the different reactions of 10 מרגלים and יהושע and כלב to seeing the same thing. Compare יתרו and עמלק's reactions to hearing the same thing.⁴⁸
- (4B) Human nature between חירם and the פלשתים⁴⁹
- (6) Homework ירושלים is mentioned as a Jewish city even before it

was conquered. Show how a similar phenomenon occurs in the following פסוקים:⁵⁰

בראשית ב:יג-יד

בראשית יד:ז

בראשית יד:יד

בראשית כב:יד

שמות טז:לה

- (35) See 'קל וחומר' footnote #197, for a list of 10 'קל וחומר' in רש"י. They are recorded in א:יד as well as in תנ"ך. This 'קל וחומר' however, is not cited in either source. בראשית מד:ח, commenting on בראשית רבה: צב, includes this in its list of 'קל וחומר' s.
- (36) This is an example of foreshadowing. See 'שמואל א' notes #102 and #240.
- (37) It must be assumed that the rest of his body, which was immediately found was buried separately. דוד apparently made no attempt to bury the head with the rest of the body.
- (38) This is done quite often in תנ"ך. See especially שמות טז:לה.
- (39) Recognize that ירושלים is almost always spelled without the second 'י'. Exceptions
- ירמיהו כו:יח
- אסתר ב:ו
- דברי הימים ב' כה:א
- דברי הימים ב' לב:ט
- (40) יהושע י"ח:כ"ח at ירושלים is identified with יבוס and דברי הימים א' יא:ד and שופטים י:י-יא. יבוס is one of the seven Canaanite nations and is usually mentioned last, according to דעת מקרא, because it was conquered last. See דעת מקרא to יהושע ג:י.

הַכְּנַעֲנִי - יָשָׁב בְּעֶקֶר בְּעֶמְקֵי הָאָרֶץ שֶׁל הָאָרֶץ.
הַחֹתָמִים אֵת הַהֶר' מִמַּעַרְב וּמִמְזֻרָה, 'עַל-
(= לִיד) הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן' (בִּר' יג כט וְלֹהֶלֶן יא ג)
הַכְּנַעֲנִי בְּמִזְרָה וְכִיּוֹם, הַחֹתָמִי - עִם גְּדוֹל שְׁתַּחֲלִית
בְּתִקְוַת שְׁמֵרָתָהּ לִסְבוּשׁ לְהִקָּם מִמֶּלֶכָה נִרְחֶמֶת.
עָמַר יִשׁוּבּוֹ בְּאַסִּיָּה הַקָּטָנָה וּבְצִפּוֹן סוּרְיָה עַד
לְפָרָת. מִקְצֵתָם יָשְׁבוּ בְּהָרֵי יְהוּדָה בְּסִבְיָבוֹת
הַבָּרֶן (בִּר' ג). הַמִּמְלָכוֹת הַצִּפּוֹנִיּוֹת נִקְרָאוֹת בְּמִקְרָא
'הַחֹתָמִים' (כג ו) וְאֵלֶּה שֵׁיִשְׁבוּ בְּדְרוֹם הָאָרֶץ מְכֻנָּיִם:
הַחֹתָמִי אוֹ (בִּנְי' חֶת, ו' יִזְבֵּן, הַלְלוֹת יִשְׂרָאֵל, חֶלֶק א וְרֹאֵה
עַל כֵּךְ בְּפִירוּשׁוֹ לְעִיל א ו'). הַחֹתָמִי - יָשָׁב בְּהָרֵי אֶפְרַיִם
וּבְנִימִין. בְּאֶזְרַר הַמִּשְׁתַּרְעַץ לְשִׁכָּם עַד נִבְעוֹן וְעַד
קֶרֶת יִצְרֵיִם. אֲבָל גַּם 'פֶּתַח הַרְבֵּן בְּאָרֶץ מִצְרָאִי'
(לֹהֶלֶן יא ג), וּבְיָמֵי דָּוִד: יָשָׁב הָרַח הַלְבָּנוֹן, מִהָרַב בְּעַל-
הַרְבֵּן עַד לְבֹאֵת הַכֶּתֶר (כ"ג ג). הַפְּרָזִי - יָשָׁב בְּהָרֵי
אֶפְרַיִם (בִּר' יג ל וְלֹהֶלֶן יז טו) וְאֵלֶּי נִקְרָא כֵּן עַל שֵׁם
עָרָיו הַפְּרָזוֹת (בְּהָרֵי אֶפְרַיִם כְּצִיֵּנוּ עָרִים בְּצוּרוֹת
מִצְטוֹת). הַגִּרְזָנִי - לֹא נֶאֱמַר בְּמִקְרָא כְּלוּם עַל-
דָּבָר יִשׁוּבּוֹ, וּבְסִפְרָת בִּידֵי הַיָּד שְׁתַּחֲלִית פֶּתַח וְהַלֵּךְ
לֹא לְאֶפְרַיִם - הִיא אֶפְרַיִם הַצִּפּוֹנִי (יְרוּשָׁלַיִם)
הַנִּזְכָּר וְהַנֶּחֱמָד (א), וְהַחֹתָמִי - עִם גְּדוֹל יָשָׁב בְּרִמְת
עָמַר הַיַּרְדֵּן הַמִּזְרָחִית וּבְסוּרְיָה בְּהָרֵי הַמַּעַרְבִי
(הָהָר) וּבְקִצֵּת מִקְרָאוֹת נִקְרָאֵת כָּל-הָאָרֶץ עַל שְׁמוֹ
'אָרֶץ הָאֶמְרִי' וְכֵן נִקְרָאֵת הָאָרֶץ גַּם בְּאֶפְרַיִם:
אָרֶץ אֶבְרָם - אָרֶץ הַמַּעַרְבִי (יְרוּשָׁלַיִם בְּפִירוּשׁוֹ לְעִיל
ג י). וְהַיְּבוּסִי - יָשָׁב בְּהָרֵי יְרוּשָׁלַיִם (לֹהֶלֶן כו כג)
וּבְתִקְוַת הַשּׁוֹפְטִים נִקְרָאֵת אֶף יְרוּשָׁלַיִם - הָעִיר
עַל שְׁמוֹ - יְבוּס (כ"ג י). וְכֵן הַיְּבוּסִי בְּכַתּוּבָתוֹ
אֶחָד, וְכֵן כֹּא אֶחָד בְּרִשְׁמֵת עֲשֶׂרֶת הַעֲמֻמִּים
שְׂאֵרְצֵם הַבְּטָחָה לְאַכְרָתָם בְּבִרְיָת בֵּין הַבְּתָרִים (בִּר'
כ"א) כִּי הָיָה אֶחָד לְהוֹרֵשָׁה (בִּיִּי דָוִד שְׁכַבְשׁ אֶת-
מִצְרַיִם עֵיִן וְאֶת-הָעִיר).

(41) See a collection of פירושים below from דעת מקרא .

לֹא-תִבְּרָא הָהָר - כְּלוֹמֶר לֹא
נִפְתַּח לָךְ אֶת שְׁעָרֵי הָעִיר וְלֹא נִקְבַּל עָלֶינוּ מִלְּכִימָה (ע'
שם שם יא). כִּי אִם-הָסִירָךְ - הַסִּירָךְ תַּחֲלֵת, וְנִתְחַלְּפָה
הַתְּנוּעָה' (ר"ד), כְּלוֹמֶר כֵּן סָגֹל חֲטוּפָה בְּמָקוֹם פֶּתַח,
וְכֵן לְעִיל ג יג: הַבִּיאָךְ = הַבִּיאָךְ, הַעוֹרִים וְהַפְּסָחִים -
דְּבוּר עֲשׂוֹם וְדָבָר בִּי הַפְּרוּשִׁים. ר' אֲבָרְהָם אֶבְרָם עוֹרָא
פֶּרֶשׁ: שְׁתַּחֲלִית הָיְתָה כֵּן חֲנֻקָה שְׁלֹרֶעַת הַיְּבוּסִים אֶפְלוֹ
עוֹרִים וּפְסָחִים הָיָה בְּכֶסֶם לְהִנֵּן עָלֶיהָ וּלְמַנֵּעַ אֶת כְּבוֹשָׁה
'לֹא וִיבֹא אוֹתָךְ לְתַלְמִיחָה' (וְהוּבָא פְרוּשׁוֹ אֶעֱלֶה ר"ק).
וְכַעֲשֵׂן זֶה כְּכֹר כְּמֵב יוֹסֵף כֵּן מִתְחַלְּהוּ: 'סָגֹר בְּעִיר אֶת
הַשְּׁעָרִים וְהַעֲמִידוּ עַל הַחֹבֶה לְקוּי עֵינִים וְנִגְלִים וְכָל
שְׂאֵר בְּעָלֵי מוֹם, כִּד לְבַלְעֵי עַל הַפֶּלֶא, וְאֶמְרוּ שְׁכַבְשׁ

כיום אלה ימנעוהו מלהקנס (לעיר), והם עשו זאת מתוך
 בטחונם בעצם חובותיהם (קדמוניות, ס' שביעי, כהר'
 שליט 231). פרוש אחר: היבוסים העלו על החוקה ענרים
 ופסחים וקללו את כל כי שיעזו לפגוע בהם ובשולחיהם.¹¹
 פרוש אחר: קלנו נלחם בה עד האיש האחרון ואפילו
 ישארו בעיר רק ענרים ופסחים, גם הם יקומו להלחם.

בדד (ע' חכם), פרוש אחר: הם לועגים לדד וקוראים
 לחילוי פסחים וענרים. פרוש אחר: לא תוכל לנצח
 אותנו אלא אם תרפא את הפסחים ואת הענרים. וכשם
 שהדבר הזה הוא נמנע, כן כן הנמנע שתבוא אל העיר.
 ורז"ל דרשו את 'הענרים והפסחים' על צלמי עבודה זרה
 ('... ציגים להם ולא יראו... רגליהם ולא יהלכו, תה'
 קטו ד-ז)¹². שצליהם היתה פתוחה ברית שבועה שנשבע
 אברהם אבינו ליבוסים, עם קנינת בערת המכפלה, שאין
 ירעו ידעו בעיר יבוס (פרקי דר"א לו), ולפי זה הם חתים
 (= יושבי הכרך פימי אברהם) הם יבוסים.¹³ ולפי מדרש
 אחר: יבוסים אלה מנעו של אביהם בלד פלשתיים היו
 (הובאו הדברים בדרש"י)¹⁴. בין כך ובין כך הנה במאמר
 זה משום נגזרת גדולה לנדד ולשכנא, ולפיכך קצרו בו
 הכתובים ודגל ס' דבריהם לא הביאו כלל. לאמר
 — פלוגת משמעות דברי היבוסים כך הוא: לא יבוא
 דוד הזה. וזה הכתוב כמה שפחת: לא יבוא הזה.

11 י' ידן, תורת המלחמה בארצות הסקרא, ע' 236-237, והביא ראיה להשערתו כתעודה חתית, ובה טכס של שבועת אמונים למלך
 ובין שאר יוצגיו לפניו עיורת וחריש ראברו: ראו הנה עורת וחריש כל כי שיתרוש רעה על הכלך והמלכה, תבוא עליו
 קללחם: יעשוהו עור, יעשוהו חריש, יעורוהו בעור, יחרישוהו בחריש, ישיכדו אותו, ואת אשתו ואת טפו ואת משפחתו.
 12 לפי פרקי דרבי אליעזר פרק לו היו כאן כמס צלמי עורים ופסחים עשויי נהשת, והצלם בדמות עור, ככל את יצחק אבינו (יודתי
 כיוון יצחק ותכנת, עינו מראת, בר' זו א) והצלם בדמות פסח סיכל את יצחק אבינו (והוא צלע עליהם), שם לב לב).
 והביחם לרש"י לזה"א יא ה פירש: ונתנו עורים ופסחים לפני שער העיר... כי דעו כי בזוי הוא למלך להלחם עם העורים
 ובתוך כך ישוב ולא ילחם עמם דה...

13 לזהו חתים = יבוסים, השוה ית' טו ג: ... לירושלם מבריתך וכלדותך בארץ הנעני, אביך האבירי ואבך תחית, וכן שם
 שם סה: אבכך תחית ואבכך אמרי, גם אורח החתים היה כתושבי ירושלם (לקמן יא ט-ג) ואפשר שייבנתו בעיר קדשה לכבושה
 על ידי דוד, ועי' עוד ידעת בקרא' ליהושע טו סג ובהערה 159 שם.

14 א. ולפי מדרש 'אור האפלה' (הובא ב'תורה שלמה' לר"ם כשר לבר' כא ל, סימן קכו), עמדו שם שבע כבשות של ברזל, ובר
 לבית שרת אברהם ואבימלך מלך פלשתיים (עי' שם).

ב. ומצאנו בסביבת ירושלם מקום בשם העזים (יהושע יח כג), שהוא כנוי של שבט פלשתי קרבן (רב' ב כג): יהושע יג ג
 וראה בידעת בקרא' שם, ואפשר שיש גם קשר כלשהו בין השם 'ס' נפתח', על גבול יהודה ובנימין, עם הנפתחים
 קרובי הפלשתיים (בר' יג), על כל פנים עובדה היא שהפלשתיים עלו על דוד למלחמה מיד לאחר שכבש את ירושלם = יבוס.
 וראה עוד תוספות שאנן בסוטה י ע"א החולק על פירושו של רש"י.

(42) This condition can only be understood in light of the parallel

verses in דברי הימים א' יא:ו. There דוד says that whoever

reaches the צינור (at the gate of the city) first will be made

head of the army. דוד was giving incentive to conquer the

יבוסים.

(43) The answer to this question is evident from the sources at 41 above. Another explanation can be that the 'בוסי' soldiers hid behind the lame and blind and advanced thus before דוד's soldiers. דוד was bewildered. Should he attack these defenseless soldiers or continue to allow those behind them to advance? דוד attacked the lame and the blind and from then on, every time he saw a lame or blind man he was reminded of this unfortunate event. He thus preferred not to see them and not be reminded of it.

(44) See the end of the previous footnote. דעת מקרא suggests that דוד meant to include all 'בוסי, even the lame and the blind.

(45) There are a number of מאמרי חז"ל that point to ירושלים's special status already from the time of creation. According to חז"ל, the world itself was created from ירושלים. See below, Tosefta, Yoma, chapter 2. Its special status was predicted by ירושלים (בראשית כב:יד) אברהם. the Torah obviously refers to ירושלים when it says ספר דברים המקום אשר יבחר throughout. See the opinions below why the תורה does not refer there specifically to ירושלים.

Tosefta Yoma 2:12

יב אכן (כ) היתה (פי) [בימות הנביאים] הראשונים ושתיה היתה נקראת
גבוהה מן הארץ ג' אצבעות שמתהלה היה (פי) [עליה ארון] נתן משניטל הארון
מעליה היו (פי) [מקטירין] קטורת שלפני ולפנים רבי יוסי אומר (י) במנה
(פי) [נשתת] העולם שנאמר (תהלים נ) מציון מכלל יופי אלהים הופיע (פי) :

Rambam
GUIDE FOR THE PERPLEXED

THE DIVINE COMMANDMENTS

CHAPTER XLV

For three practical reasons the name of the place is not distinctly stated in the Law, but indicated in the phrase "To the place which the Lord will choose" (Deut. xii. 11, etc.). First, if the nations had learnt that this place was to be the centre of the highest religious truths, they would occupy it, or fight about it most perseveringly. Secondly, those who were then in possession of it might destroy and ruin the place with all their might. Thirdly, and chiefly, every one of the twelve tribes would desire to have this place in its borders and under its control; this would lead to divisions and discord, such as were caused by the desire for the priesthood. Therefore it was commanded that the Temple should not be built before the election of a king who would order its erection, and thus remove the cause of discord. We have explained this in the Section on Judges (ch. xli.).

- (46) Remember the 1st list of דוד's children at ג:א-ה.
- (47) חירם take advantage of דוד's kingship and his overture paid off. בית המקדש used חירם's talents in building the בית המקדש. The פלשתים however, who continued their fight with בני ישראל, were hardly heard from again after דוד's time.
- (48) These comparisons can also be assigned for homework or a class exercise.
- (49) The trait at work here is stubbornness, in addition, of course to evil. עמלק and the 10 מרגלים stubbornly hold on to their opinions regarding God, the Jews and Israel, which is what the פלשתים are doing here.
- (50) See שמואל א' footnote 29.
- (51) שאול was apparently crowned king after his father איש בשת died, and he ruled for 2 years (ש"ב ב:י). Assuming that this

chapter takes place right after **איש בשת**'s death, **דוד** ruled over all of Israel in **חברון** for 5 years.

(52) Recall the travels of the **ארון** taken by the **פלשתים** in

אבינדב **ה-ו**. The last stop was at the house of **אבינדב** at **גבעה**, **שם ז:א**. The next story involves **אבינדב**'s son, **עזא** (also spelled **עזה** - See **שמואל א'** footnote #193).

(53) **עזא**'s story is very difficult to teach. what did he do wrong?

What should he have done? See the treatment of Nehama Leibowitz. Studies on the Parsha, Shmini, chapter 5 and Y. Yaacovson, **חזון המקרא**, הפטרת שמיני pp. 255-264.

(54) Contrast the success the **ארון** brings **אדום** here, with the havoc it wreaks at **ה-ו** **א'**. See **שמואל א'** notes 46-48.

(55) The **תורה** explicitly instructs that the **ארון** should be carried on the shoulders of the descendants of **קהת**. See **ז-ט** **במדבר ז:** which makes this clear. How could **דוד** therefore err on something every schoolchild could know? **רש"י** at **כ"ה** מועד קטן **ז-ט** says that **דוד** knew this **הלכה**, but for **הוראת שעה**, wanted to return the **ארון** home the way it came from the **פלשתים** (cf. **פירוש** **ז:ו** **א'** **שמואל א'**). This answer also appears in the **דברי הימים א' יג:ז**, **רש"י**. The Vilna Gaon, in his commentary to **דברי הימים א' טו:ב** says that **דוד** thought the

command of "בכתף ישאו" was only relevant to the דור המדבר when the ארון was carried very often, but not to subsequent generations.

(56) חז"ל generally viewed נדב and אביהו as dying the death of the righteous. A brief overview of the מדרשים on them brought down in אישי התנ"ך would lead to this conclusion. If so, the choice of this reading as the פרשת שמיני of הפטורה (when it is not a special שבת) reveals that עזא also died the death of the righteous. Notice the various hints at נדב ואביהו in the name of עזא בן אביננדב. Also the גמטריא of אביהו & נדב and עזא or עזה are all quite similar.

(57) See Rabbinic Reflections, Violation of Torah Law in the Books of Joshua, Judges and Samuel, chapter 15.

Chapter15

Violation of Priestly Laws

Torah

Ex. 28: 2,6,40

Make sacral vestments for your brother, Aaron for dignity and adornment. They shall make the ephod of blue, purple and crimson yarns, and of fine twisted linen, worked into designs. And for Aaron's sons also you shall make tunics, and make sashes for them, and make turbans for them for dignity and adornment.

Prophets

A) I Sam. 2:18

Samuel was engaged in the service of the Lord as an attendant, girded with a linen ephod.

B) Ibid. 22:18

And Doeg the Edomite went and struck down the priests himself; that day he killed eighty five men who wore the linen ephod.

C) II Sam. 6:14

David was girt with a linen ephod.

Description of Violations

According to the Torah, the linen ephod was only worn by Aaron, the high priest, while Aaron's sons, ordinary priests, wore only four garments which did not include the ephod¹. Yet Samuel and David wore the linen ephod. In addition, the text tolerates eighty five priests wearing the ephod at once. Surely there could be only one high priest at a given time!

Rabbinic Resolution

(A)(31)Targum Jonathan I Sam. 2:18

וְשָׁמֹעַ עֲנַן לִינֵי
לְיוֹם כִּי יִבְרַח
יְהוָה

Samuel was engaged in the service of the Lord, as an attendant girded with a tunic with sleeves of fine linen.

(B)(32)Targum Jonathan I Sam 22:18

וְדֹעַ הָעֶדְוִיטָה וָאֵל
כָּבַדוֹ וְקָטַל בְּיוֹמָא דְּהוּא
חֲמֵסִין וְחֲמֵסִין אֲנָשִׁים
לְיוֹם כִּי יִבְרַח יְהוָה

And Doeg the Edomite went and struck down the priests himself, that day he killed eighty five men worthy of wearing the linen ephod.

(33)I Sanhedrin 10:2 38a

וְדֹעַ הָעֶדְוִיטָה וָאֵל

And Doeg the Edomite went and

1. See M.

Yoma 7:5

וְכַהֲנָנִים וְלֵוִיִּם
 (ע' כהנים) לא כן!
 חט' ר' חייא אין מנחין
 ע' כהנים גדולים כהנת.
 אלא מלמד שהיו כולם
 ראויין לבית כהנים
 גדולים.

struck down the priests himself,
 that day he killed eighty five
 men who wore the linen ephod
 (I Sam. 22:18). But this is not so²
 for R. Hiyya taught, we didn't
 chose two high priests to
 minister at one time. Rather
 this teaches that they were
 all worthy of being high
 priests.

(C)(34) Targum Jonathan II Sam. 6:14

וְכַהֲנָנִים וְלֵוִיִּם
 וְכַהֲנָנִים וְלֵוִיִּם

David was girt with a tunic with
 sleeves of fine linen³.

Analysis of Rabbinic Resolution

§§ 31 and 34 indicate that Samuel and David never wore
 the linen ephod worn exclusively by the high priest. They
 instead wore a linen tunic which resembled the ephod. Thus the
 violation is denied. §§ 32 and 33 explain that the eighty five

2. That eighty five priests can be wearing the linen ephod at
 the same time.

3. The parallel passage in I Chron. 15:27 replaces the linen
 ephod with "a robe of fine linen" כִּתְּיָה עֲלֵיהֶם. Targum's rendition of
 כִּתְּיָה (כִּתְּיָה) in II Sam 6:14 is thus a translation of the words in
 Chron. (כִּתְּיָה) in II Sam 13:18 is translated as כִּתְּיָה.
 Thus כִּתְּיָה (כִּתְּיָה) is the Aramaic for כִּתְּיָה.

priests of Nob were worthy of being high priests, and relate this by saying that they were worthy of wearing the linen ephod. Since more than one high priest could not minister at the same time, this means that only one priest actually did wear the linen ephod, and thus the violation is denied ⁴.

⁴. Medieval commentators explain that these eighty five priests did indeed wear the linen ephod, as did Samuel and David. See Radak and Abravanel. I Sam 22:18. However a close comparison between § 32 with §§ 31 and 34 shows that according to rabbinic literature all the priests did not actually wear the ^{32 2/26} of the high priests. This is also the plain meaning of § 33.

(58) Recall that שאול was weak in his kingly duties for fear of veering off of public opinion. (See 'שמואל א' footnote #98). דוד reminds מיכל that she grew up in a home where her father would truly never do what דוד was doing. He'd be too concerned with כבוד and public opinion to dance in this manner. דוד teaches that before 'ה, no human, not even the king, ought to be concerned with כבוד. דוד is telling מיכל that she is behaving like her father and this behavior is precisely why her father (or her brother) is not king. דוד does what he feels is right, regardless of public opinion. Moreover, דוד declares at v.22 that the people will honor דוד all the more for losing control before Hashem. See Rashi and Radak v.22, and also רמב"ם, משנה תורה סוף הלכות לולב.

יד מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי
הארץ וכל-מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי
השיבות והסנהדרין והססידים והזקנים ואנשי מעשה - הם
שהיו מרקדים ומספקים ומנגנים ומשמחים במקדש בימי חג
הסוכות, אכל כל-העם: האנשים והנשים כלם באים לראות
ולשמע.

טו השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה
 בהן - עבודה גדולה היא, וכל-המונע עצמו משמחה זו
 ראוי להפריע ממנו, שנאמר: תחת אשר לא-עבדת את-ה'
 אלהיך בשמחה ובטוב לבב (דברים כח, טו). וכל-המגסס דעתו
 וחולק כבוד לעצמו ומתפכד בעיניו במקומות אלו - חוטא
 ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר: אל-תתהדר לפני-מלך
 (משלי כח, י). וכל-המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו -
 הוא הגדול המקבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל
 אמר: ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני (שמואל ב' ו, כב)
 ואין הגדלה והכבוד אלא לשמם לפני ה', שנאמר: והמלך יי
 דוד מפניו ומכרכר לפני ה' וגו' (שם טו).

(59) At מיכל we read the שמואל ב' כא:ח (59) At maintain (סנהדרין יט) that these were actually the children of מרב, born to עדריאל (See שמואל א' יח-יט), but that מרב died and מיכל raised the children. They are therefore referred to as her own. Also, see above, #24. The same גמרא maintains that עגלה, mother of יתרעם was actually מיכל. If so, she did have children. Two solutions present themselves. (1) She had יתרעם before this event, (2) She had יתרעם the day she died. In fact חז"ל who present this question themselves, point to the second solution. Of course, פשוט there is no problem.

(60) Footnote 55 above refers to the פירוש of רש"י to דברי הימים. Most scholarly opinions consider that this commentary is not רש"י, and they cite the following reasons:

(1) רד"ק says in his introduction to דברי הימים that up to his day, no commentary to דברי הימים exists and for that reason he is writing one himself. One would think that

if someone as famous as רש"י had written one, someone else as famous as רד"ק would know about it! Actually the בעלי תוספות in מסכת יומא דף ט. make reference to a commentary to דברי הימים written by גאון רב סעדיה which רד"ק apparently also was not familiar with.

(2) רש"י to דברי הימים often contradicts, and sometimes vehemently with similar comments made in parallel פסוקים in שמואל and מלכים.

(3) רש"י to דברי הימים cites רש"י! Nowhere else in his commentary does רש"י cite himself.

These and other reasons point to the direction that רש"י did not comment on דברי הימים. רש"י also did not finish ספר איוב. Towards the end of פרק מ' most texts of מקראות גדולות read עד כאן לשון רש"י מכאן ואילך אינו לשון רש"י. Who actually wrote these commentaries is a very complicated issue and beyond our scope here.

(61) There are 3 verses in ספר דברים where the formula precedes a מצוה. In the order that תז"ל give to their observance, the first is the appointment of a king, דברים יז:יד, and the second is the destruction of עמלק, דברים כה:יט. These two were already commanded and observed to various extents. The third

מצוה is the building of the המקדש, at דברים יב:י. Now that דוד has reached this stage, he is ready to build the בית המקדש. This is not the first time, though that we have reached this formula in נביאים. A similar verse appears at יהושע כא:מב and יהושע כג:א. We must conclude that יהושע didn't destroy עמלק and build the בית המקדש because he was too old as the second verse indicates. Also, perhaps for these purposes he did not have a דין of a מלך and as cited above, the appointment of a king is a necessary pre-requisite for the destruction of עמלק and the building of the המקדש. Of the following source. San. 20b.

תניא רבי יוסי אומר "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהברית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ואיני יודע איזה מהן תחילה כשהוא אומר "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר "להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להברית זרעו של עמלק תחלה כשהוא אומר "והניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר "להברית זרעו של עמלק תחלה וכן ברוד הוא אומר "ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתיב "ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארוים

It has been taught: R. Jose¹² said: Three commandments were given to Israel when they entered the land; [i] to appoint a king; [ii] to cut off the seed of Amalek; [iii] and to build themselves the chosen house [i.e. the Temple] and I do not know which of them has priority. But, when it is said: *The hand upon the throne of the Lord, the Lord will have war with Amalek from generation to generation*,¹³ we must infer that they had first to set up a king, for 'throne' implies a king, as it is written, *Then Solomon sat on the throne of the Lord as king*.¹⁴ Yet I still do not know which [of the other two] comes first, the building of the chosen Temple or the cutting off of the seed of Amalek. Hence, when it is written, *And when He giveth you rest from all your enemies round about etc.*, and then [Scripture proceeds], *Then it shall come to pass that the place which the Lord your God shall choose*,¹⁵ it is to be inferred that the extermination of Amalek is first. And so it is written of David, *And it came to pass when the king dwelt in his house, and the Lord had given him rest from his enemies round about*, and the passage continues; *that the king said unto Nathan the Prophet: See now, I dwell in a house of cedars etc.*¹⁶

(62) By contrasting his own בית with the משכן which stands within a curtain, דוד indicates a desire to build Hashem a house. The command to seek out a place for Hashem's dwelling, whether at דברים יב:ה or "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שמות כה:ח, "לשכנו תדרשו ובאת שמה" refers to finding a place, but not necessarily a house. בראשית כח:כב's declaration at יעקב's is an indication of the pursuit of finding specifically a house for Hashem. See Rashi ישעיהו ב:ג.

(ג) אל
 בית אלהי יעקב. לפי שהיה
 קראי בית אל לפיכך יקרא על
 שמו אצל אנדס קראי נהר
 ה' יראה יצחק קראי שדה לשון
 נשדה:

- (63) It would appear that נתן is permitting דוד to do as he pleases. The next day, he will have to excuse the mistaken impression he may have given דוד. דוד reacts to the disappointment graciously as the chapter continues to tell.
- (64) Hashem's reaction indicates that this is long overdue. See below, end of chapter 24.
- (65) That son is not named here. However, in דברי הימים א' כב:ט the name שלמה is mentioned.
- (66) דוד already has a number of older sons as was mentioned earlier in פרק ג'. Some of these older sons will later vie for the kingdom. דוד knew already that none of them would rule.
- (67) See דברי הימים א' כב:ז-י. The refusal of דוד is based on the blood he spilled and the wars he fought. שלמה mentions only the latter at מלכים א' ה:יז.

וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשִׁלְמָה בְּנוֹ אֲנִי הִיָּה עֹסֵי

- לְבָבִי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי: וַיְהִי עָלַי דְּבַר-יְהוָה
 לֵאמֹר דָּם לָרֹב שָׁפַכְתָּ וּמַלְחָמוֹת גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לֹא-תִבְנֶה
 בֵּית לְשִׁמִּי בִּי דָמִים רַבִּים שָׁפַכְתָּ אֶרֶץ אֶרֶץ לִפְנֵי: הִנֵּה-בֶן
 נֹלָד לָךְ הוּא יִהְיֶה אִישׁ מְנוּחָה וְהַנִּיחוֹתִי לוֹ מִכָּל-אוֹיְבָיו
 מִסָּבִיב כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שָׂמוֹ וְשָׁלוֹם וְשָׁקֵט אֶתֵּן עַל-יִשְׂרָאֵל
 בְּיָמָיו: הוּא-יִבְנֶה בֵּית לְשִׁמִּי וְהוּא יִהְיֶה-לִּי לְבֶן וְאֶנִּי
 לוֹ לְאָב וְהַכִּינוֹתִי כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ עַל-יִשְׂרָאֵל עַד-עוֹלָם:

(68) דוד is not jealous at all over the fact that שלמה will build the בית המקדש. A father sees his son's success as a part of his own. The same can be said about a teacher and a student. See Sanhedrin 105 b.

בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו בנו משלמה ותלמידו איבעית, אימא יידי נא פן שנים ברוחך
אלי ואיבעית אימא ייסמך את ידיו עליו ויצוהו

Of everyone a man is jealous, except his son and disciple. 'His son'—this is deduced from Solomon.⁵ 'His disciple'—[is deduced] if you like, say, from *Let a double quantity of thy spirit be upon me;*⁶ or if you like, say, from *And he laid his hands upon him, and gave him a charge.*⁷

(69) Abarbanel poses this question: In light of the following מדרש cited in Yalkut Shimoni, חלק ב' רמז קמ"ה, it is hard to understand what דוד did wrong. Nonetheless, since the בית המקדש itself must be built without the tools of war (שמות כ:כב), a warrior must not be the one to build it. דוד

the warrior prepared for his son's peaceful reign, for peace would be his very name, שלמה.

(70) Our greatest leaders were the most modest men

(cf בראשית יב:ג). דוד was indeed a man of great יחוס as is evident at the end of מגילת אסתר. Also his father was well known as is indicated at יז:יב א' שמואל. See also דוד's modesty at יח:יח; כג א' שמואל.

(71) Rambam allows only for the king to sit in עזרה,

דרשה א' יומא כה. This is based on the Talmud, הלכות מלכים ב:ד. A דרשה appears on this regard from רבי עקיבא cited ילקוט שמעוני. רמז קמ"ו חלק ב' "וישב" means to be of calm mind. See a similar דרש on this regard at א' שמואל 26 and 27: ג:ג.

(72) דברי הימים א' כב: ל-י.

- (73) דוד had long ago distinguished himself as a great warrior as the last chapter made clear. דוד's vast successes continue and mount until chapter 11, when he himself arranges for a lost battle. Rashi connects the topics of chapter 7 and 8 in the following commentary דברי הימים א' יח:א. This ended a long period of history of war between the פלשתים and ישראל. Based on evidence from מלכים א' ה:א it would seem that the פלשתים were overrun by דוד and never considered a threat again. Even though אכיש still rules (see מלכים ב:לט) he is apparently subservient to ישראל.

יח (א) ויהי אחרי כן ויך דוד. אחר שאמר דוד לבנות בית ואמר לו הקב"ה לא תבנה אהיה אחר דוד הואיל ואין עלי לבנות הבית אלא בני עתה אכינה ואסדר לו הכל לבנייה בני לבנות הבית יהיה לו הכל מזהבן ועזה מניח הכל והולך ומספר היחד וימן לו הכנין שנתם עם אויביו והקדים שלום לבנין הבית וכן דרך הס' לדבר ודוגמא כאלוהו ובאליהם מאמר שאמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי (מ"ב)

- (74) It would appear to be some kind of sceptre. Rashi says it refers to the capital of the Philistine kingdom, גת, and his point appears to be based on the parallel פסוק in דברי הימים א' יח:א.

- (75) The simple reading indicates that דוד lined up Moavite prisoners of war and killed 2 of every 3. דוד had also fought the Moavites (שמואל א' יד:מו) and Moav had subjugated the Israelites as well

add that דוד was (תהלים פג:ו and שופטים ג:יב-יג) avenging the murder of his family at the hands of the Moavites. See 'שמואל א' footnote #188 whose source is repeated here. Moav remained subdued to Israel for many years as מלכים ב' ג:ד indicates.

שבשעה שברח דוד מפני שאול הוליך אביו ואמו אל מלך מואב כי היה ירא מפני שאול (ו) והיה בוסת בהם לפי שהיה מרות המואבים הה' (שמואל א כג) וילך דוד משם מצפה מואב ויאמר אל מלך מואב יצא נא אבי ואמי אתכם עד אשר אדע מה יעשה לי אלהים ואומר (ס) וינחם את פני מלך מואב וישבו עמו כל ימי חיות דוד במצודה ולכך קראו סיר מה הכשר מתעכל בסיר כך נתעכלו שם י שהרגם מלך מואב ולא נמלט מהם אלא את אחד לדוד שברח אצל נחש מדך בני עמון ושלח מלך מואב אתריו ולא רצה ליתנו והוא החסר שעשה נחש עם דוד ולפיכך נגזרה עם המואבים הה' (ס נ ח) ויך את מואב וימדהם בחבל השבב אותם ארצה וימדה שני חבלים להמית ומלא החבל להחיות והני מואב לדוד לעבדים נשיאי מנחה *

- (76) The Torah forbids a king to amass too many horses (דברים יז:טז). Some say this was to prevent a return to Egypt and some point to the lack of faith in Hashem in building too great an array of horses and chariots. See תהלים לג:טז-יח and תהלים כ:ח. See also יח-יח (יהושע יא:ט) which had already acted in a like manner (יהושע יא:ט) and Chazal in the following sources (עבודה זרה יג:), (ירושלמי סנהדרין ב:ו) deal with the reasons.

תצט. שלא ירבה המלך סוסים

שלא ירבה לו המלך שימלך עלינו—סוסים
 זולתי הצריכים למרפבתו ומרפבת פקדיו. וכמו
 שכתוב, לא ירבה-לו סוסים; ופנן המצנה:
 שלא יהיו לו סוסים שירוצו לפניו — לקבוצ
 בקלמא; נאפלו על סוס אחד בטל— יתה עובר
 על זה, ואמנם אם יהיו לו סוסים באצטקלאות
 (= נארוח) שלו מוקנים למלחמה ופזמים
 שירקבו עליהם פקדיו — אין זה בכלל-לא זה
 כלל. שאין פקר הענן אלא על הצד שאמרנו:
 שלא ינהיג לפניו תמיד סוסים בטלים—למצלה
 ולקבוצ. אכל יתה לו בהמה אחת לקד למרפבתו,
 וקבר אמר הכתוב בטעם מצנה זו. שהיא לכל
 ישיב את העם מצרמה למען הרבות סוס וגומר.
 כלומר: שלא ישלח למצרים מצמו שיקבעו
 דירתם במצרים לגדל לו שם סוסים. שאין האסור
 רק (= אלא) בקביעות דירה שם, וכמו שדקדקו
 זכרונם לברכה (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ח): לישכיה—
 אי אתה חוזר. אכל אתה חוזר לפדקמטא; וגם
 שלא ירום לקבו בהרבות לו סוסים וקסף ונהב.
 כי הסוסים לרב יפים וקלותם, ותנאו בהם אדונייהם.
 דיני המצנה, בפרק שני מ, סנהדרין (הל' מלכים פ"ג).
 ונוהג אסור זה, בזמן שארץ ישראל בישועה.
 שיהיה לנו מלך, וזאת מן המצות שהן על
 המלך לקד, ומלך העובר על זה והוסיף אפלו
 סוס אחד פנוי להיות רץ לפניו בדרך ששאר
 מלכי אמות העולם עושים — חייב מלקות.

הרכבה ולא ירבה לו נשים אלא שבעה עשרה * יתרה אמר מרבה הוא
 לו ובלבד שלא ירו מסירות את לבו ר' שמעון אומר אפילו אותה והוא
 מסירה את לבו הרי זה לא ישאנה אם כן למה נאמר ולא ירבה לו נשים ראשיתו
 באביגיל ולא ירבה לו סוסים אלא כרי מרכבתו * וכסף וזהב לא ירבה לו אלא
 כרי שיתן אשפטיא * וכוונתו לו ספר תורה לשמו יוצא למלחמה והוא עמו נכנס והוא
 עמו יושב כרון והוא אצל מיסב והוא כנגדו שנאמר יתחתה עמו וקרא בו כל
 ימי חייו * אין * רוכבין על סוס ואין יושבין על כסא ואין משתמשין בשרכיטו
 ואין רואין אותו ערום ולא כשרוא * מסתפר ולא בבית המרחץ שנאמר * שום
 השים עליך מלך * שתהא אימתו עליך * (גמ' רב כרגא על שם יהושע יתירעם
 לעגלה ומה כתיב תמן * ואם מעט ואסיפה * לך כרגא וכדנה: לא ירבה לו סוסים
 אלא כרי מרכבתו על שם * ויעקר דוד את כל הרבב ונ'

It must be stressed that this was not considered a violation of צער בעלי חיים, itself considered a Torah law. (ספר החנוך מצוה פ', בבא מציעא ל"ב). See the commentaries of רב יוסף קרא and רלב"ג.

פ. מצות פרוק משא

להסיר המשא מעל הבהמה שיגעה במשא בדרך. שנאמר. כִּי-תראה חמור שנאך וגומר. השונא זה, פרושו ישראל. ואף-על-פי שקחוב לא-תשנא את-אחיו בלבבך (ויקרא יט יו), דהינו ישראל. אמרו חכמים (פסחים ק"ג ב) שענין זה הוא כגון שראו עובר צרכה בנחיד והתרה בו ולא חזר, שנה מחר השנאתו. ומה שאמר חמור, לאו דוקא חמור. אלא כל בהמה. אלא שדבר הקחוב בהונה, שהחמורים למשא. וקחוב, עוב מצוב צמו, כלומר: צורהו מלשון נצובו ירושלים (נחמי ג ח) שהוא לשון חוס.

משכשי המצנה, ללמד נפשנו במדת נחמלה, שהיא מדה קשבת. ואין צריך לומר שחובה עלינו לחמל על האיש המצטער בגופו. אלא אפילו המצטער באכבת קמונו, מצנה עלינו לחמל עליו ולהצילו.

דיני המצנה, כגון אם הבהמה של גוי ומשאוי של ישראל או בהמה, ודין הפוגע באוהבו ישראל ובשונאו, שמצנה בשונא לכל הפער, נאפלו. אוהב לפרק (שונא) לקען. ושונא זה אינו כשונא שזכרנו מחמת צרכה אלא שאין לבו שלם צמו. ופרוש. כי-תראה מאימתי הוא החיוב. שצרו חכמים שהוא אחר משקצה ומחצה במיל ונהו ריס. אכל רחוק מזה השעור, אין חוב להטות הדרך אליו. והעושה לפניו מן השורה, תבוא עליו צרכה. ודין זקן או נכרד ואינה לפי כבודו שהכל נדון לפי מה שהיא עושה בשלו. ודין פריקה בחנם וסצינה בשכר. ושמירה צמו עד פרסה. ונושל שער על הלונה כמו שמבאר הלל בפרק שני סמציצא (חיה ט"ו סד). ונהגת בקל-מקום ובקל-זמן בוקרים ונקבות. והעובר עליה, בטל עשה ומראה בעצמו מדת האכזריות שהיא מדה מלצרת. וכל שאינו מרחם, אין מרחם עליו מן השמים. שאין ראוי גופו לקבל הנחמנות.

- (77) This follows the adage that the enemy of my enemy is my friend. See שמואל א' footnote #175 and #234.
- (78) We know from שמואל א' פרק ט"ו that the booty of עמלק is prohibited. See שמואל א' footnote #116. see also footnote #237 and #256. The answer given at #237 can be used here as well.
- (79) There is an apparent reference to this war in ספר תהלים only there the casualties at גיא מלך numbered not 18,000 but 12,000! The מדרש in בראשית רבה indicates that these were 2 different wars. Note also, that in our פסוק the casualties are from ארם, while in תהלים they are from אדום. See also Rashi and Radak, תהלים ס:ב.

עד הנל הזה ונו'. לרעה אין אתה עובר אבל אתה עובר עלי בפרקמטיא . בשעה ששלח דוד את יואב לארם יהרים ולארם צובה פגע באדומיים בקש לזנבן והוציאו לו אפיסטולי שלהם (דנמס ג) רב לכם טוב את החר ונו' . פגע במואביים בקש לזנבן והוציאו לו אפיסטולי שלהם (סג) אל תצר את מואב ואל תתגר כם מלחמה . באותה שעה ששלח יואב אצל דוד א"ל פנעתי באדומיים ובקשתי לזנבן הוציאו לי אפיסטולי שלהם רב לכם . במואביין והוציאו לי אפיסטולי שלהן אל תצר את מואב . באותה שעה לא נהג דוד כבוד מלכות בעצמו . אלא עמד והעביר פיפורין מעליו ועמרה מעל ראשו ונתעטף בטליתו והלך לו אצל סנהדרין . א"ל רבותי לא באתי לכאן אלא ללמד . אם נותנים אתם לי רשות אני מלמד . שלחתי את יואב לארם נהרים ולארם צובה ופגע באדומיים והוציאו לו אפיסטולי שלהן רב לכם . והלא הם פרצו את הנדר תהלת (סמסס ג) ויאסף אליו את בני עמון . פגע במואביים ובקש לזנבן והוציאו לו אפיסטולי שלהן אל תצר את מואב והלא הם פרצו הנדר תהלת (במדנר כל) וישלח מלאכים אל כלעם ועתה יבחר ארה לי . תה"ד (מלסס ס) מכתם . כמה אנוחת כתב . ר' אייבו אמר שתיים כתב אחד לאדומיים ואחד למואביים . ר' חנינא אמר אינרת אחד כתב תה"ד (סג ס) וישב יואב ונו' . חזר ולמד אדומיים משל מואביים תה"ד (סג ס) למנצח על שושן עדות לעדה שהיא משיחה בלשונו של אלהים . מכתם לדוד ללמד . מכות ותמות . (נס) בהצותו את ארם נהרים ויך את אדום בניא מלך . כתוב אחד אומר י"ח אלף וכתוב אחד אומר י"ב אלף . אלא שתי מלחמות היו אחת של י"ב אלף ואחת של י"ח אלף :

Then he met the Moabites and wished to attack them, whereupon they too produced their pillars: *Be not at enmity with Moab* (ib. 9). He [Joab] sent David a full account of all this. Thereupon David, disregarding his royal dignity, arose, doffed his imperial robes and his crown, wrapped himself in his cloak, and repaired to the Sanhedrin. 'My masters,' said he, 'I have come merely to learn, but if you permit me, I will teach [I will state my views].' Thereupon he related the report which Joab had sent. 'But,' [he urged], 'did they not violate the treaty first, as it says, *And he gathered unto him the children of Ammon and Amalek, and he went and smote Israel* (Judg. III, 13)²; also, *And he* [Balak, king of Moab] *sent messengers to Balaam—come now therefore, I pray thee, curse me this people*' (Deut. xxii, 5 f.)? How many dispatches did he write?³ R. Aibu said: He wrote two, one concerning the Edomites and one concerning the Moabites. R. Hanina said: He wrote one, as it is written, *And Joab returned, and smote of Edom*, etc. (Ps. LX, 2), which means, he consulted repeatedly concerning the Edomites and the Moabites.⁴ Thus it says, *For the Leader; upon Shushan Eduth*, which means, to the 'edah (assembly) which speaks with the language of God.⁵ *Michtam of David, to teach* (ib. 1): David displayed humility and integrity;⁶ *When he strove with Aram-naharaim*, etc. (ib. 2). One verse states eighteen thousand,⁷ while the present verse states twelve thousand?—There were in fact two battles.

221 קיא

תהלים ס

תרנום

את אֲרָם נִהְרִים וְאֶת־אֲרָם צֹבֵה
יֵשֶׁב יוֹאֵב וַיֵּךְ אֶת־אֲדָוִים בְּגִיא־מִלָּחָה
שָׁנִים עָשָׂר אֲלֶיָּהֶּם: אֱלֹהִים זָנְחָתָנוּ
פָּרַצְתָּנוּ אֲנַפְּתָה תִּשׁוּבָב לָנוּ:
יִרְעֶשְׁתָּה אָרֶץ פְּצִמְתָּה רֶפֶת

שבריה

אח סגול בלי סוף

דוד משהו יעבר על
אשר סהרומא ואגית
עם ארם רי ע' פרת ועם
ארם רי עם צובא וכן
כתר בן תב יואב וכתא
ית ארובא ב' מישור
מלחא ופסליו בן ח' יהוה
ד' דוד יואב הריסר
אלפי: י אחר דוד
אלהא ש' ב' קתא
תקפחא ע' נא תקף

רנא הוב דקרה קא: ר ארנישקא ארעא ד' ש' קא ר' ו' ע' קא וסרקהא יתה אסר

רש"י
ארם יבתי בלן מלך מואב ועוד כוון רשעים (סופטים
ג) ארמי היה: (ב) וישב יואב ויך את ארם וגו'.
שמונה עשר אלף הכנענים (ט"ז ב' ה' ונדברי הימים
ח' י"ח) הרג אבישי פעם ראשונה שש אלפים ויואב
שנים עשר אלף כשש מהכות את ארם. כהנאו. כמו
(במדבר כ"ו) דהייתם על ה' סלהם כהם על שעורו לכני
פתון: (ג) ונחתנו פרצתנו. כנסלה אדום בידו לשה
כנוה"ק שפתחים למשל בישראל ולגור בישראל גזרות
רשות עמד וזיקש רחמים על שגור הגלות הרבה צרות
סכלנו בימי האשמים מאיביו סכס: אנפת. קלפת עלינו
מפתח השוכב ריזוך עלינו: (ד) הרעשתה. ארלנו בכמה
גייסות: פצמתה. שברת אותה. ורליתו בדברי דונס
שהוא ל' ערבו אבל לא פירש אותו. וניסידו של ר' משה
הדרשן פירשו ל' קריעה ורליתו הכיל לדבר וקרע לו
מלוגו (ירמיה כ"ה) מתורגם ופליס, אך אזי אומר ופלי
שחרנס יונחן ל' חקון חלון הוא ככל הפחחים שים להם פנימין: רפה שבריה כי משה. ל' כין רפואה ואף על

- (80) See the various commentaries of דעת מקרא below.

מזכיר — לא נתפרר לגברי סידה של משה זו. יונתן
תרנם: 'מסנא על דוקדוקא' קלוטר: מסנה על הזכרונות
(ורדק), ולפי זה היה מסנה על פתיכת המאמצות
העצורים לזכרון כי מסר דברי הנסים אשר למלך' (מ"א ד'
יט. כט ועד הרבה). השנה עוד: מסר הזכרונות דברי
הנסים (אס"א). ורש"י פרש: 'מזכיר איה דין דא לקדו
ראשון, לקסקו ראשון, מעין האסור כי שעה סב' ו:
הפקדתי שברים... המזכרים אחיה'. ומסתבר שתפקיד
המזכיר היה חשוב, והכתוב מונהו כאן שניי.

- (81) אביהו and נדב, died childless (במדבר ג:ד). צדוק was descended from the house of אהרן's third son, אלעזר, (דברי הימים א' ה:לד), and אחימלך descended from עלי who was descended from the house of איתמר. This man, אחימלך, is the son of the sole survivor of שאול's purge of נב in שמואל א' פרק כ"ב (see פסוק כ'). However, אביתר himself still served דוד as is evident from a number of verses in ש"ב פרק ט"ז, as well as מלכים א' א:ז; כה, and יז:טו. The fulfillment of Hashem's word regarding the house of עלי would be realized with אביתר as he was banished by שלמה (מלכים א' ב:כו-כז).

- (82) This description is only found in תנ"ך in the days of דוד. Here, as well as later in שמואל ב' טו:יח, כ:ז, כ:כג. It is also mentioned at מלכים א' א:לח; א:מד, and דברי הימים א' כרתי יח:יז. From the context it would appear that the

טו. בין ס' שמואל לתהלים

המסודים בעלי הכתובות

נוסף לשירת דוד (ש"ב כב) הבאה בשנייה בתה"י⁸, באות ב' התגלים כתובות, המתייחסות במפורש למעשים הנזכרים ב' שמואל, בראש אחד עשר ספורים. לפחות אחדים מהם יש לראות השלמות למעשים שנכתבו ב' שמואל בצמחם.

אמנם מזמורי תהלים נוסדו בלשון כוללת ובלשון ה'הם' להאמר בני כל איש ובבני עת שירעה, כלשון ר' יודן בשם ר' יהודה: כל שאמר דוד בספרו נגדו וכנגד כל ישראל וכנגד כל העתים אמרו (שח"ט תהלים לראש יח) — אף על פי כן יש בכל אחד מהמזמורים הליציל — ולא רק באלה בלבד — רמזים ולשונוות המכוונים למעשים סאליהם מתיחסות הכתובות. ועל רמזים אלה עמד ר' עמוס חכם בפירושו 'דעת מקרא' לתהלים, בססומו של כל מזמור ומזמור.

[illegible]

בדג: בראש שני המסדרים זה וזה באות בתופות המרומות ליהודים הראשונים של הדג
לזה ויח"א בא יא-טו. בראש זה בשנינו ארבעה לפני ארבעה יקראו זה, בראש
טו: באחו אתו פלשמים בזה.

(ד) בראש מוסד נב: במד הוא האדם היעד לטאול וראמד לו, בא רד אל בית אחימדל.
החובת הממונה ל"א כב ט-כג.

ה-1) הראש מזכיר כי הוא נחשב: בדרום הפנימי-אולי בעקבות יין הראש מזכיר קדם
הוא נחשב: בדרום בעקבה חפלה הסמוכה לעמק עדום וישא כי א: ש"מ כי י"ט) ואולי
עם לעמק שסמוכה עדו עד (ש"מ כי י"ט).

(ז) בראש מזמור גד באה כתובת משנה: בבוא הויסים ויאמרו לשארל הלא הוד מסתתר עמנו המכוונת לש"א כג יט-כד; כז א¹⁰.

8
9
10

[illegible][illegible]

הנה אלהים עזר לי אנו במסענו (משי' ו') שיר' קמ"ו)
הרע לשררנו באסתך הצפיתם (ז' י') מכליצה
הצילני (טו).

ב. ואסתר שהאמור במזמור זה: "ידיהם חסר יחלוקת ופלאך ה' עשה" וכן נעננה המפורש בפי"א גג טו-טז:
ומכאן בא אליו שאל... בשם שאל שיהיה אותו דבר... עליהם נראה לעשות הכרח שלם העתידות.

שילה ושב:אל בתהלים

על ידי שילוח האחרונים ועל הרבנות מדבר אסף במזמור עז וט-סו, בו הוא סוקר את הקורות של עם ישראל, ויש לציון שבאן פירש לראשונה הרבנות של שילה (ושעילה מדבר גם ודמיהו במפורש, ראה יד: ו) כי זו היא דבר שסתם בעל ס' שמואל. במזמור עט מזכיר המפורש את שמואל בסמך למטה ואחריו ומכלילו בין אלה ה'קראים אליה' הוא יענש' הדברים מכונים לתפלותיו של שמואל בש"א ז' (הדמק — ויענה) ושם יב יד (הקרא שמואל אליה) ויתן ה' (ויהי) גם נבואה שמואל על נחמיה האיסוף (כי לא ידעש ה' אהישי בעיני שמו הנדול, ש"א יב כב) נכבד במזמור עז יד כי לא ידעש ה' עמו ונחלתו לא יעבו.

- [illegible]

בחירת דוד וסב לו

בבמה ממוזרס באה לידר בטוי אכזבתו אף מבוי משפחתי (סט ט) ומבוי דורה בבלי: כיר פסי אמונים מבוי ארם, שוא ידברו איש את-דברו שפת חלקות בלב ולב ידברו (יב ג), משום אכזבתו זו ניתן גם להבין את הקללות שקלל, והמנוסחות בלשונות עזים, במזמור קט פסוקים י-ט: ויברת בארץ זכרם (והשודר עוד סט כז-כט).¹⁷

16. ראב"ד א"א ב"ס י"ב; ב"ס י"ט; ב"ס י"א; ב"ס י"ט.

17 וראה עוד דברי רבי הכהן, מהדרי פירוש הכאמי לתהלים והוצ' מקצ' נדבכים חרצ'ו בסוף הספר ע"ב 304-302, ע"ל פתח הבזמור.

היון נתן וכו' (ד-יז) המדבר ביחסים שבין ה' לישראל עמו. וכן ה' לבין דוד וביתו. מהדהד את היא בהרבה בזמור תהלים.

בפניהם לספר. במזמור ב פסוק ו באר הכוונה האהבה לנשיהם של ישראל. (ד-יז) אבר אל בני אהרן. אני היום יחידך. וכו' וכו' נתן. אני אהיה לך לאב והוא יהיה לך בן (ש"ב ו ד). דברי אסתר בתה ע-עא: "ויבחר בך דוד עבדי וימנהגו במלכות צאי וכו'". מכונים לדברי נתן. אני למהתקן בן המלך מאחר הצאן גי' וכו' (ד-יז) וכו' אסתר. כי גם נתן. אימרים יכיר ור על דוד. לאחר שדברו בענין המקדש. כיוצא בזה בזמור קלב המדבר בשבועת ה' לדוד 'מפרי בטןך אשיה לבסאדלך'. בתנאי שהם. הבנים. יהיו נאמנים לדודו מכונים לדרכי נתן ש"ב ו ד-טו ועוד. ברם הקבלה לדברי נתן. המכונים לדוד וביתו. נמצאים ביחוד בדברי איתן האזרחי (פט). הכותב בסוף מזמורו: איה חסדיך הראשונים אדני. נשבעת לדוד באמונתך? הרי עיקרי המקבילות:

ש"ב ז	תה' פט
...ולא יסיפו בני-עולה לענותו (י).	ובן-עולה לא יענו (כג).
אני אהיה לך לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם (ד).	והוא יקראני אבי אתה... (כו). ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם (לג).
חסדי לא ייסור ממנו. כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסירתי מלפניך (טו).	חסדי לא יאפיר מעמו... (לד).
ונאמן ביתך וממלכתך עד-עולם לפניך. כסאך יהיה נכון עד-עולם (טז וראה שם ג).	כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי. עד-עולם אבין ורעך ובניתי לדודי-דוד כסאך (ד-ה). לעולם אשמר-לו חסדי ובריתי נאמנת לו. ושמתי לעד זרעו וכסאו כימי שמים (כט-ל).
	זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי (לו).

דברי דוד הראשונים

הרי דוד הראשונים אל גלית וכו' (ז-מה-מז). נשמעים בהרבה בזמור תהלים שישה. והרי כמה מהם: קרוב ה' לכל-קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. הצו-קראיו יעשה... שומר ה' את-כל-אבריו ואת כל-הרשעים ישמיד (קמה יח-כ) ועוד¹⁸.

דברי דוד האחרונים (ש"ב כג א-ז)

גם בדבר נבואה אלה על מושל באדם צדיק. מדותיו ותכונות ממשלו. ועל 'ברית עולם' שנכרתה בינו לבין ה'. נשמעים בהרבה בזמור תהלים. וביחוד בזמור עב לשלמה. והרי עיקרי המקבילות בין 'דברי דוד האחרונים' לבין מזמור עב:

ש"ב כג	תה' עב
מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים (ג).	ידן עמך בצדק וענייך במשפט... ישפט עניי-עם יושיע לבני אביו וידכא עושה (ב-ד): כי-יציל אביון משוע ועני ואין-עזור לו. יחס על-ידל ואביון ונפשות אביונים יושיע. מתוך ומחמס יצאל נפשם וידקר דמם בעיניו (יב-יד).
וכאור בקר יורח-שמש בקר לא עבות מנגה ממטר דשא מארץ (ד).	ייראך עס-שמש ולפני ירח דוד וורים. ירד כמטר על-ינו כרביבים ורויף ארץ (ה-ו). יהי שמו לעולם לפני-שמש ינון (קרי) שמו (ח).

18 והשווה עוד את המוסר 'יתום' לג. הנתן בין שני מזמורי דוד. פסוקים טו-ח: כח-ט: וכן את המוסר לבני קרח כד ה-ו: ו' קמו י'.

19 השווה את דברי ההצרכה הכוללת בש"ב ח טו: 'יהי דוד עשה משפט וצדקה לכל-עמו'. שמונים לא נאמרו במקרא על שום מלך אחר. וראה עוד תה' טו ו-ח: קכב ה.

כבר דגנו לעיל במבוא על מקומם של ירושלים והמקדש בהגותו של רד"ק ובפעליו. כפי שהם כתובים בס' שמואל. במזמור קלב, שדוד מדבר בו על עצמו, הוא מגלה שכבר בימי נעוריו נשבע להעלות את הארץ ממקום שכנו הארצי בגבעת קרית יערים ולהביאו אל המנוחה לירושלים. בשעת העלאת הארץ הראשונה שחקו דוד וכל בית ישראל לפני ה' בכל עצי ברושים וגו' (ש"ב ו ה), ובשעת העלאת הארץ השנייה גם כרכר ופזו דוד בכל עץ לפני ה' (שם שם יב-טז)²⁰. אין כל ספק שהוא גם שר באותו מעמד לפני ה', אלא כתבו הכתובים ולא פירשו. בעל ס' רה"י ברה"א טז ו-לו פירש את תוכן השירים, שהושמו באותו מעמד והם לקוחים — כמעט ללא שנויים, או בשנויים קלים בלבד, כהה' קה א-טו: צו א, ב-יג (בשנויים קלים): קו א, מז-מח. ואפשר שבאותה שעה יסד דוד גם את המזמורים טז ו-כד.

*

על דיקרו דבקבילות שבין תפילת תנה (ש"א ב א-ח), רשמישה בעי' כמא של מוסד השכל לסי' שמואל. שירת דוד (ש"ב כב) — הוא מיסוד ית שבחיהלים — עמדנו בפירוש השירה. ינה דבר השפעתה של תפילת תנה על המוסד תהלים רבים אחרים. נביאת ישעיהו, ציפם יאזיב עבד במפורט ר"ם וידל ב'סיני' שנה ג ת"ש ועב' תלו-תנא. הדברי הזרי נדפסו בחקרי מקרא (מוסד הרב קוק השל"ח) עמ' קע-קעד.

- (86) This phenomenon is considered in the הלכה למשה מסני following source, נדרים לו: See also רד"ק שייב טו: כא.

אמר רבי יוחנן
מקרא ספרים ועיניו ספרים וקריין ולא
כתובין וכתובין ולא קריין הלכה למשה מסני
מקרא ספרים (6) ארץ שמים מצרים ועיניו
מקרא ספרים אחר תעבור אחר תלך אחר תנה
מקרא ספרים קרמו שרים אתי נוננים עיניו
כתובין אלא קריין ולא כתובין אלא קריין
איש רבאשי ישאל איש כדבר תאלהם
האיש באים (6) דנבנותה ליה דפליטה ואת דהגריה
האיש רבאשי ישאל איש כדבר תאלהם
איש רבאשי ישאל איש כדבר תאלהם
איש רבאשי ישאל איש כדבר תאלהם

- (87) This is a thought question for the sake of thought itself. Most scholars agree that the commentary of "Rashi" to דברי הימים is not really רש"י himself. See the following note.

- (88) Issues regarding this commentary are collected in the introduction of דברי הימים to דעת מקרא Vol. II, pages 89-93.

כדכתיב (צפ"ב ה) 'היו... גוי כדתיב' ומאומתם היו עם דוד אנשים גבורי חיל ובניהיו עליהם: ודוגמה (בש"ב טו יח): וכל עבדיו עובדים על ידו, וכל הכרתי וכל הפלתי וכל הגחתי וגו' ואף אינו דומה כאן לדרשת חז"ל הידועה, שהכוונה לסנהדרין.
ולעיתים הוא מפרש לפי פשוטם של המקראות, בלא להביא ראיות, כגון: 'מסעדר ומסלה (עניין) אחד' (דה"ב ט יא), ועוד הרבה פירושים כיוצא.

לפירושים רבים הוא מביא תימוכין היסטוריים, אם משוערים מן העבר, ואם לקוחים מן המציאות ההיסטורית שבימיו. למשל, את כיבוש 'מבוא גדרו' וחבלים בהר שעיר בידו בני שמעון (דה"א ה לט-מג) הוא מפרש, בהסתמכו על תיאור דומה בפרשת כיבוש לוי (=דן) בידו בני דן (שופ' יח): 'ולפיכך נצחו אותם חמש מאות'. כיו"ב הוא מפרש את סיבת מלחמת הפלשתים בהר, כיה לאחר שנמשח למלך עליבזל ישראל (דה"א יד ה ואילך):
ובאותן י' שנים שמלך דוד בהברין הבר לא אמרו דבר, ולא חששו על שמלך דוד על חברון, כי אמרו מה לנו? שמא נעים או שר מנוהו על חברון, אבל כשנמשח למלך על כל ישראל, אז עלו כל הפלשתים — שלא רצו שיהא מלך בישראל, אלא שעוד (בעוד?) הם היו מושלים עליהם.

בדומה לתלמיד רס"ג וברומה לר' יהודה הכהן — שהבאנו את דבריהם לעיל במבוא, בפרק 'ספר הישוב' — אף הוא סובר, שכבר האבות התווקו בכמה תבלי ארץ:
...כי כשהגיעו יעקב אבינו שם את הגל (בר' לא) וקרא לו גלעד, הוחזק בו ואבותינו לקחו גלעד והרמות (!) משוכים ומוחזקים אחרי העיר, ואבותינו — אז בימי משה — כשתפסו גלעד שתקו אז מלקחת אותם, כי לא חששו בהם, או שמא בימי משה למחוד ואחר כי לחתיה האומות ביה ישראל ישלנו הם (לדה"ב יד ב).

ואילו על דרך המציאות ההיסטורית שבימיו הוא מפרש את נשיאה העטרה על ראש דוד (דה"א כ ב), את עמידת המלך על עמודו (דה"ב כג יג) ואת הקינות שקוננו על 'אשיתו' (שם לה כה): 'דוגמא בתשעה באב שמוכרים קינות על ההרונים בגזירות שאירעו בימינו (גזירות התנ"י) — מסע הצלב הראשון'.

והוא נזקק גם לפירוש על דרך של האצילות המחייבת כל לוחם, וזאת בפרשי את הכתוב בפרשת כיבוש ירושלים בס' שמואל על עניין 'העזרים והפסחוס' 'וזהו אמר בלבי אמת הוא כי לא גכור והגיון די מהלכם עם עזרים ועם פסחוס... שיהא די גזאי פן יאמרו עם אלו נלחם דוד' (דה"א יא ה) ובפרשת הבאת כיס לדוד מבין בתי-לחם (שם שם טו ואילך) דוא מביא גם טעם פסיכולוגי: 'ולפי שהיה דוד הדיר מלומד והגיל באותן כיס, נתאות, וכל כיס וכל אור שארם רגיל בהם יפין לו, ושאיין רגיל נזוק, ודוגמא בריש יוסיפון מלכה אחת שחלתה וכיו'.

הוא מרבה לרמוז לקושיות שכתובים מסוימים טומנים בחובם, ומכוון את הלומד לדרכי יישובן, על הרוב הוא פותר קושיות אלה בלשון 'ואל תתמה' (כגון דה"א יב כד, כט, לט), וברומה לתלמיד רס"ג אף הוא ניסח כללים מספר לפירושם של המקראות, כגון: (א) 'משליך הטפל ומקצר היחס שלו ותופש העיקר, וכן דרך כל היחס הזה דבריו הימים' (דה"א א ד); (ב) 'כן דרך המקרא לדבר, כשמדבר בשנים ובשלושה דברים, מניח את הראשון עד לבסוף ומפרש האחרון מיד' (דה"א כט כא); (ג) 'ומה שחזר ומזכיר... בשביל שהפסיק העניין' (דה"ב ב יד); וראה עוד פירושו לדה"ב יח כו; כח י.

41 וראה עוד פירושו לדה"ב יח: ל כו; לה יח.

ביקורת נוקבת בפי 'המוחזק' על דרך עריכת פרקי היחס שבו ביד מחבר ספרנו, ואלה דבריו:

וכן דרך כל היחס, אינו מיתס כסדר, אלא מיתס קצת ממשפחה פלוני ותופש משפחה אחרת, וכשייתס קצת ממשפחה זו, התחיל ליתס משפחה ראשונה כבתחילה, ושוב האחת, וכן מעורבב כל ספר היחס הזה (דה"א ב מב).
באשר לכתוב העמוד, המדבר ב'שפים וחפים בני עיר' וגו' (שם ז יא) העיר, שעזרא (שכתב ספר היחס הזה) לא היה יודע, אם היו מבני בנימין אם לאו, לפיכך כתבם לברם, ובאשר לפסוק היחיד העוסק בייחוסו נפתלי (שם שם יג) העיר: 'ומה שמצא כתב, ומה שלא מצא לא כתב, ומן בני נפתלי לא מצא יותר'.

הנה הטעם שכל דוחס הזה מניחם בדלולות, כי ידוע מספר זה אי ספר זה וחיתוכים וסכמים, שלא יכול להיות מספר זה (— הדיוק) בהם מספר עוצה (והמחשבה להפריש ויטב) ויחשבושם בזה, ואולי אם יצונו לזה וחס עשרה שבבים, לך להקל ולחזור נהר גזי

ענין זה, כי ספר דברי יחזקאל שחם גלה עמלק, אבל יהודה מצאתי ספרן בבבל, וספר

שבמלכות בבלים, וכן בפרשנים לרמב"ם א"ל.

1. \mathcal{A} is a σ -algebra on Ω .
 2. \mathbb{P} is a probability measure on \mathcal{A} .
 3. $\mathbb{P}(\Omega) = 1$.

[illegible]

(continued)

- [illegible]

לספרנו: 'משום כבודו של דוד, שאינו רוצה לדבר בזה הספר שום יצירותא לבית דוד' (דה"א י"ג). ואם מצאנו בפרשת ההסמה (דה"א פרק כא) דבר שאינו לכבוד דוד, הרי היא נכתבה כאן, משום שנאמר בסוף הפרשה שכנה מזבח וענתה ה' מן השמים, 'זוה כבוד דוד' (דה"א כא א). ולפיכך אף תמה, שהזכיר הכתוב 'נגות זקנתו של דוד' (דה"א ב ב)⁴⁵. יתרה מזו: הוא אף סובר, שמשום כבודו של דוד מטעים ספרנו את זילותו של שאול (דה"א י א): 'זלשתים נגלחמו בישראל — אינו מספר כי אם מפלתו של שאול. וכאשר בא לספר מעשה דוד אינו מספר זילותו אלא גבורתו וגדולתו, כי הספר שלו ולמלכי יהודה' (וראה פירושו שב יב ב, וראה עוד פירושו דה"א א לב).

★

לבסוף: מחבר הפירוש לא כתב את שמו עליו, ולכאורה אף לא רמז לו, אבל הרבה לעיין את המקורות הפירושי בעבר למקובל בפירושים לנדרים, ובכתבי שפתם מידת חסידות ובקש בכך להביא גאולה לעולם. בדומה לרש"י ידע אף הוא לתפוס לשון לא ידעתי: לא ידעתי מה לשון 'שדרות' (ד"ה ב ג יד), ובפירושו לד"ה א טו יא חסס גם לשון 'במדומה לך' וכן פירש לי ר' אלעזר ב"ר מאיר ב"ר יצחק מאורליג"ש, וכן בחגיגת ירושלמי במדומה לך. סגנונו הקצר הטבוע במטבע של חן וריחות (המאוחר) לרש"י הביאו לידי כך לפירושו ולהדפסתי במהדורות רבות עם ספר דה"ל.

- 45 עב אזה דאז דאזא בי גזוז בפרוש שפירש לי הכני דורו. בי בני שמעון נרשם במהלכם בימי דוד (דברי יצא) 46 אזא מזכיר בפירושו בקורות חורבן: בן: בבלי, ירושלמי, במלחא, בריי, פסיקתא, סערי, בייחא דר אליעזר בן של ר' יוסי הלליל, אינה רחמי: חרובן ויתון וחרובן מגילת אסתר: דבר פישנים (ובמה הקליל), דברי מפרש המקרא שקדמו לו (אזא ברי חלב), רש"י, דרי קרא, דברי רבוחי ודבר הכני דורו שקיבל מהב, ואף מקורות תלמודיים, בן: יוסיער ודוד.
- 47 השווה המכתוב כיספר ספרים: לבנו, ר' יהודה תחסי: יכל האומר דבר שמועה מפייה (של יצחק) הם מתפללים עליו שם יתקיים טובה עליהם (בן: סימן ירדח).
- ב. ואלמלא דמסמינא, דייחי אומר, שבצעב המיוחס לספר דה"ד דיוקא ביקש לקיים את המכתוב כפי הספרים סימן רסא, יאזוב לך את המצוה הרדופה למב מצוה, שאין לה עוסקים, בן: שחראזה מצוה בן: שחראזה שאין לה עוסקים, בן: שחראזה, בן: עירי לודים מצוה וסרי ושם, תלמוד סרי קרשים וכו'.

- (89) It is evident from כא:ח that other members of שאול's household were alive. חייל (יבמות עט.) indicate that even other sons of יהונתן were yet alive. מפיבשת is only one of them.
- (90) ציבא is a servant from the house of שאול. דוד speaks to him here as if he knew him from years back. Perhaps דוד remembers ציבא from when דוד lived in שאול's palace when he served שאול and was married to מיכל.
- (91) This child was mentioned earlier in שמואל ב' at ד:ד.
- (92) We would imagine that דוד would have known of the existence of a child of his best friend who died a tragic death. According to an opinion cited in ילקוט מעם לועז, מפיבשת himself was embarrassed to appear before דוד because of his physical disability.
- (93) ציבא by his own words reveals that he is looking out for his own interests in caring for מפיבשת. See how he responds to דוד in פסוק י"א as though ציבא is the master. We will see later how ציבא turned against מפיבשת. See chapter 16 and chapter 19.
- (94) רד"ק says this refers to an oath דוד took before Hashem regarding protecting יהונתן's children. See שמואל א' כ:מב and שמואל ב' כא:ז. The appellation may also refer to a "great" חסד (cf. תהלים לו:ז).

- (95) If מפיבשת was 5 when שאול died (שמואל ב' ד:ד) and דוד ruled in ירושלים 7 years later, (מפיבשת was by then 12), this reference sheds light on how many years passed before דוד came to keep his promise to יהונתן. In all fairness, דוד does so after he is free from war, and it is indeed his first act after vouchsafing peace and setting up a "cabinet".
- (96) See the drama that unfolds regarding ציבא and מפיבשת ahead at יט:כב-לא and טז:א-ד.
- (97) This king is mentioned earlier in שמואל א' as the one who threatened the residents of יבש גלעד. יבש גלעד came to their rescue. See שמואל א' פרק י"א.
- (98) This would appear to violate the Torah prohibition of seeking the peace of עמון (דברים כג:ז). See the treatment in this in A. Schwartz's Rabbinic Reflections, chapter 30.

Violation in Seeking the Peace of Amon

Torah

Dt. 23:7

You shall never concern yourself with their welfare or benefit as long as you live.

Prophets

II Sam. 10:2

David said, "I will show kindness to Hanun, son of Nahash as his father showed kindness to me." And David sent his courtiers to comfort him over his father.

Description of Violation

Torah law forbids seeking the peace of, or dealing kindly with Ammon and Moav. David seems to go out of his way to do something the Torah prohibits, without any mention in the narrative of any wrongdoing.

Rabbinic Resolution

(62) Tanhuma Pinehas:3¹

אמר לו הקב"ה, אלה גזרו
על ובריה? אני כתבתי ולא
תזרוע עמלונם (דב' כ"ג)
ואת זרעו עמלונם אמרתי חסד?
10 } בא עמי בימי... וברא ליני מלחמה.

God said to David, "Will you transgress my word? I wrote, you shall not seek their peace (Dt. 23:7), and you show kindness to them?"...In the end he came unto disgrace....and unto war.

Analysis of Rabbinic Resolution

No resolution is provided,² not even the customary last resort,³ הוראת, but the violation is acknowledged.

FOOTNOTES

(1) A parallel passage can be found at Bamidbar Rabbah 21:6.

(2) Usually, the rabbis try to justify any act of a biblical figure who is considered righteous. Occasionally, however, the rabbis resolve an unnoticed violation with the answer that the person did wrong, even if the person is considered righteous. See E. Margalioth, *התנאים באקראי*, London, 1949, introduction.

(3) In medieval and later rabbinic literature, halakhic justification for David's action abound. See R. Eliezer of Metz *שם רא"י*, § 250, p. 226, and all commentaries to *שם רא"י*, especially A.A. Schiff's *תוספות*. See also R. Shlomo Zalman, *תולדות אדם*, vol. 2 p. 44. In addition, see Rambam, *הלכות מלכות* 6:6, and *הקדמות*, *אור שמח*, *אור שמח* *ad loc.*

(99) If חנון really thought they were spies he should have killed them! Perhaps חנון did not really consider them spies, he was merely making sport of דוד's men to shame דוד. See also, below #103. חנון saw that דוד was deeply chagrined by the deed and prepared for war.

(100) The Assyrians also shamed their captives in this way. See *ישעיהו כ"ד*. The Amonites were no strangers to making בויון of their enemy, recall *שי"א פרק י"א* and their demands of the people of *יבש גלעד*.

(101) One has to wonder why this could only be settled by war. דוד would want no part of conquering the land of עמון. See below footnote #106. Apparently, עמון is using this as an opportunity to fight דוד. They are the ones to prepare first for war. דוד, seeing this, makes a preemptive strike at עמון.

(102) See שמואל א' footnote #188. דוד's response is called חסד, not in the connotation of the word, which is usually rendered - לפנים משורת הדין. Rather, חסד here refers to repaying a good deed, such as in רות א:ח or to שמירת הברית as in שמות לד:ו. The following note in this topic is taken from עוז מלך's יגאל אריאל (Chispin, 1994) pp 180-181. Still another interpretation of נחש's חסד to דוד is cited by ילקוט מעם לועז in the name of the בעל הרוקח, Elazar of Worms. The רוקח suggests that נחש saved אביגיל, who was a sister of דוד's (See ש"ב:כח and דברי הימים א':ב:יז). He subsequently raised her, and for this reason she is called אביגיל בת נחש. This comment stands in contrast to חז"ל who say that this reference of נחש is really another name of ישי. See below, chapter 17.

אמנם עיקר חסדו של דוד אינו במשמעות המקובלת היום, של טובה ומעשה "לפנים משורת הדין". אלא במובן של נאמנות ושמירת הברית: **נצח חסד לאלפים**.¹³² **תמיד ואחיד לאיש חסידו**... כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו.¹³³ הנאמנות לברית היא יסוד ובסיס לקיומו של כל משטר. הבא מטבעו לקבוע נורמות של נאמנות ומחויבות לחוק ולנושאים. ועל-כן עליו לשמר בסנאות את הרציפות השלטונית ואה נאמנותם של בעלי-ברית.

אך אין זו חכמה שלטונית תועלתנית בלבד, אלא ערך מוחלט ומידה אלוקית שעל המלך להידבק בה ולנהוג על-פי הדרכתה. התורה היא תורת חסד, והקב"ה דרכו דרך החסד: **עשה חסד**.¹³⁴ **נצח חסדו**.¹³⁵ **רב חסד**. **שומר חסד**.¹³⁶ ועוד ועוד. נדוד כזהם שה גיטלי חסדים שאין חוסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי השחר ולא בצל כנפי השמש ולא בצל כנפי הכרובים ולא בצל כנפי החיות. אלא בצלו של הסביה, היא הוא דכתיב: **מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיו יחסיין**.¹³⁷

החסד והחסד האנושי הוא הנושא המרכזי בספרו של דוד, ספר תהלים.¹³⁸ על ציג זה סיבב גה פרק פ"ט בתהלים.¹³⁹ הכורך את החסד האלוקי העולמי עם בחירת דוד.

ח ס ד י ה' עולם אשירה לך ודר אודיע אמונתך בני כי-אמרת עולם חסד יבנה שמים תכן אמונתך בהם. כרתי ברית לבחירי, נשבעתי לדוד

עבדי (ב-ד). **אז דברת בחזון לחסידך ותאמר: שויתי עזר על-גבוה, הרימותי בחר מנעם**. **מצאתי דוד עבדי, בשמן קדשי משחתיו** (כ-כא). ועל כן באה הברית **ח ס ד י לא-אמר מעמו ולא אשקר באמונתי** (לד). משום כך ייזכר דוד לעולם כסמל הנאמנות: **הסו אזנכם ולכו אלי, שמעו ותחי נפשכם, ואכרתה לכם ברית עולם, ח ס ד י דוד הנאמנים**.¹³³

(103) Abravanel suggests that since דוד didn't repay this חסד to נחש himself, that this was simply a pretext for spying. Rashi and Radak refer to the תורה law prohibiting this type of gesture (See above, footnote #98). חנוך's advisors, considering that דוד wouldn't violate the תורה, saw דוד's actions as a facade and reacted accordingly.

(104) The Amonites shaved off the beard of דוד's men, on one side of the face. Of course this looked rather silly, but one has to wonder why they would have to wait for the shaven side to grow back. Why couldn't they simply shave off the side that remained? See Radak.

מנחה : לבדם . לתדויו בני עמון וכולם היו מבפנים
 יוצאי למרוץ מלחמה ואלה בני ארם הנשכרים והנוכרים
 היו בשרה לערוך מלחמה עם ישראל גם כן וכאשר בא יואב
 והצבא גד פתח השער ויצאו בני עמון היו לו בני עמון
 מבפנים וארם שחיו בשדה באחור : (ס) כי היתה אלו פני
 המלחמה . אחר היתה על המלחמה ואף על פי שזכר פני וכמותו
 קשת גבורים חתום קיל גיורים נחבאי ופני פני הגבורים שהם
 פני המלחמה שהיה לבנים יבתי ארי תקופי מלחמי עברי
 קרבא : בחורי . בשיא תבנית והיא כן הקלים ובחורי ישראל
 פקיד המבצעים : (ה) עד יצפה וקנעם . ולא אחר גלות החצי
 האחר כי לא היה מנהגם לגלות חוקן ואפילו במספרים אלא
 השפה גבר אלא אם כן בשים צל ואכל כפי שאמר מניחתי וכן
 וקרועי בנדים וחרפה הוא גלות חוקן אלא שנתנו כן באה
 הארצות אשר אנתנו שם : יצפה . פועל עומד מן הדגיש וכן
 וסעך צפה : (ו) נבאשי . נהעבי כפי שיתלב הארם הדבר
 הנבאש : (ז) ואת כל הצבא הנבאשים . כפי הגם המלחמה או
 פני הצבא והנבאשים : (ח) ורחים . פירושי וארם החיב וארם
 צובא שזכר עומד במקום שנים : ומענה . ארם מנחה אי סלך

(105) Recall that יהושעו:כא, It was rebuilt later in מלכים א'טו:לד. At this time, however, it was uninhabited, and דוד's men could wait there and be spared the shame of being seen in their condition.

(106) שופטים יא:יב כו) that prohibits Israel from conquering the land of עמון. יפתח had already explained that lands conquered from עמון and מואב were not taken directly from them (this was prohibited). Rather, they were taken from סיחון who had conquered these lands first (במדבר כא:כו). Although these פסוקים refer to מואב, obviously יפתח means to include עמון in the equation.

(107) Abravanel suggests that דוד did not want חנון to glorify in attracting דוד to war. Also, perhaps דוד felt the guilt of appearing to violate the command of לא תדרוש לשלום, דברים כג:ו.

(108) When דוד fled from his son אבשלום, a number of people are singled out to have assisted דוד beyond the call of duty (יז:כו). Among these people are ברזילי הגלעדי, whom דוד praised in his parting words to his son, (מלכים א' ב:ז). In addition, שבי בן נחש is mentioned as one who helped דוד. Chazal record, at מדרש שוחר טוב ג:ג, that this שובי is none other than חנון בן נחש, and that he is called שובי because he repented from his earlier treatment of דוד.

כדש מזמור ג תהלים

ואימתי יהי דוד בא עד הראש [וגו'] (כה) והנה [לקראתו] חושי הארבי (בא לקראתו) (שם טז ג), ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן, הד אמר למה נקרא שמו חושי הארבי, שהיה (ל) מארכי דוד, (לא) וחד אמר שעל ידו נתבססה מלכות בית דוד, ועל ידו נתקנה מלכות בית דוד, (לב) וחד אמר על שם עירו נקרא, וכיון שראה דוד שנתבססה מלכותו, התחיל לומר מזמור, ואימתי היה כן, ויהי כבוא דוד מהניספה (צ"ו ט), (לג) זה דיססוס, ושובי בן נחש (שם), (לד) זה חנון בן נחש, ולמה נקרא שמו שובי, רבי אמר שישב את יצרו לשעה, (לה) וחכמים אומרים שעשה תשובה וראית, ומכיר בן עמיאל מלא דבר וברוולי הגלעדי כרוגלים (סז ט), סיד התחילן כבבדן אותו, שנאמר משכב וספות וכלי יצור (סז ט), משכב (לו) אלו פלוקמיה מעצית, (לז) ספות אלו חביות של יין, וכלי יצור שבאין (לה) בבית דבתה, והמים ושעירים

(108A)

CULI, JACOB (c. 1685-1732), rabbi, editor, and initiator of an important series of *Ladino Bible commentaries known as **Me'Am Lo'ez*. Born either in Jerusalem or Safed, Culi was descended on both sides from illustrious rabbinical families. His father was the son of a Cretan rabbi of Spanish origin and his mother the daughter of R. Moses ibn *Habib. Culi left Safed for Constantinople in order to publish his grandfather's writings. He completed his studies under R. Judah *Rosanes (d. 1727), the chief rabbi of Constantinople, who appointed him *dayyan* as well as teacher of the community. After the death of Rosanes, Culi, who had by now published his grandfather's *Shammot bu-Areẓ* (Constantinople, 1727) and *Ezrat Nashim* (*ibid.*, 1731), the latter with two of his own responsa, was entrusted with the publication of the late chief rabbi's

works. Adding introductions and notes he edited *Parashat Derakhim* (*ibid.*, 1728) and *Mishneh la-Melekh* (*ibid.*, 1731).

As the author of the *Me-Am Lo'ez* on Genesis and a portion of Exodus, Culi was one of the founding fathers of Judeo-Spanish (i.e., Ladino) literature. In this work, which he began in 1730 and in which he hoped to cover the entire Bible, Culi sought to provide the Ladino-speaking layman with translations of appropriate traditional texts. The result was an elaborate encyclopedic commentary on the Bible in the Ladino language. It dealt with all aspects of Jewish life, and cited a host of important rabbinic sources.

The success of Culi's *Me-Am Lo'ez* among the Jews of Turkey and the Balkans was unparalleled and the whole series was republished many times. Culi left, in addition to the printed commentaries on Genesis and Exodus (as far as the portion *Terumah*; *ibid.*, 1730-33), unpublished manuscripts of his work on other biblical books. The publication of the *Me-Am Lo'ez* continued after his death perhaps in part on the basis of his manuscript material. There were at least six editions of Genesis and eight of Exodus. New editions in Hebrew and Ladino were being prepared and published in the 1960s (see *Me'am Lo'ez).

The subsequent increase of translations from Hebrew into Ladino testifies to the great success of Culi's works and to the demand which they created. His halakhic work, *Simanim li-Oraita*, was never published.

(108B)

ELEAZAR BEN JUDAH OF WORMS (c. 1165 - c. 1230), scholar in the fields of *halakhah*, theology, and exegesis in medieval Germany. Eleazar was the last major scholar of the Hasidei Ashkenaz movement (see *Hasidei Ashkenazi). Born in Mainz, he traveled and studied in many of the centers of learning in Germany and northern France. He spent most of his life in Worms. Eleazar was a member of the *Kalonymus family, one of the most important German-Jewish families of that period. His father *Judah b. Kalonymus, one of the leading scholars of his generation, taught his son both *halakhah* and esoteric theology. *Judah b. Samuel, he-Hasid ("the Pious"), the leading figure in the Hasidei Ashkenaz movement, to whom Eleazar was related, was, however, his main teacher in the latter field and R. Moses ha-Kohen and R. Eliezer of Metz were his most prominent teachers in *halakhah*. Eleazar witnessed and suffered personally from the new outburst of persecution of the Jews by the Crusaders at the end of the 12th and the beginning of the 13th century. On a number of occasions in his commentary on the prayers, one of his major works, he noted the events that befell Worms, especially during the persecutions that followed the fall of Jerusalem to Saladin. In one of these persecutions, Eleazar's wife, daughter, and son were murdered, and he was severely injured. This tragedy was described by him in detail both in a story and in a poem. His personal loss and the catastrophic situation in the Jewish communities in Germany explained his pessimistic outlook concerning the prospects of German Jewry. He felt that the German Jewry of his time was but a small remnant after the disasters of 1096 and the following years, and that this remnant was continually diminishing. He expressed this feeling in his introduction to the *Sefer ha-Hokhmah* ("Book of Wisdom"), which was written in 1217 after the death of Judah the Pious. He explained in this introduction that he felt compelled to put his knowledge into writing, since oral tradition was about to die out because of the deteriorating situation in Germany.

- (109) See footnote 98 whose source draws a connection between דוד sending a peace delegation to Amon and the subsequent war, and the story that continues in our chapter.
- (110) Perhaps דוד felt the war was already won. This went against the leaders of Israel and דוד himself! See the commentary of Rashi, below on במדבר כו:יז. See also, ש"ב:א-ב. The harshest critique of דוד for staying home comes from the comment of Malbim, below. See the sentiments of Israel late in דוד's life, ש"ב:כא:יז; ש"ב:יח:ג.

רש"י

שהמרו כמרה נ הם היו שהמרו נים סוף הם עלתם שהמרו במדבר יין: (עו) וידבר כישה אל ה' ונו'. להודיע שכן של דליקים ס שכנסתו מן העולם מניחין לרכן ועוסקין ברכי זכור: לאמר. חמר לו השיבני ע אם אחי ממנה להם פרנס אם לאו: (עו) יפקד ה'. כיון בשמע משה שאל המקום חן נהגת ללפניה לבנותיו (במ"ר) חמר הניע עשה פ שהתבע ברכי שירשו בני אח גדולתי. ח"ל הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפניו כדלוי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש צ מתוך ההרה. והוא שאמר שלמה (משלי כו) נוזר חאנה יאכל פריה: אדריו הרוחות. למה נחמר ק אחר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לשניך דעתו של כל אחד ואחד ואין דומין זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא כובל כל אחד ואחד לפי דעתו: (יז) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חייליהם למלחמה חלף כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג שנא' במדבר כא) אל תירא אותו. וכדרך שעשה יהושע שנא' (יהושע ה) וילך יהושע חליו ויהמר לו הלנו אתה ונו'. וכן בדוד הוא אומר (ש"א יח) כי הוא יולא וכל לפניהם. וולא בראש ונכנס בראש: ואשר יוציאם. בזכותיו: ואשר יביאם. בזכותיו. ד"ה ואשר יביאם שלא תעשה לו ד

יא (א) ויהי לתשובת השנה, ירמיהו שעי' שישב המלך בביתו ולא הלך בעצמו

ללחום מלחמת ה' בא מעשה זו לידו, ולבל תאמר שהיה יבוע ורסה ידים ממלחמה הקודמת, אמר שהיה לתשובת השנה, ולבל תחשוב שלא היה צת ראוי לצאת מפני הקור והגשם אמר לעת צאת המלכים, כי היה בחדש סיון שכל מלכי ארץ יוצאים ופניהם בקרב, ולבל תאמר שהיתה מלחמה קטנה שאין כבוד המלך לצאת בה בעצמו, אמר כי

(111) שמואל'א footnote #138 is recorded below.

(138) To this day, when a man goes to war, he gives his wife a conditional divorce document to protect her from possibly becoming an עגונה after the war. If a man is missing in action, the wife may never remarry until positive proof is given of his death. According to the above practice, the man stipulates that if he doesn't return from battle within a reasonable agreed-upon time after the war, the wife is considered divorced from the time he left, or the time she receives the document. Chazal derive that this was an ancient practice from our פסוק. The ערובה that דוד was taking from the men was the divorce document, and this will come up in ש"ב פרק י"א. The following source is cited in this regard.

KETHUBOTH

9b

*כל היוצא למלחמה בית דוד נש כריתות
כותב לאשתו דכתיב ואת אחך תפקד
לשׁלום ואת ערובתם תקח מאי ואת
ערובתם תקח חני רב יוסף דברים המעורבין
בינו לבניה

Everyone who goes out into the war of the House of David writes for his wife a deed of divorce,¹⁵ for it is written, *And to thy brethren shalt thou bring greetings, and take their pledge.*¹⁶ What [is the meaning of], 'and take their pledge'? R. Joseph learnt: Things which are pledged between him and her.

(112) Rashi explains that it refers to the time when kings gather for war, and this is evident from the context. Rashi says that kings do this in the month of Sivan for a few reasons. For one, the roads are easily traveled for chariots. Also, the fields are lush with vegetation for the horses to eat so that they can be strong for battle.

(113) דוד appears to be asleep by day. The Talmud Sanhedrin 107a indicates that דוד intentionally did this to ward off the יצר הרע. יצחק דעת מקרא however, sees this in a negative light, comparing this nap to that of שׂוֹבֵדָה at אישׁוּבֶשֶׁת. See above footnote #34. Isaac Acosta (d. 1728) wrote a commentary to נביאים ראשונים in Spanish, which is often quoted in ילקוט מעם לועז. He states that דוד was justified in his daytime nap because he would stay awake all night singing praises to Hashem as is indicated in the source below, Berachot 3B.

אמר רב לעולם אל יביא אדם עצמו לדי
נסיין שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו
לדי נסיין ונכשל אמר לפניו רבש"ע מפני
מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי
יעקב ואין אומרים אלהי דוד אמר אינתו
מינסו לי ואת לא מינסית לי אמר לפניו
רבש"ע בתני ונסני שנאמר °בתני ה' ונסני
וגו' אמר מינסנא לך ועבדנא מלחא
בהך דלדידתו לא תודעתיתו ואילו אנא
קא מדענא לך דמינסנא לך ברבר ערה
מיד °ידי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו
וגו' אמר רב יהודה שהפך משכבו של
לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו
הלכה *אבר קמן יש באדם משבעין רעב
ומרעיבו שבע

He said unto Him, 'Sovereign of the Universe! Why do we say [in prayer] "The God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob," but not the God of David?' He replied, 'They were tried by me, but thou wast not.' Then, replied he, 'Sovereign of the Universe, examine and try me'—as it is written, *Examine me, O Lord, and try me.*¹ He answered 'I will test thee, and yet grant thee a special privilege;² for I did not inform them [of the nature of their trial beforehand], yet, I inform thee that I will try thee in a matter of adultery.' Straightway, *And it came to pass in an eveningtide, that David arose from off his bed etc.*³ R. Johanan said: He changed his night couch to a day couch,⁴ but he forgot the *halachah*: there is a small organ in man which satisfies him in his hunger but makes him hunger when satisfied.⁵

(4) I.e., he cohabited by day instead of night, that he might be free from desire by day. (5) With regard to human passion, 'the appetite grows by what it feeds on'.

BERAKOTH

3b

ודוד בפלגא דליליא הוה קאי מאורתא הוה קאי
דכתיב "קדמתי בנשף ואשועה ומכאן דהא נשף אורתא הוה דכתיב "בנשף
בערב יום באישון לילה ואפילה אמר רב אישעיא אמר רבי אדא הכי קאמר
(דוד) מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשניה. רבי זירא אמר עד חצות לילה
היה מתנמנם *כסוס מכאן ואילך היה מתגבר כארי רב אשי אמר עד חצות
לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות.

כגור היה תלוי למעלה ממפתחו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפנית
ונושבת בו ומנגן מאליו מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר

R. Oshaia, in the name of R. Aha, replies: David said: Midnight never passed me by in my sleep. R. Zera says: Till midnight he used to slumber like a horse,¹ from thence on he rose with the energy of a lion. R. Ashi says: Till midnight he studied the Torah, from thence on he recited songs and praises.

A harp was hanging above David's bed. As soon as midnight arrived, a North wind came and blew upon it and it played of itself. He arose immediately and studied the Torah till the break of dawn.

- (114) דוד's palace overlooked the valley below. According to Chazal, Sanhedrin 107a, בת שבע was preparing her hair for immersion in the מקוה behind a screen. The screen fell and דוד noticed her. See the מדרש cited below from אישי התנייך.

בת שבע היתה חופפת ראשת מאתורי כוורת, בא
השטן ונראה לו ללוד כצפור, זרק בה חץ ונשברה
הכוורת ונתגלתה בת שבע וראה דוד
סנהדרין קי.

- (115) בת here is synonymous with טובלת, meaning that פסוק שבע was going to the מקוה. This is evident from מלכים די. The roots טבל and רחץ are synonymous also at רחיצה, טבילה as טורה, often refers to ב'ה:י, as in ויקרא טו:יג.
- (116) According to Malbim, דוד wanted to know if she was married, and if so, if her husband was at war, having granted her a divorce document.
- (117) בת שבע was apparently a well known person. Her father, אליעם, was according to חז"ל, (סנהדרין סט:), the son of אחיתופל, דוד's advisor. See טו:יב and שמואל ב, כג:לד. בת שבע's husband אוריה was a well known man in his own right, as one of דוד's top generals. See שמואל ב' כג:לט.
- (118) See a collection of מדרשים on אוריה below, from אישי התנ"ך.

אוריה החתי (שמואל ב יא ג)

אוריה החתי שישב בחת קודמין עזי
אוריה החתי מורד במלכות היה שבת נזי
את אוריה החתי הכית בהרב (שמואל ב יב, ט)
שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנתו שם
כשבא דוד למנות את גבוריו כל שלשים ושבע,
לא מנה עוד שבעה עשר גבורים, לך קרא בדברי
הימים ואתה מוצא עוד שבעה עשר אלא כיון
שהגיע אל אוריה החתי מיד "ויוסף אף ה' לחרות"
(שמואל ב כד, א) פסיר יא מב
כתיב "אוריה" וכתיב "אוריה" שמי ונתום התוכו
שלא שימש עם בת שבע מעולם זה היא חז

אוריה הַחִתִּי – Uriah the Hittite

[First husband of Bath-sheba, general in David's army] (II Samuel 11:3)

□ Uriah [was called a] Hittite because he dwelled in Heeth (*Kiddushin* 76b).

□ Uriah the Hittite rebelled against the king [by referring to Joab as "my master" in David's presence; or by refusing to obey David's command to return home] (*Shabbos* 56a, *Rashi* and *Tosafos*).

□ Nathan said to David . . . "Uriah the Hittite you have smitten with the sword (II Samuel 12:9). You should have tried him in court, but you did not" (*Shabbos* 56a).

□ When David came to count his mighty men, thirty-seven in all (II Samuel 23:39), he did not count the seventeen listed in *Chronicles*, because when he came to Uriah the Hittite, immediately the anger of Hashem was kindled again (*ibid.* 24:1) (*Pesikta Rabbasi* 11:42).

□ Scripture spells [his name] *Uriah* (אורִיָּה) and *Uriahu* (אִירְיָהוּ) [both of which end with the letters of God's name]. God's Name is sealed in [his name, to testify] that he never consorted with Bath-sheba (*Zohar* 1:8b).

- (119) This will obviously cause a problem considering the fact that אוריה's husband is at war. If אוריה returns from war with everyone else this act will retroactively be considered adulterous. If אוריה dies at war, אוריה will have been considered an unmarried woman at the time of her encounter with דוד. (See *Rashi* v. 15). See however, *Tosafot* *Shabbos* 56a גט, ברא מציעא 59a נוה which posits the opinion that אוריה would be considered a married woman in the interim (between the time אוריה left and

the time of his death). Also, according to the opinion that the divorce was conditional, one would be hard pressed to explain why דוד would send אוריה home. This is the last thing דוד should want to do, regardless of his intentions (see Rashi v.6). אוריה's return home in the midst of war would certainly make דוד's act adulterous and would set a new date for a conditional divorce. Because of these problems, Rabbeinu Tam suggests that the divorce was not conditional but complete at the time אוריה left home, with the intention of a remarriage upon אוריה's return. This is apparently the information דוד sought in v.3 (see footnote 116). The problem at hand could have been obviated by בת שבע drinking a potion (which was available at that time) which would abort the baby. Notice the utter aversion to such a resolution.

נו

שבת

גמ' כריחות כותב לאשמו . פרש"י
 על חנני שאם ימות במלחמה
 חתא מגורשת מעכשיו ולריך לומר
 לפירוש דאף על גב דאוריה בא מן
 המלחמה החנני היה שאם לא ישוב
 בסוף המלחמה שיהא גט אך קשה
 דתקן במי שחזרו (ניסין דף עב. ושם) מה
 היא בליתן הימים רבי יהודה אומר
 הרי היא כאשח איש לכל דבריה ואם
 קן לר' יהודה היתה אשת איש גמורה
 וגרסה לר"ם שהיה מגרסה לגמרי
 בלא שום חנני והא דאמרין בההב
 (ב"מ דף נט. ושם) מוטב שיבעול אדם
 ספק אשת איש ואל ילבין פני חבריו
 ברבים מנלן מודד קרי לה ספק
 אשת איש לפי שהיו מגרשים בלגעה
 והעולם סבורים שהיא אשת איש :

בבא מציעא נט

נז לו לאדם שיבא על ספק אשת איש כו' - נקט הכי משום
 דבת שבע ספק אשת איש הויה ופי' בקונטרס משום דכל
 היוצא למלחמה בית דוד כותב גט לאשתו ע"מ שאם ימות יגרשנה
 ולא תזקק ליבם וכל אותם הימים היא ספק מגורשת וק' לר"ת
 דא"כ אין זה כלל היוצא אלא דוקא
 שיש להם אחין ואין להם בנים מיהו
 בקונטרס לאו דוקא נקט יבם אלא
 שלא תחזיקו ועוד קשה לר"ת דאמר
 במסכת שבת (ד' נ"ו) וס' ד"ה גס'
 כל האומר דוד חטא איט אלא טועה
 אחי וזה חזר אוריה מן המלחמה
 אח"כ ומיהו יש לרחות שהיו מתנין
 אם לא יחזור בסוף המלחמה ועוד
 קשה דחגיג' בפ' מי שאלחו (גיטין דף
 ע"ו) וס' ד"ה אמר) מה היא בלוחן
 הימים רבי יהודה אומר הכי היא
 כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר
 מגורשת ואינה מגורשת ואפילו לרבי
 יוסי חטא דוד דאינה מגורשת ודאי
 וכ"ת דהאם בלא אחר מעכשיו דמוקי
 לה בגמרא באומר מעת שאני בעולם
 כלומר שעה אחת קודם מיתתי
 ובמלחמה [בית] דוד היו כותבים
 מהיום הא קחני בהדיא בתוספתא
 מהיום אם אחי הימים שבינתיים רבי
 יהודה אומר היא כאשת איש ומתני'
 דמי שאלחו (שם) נמי מוכח דאמר
 מהיום דאלעיל מיניה קאי והא דאמר
 בגמרא באומר מעת שאני בעולם
 מפ' ר"ת ור"ח דפירושו נעשה באומר
 מעת שהוא בעולם משום כיון דאמר
 אם אחי מחבין לרחק הגרושין כמו
 שיוכל ואיט רואה שתגרש עד סמוך
 למיתתו והא דקאמר מהיום להראות
 שהוא רואה שיחלו גרושין ("מהיום")
 ומפ' ר"ת דבמלחמה בית דוד היו
 מגרשין לגמרי בלא שום חטא אלא
 היו עושין הדבר בגננה כדי שלא
 יהי קופלין על נשותיהן לטשטשן לכך
 קרו להו ספק אשת איש ולכל הפי'
 קשה דאפילו בא על אשת איש ודאי
 טוב ממלכין מדקאמר דוד הבא על
 אשת איש מיתתו במתק ויש לו חלק
 לעולם הבא אבל מלכין כו' :

- (120) **נז** would not wonder why he is being called home. After all, he is one of דוד's top generals. It is not unusual for a general to be called to report to the king in the midst of battle. Notice that אוריה is sent through יואב.

- (121) According to Rashi, דוד's plan is to have אוריה spend time with his wife so that he would think that he is the father of the child she is carrying. She is obviously still very early in the pregnancy.
- (122) See below note 124 regarding אוריה's refusal and the concept of מורד במלכות.
- (123) אוריה is at war, where the תורה allows the fighters the liberty of (דברים פרק כ"א) אשת יפת תואר. And yet אוריה exercises self control with his own wife, while דוד didn't.
- (124) אוריה, by not listening to דוד was a מורד במלכות. This carries, according to the Talmud, the death penalty. See יהושע פרק א', footnote 3 whose source is cited below. There are 2 opinions cited on the page of שבת נ"ו: for אוריה's rebellion, one in the גמרא and one in Tosafos, below. Thus דוד had the right to take אוריה's life. (See also תוספות - ד"ה מורד, קידושין מג).

ח כל-המורד בקלך ישראל - יש לקלך רשות להרגו. אפלו
גור על אחד משאר העם שילך למקום פלוני ולא הלך יי,
או קלא יצא מביתו ויצא יי - מיב מיתה, ואם רצה להרגו
ימרג, שגמר: כל-איש אשר-ימנה את-פיה יידי ג יי. וכן
כל-המבנה את-הקלך או המקרפו יש לקלך רשות להרגו.
קשמצי בן גרא יי. ואין לקלך רשות להרוג אלא בסיף בלבד יי.
יש לו לאסור ולהכות בשושיין יי לכבודו. אבל לא יפקיר
ממנו יי, ואם הפקיר - הרי זה גולל יי.
ט המבטל גזרת הקלך בשביל שנתעסק במצות, אפלו במצוה
קלה - הרי זה פטור יי. דברי הרב יי ודברי העקיד יי -
דברי הרב קודמין יי, ואין צריך לומר אם גור הקלך לבטל
מצוה - שאין שומעין לו יי.

(מח) להפיק שטחו של בעל
המבן ולהפיקו ולהכות בו לעצמו (מח) נהגה כרם נבות היורשלי. נהגה
רעה להפיקו לשוהב הנביא קובל: מה אמר זה הרצח וגם ירשת (שם
סא יס) והסוה הלי בילה פיה הריג. כן שלקח חצר או סוה של אחד
בבני הכריתם שלא בדיקם מהקד הרי זה גולל. כללו של דבר - כל שיקח
כאיש זה בלבו, שלא כדת התורה לכל אלא חכם את זה הרי זה גולל.
(מח) כמו שבבית נהגה בן יתר, שהלך להפיק את אנשי יהודה במצות המלך
דוד ויחזק מן המצר (שכאלב ב ח) - אצרו חבשיו (סנהדרין פא א) הלך
ובטא עוסקים בליבד בנחל ולא רצה לבטל פלישה. אמר: כתיב, כל
איש אשר ימנה את פדל יופת, יוכל אצילו לדברי תורה: תלמוד לומר:
רין הוק ואסד, ובפד רדי רק - מיקס הוא כאם בא המלך לבטל
דברי תורה אין מדעין לה (שם הקדמה) (מח) המלך, שהא עבדו (מח) לכן
התלמוד שם כס א (מח) דגם המלך הדין בבבד הקדש והסוה לקיל הלי
בבית פיה הרב, כלום חייבים בהבד.

(מח) כמו שבבית

בנחמא שטחו דוד להפיק את איש יהודה ויחזק מן המצר אשר יקד
(שכאלב ב ח) ורצה ויחזק דודו במורד במלכות. כבבאר בסנהדרין כס א
וכן בבית שאוריה ודתי נהגה במורד במלכות. פשוט שאמר לו דוד, רד
לביקר והחזק רגליך, הוא פיא, כנחם (שם יא יא) ויאמר אוריה אל
דוד, האכן וישראל ויהודה יושבים בנחמה ואני אבא אל ביתי לאכל ולשתות,
ועל זה נעזיבם מיתה כבבאר בקודשין כס א ובבבית שם רדו מורד במלכות.

(מח) נהגה כנח בן גור (מלטיסא ב ח) (מח) שם ח ובשכאלב כס א
וביהושע כנח פיה היג אפרו: כל המקל כלכות בית דוד חייב מיתה.
(מח) ירשת שם פיה היא, וכן לכן המלך (מלטיסא ב ח) נאסד לו כס
לאבד את אמתו בנחמ, הסוה לקיל הלי כנח פיה היג ופיה הרי ובבבית
שם ורצה בנחמ פיה כנחמ קד ב. כנחמ: ובי כנחמ פיה כנחמ פיה כנחמ
נחמ לו שלא ימיתו בנחמ כנחמ כנחמ או כנחמ כן ימיתו: ובבבית שם
דפי דרך הנחמ. (מח) כנחמ (שם יב יא) גבי יתר אהבם בהבית
(אמר שם) ונחמ הרדמיו כל זה כנחמ כנחמ על פי נביא, או כנחמ
עליו כל ישראל, אבל אם קס איש לכנח כנחמ ובנחמ אין חייבים לשבת
אליה המסרה אן פיו איש נקרא מורד במלכות.

נו

שבת

דאמר ליה ואדוני יואב. פרשי
דמורד במלכות הוא משום
דקאמר ואדוני יואב *ואין נראה
דאין זה מורד שלא היה בלבו להמליט
ולקרותו מלך אלא כמו שפירש רבינו
מאיר דהוי מורד משום דבסיפא
דקרא כתיב ואני אבא אל ביתי לאכל
ולשתות ולשכב עם אשתי וגו' שדוד
אמר לו לעשות ולא רצה לעשות:

ואדוני הרגת

בחרב בני עמון *מה דרב בני עמון אי אתה
נענש עליו אף אוריה הרחיז אי אתה נענש עליו מאי טעמא ימורד במלכות
דהוה דאמר ליה יואב ויעבד אדוני על פני השדה

And thou hast slain him with the sword of the
children of Ammon: just as thou art not [to be] punished for the
sword of the Ammonites, so art thou not [to be] punished for
[the death of] Uriah the Hittite. What is the reason? He was
rebellious against royal authority, saying to him, and my lord
Joab, and the servants of my lord, are encamped in the open field [etc].⁶

מורד במלכות הוא דקאמר ליה ואדוני יואב כ' . פי' בקונטרס
דמורד היה מהא דקאמר אדוני יואב בפני המלך דוד ולא
נדרש "שהי' יואב לא היה מורד במלכות ואומר רביט מאיר אביו
של ר"ת מה שאמר לו דוד שילך לביתו לאכול ולשחות והוא מילן
בדבר כדכתיב כל עבדי אדוני על
פני השדה חונים ואני אבא אל ביתי
לאכול וגו' בהמיה ולא היה לו לסרב
ו"מ דהמורד היה שהקדים לומר
אדוני יואב קודם המלך דוד :

- (125) דוד's original plan at verse 8 did not succeed. (See note 121). This is the only other recourse, and to immediately marry בת שבע, as דוד will do at the end of the פרק. (See note 133).
- (126) יואב's knowledge of this episode will give him much power in דוד's kingdom.
- (127) יואב tells the messenger to report the events of war in a way which would deflect attention away from the loss of a general, by mentioning him last. (See מצודת דוד v. 21). As it turns out דוד did not demonstrate any anger and the messenger took it upon himself to speak of אוריה's death without any delay (See מצודת דוד v. 24).
- (128) כוה וכוה תאכל בחרב implies that we can't lose hope because a general died, for the sword knows not who it kills. By responding this way, דוד demonstrates that he is most concerned with אוריה's loss. This is of course what דוד wanted in the first place, but hidden from the messenger.

- (129) ויעבר האבל implies that דוד married her almost immediately. See below footnote 133.
- (130) Abravanel suggests that this implies that it was not evil in the eyes of בני ישראל for they did not know of it.
- (131) We learn from שמואל א' כא:ה-ו that no man should have any connection with the משכן if they have had relations with a woman. Since the ארון is at war it would be halakhically improper to draw near to it after being with one's wife.
- (132) According to ירושלמי שקלים ו:א there were 2 ארונות. See שמואל א' footnotes 30 and 33 which can apply here as well. בני עלי were punished for taking the wrong ארון.
- (133) The הלכה requires a woman to wait at least 3 months after the death of or divorce from her husband. This is to insure the unquestioned discernment of a child she may have (hence the term הבחנה, as in להבחין). דוד obviously must take בת שבע immediately because she is already carrying his child and will give birth in the eyes of the people to a slightly premature baby. This הלכה is found in a משנה in יבמות רמב"ם הלכות גירושין יא:יח וטור שולחן ערוך מא and is codified at אבן העזר יג:א.

היבמה לא תחליץ, ולא תתלבס, עד שיש לה
שלושה חדשים. וכן כל שאר הנשים לא יתארוסו
ולא ינשאו, עד שיהיו להן שלושה חדשים. אחד
בתולות ואחד בעולות, אחד גרושות ואחד אלמנות.
אחד נשואות ואחד ארוסות. רבי יהודה אומר:
הנשואות יתארוסו, והארוסות ינשאו, חוץ מן
הארוסות שביהודה, מפני שלבו גם בה. רבי יוסי
אומר: כל הנשים יתארוסו, חוץ מן האלמנה, מפני
האבול.

באור משנה ה'

היבמה לא תחליץ, ולא תתלבס, עד שיש לה שלושה חדשים —
עד שיצברו עליה שלושה חדשים מיום מיתת בעלה, שחוששים שמא
מעוברת היא ממנו ותלד וולד של קיימא. ונמצאת אסורה ליבם
משום אשת אח שלא במקום מצווה, וכל שאינה עולה לייבום אינה
עולה לחליצה, כמו שהבאנו הטעם בפתיחה למסכתנו; וצריכה היא
להמתין שלושה חדשים, לפי שרוב נשים עוברין ניכר אחרי שלכת
חדשי הריון. וכן כל שאר הנשים — שמתו בעליהן, או שנתגרשו
מתן, לא יתארוסו, ולא ינשאו, עד שיהיו להן שלושה חדשים —
מיום שנתאלמנו או נתגרשו, כדי שיוודע אם היא מעוברת או אינה
מעוברת, להבחין בין הזרע של הבעל הראשון לזרע של השני, שלא
יהיה הולד ספק בן תשעה חדשים לראשון ספק בן שבעה לשני;
ובגמרא סמכו זה על הכתוב (בראשית י"ז): "והקימתי את בריתי
ביני ובינך... להיות לך לאלהים וקורעך אחרך", ופירש רש"י:

שאין הסכימה כורה אלא על הודאים, שזרעו מיוחס אחריו, אחד
בתולות ואחד בעולות, אחד גרושות ואחד אלמנות, אחד
נשואות ואחד ארוסות — בגמרא מבואר: בין בתולות, היינו
שנתגרשו או שנתאלמנו מן האירוסין, ובין בעולות, היינו שנתגרשו או
שנתאלמנו מן הנישואין, כולן לא יתארוסו ולא ינשאו עד שיצברו
שלושה חדשים, כגזרו חכמים בארוסות משום נשואות ובאירוסין משום
נישואין. ושלושה חדשים אלו צריכות להמתין היינו תשעים יום חוץ
מיום שמת בו בעלה או שנתגרשה בו וחוץ מיום שנתארסה בו
(גמרא: רמב"ם). רבי יהודה אומר: הנשואות יתארוסו — נשים
שנתאלמנו או נתגרשו מן הנישואין מותרות להתארס כיד, ואין הן
צריכות להמתין שלושה חדשים אלא לנישואין, והארוסות ינשאו —
ואלו שנתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין מותרות להינשא כיד, שהרי
אין הן מעוברות, שלדעת רבי יהודה אין גוזרים לא אירוסין משום
נישואין ולא בארוסות משום נשואות, היין מן הארוסות שביהודה —
שאם נתאלמנו או נתגרשו לא ינשאו עד שלושה חדשים, היאיל והיו
נוהגים שם לתת לארוס להתיוחד עם ארוסתה, מפני שכלי גם בה —
שהגיל בארוסתה ואינו בוש מפניה ויש חשש שבא בא עליה. רבי יוסי
אומר: כל הנשים יתארוסו — רבי יוסי סובר כרבי יהודה, שכל הנשים
מותרות להתארס מיד, חוץ מן האלמנה — שאסור לה להתארס תוך
שלושים יום למיתת בעלה (בריייתא בגמרא), מפני האיבול — כדי
שתתאבל על מות בעלה, שכן אם תתארס תוך שלושים יום, תבטל
אבלותה ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא כתנא קמא.

הלכות גירושין פי"א

יח' כל אשה שנתגרשה או שנתאלמנה הרי זו לא תנשא ולא

תתארס עד שתמתין תשעים יום חוץ מיום שנתגרשה או
שמת בעלה בו וחוץ מיום שנתארסה בו. כדי שידוע
אם היא מעוברת או אינה מעוברת להבחין בין זרעו
של ראשון לזרעו * של שני :

(134) See above footnote 124.

(135) If אוריה gave a conditional divorce, his subsequent death made בת שבע to be considered divorced from the day he left. If he gave a complete divorce, as Rabbenu Tam suggests (See above footnote 119), she surely would not have to mourn אוריה. Even under a conditional divorce mourning is not incumbent upon her. Therefore we must understand ויעבר האבל to refer to a voluntary period of mourning בת שבע took upon herself.

(136) The following article is from Encyclopedia Judaica.

ACOSTA, ISAAC (Yhsak; d. 1728). French Sephardi rabbi. Probably a native of Amsterdam, Acosta became *hazzan* of the Jewish community of Peyrehorade, near Bayonne, formed by Marrano fugitives from the Iberian Peninsula. His *Historia Sacra Real* (1691), dedicated to the wardens of the community, is one of the earliest manifestations of Judaism in this place. Later (apparently after an interlude in Biarritz) he succeeded R. Hayyim de Mercado as *hakham* at Bayonne, where he composed his handbook for the administration of the last rites to the dying, *Vía de Salvación* (1709; reprinted by M. Kaplan, Bayonne, 1874), and his major work, *Conjeturas Sagradas* (Leyden, 1722), a commentary in Spanish on the Early Prophets, based on the classical Hebrew commentators and the Midrash.

Bibliography: Kayserling, *Bibl.* 8 (and Da Silva Rosa's additions, 4); M. Schwab, *Inscriptions Hébraïques de la France* (1904), 375-7; Gross, *Gal Jud.* 93; Loeb, in: *REJ*, 22 (1891), 111. [C.R.]

(137) One of the main tasks of a פרשן is to determine what a פסוק says and why it says it in any extraneous or verbose manner. the task continues with an explanation of all extra material.

(138) דוד - עשיר

אוריה - רש

בת שבע - כבש

(139) Surely the punishment for stealing sheep is not death. See Rabbinic Reflections, Chapter 31, below. In addition, חז"ל point to the irony of דוד's fourfold pronouncement with the loss of four children of his own. This source is scattered throughout חז"ל's sources. In all of them, this baby, Amnon and Avshalom are three of the four children. In some sources Tamar is the fourth and in others Adoniyahu is the fourth. Those who favor Tamar as the fourth do so because what happened to her occurred in דוד's lifetime, as opposed to Adoniyahu, who died after דוד. Those who prefer Adoniyahu as the fourth do so because Tamar didn't die, but Adoniyahu did. In any event, this source concentrates on דוד's pronouncement of fourfold punishment, not the stricter death pronouncement.

Chapter 31

Violation Relating to the Punishment for Stealing and Slaughtering Sheep

Torah

Ex. 21:37

When a man steals an ox or a sheep, and slaughters it or sells it, he shall pay five oxen for the ox, and four sheep for the sheep.

Prophets

II Sam. 12:4-6

One day a traveler came to the rich man, but he was loath to take anything from his own flocks or herds to prepare a meal for the guest who had come to him; so he took the poor man's lamb and prepared it for the man who had come to him. David flew into a rage against the man, and said to Nathan, "As the Lord lives, the man who did this deserves to die. He shall pay for the lamb four times over, because he did such a thing and showed no pity."

Description of Violation

David reflects some knowledge of Torah law of stealing and slaughtering sheep by demanding the fourfold restitution. However, the Torah does not consider this a capital offense. The execution of David's ruling would have violated Torah law. How can David's actions be explained?¹

Rabbinic Resolution

No rabbinic resolution could be found which addresses David's stringent ruling. Had this been a real case and this ruling been executed, it would have been a miscarriage of justice and a violation of Torah law.² Thus, the violation is ignored.

FOOTNOTES

(1) According to rabbinic law, when a capital punishment as well as a monetary punishment are incumbent on a person for the same crime, the lesser punishment, the monetary one, is dropped. See b Ketuboth 30b. David violates this law. In general, rabbinic literature seeks to resolve not only Torah violations by righteous biblical characters, but rabbinic violations, as well. This study however, deals only with violations of Torah law.

(2) Post-rabbinic resolutions to David's overly stringent ruling include the following. Rashi and Yosef Kara to II Sam. 12:5 explain that David never meant for the sheep-stealer to die. "ג' נא" means a person worthy of dying (see Ibn Ezra Ex. 21:29 רג' אע"פ ג' נא). Abravanel explains that the overly cruel actions of the rich man are so horrible that they actually warrant the death penalty. Malbim explains David's ruling in light of his special right as king to correct a situation as he sees fit. Thus, according to Rashi, the violation is denied. According to Abravanel, the violation is explained away. And according to Malbim, David's actions would fall under the category of מלכות. For further reading on a king's special rights, see Rambam Yad, נא 3:10; נא 4:4; נא 5:1, Jerusalem 1958, Vol. 1 pp. 43-49.

(140) דוד's sin involved two issues. (1) Taking בת שבע (2) Sending אוריה to his death. Even as חז"ל explain that the story is not to be understood according to its plain פשט without background information (a divorce, מורד במלכות etc.), דוד himself acknowledges guilt (v.13).

(141) דוד's punishment as well will involve two issues, (1) Internal strife (2) Fear of the sword. The breaking of a home and the ensuing violence would be returned to דוד. The ensuing stories from the very next chapter on, point in this direction.

(142) Please note the following passage from the commentary of שמשון רפאל הירש to the Torah, from בראשית פרק כ"י. Even the greatest of our Biblical characters had moral lapses. Their true greatness lies in their ability to recognize that lapse and after proper repentance carry on their great contribution in forming the Israelite nation. This is what separated דוד from שאול as the comment from תשובות חכמי פרוואנץ below indicates.

Perhaps the most familiar Rabbinic statement on the story of דוד וּבַת שֶׁנֶּע stems from the Talmudic discourse on כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה - שבת נו: . A glance at this (especially רב's statement) and other Talmudic statements on the subject seems to prove that our rabbis did not mean to fully absolve דוד of guilt in the story. יומא סו: and יומא כב: both admit guilt by דוד's own admission, which seems to be the plain meaning of the source from סנהדרין קי below. In that source Hashem assures דוד that his enemies will not be able to get the best of him as a result of his lapse with בַּת שֶׁנֶּע. Indeed the תנ"ך itself is endowed with the information to at least absolve דוד of adultery and sending an innocent man to his death. 11:4 points out that בַּת שֶׁנֶּע was not a נדה at the time דוד sent for her. If she were a married woman though, נדה would be the least of her problems. The reason why the תנ"ך stresses נדה here is because, as the Talmud says, she was not technically married. Indeed מלכים א' טו: ה indicates that דוד did no wrong with בַּת שֶׁנֶּע.

However, the Talmud in סנהדרין continues that דוד was interested in blotting out the story from the Bible altogether. This, Hashem did not allow. The world must learn from דוד's mistake and how he reacted to it, which is the message of חז"ל at עבודה זרה ד. below.

With this in mind, the best way to teach the story of דוד ובה שבע is to complement it with a פרק in תהלים that addresses דוד's own reaction to this very chapter. פרק נ"א must be taught alongside this story. The simple פשט will suffice and the פירושים of רד"ק and פסוקי דעת מקרא are essential. Remember that in our times of need, sorrow, joy and gladness we turn to דוד המלך. His soothing words help lift our hearts and eyes to heaven to carefully place our own words before Hashem. And even when we can't find the words, דוד המלך is always there ready to fill in. we need not totally whitewash דוד from the תני"ך story to maintain this picture of a man who is the father and founder of a dynasty, and whose descendant will redeem a world of strife and bring peace to the world, במהרה בימינו.

Shimshon Refael Hirsch

CHAPTER XXVII

V. 1 As repeatedly remarked, we follow the opinion of our sages, and do not consider it our task to be apologists for our great men and women, just as the Word of God, the Torah itself never refrains from informing us of their errors and weaknesses. If Rebecca brought it about that Jacob deceived his father, it says quite unequivocally בא אח"ך במרמה. Reb. Chanina expresses himself about the events recorded in this chapter, as follows:- כל מי שאומר ה' רחוק הוא (67 ב"ר) "anybody who says that God is not so particular with His "pious ones", that "frum" people need not be so particular in certain directions, יתרחק מעו, "deserves to have his inwards torn out" ועקת אמת הועיק יעקב. אלא מאין רוחה וגבי דילית, ועקת אמת הועיק יעקב. אבינו לעשו אימתי נפרע לו בשושן הבירה הועק ועקת גדולה ומרה (Esther IV.1 and Gen. XXVII. 34), the forbearance of God grants long credit but the debt has to be paid in the end; one cry Jacob caused Esau to make, and that was repaid in Shushan when Esau's descendant caused Jacob's descendant "to cry with a loud and bitter cry" ג' דמעות "three tears" it says in Tan-chuma והריד עשו את מימיו ואת נשמתו ואת נשמתו בתוך עין הים ואכלתם שליש ודוד דמעה ודמעה ודמעה "three tears did Esau shed, one dropped out

of his right eye, one from his left, and the third he kept back, and that one, the bitterest that he did not drop, salted our bread of exile with tears and made us taste tears in full threefold measure". But if quiet thoughtful considerations of this event force one to conclusions that would remove a great deal of its bitterness, we do not think that we should refrain from giving them in order to avoid our appearing as apologists. Enough will still remain which can not be approved of, especially when measured with the yard-stick of character of a nation whose name of honour is ישרון, which is only to achieve its purposes in the "straight" (ישר) way, and is to oppose any crooked means for any purpose.

תשובות חכמי פרוואנץ

ודע באמת שכל גזר דינו של שאל נחתם. שלא נמשכה מלכותו ועונו היה נכתם. ונקרע. גזר דינו של דוד. ולא עלה בכף מאזנים. ואע"פ שגדול חטאו כענין בת שבע כפלו כפלים. ואע"פ שרבותיו ז"ל. הפכו לזנוק משפט. שחרם הרבה אבל אין מקרא יוצא מרי פשוט. ומפני מה זכה שנמחל לו ושאל מת במעלו. ואע"פ שלא הקל אלא בדבר עמלק. להיות השרש אחריהם ולא להיות כדברי הנביא חלק. גם שמואל צעק עליו כל הלילה. ולא נענה והשב אל תבלתו לא פנה. אלא שאל לא הורה כדרך המתירים אלא בא בעקיפין ואחר דרך ביס. והכר בדבר לציון. ואבי. כי המל. על מיטב הצאק. הייב העב הנגדר ומה עצמו כשתהלך בתומו. על זה הקפיד עליו השב. ללכוד כמה קשה בעיניו עון החוטא ואין מכיר את עיניו ומראה עצמו כמו שאינו חוטא בפני היותו מאפסה. אבל דוד השלם הכה שהנכיחו. נתן הנביא והמשיל משל העשיר וההלך. הורה ולא בוש

א"ר שמואל בר

נחמני אמר ר' יונתן כל האומר חד חסא אינו אלא פועה שנאמר ידיו חד לכל דכיו משכיל דה' עמו וגו' אפי' חסא בא לידו ושכינה עמו אלא מה אני מקיים מדוע בזה את דבר ה' לעשות ודע שביקש לעשות ולא עשה אמר רב רבי יוחנן מרוד מהפך ודריש בוכותיה דדוד מדוע בזה את דבר ה' לעשות דרע רבי יוחנן משונה רעה זו מכל רעות שבתורה שכל רעות שבתורה כתיב ברו ויעש ובאן כתיב לעשות שביקש לעשות ולא עשה. את אוריה ורחמי הכית בדרב שדחיה לך לדנו בסנהדרין ולא דנת ואת אשתו לקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה *דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל היוצא למלחמת בית חד כותב גפ כריתתו לאשתו שנאמר ואת עשית היצי הדלב האלה תביא לשד האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערובתם חקך מא ערובתם תגי רב יוסף דברים המעורבים בינו לבניה ווארו הרנת בחדב בני עמון *מה חרב בני עמון אי אחת

נענש עליו אף אוריה דחתי אי אחת נענש עליו מאי טעמא ימורד במלכות הוה דאמר ליה ואדוני יואב ועבדי אחוני על פני השרה חנינים אמר רב כי מעיינא ביה בדר לא משכח ביה בר מדאדריה דכתיב (ה) וקך בדבר אוריה דחתי

R. Samuel b. Nahmani said in R. Jonathan's name: Whoever says that David sinned is merely erring, for it is said, *And David behaved himself wisely in all his ways: and the Lord was with him.*⁹ Is it possible that sin came to his hand, yet the Divine Presence was with him? Then how do I interpret, *Wherefore hast thou despised the word of the Lord, to do that which is evil in his sight?*¹⁰ He wished to do [evil], but did not. Rab observed: Rabbi, who is descended from David, seeks to defend him, and expounds [the verse] in David's favour. [Thus:] The 'evil' [mentioned] here is unlike every other 'evil' [mentioned] elsewhere in the Torah. For of every other

evil [mentioned] in the Torah it is written, '*and he did*,' whereas here it is written, '*to do*': [this means] that he desired to do, but did not. *Thou hast smitten Uriah the Hittite with the sword:*¹ thou shouldst have had him tried by the Sanhedrin,² but didst not. *And hast taken his wife to be thy wife:* thou hast marriage rights in her.³ For R. Samuel b. Nahmani said in R. Jonathan's name: Every one who went out in the wars of the house of David wrote a bill of divorcement for his wife, for it is said, *and bring these ten cheeses unto the captain of their thousand, and look how thy brethren fare, and take their pledge* [arubatham].⁴ What is meant by 'arubatham'? R. Joseph learned: The things which pledge man and woman [to one another].⁵ *And thou hast slain him with the sword of the children of Ammon:*⁶ just as thou art not [to be] punished for the sword of the Ammonites, so art thou not [to be] punished for [the death of] Uriah the Hittite. What is the reason? He was rebellious against royal authority, saying to him, *and my lord Jeab, and the servants of my lord, are encamped in the open field* [etc].⁶

אמר רב הונא *כמה לא חלי ולא

מרגיש גברא דמריה סיעיה שאול באת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו שאול באת מאי היא מעשה דאגג והא איכא מעשה דנוב עיר הכהנים אפעשה דאגג כתיב *נחמתי כי המלכתי את שאול למלך דוד בשתים מאי ניהו דאוריה ודהסתה והא איכא נמי מעשה דבת שבע התם אפרעו מיניה דכתיב *ואת הכבישה ישלם ארבעתים ילד אמנן תמר ואבשלום התם נמי אפרעו מיניה דכתיב *ויתן ה' דבר (*בעם מן הבוקר) ועד עת מועד (*) התם לא אפרעו מגופיה התם נמי לא אפרעו מגופיה לאי אפרעו מגופיה *דאמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ופרשו הימנו סנהדרין ונסתלקה הימנו שכינה דכתיב *ישבו לי יראיך ויודעי עדותיך וכתיב *השיבה לי ששון ישעך והא אמר רב קבל דוד לה"ר כשמואל דאמר לא קבל דוד לה"ר ולרב נמי דאמר קבל דוד לה"ר הא אפרעו מיניה *דאמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו דוד למפיושת *אמרתי אתה וציבא תהלקו את השדה יצאה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקן את המלכות

R. Huna said: How little does he whom the Lord supports need to grieve or trouble himself! Saul sinned once and it brought [calamity] upon him, David sinned twice and it did not bring evil upon him. What was the one sin of Saul? The affair with Agag.⁹ But there was also the matter with Nob,¹⁰ the city of the priests.—[Still] it was because of what happened with Agag that Scripture says: *It repenteth Me that I have set up Saul to be king.*¹¹ What were the two sins of David?—The sin against Uriah¹² and that [of counting the people to which] he was enticed.¹³ But there was also the matter of Bathsheba.¹⁴—For that he was punished, as it is written: *And he shall restore the lamb fourfold:*¹⁵ the child, Amnon, Tamar and Absalom.¹⁶ But for the other sin he was also punished as it is written: *So the Lord sent a pestilence upon Israel from the morning even to the time appointed?*¹—There his own body was not punished. But in the former case, too, his own body was not punished either?²—Not indeed? He was punished on his own body, for Rab Judah said in the name of Rab: For six months David was smitten with leprosy, the Sanhedrin removed from him, and the *Shechinah* departed from him, as it is written: *Let those that fear Thee return unto me, and they that know Thy testimonies,*³ and it is also written: *Restore unto me the joy of Thy salvation.*⁴ But Rab said that David also listened to evil talk?⁵—We hold like Samuel [who says] that David did not do so. And even according to Rab, who says that David listened to calumny, was he not punished for it? For Rab Judah said in the name of Rab: At the time when David said to Mephibosheth: *I say: Thou and Ziba divide the land,*⁶ a heavenly voice came forth to say to him: Rehoboam and Jeroboam will divide the Kingdom.

Yoma 66b

(ג) מהו להציל הרועה בבשר
מן הארי אמר להם לא שאלתני אלא על
הבשר מהו להציל הרועה מן הארי אמר
להם לא שאלתני אלא על הרועה

Tosafot

*מהו להציל הבשר מן הארי •
כלומר גם שבע ניד דוד
מי סבירא לן דאמר ר' יונתן במסכת
כתובות (דף ט:) כל הוצא למלחמה
בית דוד גם כריתות טוב לאשתו
ואוריה כתב גם לבת שבע מהו
להציל הרועה מן הארי כלומר מהו
להציל אוריה מיד דוד מי סבירא לן
חילקין כבוד לתלמוד במקום הרב
ולא היה מודד במלכות או דילמא
אין חילקין ימורה במלכות אה עכ"ל
פירוש מבוס דקאמר ואוריה ויאב
(*) דקאמר ליה ליוסף הווי בשני המקד
ופטנא דהי כפדן ים טהלין (כ"ג)
דף קי"ז) אם חילקין כבוד לתלמוד
במקום הרב או לא :

מנהדרין קז

דמן ביד למה חוד חמה לסחר כותי אמר חוד לפני הקב"ה רבשע שניאות מי יבין [א"ל] שביק לך ומסתחת נקי שביק לך גם מידים ודשך עבודך שביק לך אל ימשלו בי [ו]או איתם ולא לישחעו בי רבנן שביק לך [ו]נקתי מפשע רב *שלא יכתב סרוחני אמר לו א"א ומה ירר שנמלתי מישח עומר וצוח כמה שנים עד שבא יהושע והוספתי לו שנאמר "ויקרא משה להושע בן נון יהושע כל הפרשה כולה עאב"י ונקתי מפשע רב אמר לפניו רבשע מחל לי על אחי עון כולו אמר כבר עתיד שלמה בנך לומר בתבמתו "היחזה איש אש בדרך ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על הגהלים ורגליו לא תכוונו כן הבא על אשת רעוה לא ינקה כל הנגע בה אל כל הכי נטרי הוצא גברא א"ל קבל עליך יסורין קבל עליו *אמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע חוד ונקתלקה הימנו שכינה ופירש מנעו מנהדרין

R. Dosetai of Beri¹¹ expounded: 'Unto whom may David be likened? Unto a heathen merchant.' David said before the Holy One, blessed be He, 'Sovereign of the Universe! Who can understand his errors?'¹² He replied, 'They are forgiven thee.' 'Cleanse thou me

(11) Who

begins by offering small wares; emboldened by his success, he presses more and more upon the purchaser. So David made a small request of God: it being granted, he proceeded to ask for more and more. (12) Ps. XIX, 13; i.e., he asked pardon for sins committed in error.

from secret faults,' [he pursued]. 'I grant it thee.' 'Keep back thy servant also from presumptuous sins!'—'Tis granted.' 'Let them not have dominion over me: then shall I be upright: so that scholars may not discuss me.'¹ 'Granted.' 'And I shall be innocent from the great transgression: so my sins may not be recorded.' He replied, 'That is impossible. If the [single] yod which I removed from Sarai² continuously cried out [in protest] for many years until Joshua came and I added it to his name, as it is written, *And Moses called Oshea the son of Num Jehoshua*:³ how much more so a complete section!

And I shall be innocent from great transgression. He pleaded before Him, 'Sovereign of the Universe! Pardon me that sin completely [as though it had never been committed].' He replied, 'It is already ordained that thy son Solomon should say in his wisdom, *Can a man take fire in his bosom, and his clothes not be burned? Can one go upon hot coals, and his feet not be burned? So he that goeth in to his neighbour's wife; whosoever toucheth her shall not be innocent.*'⁴ He lamented, 'Must I suffer so much!' He replied, 'Accept thy chastisement,' and he accepted it.

וא"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתרון פה לבעלי תשובה שנאמר
 "מי יתן ויהיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים וגו' והיינו דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי לא דוד ראוי
 לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה לא דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב "ולבי חלל בקרבי ולא
 ישראל ראוי לאותו מעשה דכתיב מי יתן ויהיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים אלא למה עשו

לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו בלך
 אצל יחיד ואם חטאו צבור אומרים * (לו בלך)
 אצל צבור וצריכא דאי אשמועינן יחיד משום
 דלא מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם
 חטאיהו אימא לא ואי אשמועינן צבור משום
 דנפיש (6) רחמייהו אבל יחיד דלא אלימא
 זכותיה אימא לא צריכא והיינו * דרבי שמיאל
 בר נחמני א"ר יונתן (ג) מאי דכתיב "נאם דוד
 בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן
 ישי שהקים עולה של תשובה

*Keep therefore and do them, for this, your wisdom and understanding [will be] in the eyes of the peoples.*¹ It does not say in the presence of the peoples, but, *in the eyes of the peoples*; that teaches you that they will come and flutter before the faces of the idolaters in the world to come. R. Joshua b. Levi further said: The Israelites made the [golden] calf only in order to place a good argument in the mouth of the penitents,² as it is said, *O that they had such a heart as this always, to fear Me and keep all My commandments etc.*³

This last statement accords with what R. Johanan said in the name of R. Simeon b. Yoḥai: David was not the kind of man to do that act,⁴ nor was Israel the kind of people to do that act.⁵ David was not the kind of man to do that act, as it is written, *My heart is slain within me*;⁶ nor were the Israelites the kind of people to commit that act, for it is said, *O that they had such a heart as this always etc.* Why, then, did they act thus? [5a] [God predestined it so] in order to teach thee that if an individual hath sinned [and hesitates about the effect of repentance] he could be referred to the individual [David], and if a community commit a sin they should be told: Go to the community.⁷ And both these instances are necessary; for if [the case of] the individual only were mentioned, [it might have been thought that pardon is granted] because his sin is not generally known, but in the case of a community whose sins are publicly known it might not be so; if, on the other hand, the case of a community only were mentioned, it might have been thought, because they command greater mercy,⁸ but with an individual, whose merits are not so numerous, it is not so; hence both are necessary.

תרגום

מַעֲוֹנִי וּמִחֲטָאתִי מְדַרְנִי׃ הִכִּי פִשְׁעִי
אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד׃ יִלְכֶּה
לְבַדְּךָ הַחֲטָאתִי וְהִרְעָה בְּעֵינַיִךָ לַעֲשׂוֹתִי
לְמַעַן תִּצְדֶּק בְּדִבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשִׁפְטֶךָ׃
יְהִי בְּעֵינֶיךָ חֹלָתִי וּבְחֲטָא יִחַמְתֵּנִי

דד"ק

חמיק' ובעטני מעוני. או יתיה דרב שם כמו הרבה כלום.
 נכסני מעוני כי העין נכנס כמו היתם בבגד : מהרני.
 שנמטא הנפש בעון : (וכ) כי פשעי : רבים כמו שפירשתי :
 אני אדע. אכיר ואדע כי חסאני ולא אכמדו בחסא : תמיד
 שאני תמיד בחרסה ואין חסאני זאת : (ו) לך לבדך. כי דבר
 בת שבע במרה היה ואין יודע עולתך ואע"פ שקראת אותה
 על יד עבדו לא ידעו וידעים כמה קרא אותה וגם בדבר אוריה
 אין אדם יודע למה סבתי מיתתו כי חשבו בני אדם לפי שער
 סבתי ציה לסבב מיתתו והתאן ידעת בשני הדברים כי לבני
 חלצה ולא אכמדו בחסא. והתאן רב עשית' לך לבדך חסאני
 ונר. לך. כלר אני כחודת ואוכר חסאני לך לבדך ולא אמרם
 החסא לזולתי ולך אני אוכר הע בעניך עשיתי : למען הצדק
 בדברך. כיומר חששא חסאני כמו שאכרתי למשה נישא עין
 ופושע והמאס : למען טובה בשפער. אותי בוק המשפם שלא
 יוכל אדם לומר עלי כי אסרתי דבר אחד ועשיתי תמורתו.

תרגום

וּבְחוּבָא עֲבַרְתִּי אִשִּׁי:
ח' הָא כִּי־יָבִיא דְעִיקָא
כְּבֻלָּין וְכִסְכּוּד לְבָא
חוּבְקָא תְהוּדְעֵנִי:
כ' פְּתִי עָלִי חֵד פְּתֵנָא
דְּמִי כָא זִוְבָא עַל
מִסְבָּא מִי אֲדוּמָא

[illegible]

מן קצת הורקא ואחרי פסחוני ימן פקקא

רד"ק

דעם

ועיקר יצירתי על ידי השמים היא שכמה שעות באים על ידי. ד"א עיקר יצירתי מזכר ונקבה שכלם מלאי עון יש מדרשים למקרא זה ואינם מתיישבים לפי ענין המדבר במזמו: יחסרני. ל' חמימות כמו (כראשי' ל') ויחסנה כבואן לשמות (סא"א): (ח) הן אמת חפצת בטוהרות. והריני מודה על האמת כי הטאתי: בטוהרות. אלו כליות שהן חלקיות, ומנהם חכרו עם כמעטוי קשת (שס כ"א) וכן מי שת בטוהרות חכמה (איוב ל"א) ופחרונם ל' משך כי כאשר יש לקשת משך כך יש משך לדעת (סא"א): ובסרסום חכמה הודיעני. וכלב שהם פתוס הסוד לדעתני חכמה להטוהרות: (ט) החטאתי באורב. כמו שמשנה המפורע

האכת שהפצת היא בפורות . כלומר אף על פי שהאמתי היצר גבר עלי אבל לא עלה בלבו ובכחיות לכרוד עליו ובפצותיו ועתה אני כהחכם והחריטם תהיה לאות כי לא עשיתי בסדר אלא דרך תאוה ואתה תודיעני האמת ובדבר השתום תודיעני חכמה שאבין הדברים המתמים בדרך האמת כי כלכי לעשות רצונך ואני סתורם על שערתי רצונך ; בפורות . הם הלכות: (ס) החסאני . ככן שאמר הרב כנסני כי העין נמשש כמו הכתם בבנך או נע צרעת בנך . ואמר החסאני כמו שהכאבים באובז שהיא סוף הסתרה הכאבים מעניו והחיסוי הוא סתרת החסא . ואלבין . הוא פועל עובד שהוא מבנין

(ו) הן - להחליט. 'הן' כמו 'הנה', כפירוש בארבע.
 בעוון חוללתי - בעוון גיליתי, וכן: הביטו אל-
 אברהם אביכם ואל-שרה תחוללכם (יש' נא ב) -
 אמכם וילדתכם: רני עקרה לא ילדה פצתי רנה
 ועתה לא ילד יסג יי א... 'תלה' כהכיל ה'תלה'.
 וכן: בשם הרים ירדו ותחולל ארץ ותכר יידיה
 ובחטא יחמתי אני - ובחטא קלסה אני את
 עבדך במעיה, וכן: ויחמו הצאן אל-המקלות (בר'
 ל ט), ובתת המשורר שכל ימיו הרבה לעשות עוונות
 ולחטא. ובדרך הפלגה אמר, שכבר בשעת הולדתו
 היה עמו עון, ויתרה מזו, אפילו בשעת יחובו היה
 עמו חטא. ובעין זה הוכיח הנביא את יצחק: וכשע
 מבין קרא לך יי' ה' ואפטר, שהקשר הוכיח
 לדברי התורה: כי יצר לב האדם רע מנעריו (בר'
 ה טא). אלא שבתורה נאמרו הדברים ללמוד זכות,
 וכאן הקשור אומר את הדברים דרך ודוי להגיד
 את צערן של רב חטאיו.

ז 'חוללתי' הוא בנין 'שילל' מורש 'חולל'. והוא בנין שבא בפעלי ע"ו תמורת בנין 'פעל'. ובצורות אלו ניססססה ההבנה
 בין פעיל (בנין 'פעל' בשלמים) ובין סביל (בנין 'פעל' בשלמים). ורק הענין הכריע כאן, ש'חוללתי' פירושו גיליתי
 ולא תליתי.

א מעין הפירוש שלמעלה פירשו רס"ג והמאירי. ויש מפרשים, שהדברים נאמרו דרך בקשת רחמים. כלומר: הואיל והנטייה
 לחטא סבועה בי משעת יצירתי ראוי שתרחם עלי ואל תדינני בחומר הדיון. ועל העוון והחטא הרמזים בכתוב נאמרו
 פירושים רבים: רש"י (בפירושו השני) פירש שהעוון והחטא הם של הורי המתוודה. ולפי שיטה זו יש לומר שכונת
 הכשרות להתוודות על חטאותיו ועל חטאות אבותיו, כי הוריו בעת שהולידוהו היו מלאי עון, והראב"ע הביא פירוש,
 שהמשורר רומז לחטא אדם הראשון, שלפי דעת המפרש הזה לא נעברה חוה וילדה אלא לאחר שאכלה מעץ הדעת.
 ועיין על השיטות השונות בפירוש הכתוב הזה בספר 'המקרא כדמותו' למי חיים פרק שני ב' ו'. ויש מחזיר שדרשו (והבאו
 הדברים בילקוט המכירי למחמד קית על הכתוב 'אבן מאסר הבונים') שיחמו של דוד אירע במסיבות מיוחדות של חטא,
 שישו אביו דיבה שהיא חטא, אף על פי שלמעשה לא חטא (פי' שם בילקוט המכירי כל פרטי המעשה). ויש שדרשו
 (והבאו הדברים ברד"ק) שהחטא הוא בכך שבעת היחוס אדם מבקש את קורת רוחו ואינו מהרהר בולד שיוולד. ויש שדרשו,
 שהעוון והחטא האמורים כאן אינם עוונות בפועל, אלא עוונות שעלולים להכשל בהם בגלל הסומא, שדרכה לבוא סמוך
 לזמן היחוס (פי' גידה לא ע"ב). ויש מן המפרשים הפשטנים שהלכו בדרך דומה לזו, ופירשו, שכונת הכתוב לומר,
 שהיחוס והלידה אף על פי שאינם חטא כשלעצמם, מקורם בתשוקה העלולה להכשיל את האדם בחטאים רבים (פי' רש"י
 וראב"ע ורד"ק). ולפי פירוש זה רומז כאן דוד לחטאו בבת שבע, ומבקש להקל בחומרת המעשה, בטענה, כי חטאו בא
 עקב התשוקה הנחונה באדם מטבע בריאתו, והיא היא התשוקה שגרמה להוריו שיוולדוהו (על פי הרד"ק בשם אביו).

(143) (see שאלו admits his guilt without excuses unlike שאלו, שנאמר ואמר שמואל
 and שמואל אי' יג: יא-יד who, blames his wrongdoing), (טו:טו-כג and שמואל אי' יג: יא-יד
 on others. See מדרש תהלים: קי' below.

דבר אחד מכסה פשעיו לא יצליח. זה שאלו, שנאמר ואמר שמואל
 (אל שאלו) ומה קל הצאן הזה באוני (ט"ז ט"ז): ומידה ועונת ירחם. זה דוד, שנאמר
 ואמר דוד (ונו') [הלא] אנכי חטאתי (ט"ז ט"ז), ואומר ואמר דוד (ונו') חטאתי
 (ט"ז ט"ז), מיד אבר הנביא גם ה' העביר חטאתך לא תמות (ט"ז י"ג) הוי ומידה ועונת
 ירחם: דבר אחד מכסה פשעיו לא יצליח. אמר ר' סימון ור' יהושע בן לוי בשם ר'
 הלפתא (ה) בשר דם כשהוא מודה נתן לו ספיקולא, ובשעה שאינו מודה נתן לו דימס
 (ט) אבל הקב"ה אינו כן בשעה שאינו מודה נתן לו ספיקולא, בשעה שהוא מודה
 נתן לו דימס) הוי מכסה פשעיו לא יצליח, (י) כיון שראה משה כך מיד עליה
 מזורר לתודה:

(144) According to Abravanel, דוד says לה' חטאתי because his deed was done secretly (v.12) and only ה' (and יואב, נתן and בת שבע) knew about it. This implies that דוד obviously admits his sin regarding אוריה. However, at תהלים נא:ו, דוד says "לך לבד חטאתי", I have sinned only to you, implying that דוד did not acknowledge his guilt regarding אוריה. See the note below of דעת מקרא to תהלים נא:ו. It is obvious that דוד, at תהלים נא is not trying to absolve himself of guilt as this source indicates. Rather, this to to be explained as Rashi says, that since every מצוה בין אדם לחבירו is also a מצוה מצוה בין אדם למקום, דוד says this.

(ו) לך לבדך חטאתי - לה' אשר אהה הוא
 ה' לבדך חטאתי יאמר לבדך לבדך את בך
 חטאתי ואת מוראוי מצוה בה שאמר בהשגחה לדוד
 ולהודיע ולהודיע שהוא אלה... הוא הפסוק הוא
 תדען הוא עד הוא בעל דין והוא עתיד לרונן יאמר:
 (כז) ותרע בעיניך עשיתי - אפסר פרימו
 לבתוכים: ורע הדבר אשר עשה דוד בעיני ה'
 (ש"כ יא כז): מדוע בזה את דבר ה' לעשות הרע
 בעיני (בעיני קרי, ס"ג יב). למען תצדק בדברך -
 כלומר: אני מהנדח לפניך, למען יודע שצדק אהה
 בנדרתך אשר נקם להביא עלי וסורים. תזכה
 בשפוק (למען יודע שאתה וכו') (כלומר: צדק)
 בדיןך שתצדק להביא עלי שפטים. 'תזכה'
 מקביל ל'הצדק' (וכן: מה אגוש כי תזכה וכו')
 יצדק וילד אשה (א"י כ"ד).

4 והרבה מפרשים פירשו 'לך לבדך חטאתי': חטאתי רק לך ולא לבני אדם. והכוונה, שכנגד אוריה לא חטא דוד, כי אוריה היה חייב מיתה בין כה וכה (ע"י שבת ג' ע"א). ואין זה פשוטו של הכתוב. שאם לחכמי ישראל ראוי להפך בזכותו של דוד ולמעט את ערך חטאו, אינו ראוי שהמתורה על חטאיו ומבקש סליחה ה' ורחמי יחפש אמתלאות להצדיק את מעשיו. ופיר, שכל הקשר הדברים במזמור מוכיח, שהמסורר מבקש להביש את צערו על כבוד פשעיו, ומפליג בתיאור חובו חטאתיו ואינו מחפש אמתלאות והצטדקויות להמעיס בוותרתו. ורש"י פירש: 'לך לבדך חטאתי' - ואף מה שהרעותי לאוריה לא הרעותי אלא לך שהזזת על הדבר. והעולה מפירוש זה, שכל העבירות שבין אדם לחבירו הן מעיקרן עבירות שבין אדם למקום משום שהמקום הוא שצוה את כל המצוות שבין אדם לחבירו.

(145) חטאת here seems to mean punishment, rather than guilt, as is apparently the case at בראשית ד:יג - גדול עוני מנשוא. דוד deserved to die (as he himself so quickly pronounced in his reaction to the parable above) but Hashem removed the punishment.

(146) Why should the child suffer for דוד's sin? Isn't this a violation of דברים כד:טו - Parents should not die for the sins for their children nor shall children die for the sins of their parents. See A. Schwartz's Rabbinic Reflections, Chapter 36 for an answer by analogy.

Chapter 36

Violation of the Law Against Vicarious Punishment

Toran

Dt. 24:16

A person shall be put to death only for his own crime.

Prophets

II Sam. 24:15:17

The Lord sent a pestilence upon Israel from morning until the set time and 70,000¹ people died, from Dan to Beersheba. When David saw the angel striking down the people, he said to the Lord, "I alone am guilty, I alone have done wrong; but these poor sheep, what have they done? Let your hand fall upon me and my father's house.

Description of Violation

The Torah prohibits vicarious punishment. We find, however, in II Sam. 24:15:17 that 70,000 people die as a consequence of David's sin. Thus vicarious punishment seems to be tolerated.

(69) Midrash Tehilim 17:14

כל אומן אלפים שנפלו במלחמה
בית דוד לא נפלו אלא על
הבטל בנין בית המקדש.

All the thousands who died in war²
in the days of David, died because they
did not demand the building of the
Temple.

§ 69 explains that the 70,000 people did not die as a consequence of David's sins, but because of their negligence with regards to the building of the Temple³. Thus the violation is denied.

The following passage, does not specifically address this issue but can, by analogy serve as a resolution.

(70) Midrash Tannaim Dt. 24:16

לא יומתו אבות על בנים (דב' כד:16)
לפי שזאב אומר פקד עון אבות על
בנים (שם כ"ה) ומה אני אף מתו"ב
מיתת בית דין, הלא יומתו אבות
על בנים.

Parents shall not be put to death for
children (Dt. 24:16) Since Scripture
states, "Visiting the guilt of fathers
upon their children" (Ex. 20:5) I might
have thought that such is the case even

pertaining to those guilty of capital crimes⁴. Therefore Scripture states "Parents shall not be put to death for children."

§ 70 indicates that the human courts have no right to punish one person for the sins of another. However, the heavenly court does punish one for the sins of another, as Ex. 20:5 indicates. The 70,000 people who died as a consequence of David's sin were not put to death by the earthly court. Thus no vicarious punishment was imposed by a human court and the violation is explained away⁵.

1. According to Berakhot 62b, Avishai ben Zeruiah alone died. However, whether 70,000 died or if only one person died as a consequence of David's sin, it seems vicarious punishment is tolerated.

2. § 70 reads, "All the thousands who died in war. However, based on the previous passage in the Midrash, the 70,000 people who died in II Sam. 24 are included.

3. See above, Chapter 6. Negligence in building the Temple is not a capital offense. Perhaps this is given as the reason for the death of the 70,000 because God commands David to buy the land where the Temple would be built to end the pestilence. See Radak II Sam. 24:1.

4. That a child can be put to death by the courts for a capital crime committed by his father. This cannot be done. But God can visit the guilt of one party the other.

5. For a Rabbinic discussion on the different applications of Ex. 20:5 and Dt. 24:16, See Manasseh ben Israel's Conciliator, Vol. 1 #104 pp. 164-167.

(151) According to שמות כא:לו the punishment for stealing sheep is to pay fourfold See above, footnote #139.

(152) The Mishna and Gemarra in Sanhedrin 21a derives from כהנה וכהנה the amount of wives a king may have.

מתני' *לא ירבה לו נשים אלא שמנה
עשרה *רבי יהודה אומר מרבה הוא לו
ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר' שמעון
אומר אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה
לא ישאנה אם כן למה נאמר לא ירבה לו
נשים דאפילו כאביגיל : גמ' למימרא דר'
יהודה דריש מעמא דקרא ור"ש לא דריש
מעמא דקרא והא איפכא שמעין להו דתניא
*אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה
אין ממשכנן אותה שנאמר *לא תחבול
בגד אלמנה דברי רבי יהודה רבי שמעון
אומר עשירה ממשכנן אותה ענייה אין
ממשכנן אותה *ואתה חייב להחזיר לה
ואתה משיאה שם רע בשכנותיה ואמרין
מאי קאמר הכי קאמר מתוך שאתה ממשכנה
אתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע
בשכנותיה אלמא ר' יהודה לא דריש מעמא

דקרא ורבי שמעון דריש מעמא דקרא בעלמא רבי יהודה לא דריש מעמא
דקרא *וישני זבא דמפרש מעמא דקרא מה מעם לא ירבה לו נשים משום
*דלא יסור לבבו ור' שמעון אמר לך מכדי בעלמא דרשין מעמא דקרא איכ
לכתוב קרא לא ירבה לו נשים ולישחוק ואנא אמינא מה מעם לא ירבה *משום
דלא יסור לא יסור למה לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זו לא ישאנה אלא
ימחאני מקיים לא ירבה דאפילו כאביגיל הני שמונה עשרה מנלן דכתיב *ויולדו
לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם הדורעא לית ומשנתו כלאב לאביגיל אשת נבל הברמלי והשלישי
אבשלום בן מעכה והרביעי אדוניא בן חגית והרביעי שופטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה
ילדו לדוד בחברון וקאמר ליה נביא *אנן מעמ ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דהוה להו
תמיני סרי מתקיף לה רבינא אימא כהנה תרתי סרי וכהנה עשרין וארבע הניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר
מעשרים וארבע *למאן דדריש וי"ו ארבעים ושמנה דהוה תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר כארבעים
ושמנה ותנא דידן מאי מעמיה אמר רב כהנא מקיש כהנה בתרא לכהנה קמא מה כהנה קמא שית אף כהנה
בתרא שית והא הואי מיכל אמר רב עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן הוא
אומר *לולי חרשתם בעגלתי וגו' ומי הוה למיכל בני והכתיב *ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה
אמר רב חסדא עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה מכדי בנים היכא קא חשיב להו בחברון
ואילו מעשה דמיכל בירושלים הוה דכתיב *ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפוז
ומסרבר לפני ה' וחבו ואמר רב יהודה ואיתימא רב יוסף שקלחה מיכל *למיטרפסה אלא אימא עד אותו
מעשה היה לה מכאן ואילך לא היה לה והכתיב *ויקח דוד עוד פלגשים ונשים בירושלים למלווי שמנה עשר
מאי נשים ומאי פלגשים אמר רב יהודה אמר רב נשים בכחוב ובקירושין פלגשים בלא כתובה ובבלא קירושין

MISHNAH. NEITHER SHALL HE MULTIPLY WIVES TO HIMSELF⁴—ONLY EIGHTEEN. R. JUDAH SAID: HE MAY HAVE MORE, PROVIDED THEY DO NOT TURN AWAY HIS HEART. R. SIMEON SAID: HE MUST NOT MARRY EVEN ONE WHO MAY TURN AWAY HIS HEART. WHY THEN IS IT WRITTEN, NEITHER SHALL HE MULTIPLY WIVES TO HIMSELF?⁵—EVEN THOUGH THEY BE WOMEN LIKE ABIGAIL.⁶

Whence do we deduce the number eighteen?—From the verse, *And unto David were sons born in Hebron; and his first-born was Amnon of Ahinoam the Jezreelitess; the second, Chilcub of Abigail the wife of Nabal the Carmelite; the third Absalom the son of Maacah; and the fourth, Adonijah the son of Haggith; and the fifth, Shefatiah the son of Abital; and the sixth, Ithream of Eglah, David's wife. These were born to David in Hebron.*⁷ And of them the Prophet said: *And if that were too little, then would I add unto thee the like of these,* [Ka-hennah]

and the like of these, [we-kahennah].¹ each 'kahennah' implying six, which, with the original six, makes eighteen in all. Rabina objected: Why not assume that 'kahennah' implies twelve,² and 'we-kahennah', twenty-four?³ It has indeed been taught likewise: 'He shall not multiply wives to himself beyond twenty-four.' And according to him who interprets the redundant 'waw',⁴ it ought to be forty-eight. And it has been taught even so: 'He shall not multiply wives to himself, more than forty-eight.' Then what is the reason of the Tanna of our Mishnah?—R. Kahana said: He parallels the second 'kahennah' with the first; thus, just as the first 'kahennah' indicates [an increase of] six, so does the second. But there was Michal too!⁵—Rab said: *Eglah* is Michal. And why was she called *Eglah*? Because she was beloved by him, as an *Eglah* [calf] by its mother. And thus it is said, *If ye had not ploughed with my heifer etc.*⁶ But did Michal have children? Is it not written, *And Michal the daughter of Saul had no child unto the day of her death?*⁷—R. Hisda said: She had no child until the day of her death, but on the day of her death she did.⁸

Let us see then: His children are enumerated [as born] in Hebron, whereas the incident with Michal⁹ occurred in Jerusalem,¹⁰ as it is written, *Michal the daughter of Saul looked out at the window, and saw king David leaping and dancing before the Lord, and she despised him in her heart.*¹¹ And Rab Judah, or according to others, R. Joseph, said: Michal received her due punishment?¹²—But we might argue thus: Prior to that incident she did have [children], but after it she did not.

[Now as to the number eighteen:] Is it not stated, *And David took him concubines and wives out of Jerusalem?*¹³—To make up the eighteen. What are 'wives', and what are 'concubines'?—Rab Judah said in Rab's name: Wives have 'kethubah';¹⁴ and 'kiddushin';¹⁵ concubines have neither.

- (153) When דוד says חטאתי לה' for an obvious sin against אוריה, we must understand the interaction between מצוות בין אדם למקום and מצוות בין אדם לחבירו. See above #144 - It's important to realize that every מצוה governing our interpersonal relationship is also a מצוה between ourselves and Hashem. For after all, it was Hashem Himself who commanded the מצוות בין אדם לחבירו.
- (154) This is a Masoretic anomaly that happens more often in ספר שמואל than in any other ספר in תנ"ך. There are often דרשות to explain the phenomenon, perhaps the most famous of all, quoted in Rashi to בראשית לה:כב. for a דרשה on our פסוק see ילקוט שמעוני below.

ויהיו בני יעקב שנים

עשר, מתחיל לענין ראשון: משנולד בנימין ושלמה המטה י"י, ומצוה ראויים להמנות, ומנא. ורבותינו דרשו י"י ללמדנו בא יכלן שוין, יכלן צו"קים, שלא חטא ראובן.

ובין תיבת לה' להיבה ויאמר יש פיסקא באמצע פסוק, בא לרמז שביקש דוד לומר עוד דברים ובא נתן והפסיק דיבורו. שהיה רוצה לומר גם עויתי פשעתי, כדין כל המתודים שאומרים חטאתי עויתי ופשעתי לפניך. אך ה' היודע מחשבות ידע שאמר דוד חטאתי בחרטה מוחלטת לכן גם בחטאתי העביר עונו. והו' מה שאמה בתהלים חטאתי אודיעך ועוני לא כיסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה (תהלים לב. ה). חטאתי אודיעך, שאמרתי חטאתי לה' ועוני לא כסיתי שרציתי לומר עויתי, אמרתי אודה עלי פשעי, לומר גם פשעתי אבל ואתה נשאת עון חטאתי סלה, שסלחת לי מיד.

- (155) See Encyclopedia Judaica Vol. 16 pg 1407 (1.2.1.3), below. The Koren Tanach is a reliable text for the transmission of the Parshiyot.

1.2.1.3. **Sectional Divisions (Petuhot and Setumot).** The division of the body of the text into sections is an ancient one, and unlike the above-mentioned division into *sedarim* and *parashiyyot*, is connected with the very copying of the text whether in a scroll or a codex. These sections are of two kinds, with the type of space between them varying: (1) a *parashah petukah* (open *parashah*) which starts at the beginning of a line, the preceding line being left partly or wholly blank (in some printed editions this is indicated by פ); (2) a *parashah setumah* (closed *parashah*) which begins at a point other than the start of a line, whether the preceding *parashah* ended in the preceding line (at its end or not) or whether it ends in the same one, in which case a space of approximately nine letters is left between the two *parashiyyot* (in some printed editions this is noted as ס). This ancient division is attested to in the Babylonian Talmud (Shab. 103b): "a *parashah petukah* should not be made *setumah*, a *setumah* should not be made *petukah*." *Sitra* to Lev. 1:1: 1:9 asks: "And what purpose did the פסקים (sections) serve? To give Moses an interval to reflect between *parashah* and *parashah* and between issue and issue." Despite their antiquity different traditions developed even on the matter of the *parashiyyot*, that is, different customs, as to the place and number of each type. In printed editions today there is a great degree of uniformity in the Torah due mainly to the legal fixing of this issue and that of the form of the songs by Maimonides following *Ben-Asher (Yad. Sefer Torah 8:4).

- (156) לשון סג"י here really means Hashem Himself, but נהור, which we have already seen, prefers not to have שמאל"א refer directly to Hashem. See also, כ"ט, כה: כב. See שמאל"א footnotes #168, #217. this is also referred to as לשון נקי. See also שופטים footnote #13.
- (157) See above footnote #35 and שמאל"א #197. דוד's servant thought he would excessively mourn the death of the child.
- (158) According to הלכה one is not obligated to mourn for a child who dies before 30 days old. See also however #182.

- (159) See עלון ערוך, יורה דעה סימן שעו: טז(א). On certain customs of what to say and what not to say in mourning.

יורה דעה שעו הלכות אבילות

פזרי זהב

שעו (א) דמשמע הא את אפשר לשנות בו. בפרק שר שנגח ארבעה ותשסות איתא כן שלא להטיל לילך לנחם את רבי שמאל בר יודה שאמר מה לי בתחומין של בני בבל שאומרים מה איתא לך למיטבך דמשמע כל אבא למיטבך עבדי וכו' וכו' גידוק. ורש"י דהא זה מסבב שאמר כלל גם דוד כהנ"ס אמר כן שאכל לסמיט עוד דמשמע אם היה אבא לסמיט היה עושה. ותמכני על פס קדוש יאמר כן דשמי גבי דוד שאמר למס זה אני לא שאכל לסמיט עוד דודאי כל בלדקי הפנה וטמא יס לו לאדם לטמא כדי לבקש בלא ימות לו מה ועל זה אמר דוד כיון כעבר מה לא יועילו לטמא ועל זה סיים ואמר אני הולך הלוי והוא לא ישוב אליו דלכאורס כוונת דבר שאינו מטיב חסודס למכדיו שם הלא דרכי קאמר כחל האמר דיועילו לטמא שאורס לראותו כעודו בחיים כדקום וס בילד בתחיות המתים לזכר אמר יודע אני בלא חיים המתים המתים כינו ועל זה אמר אני הולך הלוי וגו' אבל לזמן המתים המתים לא הוצרך עומק כי מה לך לטמא אין איתא' שם דהפסוק כן הלא שם הוצר בלא ינער פנמו כיון באלה כענין איתא דמשמע כל אבא כענין כענין דוד היה שוטה כפי' היה מוסר פנמו על שם יסיר כחן האדם וכו' גידוק כמן כדלוי לכיוון כענין כלל יתבאר לא כדלוי האדם וכו' כדור למ"ד :

- (160) דוד, of course made the rich man seem better than נתן.

For if the rich man is דוד in every way, he would have had to arrange for the death of the poor man.

נתן

couldn't include this in the parable because then דוד would know for sure who it is. נתן wanted דוד to pronounce sentence on the rich man so that נתן could answer as he did.

(161) According to יצר הרע the guest is the חז"ל. See next note.

(162) At first the guest is a wayfarer, a הלך, a passerby - then once he is allowed in the house, he is an אורח, a guest. Then he is a respected איש. The source below סוכה נב indicates that this is true of יצר הרע. At first it stops by as a wayfarer. If we allow it to enter our heads it becomes a guest. It may only stay for a while as a guest does. But if we don't banish it quickly, it will become a permanent resident. The moral - don't let the passerby in at all!

אמר רבא בתחלה קראו הלך ולבסוף קראו
אורח ולבסוף קראו איש שנאמר ר'בא הלך
לאיש העשיר וחמול לקחת מנצטו ומבקר
לעשות לאורח וכתיב ויקח את כבשת האיש
הרש ועשה לאיש הבא אליו *אמר רבי
יוחנן אבר קמן יש לו לאדם מעיבו יטבע מיטביו רעב שנאמר במדעיהם
ויטביו ג'.

Raba observed, First he is called a passer-by, then he is called a guest, and finally he is called a man, for it is said, *And there came a passer-by to the rich man, and he spared to take of his own flock and of his own head, to dress for the guest* and then it is written, *but took the poor man's lamb and dressed it for the man that was come to him.*

R. Johanan remarked, There is a small organ in man which satisfies him when in hunger and makes him hunger when satisfied,⁶ as it is said, *When they were starved they became full etc.*⁸

(163) See above footnote #141.

(164) (3:2) אחינעם was דוד's firstborn and the son of מעכה
מעכה was דוד's third child and the daughter of the king of גשור (3:3). תמר's mother was
also מעכה. According to תוספות below, תמר was not the daughter of דוד at all. She was
therefore אבשלום's half-sister and אמנון's stepsister.

סנהדרין כא

דאי ס"ד בת נישואין הואי אחיה מי הוא שרייה ליה. מכאן קשה
לפ"ה שפירש בפ"ק דקידושין (דף כג.) והבאתה אל תוך ביתך
מלמד שלא ילחמה במלחמה פ' שלא יבא עליה במלחמה ומשמע
מתוך פ' הקונטרס דאפילו ביאה ראשונה אסורה במלחמה עד לאחר
כל המעשים כולן וא"כ לא בא דוד
על מעכה רק לאחר שנתגיירה וא"כ
בת נישואין היא והיכי שריא תמר
לאמנון אחיה היא ועוד דהא אמרינן
(שם דף כה.) דלא דברה תורה אלא
כנגד יצר הרע נשמע שבמלחמה
ביאה ראשונה הואי לכך פירש ר"ח
התם שלא ילחמה במלחמה לבא עליה
ביאה שניה ומחלוקת בירושלמי בין
רב ושמואל מן הפי' דרב אמר אינה
מוחרת במלחמה אלא ביאה ראשונה
ושמואל אמר אף לא ביאה ראשונה
ולא ביאה שניה וזה לשון הירושלמי
תדמי מילין אחון אמרין משמיה דרב
וליתא דבא אחון אמרין משמיה דרב
אסור לבא עליה ביאה שניה ואני
אומר לא ביאה ראשונה ולא ביאה
שניה וא"כ קשיא לשמואל הך דבבא
כדפרישית על כן גראה למימר דתמר
לא היתה בת דוד שאמה כבר היתה
מעוברת כשבאת למלחמה והא
דכתיב (שמואל ב יג) כי קן חלכשנה
בטח המלכים מעילים מתוך שגדלה
בחינו של דוד קרי לה בת מלך :

ואמר רב יהודה אמר

רב תמר בת פת תואר היתה שנאמר ועתה דבר נא (*על) המלך כי לא ימנעני כמך ואי ס"ד בת נישואין
הואי אחיה מי הוה שריא ליה אלא שמע מינה בת יפת תואר היתה ולאכנן רע ושמו יונדב בן שבעה אחי
דוד (*יהיה) איש חכם וגו' אמר רב יהודה אמר רב איש דבם לרשעה

It would appear from the structure of the פסוק that אמנון and אבשלום were children of דוד but תמר is not. תוספות points out that פסוקיה does not necessarily indicate that תמר was a child of דוד. Rather she is called his son because she was raised by דוד.

- (165) יונדב was אמנון's first cousin. He was also תמר's first cousin. One has to wonder how he could give such damaging advice. Doesn't he realize this would certainly keep אמנון from being the next king? Why didn't he at least try to dissuade his cousin from this dastardly deed? According to חז"ל (סנהדרין כא.) he was simply an evil person committing a grave sin. העיצוב האומנותי בסיפור המקרא שמעון בר אפרת suggests that יונדב never really advised אמנון to actually violate his sister. His intention was to have her perform motherly tasks for him and he would thereby lose his lust for her. יונדב did not really want אמנון to harm תמר but found it difficult to rebuke him outright. יונדב was hoping that אמנון himself would desist from his תאוה, and when אמנון didn't, יונדב was sorely disappointed, as his reaction later in פסוקים לב-לג would suggest. All the same יונדב is to blame for this tragedy. He is called חכם מאד in (אבות ד:א). איזהו חכם הרואה את הנולד חז"ל. פסוקי' in. He was apparently not able to see the consequences of his advice in time.

(166) Apparently no one sees anything wrong with this.
See below #175 regarding ייחוד.

(167) There are a number of terminologies and phrases that are reminiscent of the story of שכם and דינה as well as the story of יוסף and אשת פוטיפר. It is the way of the תני"ך to conjure up these reminders to add weight to the misdeed. See the parallel below, from Yigal Ariel's עוז מלך pg. 208-210.

2. כיבוש היצר

השוואות

בולטת בפרקנו השוואת מעשה אמנון למעשים דומים ומנוגדים בתנ"ך:
השוואה ליוסף:

שמואל ב' י"ג	בראשית
ויפלא בעיני אמנון לעשות לה מאומה	וגם-פה לא-עשה י מאומה (מ' טו)
בואי שכבי עמי אחותי	ותתפשהו בבגדו לאומה שכבה עמי (ל"ט יב)
הוציאו כל-איש מעלי ויצאו כל-איש מעליו	הוציאו כל-איש מעלי (מ"ה א) ואין איש מאנשי רבית שם בבית (ל"ט יא)
על אודת הרעה הגדולה הזאת	ואין אעשה הרעה הגדולה הזאת (ל"ט ט)
ועליה כתנת פסים וכתנת הפסים אשר עליה קרעה	ועשה לו כתנת פסים (ל"ז ג) ויעזב בגדו בידה (ל"ט יב) וימשיטו את-יוסף... את-כתנת הפסים (ל"ז כג)
שלחו-נא את-זאת מעלי החוצה ויוצא אותה משרתו החוץ ונעל הדלת אחריה והמלך דוד שמע... ויחר לו מאד	וינט ויצא החוצה (ל"ט יב) ויבא האיש את-האנשים ביתה יוסף (מ"ג כד) ויהי כשמע אדניו... ויחר אפו (ל"ט יט)

אמנון המפחזה דומה לאשה פוטיפר, ותמר דומה ליוסף. אלא שבעוד שיוסף הוא הגבוה והוא מציית להימלא, תמר נתפסת ונאנסת. בשני המקרים ועוש הנאנס יוסף נחבש בבית האסורים, ותמר יושבה שוממה בבית אבשלום.

ההשוואה היא ניגודית: הוציאו כל-איש מעלי של יוסף הוא התכנסות שמטרתה גילוי הטיב שבבית יעקב והחזרתו לשלמותו ואחדותו, ואילו אמנון אומר הוציאו כל-איש מעלי כדי להתחמק מן החוק ומן המוסר הציבורי שבחוץ ומחשיפת קלון ברגלים.

מעשי יוסף נגד אחיו נעשו כדי לקרבם לבסוף ולהביאם פנימה, אל ביתו, ואילו אמנון מניש את תמר החצה, מפני שאינו רוצה בה בביתו כאשתו. בכורתו של יוסף אינה מולדת, אמנם היה ראשון לרחל האהובה, אשר עלתה במחשבה ראשונה, אבל לא זכה בבכורה אלא בזכות כשרונותיו ומעשיו. אמנון הוא בכור מלידה, אולם בכור מנוון, שלא הוכיח את עצמו מעולם.

הכתוב רומז גם לפרשת יהודה ותמר:

כר אשית ל"ח	שמואל ב' י"ג
ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי	ותשוב תמר
אלמנה בית אביך	ושמנה בית אבשלום
ויקח ישראל ויעל על-גזי צאנו	ויהיו גזים לאבשלום בבעל חצור
הנה נא אבוא אליך, כי לא ידע כי	בואי שכבי עמי
כלתו היא	אחותי
מן מהיה לבו	ואתה תהיה כאחד הנבלים
ולא-יוסף עוד לדעתה	וישנאק אמנון שנאה גדולה מאד

אף כאן ההשוואה ניגודית. בעוד שיהודה תיקן לבסוף את אשר קלקל, ומעשה תמר הפך לברכה לבית ישראל, אמנון לא די שלא תיקן את המעוות אלא הוסיף וקלקל עוד.

גם ללא אמנון עומדים מעשה יהודה ומעשה יוסף זה לעומת זה. יוסף עמד בנסיון ושמר במסירות-נפש על נקייתו וטהרתו, ואילו יהודה נכשל בנסיון קטן ממנו, אלא שברגע האחרון התעלה ותיקן את אשר קילקל. בני בניו של יהודה, גם דוד וגם אמנון, חזרו ונכשלו באותו חטא, אלא שדוד כסבו, יהודה, עשה תשובה, ואילו אמנון בעט בה.

והרי השוואה עם מעשה שכם בן חמור:

בראשית ל"ד	שמואל ב יג
שכם בן-חמור החוי נשיא הארץ (ב)	אמנון בן-דוד (א)
וישכב אתה ויענה (ב)	ויענה וישכב אנה (יד)
ויאהב את-הנער (ג)	ויאהבה אמנון (א)
וידבר על-לב הנער (ג)	ויחזק-בה ויאמר לה (יא)
קח-לי את-הילדה הזאת ולאשה (ד)	דבר-נא אל-המלך כי לא ימנעני ממך (יג)
ויעקב שמע... והחריש יעקב (ה)	ועתה אחותי החרישי (כ)
ויחר להם מאד (ז)	והמלך דוד שמע... ויחר לו מאד (כא)
כי נבלה עשה בישראל לשכב	אל-תעשה את-הנבלה הזאת (יב)
את- בת יעקב (ז)	
כי-חרפה היא לנו (יד)	ואני אנה אוליך את-חרפתי (יג)
ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים...	ראו-נא כטוב לב-אמנון ביין ואמרת
ויבאו על-העיר בטח ויהרגו כל-זכר (כה)	אליכם הכו את-אמנון והמתם אתו (כח)

השוואה זו לא באה להחמיא לאמנון, אלא להציבו במקומו הנכון - כמעשה ארץ-כנען... לא תעשו". אלא שאמנון אף גרוע משכם שכם פתח באונס, שבעקבותיו פיתח אהבה הוא בא בדיבור על לבו, ופניו ל"שדכנות מהוגנת" ומסודרת כראוי, ואילו אמנון, שאהב בתחילה את המלך ודיבר אליה, שינה את טעמו, וכל אהבתו נגזזה לאחר מעשה.

אמנם ייתכן שחסרוננו של אמנון נבע דווקא מיתרונו על שכם. שכם היה חמור לאהבה, חסר כל רגישות לזולת, ועל-כן יכול היה להמשיך ולהחזיק בדינה לאחר שעינה אותה ולדבר בעזות מצח על אהבה ושדכנות. אמנון, גם בשפלותו ודורסנותו, לא היה אטום לאשר אירע. הוא ידע שיפג דבר, דעותיו ועולמו של אתמול נשברו, חלמו ועברו. הוא יודע כי לא יוכל עוד להתעלם ולהחזיר את הגלגל אחורנית.

- דעת מקרא are ambiguous. פסוק ט"ז in תמר's words (168) considers her words מקרא מסורס, meaning that we have to read between the lines. It is understandable that in her state, she would speak in choppy, broken speech. Most translators read that תמר did not want to perpetrate even a greater wrong than the first one by sending her away. One would have to wonder how this would be a greater wrong than the violation itself. Radak suggests that the wrong wouldn't be greater than the first but would indeed add to the first.

- (169) Compare this to the brothers of יוסף of whom it says
(בראשית לו:ד) ולא יכלו דברו לשלום. See Rashi below and
compare this to אבשלום here.

(ד) ולא יכלו דברו לשלום, מתוך גנותם לברני דבוקם, שלא דברו²⁰ אחת בפה
ואחת בלב. דברו, לדבר עמו*.

- (170) אבשלום's motives appear to be solely to avenge the
violation of his sister, תמר. אמן also happens to
be ahead of אבשלום in line to become the next king.
Nothing at all is heard of אבשלום, דוד's second son.
according to חז"ל below ברכות. he spent all his time
in the בית מדרש.

תנא לא מפיבשת שמו אלא איש *בשת שמו ולמה
נקרא שמו מפיבשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה לפיכך זכה דוד ויצא ממנו
כלאב וא"ר יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו ולמה נקרא שמו כלאב
שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ועליו אמר שלמה בחכמתו⁹ בני אם חכם
לבך ישמח לבי גם אני ואומר¹⁰ חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר.

A Tanna taught: His name was not Mephibosheth. And
why then was he called Mephibosheth? Because he humiliated⁷
David in the Haluchah. Therefore was David worthy of the privi-
lege that Kileab⁸ should issue from him. R. Johanan said. His name
was not Kileab but Daniel. Why then was he called Kileab? Because
he humiliated [maklim] Mephibosheth [ab⁹] in the Haluchah. And
concerning him Solomon said in his wisdom: My son, if thy heart be
wise, my heart will be glad, even mine.¹⁰ And he said further: My son,
be wise, and make my heart glad, that I may answer him that taunteth me.¹¹

- (171) How could יונדב be such a רשע? See above footnote #165.
- (172) According to חז"ל, דוד married מעכה as an אשת יפת תואר.
(See below #174) דוד fought a war against גשור at שמואל א' כז:ח.
- (173) According to Abravanel, תמר was stalling for time.
Of course דוד would not let אמנון marry תמר even if they were step-siblings. If אמנון would stop to ask, דוד would certainly warn him to stay away from תמר.
חז"ל however, maintain that תמר was permitted to אמנון since her mother was a יפת תואר (see next note) and therefore had a new relationship with all her half-siblings. תוספות is quoted above #164 that תמר was born before דוד took מעכה back from גשור. That would mean that according to strict הלכה she could even have married אנשלוס!
- (174) The following is the Torah text of the law of אשת יפת תואר.
דברים כא:י-יד, תואר.

כִּי־תֵצֵא לַפְּלִסְתָּה עַל־אִיבֶיךָ וַתֵּלֶךְ אַחֲרָיו כִּי־יֵצֵא

יֶלְדָּה וְשָׁבוּת שָׁבוּ: וְרָאִיתָ בַּשָּׂבִיחַ אִשָּׁה וּפְתִיחָהּ וְחִשְׁתָּהּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ
יֶלֶךְ לְאִשָּׁה: וְהִבֵּאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְלָקַחְתָּ אֶת־רֵאשֶׁתָּהּ וְעָשִׂיתָ אֶת־
יֶצֶרְדֶּיהָ: וְהִסְבִּירָהּ אֶת־שִׁמְלַת שָׁבוּתָהּ מֵעַלֶּיהָ וְהִסְבִּיחָהּ בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת־
אִבֶּיהָ וְאֶת־אִמָּהּ וְרַחַם וְאָמֵר כֹּן תִּבְּרָא אֵלֶיךָ וּבְעַדְלָתָהּ וְקִוִּיתָ לָהּ
יֶלֶךְ לְאִשָּׁה: וְהָיָה אִם־לֹא חָפְצְתָהּ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וְיָכַר לֹא־תִסְכְּרָנָהּ
בְּכֶסֶף לֹא־תִתְּעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲצִיתָהּ:

(175) It is an **איסור דאורייתא** for a married woman to be alone in a closed room with anyone but her husband, father, son or brother. this is known as **יִיחוד**. there are exceptions to this, such as when the husband is nearby, or also when the wife of the man is nearby. According to **סנהדרין כא.**, in the aftermath of this story, **דוד** decreed an **איסור דרבנן** on **יִיחוד פנויה**, meaning that a single man and woman should not be alone in a closed room.

הנא
משמיה דר' יחושע בן קרחה גדר גדול גדרה תמר באותה שעה אמרו לבנות מלכים כך לבנות הדיוטות על
אחת כמה וכמה אם לצניעות כך לפרוצות על ארת כמה וכמה* אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו
על הייחוד ועל הפנויה ייחוד דאורייתא הוא
דאמר ר' יוחנן משיב ר' שמעון בן יהוידא
דבמו לייחוד בן התורה מניין שנאמר "כי
יסתך אחיך בן אבך וכי בן אם מסית בן אב
אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו
זאין אחד מתייחד עם כל ערות שבתורה
אלא אימא גזרו על ייחוד דפנויה

It was taught in the name of R. Joshua b. Korḥa. In that hour Tamar set up a great fence [about chastity]. They¹ said: If this could happen to kings' daughters, how much more to the daughters of ordinary men; if this could happen to the chaste, how much more to the wanton? Rab Judah said in Rab's name: On that occasion, they made a decree [21b] against *yihud*² with [a married] or unmarried woman. But surely the prohibition of *yihud* with a married woman is a Biblical law! For R. Johanan said on the authority of R. Simeon b. Jehozadak: Where is [the prohibition of] *yihud* alluded to in the Biblical text? It is written *If thy brother, the son of thy mother entice thee*.³ Is it then only the son of a mother that can entice, and not the son of a father? But it is to teach that only a son may be alone with his mother; but no other man may be alone with women Biblically interdicted on account of incest!⁴—Say rather that they enacted a decree against *yihud* with unmarried women.

(176) See below פניחס קהתי and commentary of אבות ה:ט the second source speaks of the unconditional love of our patriarchs to Hashem which we try to emulate.

משנה ט"ז

כל אהבה שהיא תלויה בדבר - בטל דבר, בטלה אהבה; ושאין תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם. איזו היא אהבה שתלויה בדבר? זו אהבת אמן ותמך. ושאין תלויה בדבר? זו אהבת דוד ויהונתן.

באור משנה ט"ז

משנתנו באה ללמד, שיש שני סוגי אהבה: א. אהבה שאינה נובעת אלא מתוך גורמים חיצוניים; ב. אהבה הנובעת מתוך יחס נפשי ולא

כל גורמים וסיבות.

כל אהבה שהיא תלויה בדבר - המטבטט גורם וסיבה לאותה אהבה, כגון תועלת או הנאת תועת בעל דבר, כשהיא אהבה - כיוון שבטל הדבר גורם לאהבתו, גם האהבה בטלה. ושאין תלויה בדבר - אבל אהבה שאינה תלויה בשום גורם חיצוני, אלא נובעת היא מתוך יחס פנימי לנפשו, אינה בטלה לעולם - ויש גורמים: כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל בטל דבר בטלה אהבה; ושאין תלויה בדבר בטל ואלא בדבר קיים, כגון אהבת הצדיקים והתקנים, אינה בטלה לעולם (רמב"ם ברטנורא). איזו היא אהבה שתלויה בדבר? זו אהבת אמן ותמך - שלאחר שבטלה סיבת אהבתו של אמן לתמך כתוב בו (שמואל ב' י"ג טו): "ורשנאת אמן שנאה גדולה מאד". ושאין תלויה בדבר - איזו היא אהבה שאינה תלויה בדבר? זו אהבת דוד ויהונתן - שהיתה ביניהם אהבת נפש, כאהבת אב לבנו, כמו שכתוב (שמואל א' י"ח א'): "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד, ויאהבהו יהונתן כנפשו".

סדר אליהו רבה (פ"ח)

שני חבמים במשנה. כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר וטבטלה

אהבה וטבטלה ואיזו היא אהבה שהיא תלויה בדבר. כגון אהבה בלעם בן בעור ובלק בן צפור סלק מואב, ושאין תלויה בדבר אינה בטלה לעולם (שם). כגון אהבת אברהם יצחק ויעקב לחן ולבניהן ולבני בנין עד סוף כל הדורות.

(177) As the previous note indicated, once the source of אִמְנוֹן's love (lust) was no longer felt, his love was gone. אִמְנוֹן however goes one step further, for the "ביטול" of his אֹהֶבָה turns to hatred! חז"ל suggest that she physically maimed him and Rashi records this opinion. Radak suggests that it was Hashem who planted the hatred in אִמְנוֹן's heart in order to increase the shame on תָּמָר, thus leading to אֲבִשְׁלוֹם's revenge. Ralbag says that תָּמָר probably degraded אִמְנוֹן with words in a way that disgusted him.

(178) According to בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּד:ד, כְּתוּנַת פָּסִים means a long sleeved shirt (not a coat of many colors). פֶּסֶד is the wrist and such a shirt covered the arm to the wrist. This shirt was the sign of privilege. To בְּרֵאשִׁית לז:ג (יוסף) it indicated that he did not have to "roll up his sleeves" as it were, to work in the fields with his brothers.

פָּסִים שֶׁהִיָּתָה
 מִנֵּעַת (ט) עַד פֶּסֶד יָד • ד"א פָּסִים שֶׁהִיָּתָה דִקָּה וְקֹלָה בִּיָּתֵר וְנִמְמַנָּת
 בְּפֶסֶד יָד • פָּסִים שֶׁהִפְסִי עָלֶיהָ אִיזָה מֵהֶם יוֹלִיכָה לֵאבֹיז וְעָלָת
 לִיהוּרָה • "פָּסִים עַל שֵׁם צָרוּת שֶׁהִגִּיעֵדוּ פ"א פּוֹטִיפֶר (ט) סִמְךְ סוֹתֵרִים
 יוֹד יִשְׁמַעֲאֵלִים מ"ם מִדִּינִים • ד"א פָּסִים • רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ
 בִּשְׁם רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה (מִלֵּל ט) לָכוּ וְרֵאוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים וְכָתִיב
 בְּתֵרִיהֶם (ס) הִפְךָ יָם לִיבִשָּׁה • (ט) לִמָּה וְיִשְׁנָאוּ אוֹתוֹ בְּשִׁבְלֵי שִׁיקָרָע
 הֵם לִפְנֵיהֶם פָּסִים פֶּסֶד יָם :

- (179) (בראשית יט:ג) ויפצר (to press) is the same as ויפרץ according to Radak and Metzudos. There are a number of תני"ך words that switch letters in this way, such as שלמה and שמלה or כָּשַׁב and כָּשָׁב.
- (180) הלכה mandates that קריעה over a מת be performed while standing. See שלחן ערוך יורה דעה שמ:א.

הלכות קריעה

שמ ענין הקריעה שיעורה ומקומה ועל מי
קורעין ובאיזה זמן קורעין. וכו' ל"ט סעיפים:
א [א] מי שמת לו מת והוא מהמתים
א (ה) ב שראוי להתאבל עליהם (א) ב חייב
לקרוע עליו ג וצריך שיקרע מעומב י ואם קרע
מיושב לא יצא [ב] (והריך לחזור ולקרוע) (סור כסס ר"ן
גיאור והר"ש והנהיג מייחוני וכו' י לדעת ראב"ד ור"ף ורמב"ן
ומרדכי סל"ח) (ולכחולה (ו) נריך לקרוע ג קודם (ב) שיסתוס פני
המת) (כ"י כסס סמ"ק):

- (181) A מלת מנחה in a chapter of תני"ך is a word or words that appear again and again to add emphasis to a certain element of the story. For instance, in the story of יצחק the words of אב and בן are repeated constantly to stress the loving parental relationship even though אברהם was ready to do Hashem's bidding and take יצחק's life. In our story אח and אחות are stressed again and again to accentuate the evil of אמנון's deed.

- (182) Ralbag suggests that it is very wrong to say that דוד did not mourn at all for his son in פרק י"ב. While there is no obligation of the rituals of אבלות, דוד still took upon himself to be mournful (see a similar point at #135 above). He refused to continue his fasting because that would not change the situation. In both cases, דוד mourned and acted mournful.
- (183) See תרגום, רש"י and all commentaries. They point to a missing word in the פסוק which must be read. - ותכל נפש - דוד assumes extra wordage in the פסוק which does not appear. דוד preferred to learn through מדות של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי and it is one of the 32 מדות של רבי יוסי as the sources below indicate.

ר"א בני של ריה"ג אימר בשלששים ושתים מדות התורה נדרשות :

(א) ברבוי . (ב) במעוט . (ג) ברבוי אחר רבוי . (ד) במעוט אחר מעוט . (ה) בק"ו מפורש ' ו בק"ו סחוס . (ו) בגו"ש . (ז) בבנין אב . (ח) בדרך קצרה . (י) מדבר שהוא שנוי . (יא) מסדור שנחלק . (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד : (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא מוטו של ראשון . (יד) מדבר גדול שהוא נחלק בקטן ממנו להשמיע האוזן בדרך שהוא שומע . (טו) משני כתובים המכחישים זא"ז עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם . (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו . (יז) מדבר שאינו מפורש במקומו ומתחדש במקום אחר . (יח) מדבר שנאמר במקצת וכו' הכל . (יט) מדבר שנאמר בזה וזה' להבדיל . (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחברו . (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואחת נותן לו כח היפה שבשניהם . (כב) מדבר שחברו מוכיח עליו . (כג) מדבר שהוא מוכיח על חברו . (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו . (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חברו . (כו) ממשל . (כז) ממעל . (כח) ממגד . (כט) מלשון גימטריא . (ל) מלשון גימטריא . (לא) ממקדס ומאחר שהוא בענין . (לב) ממקדס ומאחר שגפרסיות :

מדרה ט מדרך ק'רס ריה . (דרי"ט יו) ואסיס מאלל אל אלל וממסק . [סיה]
 אל וממסק אל ממסק אלל מדבר ככתוב דרך קצרה . מלמחי דוד דרך קצרה
 משימסק הענין למד ודלי . כיוול דדבר אלה למד (ס"ג י) ותכל דוד לנחת , אל ותכל
 נכס דוד לנחת אלל מדבר דרך קצרה . ואסיס מלל דדבר זכר לדבר (תהלים סד) נכסס
 נכס מדרה נכס . ודלי מדרה ז' אסיס מלל יסב ממקדסות ולכך לא הביע לה ר"י :

- (184) Radak says that יואב didn't feel the king could be convinced through יואב's own argument to ask אבשלום back and therefore devised this plan. Her plan is to elicit pity in דוד for one son of his who killed another, and not to blot out the lives of a second son.
- (185) קין deserved to die for the murder of חבל, but Hashem allowed him to live for the same reason דוד allows this boy to live.
- (186) See Rabbinic Reflections to Violation of Torah Law, chapter 33.

Violation Relating to the Law of Murder

Torah

Numbers 35:31,33

You may not accept a ransom for the life of a murderer who is guilty of a capital crime; he must be put to death. You shall not pollute the land in which you live; for blood pollutes the land, and the land can have no expiration for blood that is shed on it, except by the blood of him who shed it.

Prophets

II Sam. 14:4,6-7;11

The woman of Tekoa said..."your maidservant had two sons. The two of them came to blows out in the fields where there was no one to stop them, and one of them struck the other and killed him. Then the whole clan confronted your maidservant and said, hand over the one who killed his brother, that we may put him to death for the slaying of his brother..." The king said to the women, "Go home. I will issue an order in your behalf...as the Lord, God lives, not a hair of your son shall fall to the ground."

Description of Violation

The Torah requires life for a life. Since murder is a capital offense, how did David issue an order releasing the murderer in II Sam. 14 from the death penalty?

Rabbinic Resolution

(64) Targum Jonathan II Sam. 14:11

וַיִּזְכֹּר הַמֶּלֶךְ כִּי
כָתוּב בְּסֵפֶר הַחֹק הַלַּהֲוָה

May the king now remember that which is
written in the book of Law of the Lord

אֲנִי הָיִיתִי כְּשֶׁנִּשְׁכַּחְתִּי
 אֶת הַיָּלָד וְהָיָה כְּשֶׁ
 אֶתְּנֶה אֶת הַיָּלָד

your God that the way should be made long
 before the avenger of the blood who is out
 to destroy.

Analysis of Rabbinic Resolution

According to Jonathan's translation, the woman of Tekoa
 reminded David of the laws of the unintentional murderer. This
 implies that her son killed without intention.¹ Thus, David upheld the
 law by protecting him,² and no violation occurred.

FOOTNOTES

(1) The intentional murderer is not protected in the way Jonathan
 describes. See Ex. 21:14, Num. 35:20-21, Dt. 19:6.

(2) § 64 implies that the murder was ^{not} committed with malicious intent.
 Ralbag explains that even if the murder was committed intentionally,
 David did not violate Torah law in his ruling. The Torah only allows
 the execution of the death penalty if the crime was witnessed by two
 people (Dt. 17:6). In the woman's account of the story, there is no
 appearance of witnesses. Assuming David thought this was the case, he
 did not violate Torah law in his ruling. Ralbag also explains that
 David based his ruling on his special rights as king. Even if David
 thought the crime was witnessed by two people, he could save the boy
 by exercising those special rights. Thus, according to this answer, a
 king is not only permitted to be stringent in his rulings because of
 his special rights, but he may be lenient as well.

- (187) The Torah refers to naming one person after another (פסוקי דברים כה:ה-ו). Even though this is the simple פשוט of the פסוק, תז"ל, at יבמות כד. below, explain the verse otherwise. There also appears to be a concern for carrying on the name at בראשית לח:ח and even more so at רות ד:י, yet in neither case is the name of the deceased itself used. יעקב says that his sons should carry on the names of יצחק ויעקב. Yet not one other person in all of תנ"ך carries any one of those names! In תנ"ך in general children are named for events or symbols. Today we usually name children after other people. A rarity in תנ"ך of doing so seems to appear just below at פסוק כ"ו.

מתני'

ימצה בגדול לייבם ואם קדם הקמן וכה :
גמ' ת"ר וזהו הכבוד מוכן שמיצוה בגדול
לייבם אשר תלד * פרט לאילוניות שאין
יולדת יקום על שם אדון לנחלה אתה אמר
לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורן אותו
יוסף יורגן קורן אותו יורגן נאמר כאן יקום
על שם אדון ונאמר להלן * על שם אחיהם
יקראי בנחלתם מה שם האבדן להלן נחלה
אף שם האבדן כאן לנחלה ולא ימחה שמו
* פרט לשדים ששמו מוחץ אמר רבא אע"ג
דבבל התורה כולה * אין מקרא יוצא מיד
פשוטו הבא אתאי גורח שיה אפיקתיה
מפשוטיה לגמרי ואי לא גורח שיה הנה
אמינא שם שם כמיש לבאן קמודה דחמנא
לייבם יקום על שם אדון מיבעי ליה אי לבי
דינא יקום על שם אדון אביו מיבעי ליה
ודלמא הכי קאמר להו דחמנא לבית דין
אמר ליה לייבם יקום על שם אדון אלא
אתאי גורח שיה אפיקתיה לגמרי

MISHNAH. THE COMMANDMENT OF THE LEVIRATE MARRIAGE DEVOLVES UPON THE [SURVIVING ELDER BROTHER]. IF A YOUNGER BROTHER, HOWEVER, FORESTALLED HIM, HE IS ENTITLED TO ENJOY THE PRIVILEGE.

GEMARA. Our Rabbis learned: *And it shall be, that the first-born*¹ implies² that the commandment of the levirate marriage devolves upon the [surviving elder brother];³ *that she beareth*⁴ excludes a woman who is incapable of procreation, since she cannot bear children: *shall succeed in the name of his brother*,⁵ in respect of inheritance.⁶ You say, 'in respect of inheritance';⁵ perhaps it does not [mean that], but, 'in respect of the name';⁶ [If the deceased, for instance, was called] Joseph [the child] shall be called Joseph; if Johanan he shall be called Johanan!—Here it is stated, *Shall succeed in the name of his brother*⁷ and elsewhere it is stated, *They shall be called after the name of their brethren in their inheritance*,⁸ as the 'name' that was mentioned there [has reference to] inheritance, so the 'name' which was mentioned here [has also reference] to inheritance. *That his name be not blotted out*⁹ excludes a eunuch¹⁰ whose name is blotted out.

Said Raba: Although throughout the Torah no text⁹ loses its ordinary meaning, here the *gezerah shawah*¹⁰ has come and entirely deprived the text of its ordinary meaning.¹¹

But apart from the *gezerah shawah*, would it have been thought that 'name' actually signifies 'a name'? To whom, then, does the All Merciful address the instruction!¹² If to the levir, the wording should have been, 'shall succeed in the name of thy brother'; if to

(1) Deut. XXV, 6. (2) Lit., 'from here (it is deduced)'. (3) The text of Deut. XXV, 6, being connected with v. 5 preceding it, thus: *Her husband's brother shall . . . take her to him to wife* (v. 5) and *he shall be the firstborn* (ibid. v. 6). *וְהָיָה בְּרִשְׁוֹן* may be rendered either, *and it shall be* (as E.V.) or *and he* (i.e., the levir) shall be as the Talmud here renders it. (4) Only the brother who marries the widow, and no other brother, is entitled to the inheritance of the deceased. (5) Taking the 'brother' who marries the widow as the subject of 'shall succeed'. (Cf. *supra* n. 3). (6) The subject of 'shall succeed' being 'the child' that will be born from the levirate union. (7) Gen. XLVIII, 6. (8) Since he is incapable of procreation, his wife is exempt alike from *yibbum* and *halizah*. (9) Though it had been given a Midrashic interpretation. (10) V. Glos. *וְהָיָה בְּרִשְׁוֹן*, the word analogy between the expression 'name' in the two cited texts. (11) So that despite the ordinary meaning of the text, the child born from the levirate union need not be named after the deceased. (12) About the name.

(188) Why does דוד invite אבשלום back and then ostracize him at home? the הלכה dictates that even when an inadvertent murderer returns from exile he is still to be considered an outcast. See רמב"ם הלכות רוצח ז: יד below.

יך אף על פי שנתכפר אינו חוזר בה לשררה
שהיה בה לעולם. אלא הרי הוא מורד מגדולתו כל
ימיו והאיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו:

(189) See the following sources about אבשלום's hair.

(190) The Mishna סוטה ט. points to the irony of אבשלום's pride in his hair. It was his hair that would later spell his downfall, Cf. ש"ב יח: ט.

אבשלום נתנאה בשעריו וכו': ת"ד אבשלום בשעריו מד שגאמ' וכו' אבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגללו את ראשו (וגו') והיה מקץ ימים לימים אשר יגלה כי בבר עליו וגללו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך תנא אבן שאנשי מבריא ואנשי ציפורי שקלים בה לפיכך נתלה בשעריו שגאמ' ויקרא אבשלום לפני עבדו דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד תחת שוכר האלה הגדולה (י) ויאתו ראשו באלה ויוותן בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו עבר [שקל ספסרא בעא למפסקה] תנא רבי רבי ישמעאל באותה שעה (ז) נבקע שאל מתחתיו

ABSALOM GLORIED IN HIS HAIR etc. Our Rabbis have taught: Absalom rebelled [against his father] through his hair, as it is said, *There was none to be so much praised as Absalom for his beauty . . . And when he polled his head, now it was at every year's end that he polled it because the hair was heavy on him therefore he polled it, he weighed the hair of his head at two hundred shekels, after the king's weight.*¹ It has been taught that [the king's weight] was the weight with which the men of Tiberias and Sepphoris weigh. Therefore he was hanged by his hair, as it is said, *And Absalom chanced to meet the servants of David. And Absalom rode upon his mule, and the mule went under the thick boughs of a great oak, and his head caught hold of the oak, and he was taken up between the heaven and the earth; and the mule that was under him went on.*² He took a sword and wished to cut himself loose;³ but it was taught in the School of R. Ishmael. At that moment Sheol was split asunder beneath him.⁴

(191) אבשלום has 4 children here, yet at ש"ב יח: יח he appears to have no children. "אין לי בן" for תרגום יונתן reads "לית לי בר קיס" implying that אבשלום's children had since died, as מצודת דוד and רד"ק say. חז"ל, at סוטה י: say that אבשלום had children at this time but they were not worthy. Note that אבשלום didn't say אין לי בן.

without qualification. He said אין לי בן בעבור הזכיר שמי. A son like אבשלום doesn't deserve that anyway.

כי אמר אין לי בן ולא הוה ליה
בני דבתיב יולדו לאבשלום שלשה בנים
ובת אחת אמר רב יוחנן בר אבדימי שלא
היה לו בן הנין למלכות

For he said, I have no son.¹² Had he, then, no sons? Behold it is written, And unto Absalom there were born three sons and one daughter!¹³
—R. Isaac b. Abdimi said: [His meaning was] that he had no son fit for the kingship. R. Hisda said:

(192) אבשלום wants full forgiveness and desires a return to דוד's favor. יואב refuses for he sees that דוד is not interested in אבשלום at this time. יואב wanted this reconciliation very badly for he thought that if אבשלום is welcomed back he would probably (in יואב's own eyes) be the next king and then be very kindly disposed to יואב for helping him get there. This would explain יואב's response at פסוק כ"ב.

(193) חז"ל considered this especially despicable, and said כל השורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו (סוטה י:). This is to say nothing of the איסור of בל תשחית (דברים כ:ט). אבשלום wants to let יואב know that he will not be יואב's puppet with respect to kingship.

רב וסדא אמר
נמדי כל השורף תבואתו של חבירו אינו
מניח בן ליורשו ואינו קליה לדיאב דבתיב
"ואמר אל עבדו ראו חלקי יואב אל ידי
ולו שם שעורים לטו והצתה באש רצתו
עבדי אבשלום את החלקה באש :

There is a tradition that whoever burns his neighbour's produce will not leave a son to succeed him; and he [Absalom] had burnt [the produce] of Joab, as it is written, Therefore he said unto his servants, See, Joab's field is near mine, and he hath barley there; go and set it on fire. And Absalom's servants set the field on fire.'

- (194) אבשלום told דוד, אם ישובי עון...והמתני, דוד - If I am guilty, then kill me. Since דוד felt that אבשלום wasn't to be killed, he might as well be invited back to the palace.
- (195) In addition to the irony of the מדה כנגד מדה regarding אבשלום's hair (see above #189), חז"ל connect אבשלום stealing the heart of his people to the fact that 3 darts were thrown into his heart to kill him at יח"ד. The 3 darts, according to חז"ל correspond to the 3 hearts אבשלום stole, the heart of the courts, the heart of the people as the heart of דוד.
- (196) אבשלום's pretext for rebellion is his ability to promulgate justice better than דוד. Lies are easily spread if made convincing enough. The תנ"ך has already revealed to us that דוד excelled at this very thing - ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו - שמואל ב' ח: טו -
- (197) According to חז"ל (סדר עולם רבה:יד and תמורה יד:) this is 40 years from the time בני ישראל asked for a king. This would mean it took just one generation from the request for a king to the first general rebellion. According to רלב"ג this is 40 years from the time שמואל appointed דוד king. thus, this would be at the very end of דוד's reign.

- (198) דוד is where חברון first established his kingdom (שמואל ב' ה: א) and is at this time more centrally located within יהודה than ירושלים. Perhaps אבשלום feels that a return to חברון will better suit his purposes at starting a new kingdom.
- (199) One has to wonder why אבשלום would rebel against his aging father at this time. If this was at the very end of his reign, then אבשלום is really rebelling against a brother, not דוד. דוד was told in פרק ז' that a son yet to be born would be the next king and build the בית המקדש. In דברי הימים that son is even named (שלמה). אבשלום is much older than שלמה and feels more worthy for the throne. Also, the rebellion does not become so strong until אחיתופל joins, as פסוק י"א indicates.
- (200) What could have driven בני ישראל away from דוד after all he had done for them? According to Abravanel, the real instigator was אחיתופל. He rallied the forces of שבט בנימין, disgruntled soldiers who were tired of fighting so many wars, and losers in judgment. Remember that if this is the end of דוד's reign the real rebellion is against אבשלום's brother, not his father.

(201) דוד did not even realize that he was paving the way
for the מדה כנגד מדה of שמואל ב' יב:יא. Indeed אבשלום
violated these ten women under אחיתופל's advice
שמואל ב' טז:כב. Again אבשלום as well is answered
with the number 10 at יח:טו.

(202) Surely there were better guards to protect the
palace! Rav Yosef Kara sees the השגחה פרטית in דוד's
actions in fulfilling the prophecy referred to in
the previous note.

(203) See above note #117 and the following sources from
אישי התנ"ך.

אחיתופל

יחסיו עם דוד

תשעים אלף זקנים מינה דוד ביום אחד [להעלות
את הארון] ולא מינה את אחיתופל עמה, בשעה
שבא דוד לשאת את ארון ברית ה', לא נשאו
כתורה בכתף "יורכיבו את ארון ברית ה' על
עגלה חדשה" (שמואל ב' ו, ב) והיה הארון מעלה
את הכהנים למעלה וחבטם למטה, מעלה הכהנים
למעלה וחבטם למטה, שלח דוד והביא לאחיתופל,
אמר לו, הלא תאמר לי מה עם הארון הזה שמעלה
את הכהנים למעלה וחבטם למטה, ענה לו לך
שאל להזקנים שמניתי, אמר דוד, מי שיודע
להקים אותו ואינו מקים, טושו שיחנק, אמר
אחיתופל זבח לפניו והוא יצמח, זהו שכתוב
"ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח
שור ומריא" (שם), אמר הקדוש ב"ה לאחיתופל,
דבר שהתנוקות אומרים בבית הכנסת בכל יום
לא אמרת לו "כי עבדת הקידש עליהם בכתף
ישאו" (במדבר ו, ט) וזה אמרת לו סנהדרין י' ה"ב
כשחזר דוד לירושלים בא אחיתופל ואמר לו,
דוד, לא היה לך ללמד מפסוק קטן שהתינוקות
קוראים "בכתף ישאו" ולא על העגלה במדף ה' ה"ב

מגילה שמסר שמואל לדוד [בענין בית המקדש]
אמרה אחיתופל ברוח הקודש, ומה היה אחיתופל
עושה, כשבא איש אחד לגרר משהו במגילה,
היה אומר לו, עשה כך וכך, ואם אין אותה
מאמין לי, לך שאל באורים ותומים, והיה האיש
הולך ושואל, ומצא כדבריו סנהדרין י' ה"ב

לא היה לדוד אותה יותר מאחיתופל, והיה בעל
מקטרגין שלו, והוא היה יועצו כל העצות, לא
נתיירא דוד מאדם, אלא מאחיתופל
מדרש שו"ת ג' א

רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים
סלה (תהלים ג, ג) רבים זה דואג ואחיתופל
שהיו רבים בתורה, אומרים אפשר אדם ששכח
את הכבשה, והרג את הרועה, והפיל את ישראל
יש לו תקנה? "אין ישועתה לו וגו'"
מדרש שו"ת ג' ה

חכמי ישראל יועצים באחיתופל וגמליהם
בסנהדרין ושואלים באורים ותומים ברכות ג'

אחיתופל התיר גלוי עריות ושפיכות דמים, אמר
לשואל, וכי יש אישות לדוד, הלא מורר במלכות
היא וחשוב כמת, ועכשיו התר אשתו ועשה אותו
הפקר, ודמו מותר ואשתו מותרת, עמד שואל
ונתן מיכל אשת דוד על פיו לפלטי בן ליש
בריר לב, א

אלמלא דרשוהו דואג ואחיתופל כן, לא רדפו
אחרי דוד, דכתיב "אלהים עזבו רדפו" (תהלים
ע"א יא) מה דרשו "ולא יראה בך ערות דכר"
(דברים כג, טו) ואם יראו [ושב מאחריך]"
סוטה כא

בתחלה קרא דוד לאחיתופל רבו, ולבסוף קראו
חברו, ולבסוף קראי תלמידו סנהדרין ק"ו

דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל, אלא שני
דברים בלבד קראו רבו אלופו ומיודעו אבות ו' ג'
שני דברים מאן ניגהה, אמר לו, דוד, למה אתה
יושב לבדך ועוסק בתורה, אין דברי תורה
מתקיימין אלא בחברים, ודבר שני אמר לו,
כשתלך להתפלל, דוך, כאדם ההולך אחר המלך
בלה רבתי ת

בשעה שחפר דוד יסודות לביהמ"ק, עלה התהום ורצה לשטוף את העולם, אמר דוד, האם יש מישהו היוזע שמותר לכתוב שם הקודש על החרס ולהניח אותו על התהום שיעצור, ולא היה מי שיגיד לו מלה, אמר דוד, מי שידע ואינו אומר יחנק בגרונו, נשא אחיתופל קליוחומר בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לעשות שלום לכל העולם כולו על אתת כמה וכמה אמר לו לדוד מותר וכו' סוכה נג'

כשעלה התהום ורצה לשטוף העולם, היה אחיתופל עומד שם, אמר עכשיו דוד יחנק ואני אמלוק, וסופו בעצמו נתק סנהדרין י' ה"ב

„סורו ממני מרעים“ (תהלים קיט, קט) זה דואג ואחיתופל שהיה אומר להם מה אתם דוחפים לי, הניחו לי שעה אחת שאשב ואעסוק בתורה, בשביל שרדפוני אינו עוסק בתורה מדרש שו"ת קיט, מז

אחיתופל הטעה אותו המזל, והיה סבור שהוא מלך והיה נתן עיניו באבשלום אמר לו בא אל פלגשי אביך אמר לו אבשלום, וכן אתה אומר לו שאענה פלגשי אבי? אמר לו אחיתופל גורת אלהים הוא, ואחיתופל יעץ לאבשלום שיהרוג את אביו, ותוא ישב עליו בדין על שענה נשי אביו, ואני הורגו לאבשלום ומולך אני, ולא היה יודע שהמלכות עומדת מבת בנו בת שבע בת אליעזר בן אחיתופל יליש שמואל קניא

תורנו

שלש מאות בעיות בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר חניגה סו' דואג ואחיתופל, לא עלה למורם לפסוק הלכה כמותם סנהדרין קו'

כשלמדו את התורה בשקרי ובתרמית למדוה מדרש שו"ת קיט, נ

למה היו דומים דואג ואחיתופל לבית מלא תבן, לאחר ימים פנה בעל הבית וטחו בטיט, אף על

פי שטחו בטיט, חורים מלאים תבן, נפל הטיט התחיל התבן יוצא מן החורים, כך היו גם אלה באו ולמדו כל דקדוקי תורה ולבם מלא הוללות שם

דואג שהיה עוסק בתורה ואחר כך הניחה, וכן אחיתופל מה הועילו מדרש שו"ת קיט, סו

דואג ואחיתופל לא היו בהם כציה בתולה, אע"פ שנעשו בני תורה, היו כחלחלן כד"ר יח' יו

סופו

דואג ואחיתופל וכו' שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבירם נטלוהו מהם סוטה ס'

דואג ואחיתופל, לפי שלא שמרו את התורה, נפלו מגדולתן וירדו לגיהנום, ואף על פי שראשי סנהדראות היו מדרש שו"ת מט, ב

כשם שתפש אחיתופל את ההליכה בגרונו, ולא אמר אותה לרבים [שאסור לטלטל הארון בעגלה] לפיכך מת בגרונו בהניקה הדבאי"ד לא

„ודורש רעה תבואנו“ זה דואג ואחיתופל מדרש שו"ת א' א

שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אל תהיו במחלוקת, אל תמרדו בגלגול בית דוד, ויום טוב של עצרת ברור, זרעו חטים כיב קמו

אחיתופל / AHITHOPHEL

RELATIONSHIP WITH DAVID

□ Ahithophel permitted adultery and bloodshed. He said to „Saul, “Does David have any marital status? He is in rebellion against the king and hence has the status of a dead man. Now release his wife [from her marriage bond] and make her free [to remarry. Shedding] his blood is permitted and [marrying] his wife is permitted.” Saul gave Michal the wife of David to Palti Ben Laish following [Ahithophel's] ruling (ibid.).

□ Had Doeg and Ahithophel not expounded as they did, they would not have pursued David, saying, "God has forsaken him, pursue . . . him" (Psalms 71:11). What did they expound? *Let Him see no unseemly thing in you* [this they applied to the episode of Bath-sheba], and if He does see [a thing, the result is that God will] *turn away from you* (Deuteronomy 23:15) (Sotah 21a).

□ At first David called Ahithophel his teacher, then his colleague, and finally his disciple [for Ahithophel forgot his Torah, while David's Torah knowledge continued to increase] (Maharsha) (Sanhedrin 106b).

□ David king of Israel, who learned only two things from Ahithophel, called him his teacher, guide, and intimate friend (Avos 6:3).

□ What are the two things? [Ahithophel] said to him, "David, why do you sit alone to study Torah? The words of Torah endure only [when studied] with a companion." The second thing he told him was, "When you go to pray, run, like a person following the king" (Kallah Rabbasi 8).

□ Through Divine Inspiration, Ahithophel [knew the contents of the] scroll [about the construction of the Holy Temple] that Samuel gave David. What did Ahithophel do? When a man would come to clarify something in the scroll, [Ahithophel] would tell him, "Do such and such. And if you do not believe me, go ask the *Urim VeTumim*." The man would go and ask, and find [that the answer was] as [Ahithophel] had said (Yerushalmi Sanhedrin 10:2).

□ David had no better friend [at that time] than Ahithophel. [Ahithophel] was [David's] rebuker, and it was he who advised [David] on all matters. David feared no man except for Ahithophel (Shocher Tov 55:1).

□ The great say of my soul, "There is no salvation for him from God" (Psalms 3:3). The great [refers to] Doeg and Ahithophel, who were great in Torah. They say [concerning David], "Is it possible that a man who captured the lamb, slew the shepherd, and caused Israel to fall, can make amends? There is no salvation for him" (Shocher Tov 3:5).

□ The sages of Israel deliberated with Ahithophel, consulted the Sanhedrin, and asked the *Urim VeTumim* (Berachos 3b).

□ David appointed ninety thousand elders on one day [to bring the Ark up to Jerusalem], but he did not include Ahithophel. David did not have the Ark of God's Covenant carried on the shoulder as commanded by the Torah; [instead] *they set the Ark of God upon a new cart* (II Samuel 6:3). The Ark repeatedly lifted the priests up and threw them down. David sent for Ahithophel and asked [his advice]. [Ahithophel] replied, "Ask the elders whom you appointed." Said David, "Whoever knows how to make the Ark stand and does not do so will be strangled." Said Ahithophel, "Offer sacrifices before it and it will stand." Thus it is written, *When they who bore the Ark of Hashem had gone six paces, he sacrificed an ox and fattling* (ibid. v. 13). Said the Holy One, Blessed is He, to Ahithophel, "The [verse] which the children recite in the house of study every day you did not tell him — *they shall carry* [the Ark] *on their shoulders* (Numbers 7:9) — and this you told him!" (Yerushalmi Sanhedrin 10:2).

□ When David returned to Jerusalem, Ahithophel came and said to him, "David, should you not have learned from a small verse that the children read: *They shall carry on their shoulders* — not on a cart?" (Bamidbar Rabbah 4:20).

□ When David dug the foundations of the Holy Temple, the deep waters rose to flood the world. Said David, "Does anyone know whether it is permitted to write the Holy Name on a shard and place it on the deep waters to restrain them?" No one said a word. Said David, "Whoever knows and does not say should be strangled . . ." Ahithophel deduced [the answer] through a *kal vachomer*: "If, in order to make peace between a husband and wife, the Torah said, 'Let My Name that is written in sanctity be erased over the water' [a reference to Numbers 5:23], how much more so to make peace in the whole world." He said to David, "It is permitted" (Sukkah 53b).

□ When the deep waters rose to flood the world, Ahithophel was standing there. He thought, "Now

David will choke and I will become king." But in the end he himself choked (*Yerushalmi Sanhedrin* 10:2).

[] Depart from me, evildoers! (*Psalms* 119:115). This [refers to] Doeg and Ahithophel, to whom [David] said, "Why are you pressing me? Leave me alone for a while so that I can sit and study Torah. Because you pursue me, I cannot learn" (*Shochoer Tov* 119:47).

[] Ahithophel was misled by the constellations into thinking he would become king. Therefore, he fixed his eyes on Absalom. He said to him, "Consort with the concubines of your father." Said Absalom, "Is that what you tell me to do — to ravish my father's concubines?" "It is a decree of God," replied Ahithophel. In addition, Ahithophel advised Absalom to slay his father. [Ahithophel planned to eventually] sit in judgment on [Absalom] for ravishing his father's wives; then he would kill Absalom and become ruler. But he did not know that kingship would come [only] through his son's daughter: Bath-sheba daughter of Eilam son of Ahithophel (*Yalkut Shimoni, Shmuel* 151).

TORAH STUDY

[] Doeg and Ahithophel [were so] learned that they even had three hundred inquiries about "a tower open to the air" [a topic in the laws of *Oholos*] (*Chagigah* 15b).

[] The learning of Doeg and Ahithophel did not help to have the *halachah* decided according to them, for it is written: *The secret counsel of God is with those that fear Him* (*Psalms* 25:14) (*Sanhedrin* 106b).

[] When they learned Torah, they did so with falsehood and deceitfulness (*Shochoer Tov* 119:50).

[] Doeg and Ahithophel may be likened to a house full of straw. After some time, the master of the house plastered it. Nevertheless, the holes were full of straw. When the plaster fell off, the straw began to emerge from the holes. So, too, were these [men]. They learned all the fine points of the Torah, but their hearts were full of folly (*Shochoer Tov* 119:50).

[] Of what benefit were Doeg and Ahithophel, who engaged in Torah [study] but afterwards left [the Torah]? (*ibid.* 119:16).

[] Doeg and Ahithophel started out without *mitzvos*. Even though they became Torah scholars, they remained as they had been at the start (*Bamidbar Rabbah* 18:17).

DEATH

[] Ahithophel set [his] sights on what was not fitting for him. What [he] sought [i.e., the kingship] was not given to [him], and what [he] had was taken away from [him, for he did not complete half his life] (*Sotah* 9b).

[] Because Doeg and Ahithophel did not keep the Torah, they fell from their greatness and descended to *Gehinnom*, although they were heads of courts (*Shochoer Tov* 49:2).

[] Ahithophel suppressed the *halachah* [that it is forbidden to transport the Ark by cart] in his throat and did not say it publicly. He therefore died through his throat, [that is,] by strangulation (*Tanna d'Bei Eliyahu Rabbah* 31).

[] He who seeks evil, it will come to him (*Proverbs* 11:27). This [verse refers to] Doeg and Ahithophel (*Shochoer Tov* 1:1).

[] Ahithophel commanded his sons three things: "Do not take part in dissension; do not rebel against the kingdom of the house of David, and if the festival of Shavuot is [a] clear [day], sow wheat [that year, for the crop will succeed]" (*Bava Basta* 147a).

- (204) See above note #82. The words וכל here might imply an inclusion of something else, as that footnote might indicate.
- (205) As the פסוק indicates, these גִּתִּים are from גִּת who were likely allied with אֶכִישׁ with whom דָּוִד associated in שְׁמוּאֵל א'.
- (206) Perhaps this is here to show the loyalty of foreigners even in the face of rebellion of someone so close to דָּוִד. All this is part of the fulfillment of נָחֻם's prophecy in פֶּרֶק י"ב.

- (207) recall that the ארון was used to be taken to war.
See above footnote #132 and the sources cited there.
- (208) The above note refers to 2 ארונות בני עלי took the wrong one and were punished. The wrong one housed the תורה, and the broken לוחות and this is the one they took in this battle. דוד knowing of the mistake of בני עלי ordered the ארון to be returned. This is the reason posited by Abravanel.
- (209) See טז:כג for the efficacy of אחיתופל's advice. דוד didn't ask for אחיתופל's advice to be foolish but to seem foolish before אבשלום. This prayer will come true in פרק י"ז.
- (210) See רש"י at the end of פסוק כ"ב. According to סדר עולם, אביתר stepped down from being כהן גדול at this time and צדוק took over. צדוק was descended from the line of דברי הימים א' כד:ג - אלעזר בן אהרן אביתר was descended from עלי and was officially banished from service by שלמה for supporting אדניהו's rebellion at מלכים א' ב: כז; ל"ה.

- (211) **פסוק** requires words to be inserted into the **פסוק** in order to fully understand the point. Here the **פסוק** should be understood **ולדוד הגיד המגיד**, because if it means "and **דוד** was told" the **פסוק** should have been **ולדוד הגיד**.
- (212) Recall that **דוד** appointed **ציבא** as a servant to **מפיבשת** back in chapter 9.
- (213) There is no way for **דוד** to be sure if **ציבא** is telling the truth or not. **חז"ל** maintain that it was not true, as we will see at **יט:כה-לא**. In fact part of the famous **גמרא** that says that **הוא אינו אלא טועה** (referring to the story of **בת שבע**) admits guilt on **דוד's** acceptance of **לשון הרע** against **מפיבשת**. See below footnote #260, and the source below **שבת נ.** **דוד** should have at least corroborated the story. In **דברי** **מריבועל** is also known as **מפיבשת**, **הימים**. See **דברי הימים א' ח:לד**; **ט:מ**. Perhaps the name was an indication to **דוד** that he was rebellious.

רב אמר קיבל דוד לשון הרע דכתיב ויאמר לו המלך אישא הוא ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל* (בלא) דבר ובהוב וישלח המלך ויקדמו מבית מכיר בן עמיאל* (בלא) דבר מכיר הויה דשקרא הוא כי הדר אלשין עילוייה מ"ט קיבלה מיניה דכתיב ויאמר המלך* (אל ציבא איה) בן אחוניך ויאמר ציבא אל המלך הנה (הוא) יושב בירושלים וגו' ומנא לן דקיבל מיניה דכתיב ויאמר המלך הנה לך כל אשר למפיבושט ויאמר ציבא השתדדתי אמצא חן* (בעני) המלך ושמואל אמר לא קיבל דוד לשון הרע דברים הניסרים הוא בית דכתיב ומפיבושט בן שאול ירד* (לפני) המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כיבס וגו' וכתיב וידע כי בא ירושלים לקראת המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבושט ויאמר אחוני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך אחישה לי החמר וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח

עבדך וירגל בעבדך אל אחוני המלך ואחוני המלך כמלאך האלהים ועשה המיב בעניך ואמר לו המלך למה תדבר עוד דכתיב אמרתי אתה וציבא תחלקו את השדה ויאמר מפיבושט אל המלך גם את הכל יקח אחי אשר בא אחוני המלך בשלום אל ביתו אמר לו אני אמרתי מתי תבא בשלום ואתה עושה לי כך לא עלך יש לי תרעומות אלא על מי שהביאך בשלום חיינו דכתיב וכן הינחנו מדיב בעל ובי מדיב בעל שמו והלא מפיבושט שמו אלא מתיך שעשה מדיבה עם בעליו וצתה בת קל ואמרה לו נצא בר נצא נצא הא דאמין בר נצא דכתיב ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל* (בלא) דבר ובהוב וישלח המלך ויקדמו מבית מכיר בן עמיאל* (בלא) דבר מכיר הויה דשקרא הוא כי הדר אלשין עילוייה מ"ט קיבלה מיניה דכתיב ויאמר המלך* (אל ציבא איה) בן אחוניך ויאמר ציבא אל המלך הנה (הוא) יושב בירושלים וגו' ומנא לן דקיבל מיניה דכתיב ויאמר המלך הנה לך כל אשר למפיבושט ויאמר ציבא השתדדתי אמצא חן* (בעני) המלך ושמואל אמר לא קיבל דוד לשון הרע דברים הניסרים הוא בית דכתיב ומפיבושט בן שאול ירד* (לפני) המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כיבס וגו' וכתיב וידע כי בא ירושלים לקראת המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבושט ויאמר אחוני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך אחישה לי החמר וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח

[To revert to the main text: 'Rab said, David paid heed to slander' for it is written, *And the king said unto him, where is he? And*

*Ziba said unto the king, Behold, he is in the house of Machir the son of Ammiel, belo dabar [in Lo-debar].*⁴ And it is written, *Then David sent, and fetched him out of the house of Machir the son of Ammiel, millo dabar [from Lo-debar].*⁵ Now consider: he [David] saw that he [Ziba] was a liar; then when he slandered him a second time, why did he pay heed thereto? For it is written, *And the king said, And where is thy master's son? And Ziba said unto the king, Behold, he abideth at Jerusalem [; for he said, To-day shall the house of Israel restore me the kingdom of my father].*⁶ And how do we know that he accepted it [the slander] from him? Because it is written, *Then said the king to Ziba, Behold, thine is all that pertaineth unto Mephibosheth. And Ziba said, I do obedience; let me find favour in thy sight, my lord. O king.*⁷

But Samuel maintained: David did not pay heed to slander, [for] he saw self-evident things in him.¹ For it is written, *And Mephibosheth the son of Saul came down to meet the king; and he had neither dressed his feet, nor trimmed his beard, nor washed his clothes, etc.*² While it is written, *And it came to pass, when he was come to Jerusalem to meet the king, that the king said unto him, Wherefore ventest thou not with me, Mephibosheth?* And he answered, *My Lord, O king, my servant deceived me: for thy servant said, I will saddle me an ass, that I may ride thereon, and go with the king, because thy servant is lame.*

[56b] *And he hath slandered thy servant unto my lord the king; but my lord the king is as an angel of God: do therefore what is good in thine eyes. For all my father's house were but dead men before my lord the king: yet didst thou set thy servant among them that did eat at thine own table. What right therefore have I yet that I should cry any more unto the king?* And the king said unto him, *Why speakest thou any more of thy matters?* I say, *Thou and Ziba divide the land.* And Mephibosheth said unto the king, *Yea, let him take all, forasmuch as my lord the king is come in peace unto his own house.*³ He said [thus] to him: I prayed,⁴ when wilt thou return in peace? Yet thou treatest me so. Not against thee have I resentment, but against Him who restored thee in peace!⁵ Hence it is written, *And the son of Jonathan was Merib-baal:*⁶ was then his name Merib-baal? Surely it was Mephibosheth? But because he raised a quarrel [meribah] with his Master,⁷ a Heavenly Echo went forth and rebuked him, *Thou man of strife, [and] the son of a man of strife! Man of strife, as we have stated. Son of a man of strife, for it is written, And Saul came to the city of Amalek, and strove in the valley.*⁸ R. Manni said: [That means,] concerning the matter of the valley.⁹

Rab Judah said in Rab's name: When David said to Mephibosheth, *'Thou and Ziba divide the land,'* a Heavenly Echo came forth and declared to him, Rehoboam and Jeroboam shall divide the kingdom.¹⁰ Rab Judah said in Rab's name: Had not David paid heed to slander, the kingdom of the House of David would not have been divided, Israel had not engaged in idolatry,¹¹ and we would not have been exiled from our country.¹²

(214) Malbim says that this story of שמעי בן גרא is punishment for דוד's quick acceptance of צינא's slander against מפיבשת.

(215) Entry of אישי התני"ך from שמעי בן גרא.

אִישׁ הַתְּנִיךְ

שמעי בן גרא (שמואל ב. טו. ה)

כל זמן ששמעי בן גרא קיים, לא נשא שלמה
את בת פרעה
אשתו של שמעי, הצילה שני צדיקים מן ההרגה
ואלו הן, אחימעץ ויהונתן בשעה שרדפו עבדי
אבשלום אחריהם מדרש שמואל ב. לב, ד
בא שמעי אצל דוד ואמר לו, מה אחיז של יוסף
גמלוהו רעה והוא גמלן טובה, כך אני גמלתיך
רעה גמול עמי טובה יליש שמואל קנא
אמר לו שמעי לדוד, כל ישראל גמלוך רעה
ואני יותר מכולם, וכל ישראל יושבים ומקוים,
מה חסד אתה עושה עמי, אם קבלת אותי, כל
ישראל באים ומשלימים עמך מדרש שוה"ס גג,
„והנה עמך שמעי בן גרא“ (מלכים-א ב, ח)
מה עמך? מצוי הוא אצלך תדיר, רבו היה
„ויאמר בנה לך בית בירושלים“ (שם ב, לו)
שתצא תורה ממנו בארץ, ולא תצא לחוץ
זהר ח"ב קז:
„והוא קללני קללה נמרצת“ (שם ב, ח) נוטריקין
נואף הוא, מואבי הוא, רוצח הוא, צורר הוא,
תועבה הוא שבת קה.
לא קטלו דוד לשמעיו, וגולד ממנו מרדכי שקנא
בהמן מנילה יב

Shimi son of Gera – שמעי בן גרא

[Teacher of Solomon, supporter of Absalom].

(II Samuel 16:5)

□ As long as [his teacher] Shimi son of Gera was alive, Solomon did not marry Pharaoh's daughter (Berachos 8a).

□ Shimi's wife saved two righteous men, Ahimaaz and Jonathan, from death when Absalom's servants pursued them (Midrash Shmuel, ed. Buber, 32:4).

□ Shimi came to David and said, "Just as Joseph's brothers treated him badly, yet he treated them well, so too, though I treated you badly, [please] treat me well" (Yalkut Shimoni, Shmuel 151).

□ Shimi told David, "All [the people] of Israel treated you badly, and I outdid them all. Now all the people of Israel are waiting to see whether you will treat me kindly. If you accept me, all the people of Israel will come and be reconciliated with you" (Shochoer Tov 3:3).

□ "Behold, with you is Shimi son of Gera" (I Kings 2:8). What is meant by *with you*? He is with you constantly, for [Shimi] was [Solomon's] teacher. [Solomon] told [Shimi], "Build yourself a house in Jerusalem" (ibid. v. 38), so that Torah would go forth from [Shimi] through the land, [and, being in charge of Torah education,] he would not go out of Jerusalem (Zohar 2:107b).

□ "He cursed me [David] with a grievous curse" (I Kings 2:8). The word נִמְרָצָה [here translated

grievous] is an acronym of *adulterer* (נוֹאֵף), *Moabite* (מוֹאָבִי), *murderer* (רוֹצֵחַ), *oppressor* (צוֹרֵר), *abomination* (תועבה) (Shabbos 105a).

□ David did not execute Shimi [who had incurred the death penalty (*Rashi*)], and [Shimi] lived to beget the ancestor of Mordecai, who provoked Haman (*Megillah* 13a).

(216) דוד himself explains his actions at פסוקים י-יב. Under normal circumstances, a king may not be מוחל on his כבוד. These are by no means normal circumstances. The ר"ן in the 2nd chapter of מסי סנהדרין asks why a king may not perform the rituals of יבום or חליצה (the performance of which might diminish his כבוד) even if he wants to perform the מצוה (see רמב"ם הלכות מלכים ב:ג). If דוד could be מוחל on his כבוד regarding שמעי, surely he could do so to perform a מצוה! The ר"ן answers that דוד's מחילה here is on an event in the past and will soon be forgotten. יבום and חליצה however, is an ongoing event into the future and therefore we don't allow a king to perform the מצוה even if he wants to. Incidentally, דוד does call for vengeance on שמעי at מלכים א' ב: ח-ט.

- (217) See שמואל א' footnote #197, and above #135; #157.
- (218) questions חושי's defection from דוד. Even as אבשלום himself rebels against the king, he rebukes חושי for his disloyalty to a friend. אבשלום wants to know what חושי's loyalty will be to him, considering his lack of loyalty to דוד. חושי's response convinces אבשלום that he is truly defecting.
- (219) אחיתופל's advice, as odious as it is, is a fulfillment of נתן's promise at יב:יא. Also, the fact that אבשלום took the 10 women to the גג (פסוק כב) is also a reminder of where all this trouble started (יא:ב).
- (220) See the citation below of נדרים לו: the גמרא also refers to כתיבולא קרי as we had above at טו:כא. רד"ק there expresses his opinion of the phenomenon, which is quite different from the גמרא. See יהושע footnote #12.

פיסק
 מעמים ראוריתא הוא *דא"ר איקא בר אבין
 אמר רב הננאל אמר רב מ"ד ויקרא בספר
 תורת האלהים מפורש ושם שכל ויבין
 במקרא ויקרא בספר תורת האלהים זה
 מקרא מפורש זה תרגום ושם שכל אלו
 הפסוקים ויבין במקרא זה פסוק מעמים
 ואמר לה אלו המסורות אמר רבי יצחק
 מקרא סיפרים ועיבור סיפרים וקריין ולא
 כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני

מקרא סופרים (6) ארץ שמים מצרים *עיסור
 סופרים *אחד תעבדו *אחד תלך *אחד
 תאסף *קדמי שדים אחד נוגנים *צדקתך
 כהררי אל *קדיין ולא כתיבן *פרה דבלכתי
 *איש דבאיש ישאל איש בדבר האלהים
 *באים (3) דנבנתה *להדפליטת (3) את דהגור
 דגור *אל הערן *אלי ההשעורים הלן קדיין
 ולא כתבן וכתבן ולא קדיין *נא דיסלח
 [א] *ואת דהטצה *ידיך דהחורך *חמישרפאת
 נגב אם *דכי גואל הלן כתבן ולא קדיין

ר"ג

מקרא סופרים • הקריאה שמשכו לו הראשונים שנקראו סופרים :
 ועיסור סופרים • היפות יחידות שנתכו לפות הלשון ונקראות
 עיסור לפי שכן מעטרין את הלשון : קדיין ולא כתיבן • היפות
 הנקראות ולא נכתבות : כתיבן ולא קדיין • שנתכיות ואין
 נקראות : הולכה למטה מסעי • כך קבל משה בסעי ומשה לנדראל :
 מקרא סופרים ארץ ארץ • ששש בו אהנתה נקרא ארץ נקמן :
 שמים מלרים • ששש שרין בהם אל"ף נקראים כחילו היתה

בהם : עיסור סופרים אחר העבורו אחר *חלש אחר האסף קדמו שריס אחר טגנים • כל וחי אחר מוזמין הן ואין אלא לתפארת הלשון
 דהא ליה למכתב סעור לנכס ותעבורו חסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שריס טגנים אלא שנתכו לתפארת הלשון : צדקתך כהררי אל •
 הוה ליה למכתב צדקתך כהררי אל כדכתיב משפטיך תהא יפה לומר שיהיה הנוגים כלומר המלכים לריבין ללדקת השם אלא שכתב
 כהררי אל לתפארת הלשון וכדכתיב מורי ראיתי דעיסור סופרים היינו שיתבין מעט משפטיך באחר כי היכי דלישתמע אח"כ חלך גואל"כ תעבורו
 ואחר כן תאסף קדמו שריס ואח"כ טגנים צדקתך כהררי • כמסק בטעם כהררי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כחילו היתה בתחלת הפסוק
 ופירוש אל צדקתך עליות בהרים שש גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר *חלש אחר שנתעבורו אחר שתאסף קדמו שריס אחר הטגנים
 שהטגנים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עיסור סופרים מושם דנועטת לה למלתא בטעם הקריאה : קדיין ולא כתיבן פרה
 דבלכתי • בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרה פרה קרי ולא כתיב : איש דבאיש ישאל • בשמואל נמי • הוא גבי אחתופל באשר ישאל איש
 בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב : באים דנבנתה • בירמיה הוא הוא ימים באים גאס ה' [ונבנתה] העיר וגו' באים קרי ולא כתיב :
 לה דפליטה • בסוף ירמיה בנבואת בבל יח' לה לפליטה לה קרי ולא כתיב את דהגור דהגור • ברוח ויען בעו ויאמר לה הגור אגור (אם) [לי כל]
 אשר עשית את חמותך הוי את קרי ולא כתיב • מיהו בספרים שנט קרי וכתיב ואף במסדה לא מדבר ליה בהך דקדיין ולא כתיבן : אלי דהגורן
 ברות נמי הוא ותאמר אליה את כל אשר תאמרי אלי אעשה והפסוק שאתיו וסיד הגורן ותעש ככל אשר תורה חמשה וקרי ליה אלי דהגורן
 אש"צ דבהא קרא ליכא הגורן מן דסמך ליה בפסוק דלאחריו : אלי דהשעורים • ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן
 לי כי אחר אלי אלי קרי ולא כתיבן • בתיבן ולא קדיין נא דיסנת • במלכים בהשמותי בית רימון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא מקרי :

ואת דהמזוה • בסדר ואחתן קד מלחתי כחוב ולא נמלא בספרים
 שלנו : ידרוך דהגורן • בסוף ירמיה ידרוך דהורך את קשתו ידרוך
 שני כתיב ולא קרי : חמיש דפאת נגב • בסוף יחזקאל (והנה) [ואלה]
 מדותיה וגו' חמש חמש מאות וארבעת אלפים חמש שני כתיב ולא קרי :
 אם דכי גואל • ברות יענה כי אמנס
 כי אש גואל • אש הוי אש כתיב ולא
 קרי ובמסדה חשיב כל הוי וספי
 עליוהו אחריני מיהו לא חשיב *אח
 דהמזוה אלא *את דהפס דכתיב
 בירמיהו *נבי לדקיה ח' ה' אשר
 עשה לי את הנפש הזאת :

R. Isaac said: The textual reading,¹ as transmitted by the Soferim, their stylistic embellishments, [words] read [in the text] but not written, and words written but omitted in the reading, are all *halachah* from Moses at Sinai.⁶ By textual reading is meant words

as *erez, shamayim, mizraim*.¹ Stylistic embellishments: e.g., [and comfort ye your hearts;] after that ye shall pass on.² [Let the damsel abide with us a few days, at least ten:] after that she shall go. [Avenge the children of Israel of the Midianites;] afterwards, shalt thou be gathered unto thy people.³ [The singers went before,] the players on instruments followed after.⁴ Thy righteousness is like the great mountains.⁵

[Words] read [in the text] but not written: [the word] 'Euphrates' in [the verse] as he went to recover his border at the river. [Euphrates];⁶ [the word] 'man' in [the verse] And the counsel of Ahitophel . . . was as if a [man] had enquired of the oracle of God;⁷ [the word] 'come' in [the verse] Behold, the days [come], saith the Lord, the city shall be built etc.;⁸ 'for it' in [the verse] let there be no escape [for it];⁹ 'unto me' in [the verse] All that thou sayest [unto me] I will do; 'to me' [in the verse] And she went down unto the floor;¹⁰ 'to me' in [the verse] And she said, These six measures of barley gave he unto me; for he said [to me].¹¹ All these [words] are read but not written.¹² The following are written

but not read: [the word] 'pray' in forgive;¹³ [38a] 'these' in Now [these] are the commandments.¹⁴ 'let him bend' in Against him that bendeth [let him bend] the bow;¹⁵ 'five' in and on the south side, four thousand and five [five] hundred;¹⁶ 'if' in it is time that [if] I am thy near kinsman.¹⁷ The foregoing are written but not read.⁶

שמואל ב טו

הוֹלֵךְ שׁוֹב וְהָנִשְׁבֵּ אֶת־אֲחִיךָ עִמָּךְ חֶסֶד
וְאַמֶּת: כִּי וַיַּעַן אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
חַי־יְהוָה וְחַי אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי אִם בְּמִקְוֶם
אֲשֶׁר יְהוָה שָׁם אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ אִם לְמֹת
אִם לְחַיִּים כִּי־שָׁם יְהוָה עִבְדְּךָ:

רד"ק

לאחר דלית אנא ידע לאן אנא אויל : את אחיך עבך . הם דעתים שש סאות איש שבאו עכו סנת : חסד ואבה . אני כחזיק לך חסד ואבה על כה שגשית ואני מכיר כי לבך טוב עמי ויית ואתיב ית אחך עבך רעבד עמהין סיבו וקשוט : (כל) כי אם בהקפם . אם כתיב ולא קרי והענין אהד אם קרי או לא קרי והמלות האלה דכתיבין ולא קורין או קורין ולא כתיבין וכן קרי וכתב נראה כי בנלות הראשון אברו הספרים ונבלטו והמכסים יודעי הכקרא סתו ואנשי כנסת הגדולה שהחזירו התורה לירושל' כצאו סחלוקת בספרים הנמצאים והלכו בהם

אחר הרוב לפי דעתם ובמקום שלא השיגה דעתם על הברור כתבו האחר ולא נקדו או כתבו מבחוק ולא כתבו מבפנים או כתבו אחר מבחוק ואחד מבפנים : (כנ) וכל הארץ בוכים . פי' וכל אנשי ארץ וכן וכל הארץ באו מצרימה : על פני דרך את המדבר . כמו אל המדבר וכן והראה את הבקן כלומר עיכרים אל המדבר על פני הדרך שהיה שם כלומר שלא עברו דרך הנחל . או פירושו וכל הקם גם בן עובדים בנהל קדרון כמו שהיה הכלך עובר וכלם כנסת פניהם אל המדבר כמו שאמר דוד אנכי מתכחמה בערבות המדבר וסדבר וקרא כרעה

אישי התני'ך from אחיתופל (221)

סבר שהוא ימלוך, ולא כן, בת שבע בתו שיצא
נימנה שלמה סנהדרין קא :
כל שנותניו של אחיתופל לא ראה חלום רע
ברכות זה :
ארבע הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא, בלעם
דיאג אחיתופל וגחזי סנהדרין צ :
דורשי רשומות היו אומרים כולן כאים לעולם
הבא "יהודה מחוקקי" (תהלים ס, ט) זה
אחיתופל שם קד :
דיאג ואחיתופל היו להוטים אחרי לשון הרע
סאה א, היא
לא תהא סיעתנו כסיעתו של דוד שיצא ממנו
אחיתופל ברכות יז :
דיאג ואחיתופל דוברי כזב הן ודיבורן, הן
ומדברותיהן בריר לב, א

„כאשר ישאל איש בדבר האלהים“ (שמואל-ב
טז, כג) איש קרי ולא כתיב ויהי כאיש אלא
כמלאך מוריש שוחים ג, ד
„בני איש“ (תהלים ד, ג) זהו דואג ואחיתופל
שם ד
אחיתופל היה מתפלל שלש תפלות חדשות בכל
יום ברכות ד, היד
אחיתופל ראה צרעת שזרחה לו על אמתו, הוא

אחיתופל (שמואל-ב טז, יב)

אישיותו / יחסיו עם דוד /
תורתו / סופו /
אישיותו

דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה, דואג בימי
זאול ואחיתופל בימי דוד, ואיר יוחנן דואג
אחיתופל לא חצו ימיהם, כל שנותניו של דואג לא
ניו אלא שלשים וארבע, ושל אחיתופל אינן אלא
שלשים ושלש סנהדרין קז :
דואג ואחיתופל, כל אחד ואחד בן שמנה הוליד
שם סס :

אחיתופל – Ahithophel

[Adviser to King David; rebelled against him]
(II Samuel 15:12)

PERSONALITY / RELATIONSHIP WITH DAVID /
TORAH STUDY / DEATH

PERSONALITY

□ Doeg and Ahithophel never saw one another. Doeg lived in the days of Saul, Ahithophel in the days of David. R' Yochanan said: Doeg and Ahithophel did not live out even half their lives. Doeg's entire life lasted thirty-four years, Ahithophel's only thirty-three (*Sanhedrin* 106b).

□ Doeg and Ahithophel each begot [a child] at age eight (*ibid.* 69b).

□ *The counsel of Ahithophel . . . was as if a man inquired of the word of God (II Samuel 16:23).* [The word] *man* is read but not written, for he was not like a man but like an angel. [His advice in those days was as great as a decision from the *Urim VeTumim* (*Mallim*, II Samuel 16:23)] (*Shocher Tov* 3:4).

□ *Sons of great men (Psalms 4:3)* [refers to] Doeg and Ahithophel (*Shocher Tov* 3:4).

□ Two wise men arose in the world, one from Israel and one from the nations of the world: Ahithophel from Israel and Balaam from the nations of the world. Both perished . . . because their

gift did not come from the Holy One, Blessed is He; they grabbed it for themselves. [By sinning, their gift was no longer as if it came from the Holy One, Blessed is He] (*Bamidbar Rabbah* 22:7).

□ Ahithophel prayed three new prayers each day (*Yerushalmi Berachos* 4:4).

□ Ahithophel saw leprosy on his genitals and took it as a sign that he would reign [i.e., a sign that rulership would sprout from him due to the leprosy that David was afflicted with for six months as part of the punishment for his sin with Bath-sheba (*Maharsha Sanhedrin* 101b).] But [in fact it was a sign that] his daughter Bath-sheba would bear Solomon (*Sanhedrin* 101b).

□ In all his years, Ahithophel never had a bad dream [in order to give him his reward in This World] (*Rashi*) (*Berachos* 55b).

□ Four commoners have no share in the World to Come: Balaam, Doeg, Ahithophel, and Gehazi (*Sanhedrin* 90a).

□ The interpreters of verses used to say: All come to the World to Come. *Judah is my lawgiver (Psalms 60:9)*; this [refers to] Ahithophel. Through David, his student, he merited a share in the World to Come (*Maharsha*) (*Sanhedrin* 104b).

□ Doeg and Ahithophel had a passion for evil speech (*Yerushalmi Pe'ah* 1:1).

□ Let our following not be like that of David, from whom Ahithophel emerged (*Berachos* 17b).

□ *Doom speakers of deception (Psalms 5:7).* The [verse] is speaking of Doeg and Ahithophel. [Doom] them and their words . . . [Doom] them and their conduct (*Bereishis Rabbah* 32:1).

- (222) As the reader knows the story, this is superior advice for אבשלום.
- (223) חושי means to buy time for דוד. He is very convincing though, in his argument, as he was in convincing טו:יח-יט אבשלום that he was a true defector, back at.
- (224) דוד had prayed that אחיתופל's counsel seem foolish in the eyes of אבשלום, (טו:לא). This is precisely what is happening here.
- (225) אחיתופל immediately knew that if his advice is not heeded, the rebellion would fail. As usual, he was right. If he is killed by the king for his rebellion all his assets would go to the king. If he dies some other way his assets would go to his inheritors. See below ירושלמי מכות ב:ו.

ואיפשר יואב רכתיב ביה' תחבמני ראש השלישי
 היה מועד כדבר זה אדר תגדמא למנהדרין ברה כהדא דתני דתני *בית דין
 נכסיהן ליוורשין דתני מלכות נכסיהן * למלכות אמר יואב מוטב שאידהו כבוד
 וירשונה בני ואל ידעני המלך וירשונה כר שמע שלמה בן אשר לממונו אני צריך
 מיד *ודסוחת רמי תנם אן ממנו תנם *ישלח ביד בניו ויפגע בו וימיתו

- (226) See Rabbinic Reflections Chapter 13.

Chapter 13

Violations Concerning the Act of Suicide

Torah

Gen 9:5

But for your own life-blood I will require a reckoning. I will require it of every beast; of men too will I require a reckoning for human life, of every man for that of his fellow men.

Prophets

A) Judges 16:30

Samson cried, "Let me die with the Philistines." And he pulled with all his might ...

B) I Sam. 31:4-5¹

Saul said to his arms-bearer, "Draw your sword and run me through, so that the uncircumcised may not run me through and make sport of me." But his arms-bearer, in his great awe, refused; whereupon Saul grasped the sword and fell upon it. When his arms-bearer saw that Saul was dead, he too fell on his

¹ Saul's request of the Amalekite lad to kill him in II Sam 1:8 is not treated here, for Saul would surely have died from the wounds he suffered in I Sam. 31:4-5. For this reason, Abimelekh's request of his lad to kill him is not treated here, for he was also mortally wounded prior to the request.

sword and died with him.

C) II Sam. 17:23

When Ahitopel saw that his advice had not been followed, he saddled his ass and went home to his native town. He set his affairs in order and then he hanged himself.

Description of Violations

The Torah prohibits the taking of a life; even the taking of one's own life². Yet in the cases mentioned here, the text seems to condone suicide.

Rabbinic Resolutions

A) No specific rabbinic passage could be found which deal's with Samson's suicide. § 30 below excludes Saul's actions from the realm of forbidden suicide, but makes no mention of Samson. This may imply that the rabbis condoned Saul's actions but not Samson's³. On the other hand, it can be argued that Saul's suicide was deliberately excluded. Since Saul intended to take only his own life, it could be suggested that his suicide was unwarranted -- hence the rabbinic exclusion. Since Samson intended

2. The rabbis understood Gen. 9:5 to forbid suicide. See b Baba Kama 91b, Gen. Rabbah 34:19.

3. See b Avoda Zara 28a, in which a pagan's desire to kill a Jew at his own expense is compared to Samson's killing the Philistines at his own expense.

to take the lives of the enemy, there was no need to justify his suicide. Hence no specific exclusion was necessary⁴.

B)(30) Ber. Rabbah 34:19

"אֶח" (כ' :ג') לְהַבִּיאַ אֶת
הַתּוֹנֵן עָלָיו. יְבוֹלֵ
כַּעֲדָה? תַּלְמוּד לְאַחֵר אֶח.

The word "akh" comes to include anyone who commits suicide. Perhaps this also includes someone like Saul? No for the work akh delimits.

4. Abravanel, Judges 16:30 equates Samson's suicide with Saul's. Samson, like Saul feared bodily torture at the hands of the Philistines and acted accordingly. The Talmudic passage in b Avoda Zara 18a where Hanina ben Teradion, even under extreme torture, did not take action to shorten his life, does not imply that Saul and Samson sinned in committing suicide to avoid torture. The Talmud does not demand such martyrdom but nonetheless relates Hanina ben Teradion's unusual piety. See Tosafot Avoda Zara 18A, ג' ו'א ; Gittin 57b ג' ק' . Cf. also, Ralbag, Judges 16:24.

Analysis of Rabbinic Resolutions

§ 30 offers no explanation for Saul's exclusion. The word "akh" simply excludes Saul from this prohibition⁵. Thus the violation is denied⁶. Justification for the suicide of Saul's armor bearer does not appear in rabbinic literature⁷.

C) The rabbis did not seek justification for Ahitopel's suicide⁸. He is considered a wicked man who did wicked things⁹.

5. For a concise collection of medieval and modern rabbinic commentary to Saul's actions, see Dov. I. Frimer "Masada in the Light of Halakha" Tradition, Summer, 1971 pp. 28-36.

6. § 30 has been understood up to this point to absolve Saul of sin. The following medieval sources, however, understand this passage differently. "Akh" delimits those who are already given to death such as Hananiah, Mishael and Azariah, Dan. 3:19-23. However, "akh" does not delimit one from actively taking his own life, as Saul did. See Saadiah Gaon, commentary to the Torah, D. Kapah, Gen. 9:5, נִחַם אֶת הָאָדָם, Essay 10 cap. 11; see also נִחַם אֶת הָאָדָם Gen 9:5. Chaim Shaal's, אֲחֵי אָדָם Avoda Zara 18a takes issue with these opinions.

7. Perhaps by analogy, Saul's armor bearer's actions can find rabbinic justification in the story of the fuller who took his own life upon hearing of Rabbi's death, b Ketuboth 103b. See Maharsha ibid. נִחַם אֶת הָאָדָם.

8. See Radak, Ralbag, Abravanel, II Sam. 17:23. Ahitopel saw that the tides of the rebellion were turning and that David would defeat Absalom's forces. He also knew David would kill him for following Absalom. He therefore chose suicide rather than face sure death at the hands of David.

9. He is one of six Israelites denied life in the world to come, b Sanhedrin 90a.

- (227) Suicide was considered so drastic in Jewish law that the violator would forfeit his share in the world to come for its violation. המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא. אחיתופל, for at least this reason is one of the Biblical characters who forfeited his afterlife. Sanhedrin 90a.

כל ישראל ייש להם חלק לעולם הבא שנאמר ונעבד כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעך מעשה ידי להחפאר *ואלו שאין להם חלק לעולם הבא *האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצונים *והלוחש על המכה ואומר *כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אבא שאל אומר אף *ההוגה *את השם באותיותיו *שלישה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא שלישה מלכים ירבעם אחאב ומנשה ר' יהודה אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא שנאמר *ויתפלל אליו *וישמע תחנונו וישיבתו יחדשלים למלכותו אמרו לו למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו ארבעה הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל ונחוי :

CHAPTER XI

MISHNAH. ALL ISRAEL¹ HAVE A PORTION IN THE WORLD TO COME.² FOR IT IS WRITTEN, 'THY PEOPLE ARE ALL RIGHTEOUS; THEY SHALL INHERIT THE LAND FOR EVER. THE BRANCH OF MY PLANTING, THE WORK OF MY HANDS, THAT I MAY BE GLORIFIED.'³ BUT THE FOLLOWING HAVE NO PORTION THEREIN: HE WHO MAINTAINS THAT RESURRECTION IS NOT A BIBLICAL DOCTRINE,⁴ THE TORAH WAS NOT DIVINELY REVEALED, AND AN EPIKOROS.⁵ R. AKIBA ADDED: ONE WHO READS UNCANONICAL BOOKS,⁶ ALSO ONE WHO WHISPERS [A CHARM] OVER A WOUND AND SAYS, 'I WILL BRING NONE OF THESE DISEASES UPON THEE WHICH I BROUGHT UPON THE EGYPTIANS: FOR I AM THE LORD THAT HEALETH THEE.'⁷ ABBA SAUL SAYS: ALSO ONE WHO PRONOUNCES THE DIVINE NAME AS IT IS SPELT.⁸

THREE KINGS AND FOUR COMMONERS HAVE NO PORTION IN THE WORLD TO COME: THE THREE KINGS ARE JEROBOAM, AHAB, AND MANASSEH.⁹ R. JUDAH SAID: MANASSEH HATH A PORTION THEREIN, FOR IT IS WRITTEN, 'AND HE PRAYED UNTO HIM, AND WAS INTREATED OF HIM, AND HE HEARKENED TO HIS SUPPLICATION AND THEY RESTORED HIM TO JERUSALEM, TO HIS KINGDOM.'¹⁰ THEY [THE SAGES] ANSWERED HIM: THEY RESTORED HIM TO HIS KINGDOM, BUT NOT TO [HIS PORTION IN] THE WORLD TO COME. FOUR COMMONERS, VIZ., BALAAM, DOEG, AHITOPHEL, AND GEHAZI.¹¹

- (228) דברי הימים א' and אביגיל are here called sisters. At ישי both are דוד's sisters, daughters of ישי. It would seem then, that ישי and נחש are one and the same. Rashi cites this opinion based on חז"ל at שבת:נה. עמשא therefore, was אבשלום's cousin. (He was also יואב's cousin.

*אִי־בֶּקָה מֵרוֹ
 בַּעֲמִיּוֹ שֶׁל נָחֹשׁ וְאֵלֶּי הֵן בְּנוֹתֵי בֶן יַעֲקֹב
 וְעַמְשָׁא אֲבִי מִשֶּׁהוּיֵשׁ אֲבִי דָּוִד וְכֵלָאֵב בֶּן
 דָּוִד וְכֵלָאֵב נִמְרָא לְכַר מִיֵּשׁ אֲבִידוֹד דְּמַפְרִישׁ
 בֵּיהּ קָדָא דְּכִתְיִב ״וְאֵת עַמְשָׁא שֶׁם אֲבִשְׁלֹם תַּתָּת יוֹאָב״ (*יֵשׁ) הַצֵּבָא וְעַמְשָׁא
 בֶּן אִישׁ וְשֵׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַיִל בַּת נָחֹשׁ אֲחֻתְּ צְרוּיָה אִם
 יוֹאָב וְכִי בַת נָחֹשׁ הָיְתָה בַת יֵשׁ הָיְתָה דְּכִתְיִב ״וְאֲחֻתְּהֶן צְרוּיָה וְאֲבִיגַיִל
 אֵלֶּא בַת מִי שִׁמְחָ בַּעֲמִיּוֹ שֶׁל נָחֹשׁ״

An objection is raised:-Four died through the serpent's machinations,¹ viz., Benjamin the son of Jacob, Amram the father of Moses, Jesse the father of David, and Caleb the son of David. Now, all are known by tradition, save Jesse the father of David, in whose case the Writ gives an explicit intimation. For it is written, *And Absalom set Amasa over the host instead of Joab. Now Amasa was the son of a man whose name was Ithra the Israelite, that went in to Abigail the daughter of Nahash, sister to Zeruiah Joab's mother.*² Now, was she the daughter of Nahash? Surely she was the daughter of Jesse, for it is written, *and their sisters were Zeruiah and Abigail.*³ Hence it must mean, the daughter of one who died through the machinations of the *nahash* [serpent].

(229) See above footnote #108.

(230) See above footnote #110.

(231) אבשלום is obviously trying to kill דוד, yet דוד has pity on אבשלום. A son can kill a father, but a father can never kill a son. See the following גמרא which derives a הלכה from the difference סנהדרין 72 a-b.

SANHEDRIN

72a

"כאן באב על הבן כאן בבן על האב אמר
 רב כל דאחי עלאי במתרתא קטילנא ליה
 לבר מרב תנינא בר שילא מאי מעבא אילמא
 משום דנדיק דא דא קאחי במתרתא אלא
 משום דקם לי בעויה דמתא עלי כהם
 אב על הבן

Our Rabbis taught: [If a thief be found breaking in, and be smitten that he die], there shall no blood be shed for him, if the sun be risen upon him.⁴ Now, did the sun rise upon him only? But [this is the meaning:] 'If it is as clear to thee as the sun that his intentions are not peaceable, slay him; if not, do not slay him.' Another [Baraita] taught: If the sun be risen upon him, there shall be blood shed for him. Now, did the sun rise upon him alone? But if it is as clear to thee as the sun that his intentions are peaceable, do not slay him; otherwise, slay him. These two unnamed [Baraitas] contradict each other.¹ — This is no difficulty: [72b] the first [Baraita] refers to a father [robbing] his son, the second to a son [robbing] his father.²

Rab said: 'Any man that broke into my house, I would kill, excepting R. Hanina b. Shila.' Why? Shall we say because he is righteous [and therefore certain not to kill me]? Surely he has broken in! — But because I am assured that he would have pity upon me, like a father for his son.

(1) The first implying that in doubt thou mayest not slay him; the second, that in doubt thou mayest. (2) A father has more compassion for his son than a son for his father. Hence, if a father robs his son, the latter must assume that he will not go to extremes if he defends his property. Consequently, he may kill him only if he is certain thereof. But if a son robs his father (and even more so, when one robs a stranger), he may assume that he is prepared to kill him, unless certain that he will not. Therefore, if he has any doubt, he may take his life

(232) See Rashi and Radak who explain how a place ביער הידון is called יער אפרים. See בבא קמא פ: for the source of this description as well as דעת מקרא to יהושע כד: כה.

המלחמה ביער אפרים ומה אקשלוס (ו-יח)
 (1) נמצא העם — עם המלחמה (= העבא) אשר עם
 דוד. השדה — אל מחוץ לעיר (ראה ש"א ד: ב: בערך
 עשרה). לקראת ישראל — צבא אקשלוס ממפרש
 לעיל טו יג: הנה לב-איש ישראל אקשלוס (וראה
 עוד לקמן יט טו). ביער אפרים — המלחמה בין שני
 הצבאות בערך ביער אפרים. אפשר שהפונה ליער הגדול
 במורדות המערביים של הר הגלעד. ואפשר שהפונה
 ליער שבגאון הירדן (יד' מט יט: זכ' יא ג), לארץ מרוצו
 של הירדן (מים בגדת ולמשה) ויבוליו. יער זה מבסח

ששחים ורחבים ונראה למבט עליו מרחוק. ברוצח
 ירקה ומסלול בסביבה המדברית שמשיגי עברי הנהר.
 וכן נאמר בחלמדי אלישע: ונבאו הירדנה וגורו העצים
 (מ"ב ו' ח'). ואם כי יער זה בעבר הירדן המזרחי
 היה, קנהו הכתוב יער אפרים, על שם פליטי אפרים
 שישבו בו כימי השופטים (שופ' יב ד וראה עוד שם
 פסוק ח)⁵⁰
 (1) שם — ביער אפרים. עם ישראל — עם
 [המלחמה של] ישראל, צבא ישראל.

50 רש"י וד"ק פירשו את מקורו של השם אפרים, שאותו היער שבגלעד, היה סמוך לנחלת אפרים, והחקין יהושע שבני אפרים
 יהיו מרעין בהמותיהם בחורשין אלה (ב"ק פ סוף ע"ב; פא ע"א ועוד; וראה 'דעת מקרא' ליהושע כד כה). וטור-סיני פירש
 אפרים על שם חיה שהיתה מצויה באותו יער (apparu, apru באכרית משמעו חזיר היער). וראה לקמן פסוק ח. ואצל מוצא זכר
 לשם אפרים בגי' בסביבת ח' מתינה — היא מתנייה, ומההא את 'יער אפרים' עם היער הנמצא כמה ק"מ מצפון-מזרח לח'
 מתינה.

(כה) נקלת יהושע ברית לעם — לירא את-ה'
 ולעבדו 'בתמים ובאמת' (יד). וכונת הכתוב לא
 לכרית ברית חדשה, כי אם להודוש ברית סניגו.
 וכן ענינו של בריתות יהודע (מ"ב יא ח) ויאשיהו
 'לברות ברית לה' אלהי ישראל' (וה"ב כט י; מ"ב כג ג)
 ועוד⁵¹. ברית לעם — ברית בין העם לבין ה'.
 וישם — 'שימה' זו ענינה למור, באור ופרוש
 כמשמעות שרש ש-ם (= ש-ם) בהקבה מקראות:
 שם שם לו חק ומשפט (שם' טו כה); ואלה המשפטים
 אשר תשים לסניגם (שם' כה א ושם פירש רש"י כשולחן
 הפרוך); למדה את-בני ישראל שימה בסיגם
 (רב' לא יט), וכן בנחמיה: וקראו בספר בתורת
 האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא (ח ח).
 וגם לעצם מתן החקים, משמשת לשון שימה, כמו:
 וישמה לחק ולמשפט לישראל ער היום הזה
 (ש"א ל כה)⁵². חק ומשפט — חקים ומשפטים לתקנתו
 של הצבור ולישובה של הארץ⁵³. ולא פרשו לנו
 הכתובים את-תכנם, ומסרת בירי חז"ל שהם הם
 'עשרה תנאים שהתנה יהושע' (ב"ק פ ע"ב; פא ע"א-ע"ב;
 ועי' עוד ערובין כב סוף ע"ב; ברכות מח ע"ב; יבמות עט).

: תד *עשרה תנאין התנה יהושע

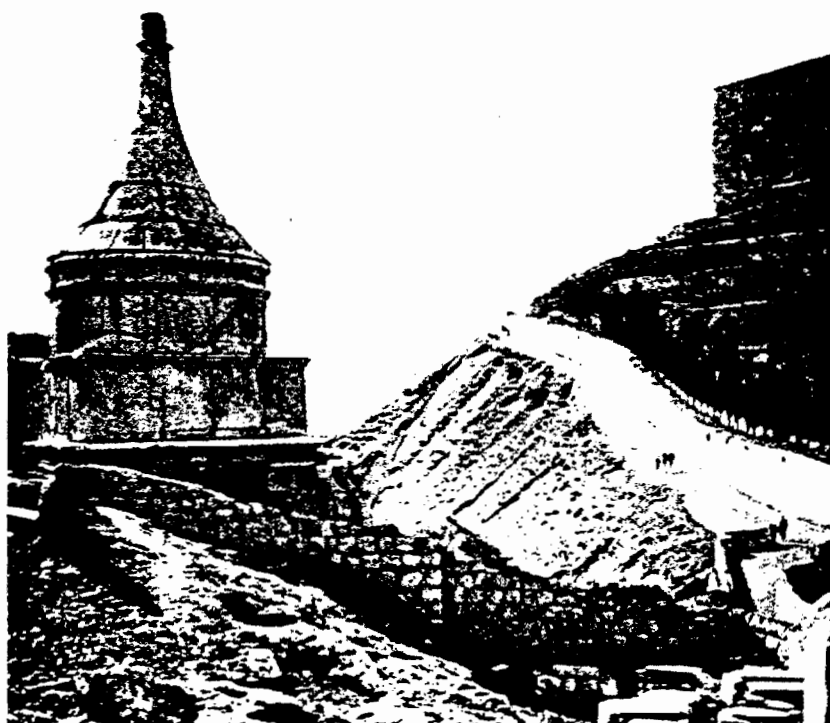
שהו מרעין בתורשין ומלקטין עצים
בשדותיהם ומלקטים עשבים בכל מקום חוץ
מתלתן וקומטים נמיעות בכל מקום חוץ
מנחפיות של זית ומעין היוצא בתחילה בני
העיר מסתפקין ממנו ומחבין כימה של
מכריא ובלבד שלא יפרס קלע ויעמיד את
הספינה ונפנין לאחורי הנדר ואפילו בשדה
מליאה ברכום *ומהלכים בשבילי הרשות עד
שחרד רביעה שניה ומסתלקן לצדי הדרכים
מפני יחידות הדרכים והתועה בין הכרמים
מפסיג ועולה מפסיג ויורד *ומת מצוה קונה
מקום :

Our Rabbis taught: Joshua [on his entry into Eretz Yisrael] laid down ten stipulations: [81a] That cattle be permitted to pasture in woods; * that wood may be gathered [by all] in private fields; * that grasses may similarly be gathered [by all] in all places, with the exception, however, of a field where fenugrec is growing; * that shoots be permitted to be cut off [by all] in all places, with the exception, however, of stumps of olive trees; * that a spring emerging [even] for the first time may be used by the townspeople; that it be permitted to fish with an angle in the Sea of Tiberias, provided no sail is spread as this would detain boats [and thus interfere with navigation]; that it be permitted to ease one's self at the back of a fence even in a field full of saffron; that it be permitted [to the public] to use the paths in private fields until the time when the second rain is expected; * that it be permitted to turn aside to [private] sidewalks in order to avoid the road-pegs; that one who has lost himself in the vineyards be permitted to cut his way through when going up and cut his way through when coming down; * and that a dead body, which anyone finds has to bury should acquire [the right to be buried on] the spot [where found].

- (233) See מלכים ב' יד which also points to a forest in this area.
- (234) Rashi cites a Midrash that אנשלוס tried to cut his hair with a sword but was frightened by a vision of גיהנם and dropped it.

- (235) See above footnote #189, #190.
- (236) אבשלום's hair must have been quite long, for if his hands could reach the branch from where he was stuck, surely he would have pulled himself up rather than be suspended. Therefore, his hair must have been longer than the length of his arms. He would have had to have been quite high off the ground when he was caught. פסוק ח' above indicates how thick this forest was to prepare our ear and imagination for how אבשלום could have been caught.
- (237) יואב realizes that he is defying the king, but does so nonetheless to prevent more bloodshed. אבשלום's death would end the war, as it does. The תנ"ך itself notes that יואב prevented bloodshed in its report of פסוק ט"ז.
- (238) אבשלום's end is filled with ironies that were noted by סוטה יא, חז"ל. See above, footnotes #189, 190, 195.
- (239) See footnote #237 that indicates that יואב's actions saved lives.
- (240) As we see often in ספר יהושע this burial is בדרך בזיון. It would appear that אבשלום was not buried there but in the pit in the forest. רד"ק suggests that his bones were buried there.

- (241) יד means a memorial, as in יד ושם at ישיבה. There too, the prophet speaks of a memorial for a man without children. See the familiar accompanying picture of what is today considered יד אבשלום.

נפש' וקבר מימי בית שני המכונים בפי העם 'יד אבשלום'

- (242) See above יד:כו and footnote 191.
- (243) ויקח אבשלום is the style of Biblical narrative. "ויקח" contains the ויִהיפוך which takes the future verb יקח "he will take" and turns it to past - "he took".

(The **וְהַיִּפּוּךְ** also takes a past verb such as **אהבת** and turns it to future **ואהבת** "and you will love": without the **וְ** the accent is on the beginning of the word, with the the accent is on the end of the word).
 When the narrative reads **ואבשלום לקח**, this means **אבשלום** had taken. This is obvious here for **אבשלום** has just been killed and buried. See other examples in **פירוש בראשית כא:א** and **והאדם ידע את חוה אשתו - בראשית ד:א** at **רשי"י** below.

וְהָאָדָם

**יָדַע אֶת-חוּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת-קַיִן וַתֹּאמֶר
 בְּקִנְיַתִּי אִישׁ אֶת-יְהוָה: וַתִּסֶּף לָלֶדֶת אֶת-אָחִיו אֶת-הָבֶל**

(א) **והאדם ידע.**

כבר קודם הענין של מעלה קודם שחטא ונטרד מגן עדן. וכן ההריון והלידה שאס כחצ וידע אדם נשמע שלאחר שנטרד היו לו בנים:

כא

א וַיִּדְּוּ פֶקֶד אֶת-שָׂרָה בְּאֶשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ דְּוָהָ לְשָׂרָה

2 בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר: וַתַּהַר וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לְחָצִי

3 לַמִּצֵּד אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵתוֹ אֱלֹהִים:

א: (א) **וה' פקד את שרה וגו'.** סמך פרשה זו לכאן ללמדך שכל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לחותמו דבר הוא נענה תחלה שנאמר ויתפלל וגו' וסמך ליה וה' פקד את שרה שפקדה כבר קודם שריפא את אבימלך (בבא קמא נב.).

(244) ישאם למסורה is the concept that will expound a biblical text based on its consonantal makeup, while changing its vocal makeup. The biblical text was revealed without vowels. In addition, some words are spelled with an extra letter (as in צִידָה at בראשית or a missing letter (as in וְאֶפְנֶךָ at תגיא:ח). Most often these extra or missing letters involve a ם (extra as in ויקרא כו:מב יעקוב missing as in בראשית א:יד- or a ם (extra as in ברשאית טז:ה בִּינֶיךָ; missing as in מארת (שמות לב:י) מִיָּדוּ). There is a דרשה on all of these examples. ישאם למסורה even has an effect on הלכה. When question why we only take one לולב even though the פסוק says to take כַּפֹּת תַּמְרִים - palm branches, the גמרא answers because כַּפֹּת is spelled without the ם and can therefore be read כַּפֹּת תַּמְרִים in singular. Of course the בעל קורא must read כַּפֹּת, but the דרשה is still made. The main discussion in חז״ל on ישאם למסורה appears at סנהדרין ד. See רד״ק to this פסוק for the ישאם למסורה drasha on בתן in our פסוק. רד״ק also has a דרשה of ישאם למסורה on the previous פסוק, on the word לאֲהֶלֶוּ.

סנהדרין ד

הנו רבנן

*דיני ממונות בשלשה רבי אומר בחמישה כדי שיגמר הדין בשלשה אמו בתלמיא מי לא נמר דינא בתרי הכי קאמר כפני שגמר דין בשלשה אלמא קסבר תלמיא כי כתיבי בגמר דינא כתיבי מנרף בה רבי אבהו אלא מעתה תהא סנהדרין גדולה צריכה מאה וארבעים ואחד כדי שיגמר הדין בשבעים ואחד ותהא סנהדרין קטנה צריכה ארבעים וחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה ועשרים אלא אספה לי שבעים איש אמר רבנא משעת אסיפה שבעים יושפמו העדה והצילו העדה נמי משעת שפיטת העדה הכי נמי יונקרב בעל הבית אל האלהים משעת קריבה שלשה אלא היינו טעמא דרבי אשרישיעון אלהים תרי נאמר אלהים למטה ונאמר אלהים למעלה מה למטה שנים אף למעלה שנים ואין בית דין שקל מסיפין עליהם עוד אחד הרי כאו חמשה

ורבנן דרשין כתיב *א"ל יחזק בר* (יוסי)
אמר ר' יוחנן רבי ורבי יהודה בן חזקיה ובית
שמי ורש ור' עקיבא מולחו סבירא להו
*יש אם למקרא רבי הא דאמרן ור' יהודה בן
חזקיה דתניא שאלו תלמידים את ר' יהודה
בן חזקיה אקרא אג' *שבעים יטל תרא
ילדת נקבה במאה שבעים אמר להן מיטא
ומידר בזכר ומיטא ומידר בנקבה מה
כשמידר בזכר בנקבה כפלים אף כשמיטא
בזכר בנקבה כפלים לאדר שיצאו צא
ומחור אחרים אמר להן אי אתם זקקים
לכך שבעים קרנן ריש אם למקרא ביש
דתנן *ביש אימרים כל הגזעין על מוכת
הדיוטין שנתנן במתנה ארת כיפר* (שנאמר
*דום ובחך יספך) וכחמאת ישרי מתנת
ובית הלל אומרים *אף בחמאת שנתנן
במתנה ארת כיפר* ואמר רב הונא מיט
רב"ש *קרנות קרנות קרנות דדי כאן שיש
ארבע למצוה ושתים לעובב ובית הלל אימרים
קרנות קרנות קרנות דדי כאן ארבע נ' למצוה
וארת לעובב ואימא מולחו למצוה כפרה
בכר לא איטבת ריש *דתניא ישתים
כתלבתן ושלשית אפילו כפר ריש אימר
שלש כתלבתן ורביעית אפילו כפר במאי
קמיפלגי רבנן סברי יש אם למסורת ורש
סבר יש אם למקרא רבנן סברי יש אם
למסורת בסבת בסבת בסבות דדי כאן
ארבע דל חד קרא לגופיה פשו להו תלת
אתאי תלבתא גרעתא לשלישית ואוקמתא
אמפ' ור"ש סבר בסבות בסבות בסבות דדי כאן שש דל חד קרא לגופיה
פשו להו ארבע אתאי תלבתא גרעתא לרביעית ואוקמתא אמפ' דתניא *דע
אומר מניין לרביעית דם שיצאה משני פתים שממכא באהל שנאמר *על כל
נפשות מת לא יבא ישרי נפשות ושיעור א' ורבנן נפשות בדיב

Our Rabbis taught: Monetary cases are tried by three. Rabbi says, by five, so that in case of a division there will be a majority verdict, i.e., of three. But surely even in the case of three there is possible a majority verdict [namely, of two]?—What Rabbi means is that an unanimous decision of three is required for the verdict. Hence he holds that the stage at which three judges are prescribed is the final decision. This opinion was ridiculed by R. Abbahu, for the Great Sanhedrin would accordingly have to consist of one hundred and forty one, in order that the final verdict might be given [in case of a division] by a majority of at least seventy-one; and the small Sanhedrin would have to consist of forty-five, in order that the final verdict might be given by twenty-three? This however cannot be maintained, since the text, *Gather unto me seventy men of the elders of Israel*⁵ prescribes seventy at the time of gathering; and likewise, the verse, *The congregation shall judge, and the congregation shall deliver*⁶ refers to the time when the congregation proceeds to judge. Similarly it may be concluded that the verse, *The master of the house shall come near unto the judges*⁷ [from which the need of three judges in monetary cases is derived], is to be explained as referring to the time when the plaintiff appears before the Court, at which point three judges are required. [Whence then does Rabbi deduce that five are needed?—Rabbi derives this from the plural form of the predicate 'yarshi'un' [they shall condemn], arguing that the subject 'Elohim' [judges] is here a plural, indicating at least two; and similarly the earlier 'Elohim' in the same context denotes two. So we have four. Adding another, since a

court cannot consist of an even number, there are five: [40] but the Rabbis [who hold that only three are needed] adopt the written form *yurshi'un*.²

R. Isaac b. Joseph³ said in the name of R. Johanan: Rabbi and R. Judah b. Ro'ez, the Shammaites, R. Simeon and R. Akiba, all hold that *Mikra*⁴ is determinant in Biblical exposition.

Rabbi's opinion is reflected in what has been said: that he reads *yurshi'un*.

The opinion of R. Judah b. Ro'ez is given in the following: For it has been taught: The disciples of R. Judah b. Ro'ez asked him: Why not read *sheb'im* [seventy] instead of *sheb'uayim* [two weeks]? [extending the period of uncleanness to seventy days]? He answered: The law has fixed the period of purity and impurity in the case of a male child and it has fixed the period of purity and impurity in case of a female child. Just as the period of purification after the birth of a female child is double that after the birth of a male child, so must the period of uncleanness after the birth of a female child be no more than double that after the birth of a male child [which is only seven days]. After they left him he sought them out again and said 'You have no need of that explanation since *Mikra* is determinant, and we read *sheb'uayim* [two weeks].

The opinion of the Shammaites is advanced in the following [Mishnah]: For we learned:⁶ Beth Shammai said: If the blood of sacrifices that is to be sprinkled on the outer altar was applied only once,⁷ the offering is valid, as it is said, *the blood of thy sacrifice shall be poured out*⁸ [denoting one application]. In the case of a sin offering, however, they hold that two applications are required; but the Hillelites hold that in the case of a sin offering also a single sprinkling effects atonement. And R. Huna said: What is the Shammaites' reason for their opinion?—It is that the plural '*karnoth*' [horns of the altar] occurs three times in this context⁹ denoting six, and so implying that four sprinklings are prescribed in the first instance, but that two are indispensable. But the Hillelites argue that since '*karnoth*' is twice written defectively, and can be read '*karnath*'¹⁰ [singular], only four sprinklings are

implied, three being prescribed in the first instance, and that only one is indispensable. But why not argue that all the four are merely prescribed without a single one being indispensable?—We do not find an act of expiation effected without an accompanying rite.

R. Simeon's opinion is expressed in the following [Baraita]: It has been taught: 'A *Sukkah*¹¹ needs at least two walls of the prescribed dimensions and a third of the width of at least a hand-breadth. R. Simeon says, Three complete walls and the fourth the width of a hand-breadth. What is really their point of dispute?—The Rabbis¹² hold that *Masorah*¹³ is determinant in Biblical exegesis, while R. Simeon holds that *Mikra* is determinant. The Rabbis, taking the former view, argue that as the word '*bassukketh*' which occurs three times¹⁴ is written once *plene* [in the plural] and twice defectively¹⁵ making in all four references. So, subtracting one as required for the command itself, there are three left. Next comes the Sinaitic *Hulalah*¹⁶ and diminishes the third and fixes it at a hand breadth. But R. Simeon is of the opinion that *Mikra* is determinant and thus all the three *bassukketh* are to be read in the plural, making a total of six. One of these is required for the command itself, leaving four, and the fourth is diminished in virtue of the Sinaitic *Hulalah*, to a handbreadth.

As to R. Akiba's opinion—it has been taught: 'R. Akiba said: Whence is it deduced that a fourth of a *log*¹⁷ of blood which issues from two corpses carries uncleanness according to the law relating to the pollution of tents.¹⁸ It is said: *He shall not go in unto any dead body*.¹⁹ [The plural *nafshoth* translated 'body' indicates that] even from two bodies a single [vital] quantity suffices to carry uncleanness; but the Rabbis argue that it is written *nafshath* [singular], [denoting that a vital quantity can defile only if it issues from one corpse].

(245) There is good news (דוד's side won the war) and bad news (אבשלום was killed) for דוד. אחימעץ wants to be the bearer of the good news alone, but יואב informs him that the good news comes hand in hand with the bad news. Therefore let someone else be the bearer of bad news. It is a general principle to avoid being the bearer of bad news. דוד cares more for the news about אבשלום than for the general news of battle. Since אחימעץ gives no report of אבשלום the king brushes him aside to hear from the second report of the כושי. The fact though is, that אחימעץ did have a good report - that דוד will remain king. Yet this is not the good news דוד was waiting for, as is indicated in פסוק כ"ז. דוד's expectations here are misplaced. If אבשלום remains alive, the rebellion remains alive. If the rebellion continues, more people will die, perhaps even דוד himself. See below יט:ו. Getting back to יואב's advice, it is better from the standpoint of אחימעץ, for him not to be the bearer of bad news to דוד. However אחימעץ is not considering his own standpoint, but דוד's. For דוד, it is better to hear the news of the death of his son from someone he knows.

(246) See the end of footnote #236. יער תרגום יונתן translated as חית חורשא, meaning the beasts of the forest.

(247) notices the reference to בני 8 times. See Rashi for the interpretation. This battle was more difficult for דוד than all the others. In fact חז"ל say this war was more bitter to דוד than even מלחמת גוג which will precede ימות המשיח. This is derived at ברכות: from the juxtaposition of תהלים פרק ב' which according to חז"ל refers to גוג ומגוג and פרק ג' which refers to אבשלום's revolt.

וא"ר יוחנן משום רבי

שמעון בן יוחי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג שנאמר מוזמור לדוד בברוך מפני אבשלום בנו ובחייב בתורה ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי ואילו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב למה רגשו גוים ולאומים והגו ריק ואילו מה רבו צרי לא כתיב : מוזמור לדוד בברוך מפני אבשלום בנו מוזמור לדוד קינה לדוד מיבעי ליה אמר ר' שמעון בן *אבשלום משל למה הרבה דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמה אפ"כ (ג) דוד כיון שאמר לו הקב"ה הנה מקים עליך רעה מביתך היה עצב אמר שמא עבר אי ממור הוא ולא חיים עלי כיון דחזא דאבשלום הוא שמה משום הכי אמר מוזמור: *

R. Johanan further said in the name of R. Simeon b. Yoḥai: A bad son⁴ in a man's house is worse than the war of Gog and Magog. For it is said: *A Psalm of David, when he fled from Absalom his son,*⁵ and it is written after that: *Lord, how many are mine adversaries become! Many are they that rise up against me.*⁶ But in regard to the war of Gog and Magog it is written: *Why are the nations in an uproar? And why do the peoples mutter in vain,*⁷ but, it is not written: *'How many are mine adversaries become!'*

'A Psalm of David, when he fled from Absalom his son.' *'A Psalm of David?'* He ought to have said: *'A Lamentation of David!'* R. Simeon b. Abishalom said: A parable: To what is this to be compared? To a man who has a bond outstanding against him; until he pays it he worries⁸ but after he has paid it, he rejoices. So was it with David. When the Holy One, blessed be He, said to him: *Behold, I will raise up evil against thee out of thine own house,*⁹ he began worrying. He thought: it may be a slave or a bastard who will have no pity on me. When he saw that it was Absalom, he was glad, and therefore he said: *'A Psalm'*.

- (248) יואב is especially angered by "מי יתן מותי אני תחתיד". If that were so, why did all of דוד's followers risk their lives for דוד?
- (249) יואב had asked דוד to speak to the people in פסוק ח'. In פסוק ט', דוד simply appears before the people but does not speak. Perhaps it is understood that he blessed his people for their loyalty.
- (250) This refers to those who sided with אבשלום, as יח:יז indicated.
- (251) Remember that עמשא followed יח:כב, אבשלום. יואב and עמשא were first cousins, both nephews of דוד. See above note 228. דוד is being very forgiving of everyone involved in the rebellion and this will further anger יואב.
- (252) This is a לשון שבועה used in תנ"ך and it is used whether the person wants the thing to happen (as in our case) or whether he doesn't (as in שמואל א'יז). The terminology appears 11 times in תנ"ך and only in the books of רות, מלכים, שמואל and רות.
- (253) According to רד"ק, the subject is עמשא. He was so thankful to דוד that he helped renew the kingdom as quickly as possible, according to מצודת דוד, it was דוד himself who did this.

(254) See above note 216.

(255) חז"ל point to two ironies behind דוד's forgiveness of שמעי. One, at מגילה יג. that שמעי was an ancestor of מרדכי, and had דוד killed שמעי, we would have had no פורים story. To add to this irony, חז"ל point out that חמץ האגג was descended from אגג, whom שאול didn't kill when he should have. If so both the hero and the villain of the Purim story existed because דוד and שאול allowed men to live when they shouldn't have. An additional irony relates to אבשלום's rebellion.

By all judgment, אבשלום should have succeeded in his rebellion. In fact, he would have, had חושי not convinced אבשלום to reject אחיתופל's advice. And even with this rejection, דוד would have been defeated had אחימעץ and יהונתן not returned to report to דוד.

According to מדרש שמואל, these two spies were saved by none other than שמעי's own wife! If so, דוד's pardon - both here as well as before at chapter 16 are all part of ה' S plan.

MEGILLAH

134

דלא קטליה דוד לשמע' דאחילד מינה
מרדכי דמיקני ביה חמץ ומה שילם לי ימני
דלא קטליה שאול לאגג דאחילד מינה
חמץ דמצעד לישראל

[134] viz.. that David did not kill Shimei from whom was descended Mordecai who provoked Haman. 'And how a Benjamite repaid me', viz.. that Saul did not slay Agag from whom was descended Haman who oppressed Israel.

- (256) See the following source from Encyclopedia Judaica, Vol. 16 pg. 1407-1408. See also the sources below of דברי חז"ל to בראשית לג: and דברים כט: כח. דברי חז"ל generally expound the פסוק as if the word under the dots was not there.

1.2.2. ORTHOGRAPHIC IRREGULARITIES IN THE WRITING

Various irregular items found in the actual form of the writing are also relevant to the manner in which the text is copied. These go back to early sources and are discussed here in their assumed chronological order.

1.2.2.1. **Extraordinary Points.** There are dots over 15 words in the Bible and sometimes also under them, one dot over each letter or over some of the letters. The words are distributed as follows: ten in the Torah (in the tenth place in the Torah, *Deut. 29:28, the dots cover 11 letters of three words לַעֲשֶׂה וְלִבְנֵי עַד), four in the Prophets, the dots being above in each case, and one word in the Hagiographa (Ps. 27:13), where there are dots also beneath the word (לִלְאֵךְ). There are different traditions on the details. (See the full list in the *Masorah Magna* for Numbers 3:39, and in *Okhlah we-Okhlah* (ed. S. Frensdorff, 1864, §96), with the additional bibliography there.) These dots are a very ancient tradition, the evidence concerning some of them going back to the second century C.E.: see, for example, R. Yose in the Mishnah (Pes. 9:2) concerning the *he* with a dot, in the word רַחֵק (Num. 9:10). A comprehensive list of the location of these dots in the Torah is already found in *Sifrei Numbers* chap. 69 (ed. Horovitz p. 64-65), R. *Simeon bar Yohai being mentioned there; and further evidence is to be found in the Talmud and in the Midrashim. (The references were noted in the *Arukh ha-Shalem* under "naqad," and to these should be added Ber. 4a; Naz. 23a; Hor. 10b.) There have been various theories put forth concerning the origin and meaning of these dots (see L. Blau, *Masoretische Untersuchungen* (Strassburg, 1891), 6-40; *Zur Einleitung in die Heilige Schrift* (Budapest, 1894), 113-20; R. Butin, *The Ten Nequdoth of the Torah* (Baltimore, 1906, repr. New York, 1969)); however, they do

not belong to the system of vocalization and they also appear in Torah scrolls which are fit for public recitation.

(ד) ויהיבקה, נתגלגלו רחמיו כשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו.⁷⁶ וישקה, נקוד עליו, ויש חולקין בדבר הזה בברייתא דספרי⁷⁸: יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר ר' שמעון בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו.*

(כת) הנסתר לה' אלהינו, ואם תאמרו מה בדינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על תהורי היחיד שנאמר: פן יש בכם איש וגו' ²⁷, ואחר כך: וראו את מכות הארץ ההיא ²⁸, והלא אין אדם יודע טמונותיו ²⁹ של חבירו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות לנו ולבנינו לבצר הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם ³⁰ יענשו ³¹ הרבים. נקוד על לנו ולבנינו לדרוש * שאף על הנגלות לא ענש את הרבים, עד שעברו את הירדן ³² משקבלו עליהם את השבועה בזה גרזים ובהר עיבל, ונעשו ערבים זה לזה.

(257) Radak suggests first that בית יוסף represents all of כלל ישראל because they were more numerous (cf. יהושע יז: יד-טו) than the other tribes. Later in history when the kingdom was divided between יהודה and the Northern tribes, the latter kingdom was often called בית יוסף (עמוס ה:ו) or אפרים. This is understood, since the kings of the Northern tribes descended from יוסף. At this early time, though, even before the split kingdom, we see יוסף mentioned separately with יהודה. See יהושע יח:ה. Radak includes two additional explanations בדרך דרש. They appear below.

21. *the first of all the House of Joseph* — How did Shimei, a Benjamite, refer to himself as a member of the house of Joseph? Rabinowitz suggests that all of Rachel's children, Benjamin, Ephraim, and Menashe, felt a strong common bond for each other and were therefore grouped under the collective title "House of Joseph". (Perhaps the name Joseph was chosen because Joseph's sons Ephraim and Menashe composed two-thirds of this union and were each larger and mightier than the tribe of Benjamin which had only a few decades prior been greatly decimated in the aftermath of the Pile-gesh B'givah incident. See Judges 20).

רד"ק
דעתי בלומר עברו ברנליהם כי חיה מקום בירדן בעת וזמא
שחיו עובדים שם ברנל: לפני המלך. לבא לפני המלך
(יס) ועברת העברת לעביר. כמו להעביר וכן לשמיר סעחנת
כמו להשכיר ופי' העברת חספנית שעוברים בה את הירדן
ולשיכך נקראת עברה: את בית המלך. הנשים והקפנים שלא
חיו יכולין לעבו ברנליהם ויש לפרש העברה שם לתברת האנשים וכן תרגם יונתן כמשפטו מנחם ואשר שיהא קרוב
הספינת העוברת מניחא וכן הוא ולשיכך תרגם ועברת ועברו: בעברו המלך לעבור את הירדן בא שמי תל
לו שיכר לו על עזו: (נל) לכל בית יוסף. לפי שתיח משבם בנימן ושכס בנימן ואשרים ומנשה נקראים בית יוסף כי חיה
חיה תראש ויש בו דרש אחר לו שמעי לרדד אחיו של יוסף נסלו אותו רעה וזמא נמלם מוכה כך אני אני נמלתיך רעה
נמלתי אתה מוכה ויש דרש אחר קרוב מזה כל ישראל נקרא
יוסף כמו שכתוב אלי יחנן ת' צבאות שארית יוסף וכן רינה
ישראל האוינת נדע בצאן יוסף אמר לו שמעי לרדד כל ישראל נמלו אותך רעה ואני יותר מכולם וכל ישראל יושבים וכצנים
לראות סח אתה עושה עמי אם אתה מקבל אותי כל ישראל באים אליך כאחד וסלימים לך: (כך) תתרת זאת. אם כנבוד
והכננה חזאת שעשה שמעי תכפר לי שלא ימות וזמא חמא נדול שקלל את משיח ח': (כס) ולא עשה רגליו ולא עשה

- (258) לא תמות בעבור העון הזה explains מצודת דוד that שמעי would not die for this sin. Yet דוד seems to indicate just that in his final words. דעת מקרא therefore prefers to explain לא תמות היום על ידי, that שמעי will not die that day by דוד's hand, but will die at a later date by the hand of שלמה, for this sin.
- (259) מצודת ציון explains that grandchildren can also be called children. See במדבר י:כט to רש"י. Many other examples appear in חז"ל. אברבנאל points out that since דוד will deal very harshly with מפיבשת, he is called בן שאול and not בן יהונתן, with whom דוד made a pact with respect to their children (שמואל א' כ:מב).
- (260) See above footnote #213. Malbim addresses ציבא's accusations from 2 directions. דוד considers מפיבשת rebellious for (1) not sharing in דוד's צער by leaving ירושלים. This can only mean that מפיבשת considered ציבא a partner in rebellion as ציבא accused. ציבא's accusation טו:ג was that מפיבשת was not in ירושלים. He did fear staying in ירושלים. He did not join אבשלום's forces, and he explains why he couldn't join דוד, because of his physical impairment. Moreover, his hygienic situation in פסוק כ"ה attests to the fact that he truly mourned דוד's exile.

- (261) Earlier, at ט:ד, דוד said that ציבא should take the entire property. Here דוד haphazardly turns back to give מפיבשת back half of his field.
- (262) רד"ק points to a מאמר חז"ל at שבת נ: that says that when דוד said to split the field, a heavenly voice descended from above and declared that דוד's kingdom would one day be split as well. This is a prophecy of the split in the kingdom of דוד's grandson, רחבעם מלכים א'יב:א-כ. Earlier in שמואל ב', the unifying formula of דוד's ruling over all of בני ישראל is that he promulgated משפט and צדקה for everyone (ח:טו). This perversion of justice therefore would be a harbinger for the split in the kingdom.

אמר רב בשעה שאמר דוד למפיבשת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה
 בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה אמר רב יהודה אמר
 רב אילמלי *לא קבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו
 ישראל ע"ז ולא גלינו מארצנו:

Rab Judah said in Rab's name: When David said to Mephibosheth, 'Thou and Ziba divide the land,' a Heavenly Echo came forth and declared to him, Rehoboam and Jeroboam shall divide the kingdom.⁸ Rab Judah said in Rab's name: Had not David paid heed to slander, the kingdom of the House of David would not have been divided, Israel had not engaged in idolatry,⁹ and we would not have been exiled from our country.¹⁰

- (263) This refers to the end of Chapter 17 when ברזילי brought דוד provision at war. דוד also saw to it that מלכים א'בז would care for ברזילי's children שלמה.
- (264) ברזילי speaks as though it its commonplace to hear women singing. Although חז"ל say קול האשה ערוה (ברכות כד), if a woman is not singing alone, her voice will not be heard since (מגילה כא:) תרי קלי לא משתמע.
- (265) According to רש"י, כמהם was ברזילי's son.
- (266) Here the שבטים argue over דוד's favor. דוד's fortunes now take a slight turn, but there is more צער in store yet in this ספר.
- (267) The עשר ידות refers to the ten tribes, excluding יהודה of course, and בנימין. Although בנימין is considered part of יהודה regarding the split kingdom (מלכים א' יב"א) we see that even before, בנימין is considered separate from the other 10 tribes. In this instance, בנימין's numbers are greatly diminished because of the recent story at the end of ספר שופטים. שאל himself considered שבט בנימין to be the smallest of the tribes- שמואל א' ט: כא. בנימין is not included here - not so much because they were part of יהודה. That is clearly not the case here. Most of בנימין were at this time following שמעי בן גרא earlier in this פרק.

(268) As הר אפרים was from שבע בן בכרי will indicate, פסוק כ"א the place of אנשלוס's revolt. שמעי בן גרא like שבע בן בכרי was from שבט בנימין. בָּכָר had a son named בנימין. (בראשית מו:כא). Also, שבע might serve as a reminder of the name of someone who was the reason for all of דוד's misfortunes.

(269) These were the פלגשים that דוד left behind at טו:טז. אנשלוס had violated them at טו:כא-כב. See above footnote #25. Radak refers to a dispute in חז"ל over why דוד did this. The original source appears in ירושלמי סנהדרין ב:ג. According to one opinion, דוד's repentance for בת שבע required him to prohibit himself to those permitted to him , and this he did here.

ואין נושאין לא אלמנתו ולא גרושתו של
מלך על שם יתרוינה צדקות עד יום מותו
אלמנות חיות ר' יודה בר פוי בשם ר' פוי בשם ר'
יוחנן מלמד שיהיה דוד מקלעתן ומקשטתן ומבניסן
לפניו בכל יום ואמר ליצרו דרע תאבתה דבר
האסור לך חייך שאני מתאיבך דבר המותר לך

(270) At first דוד sends עמשא to lead in battle, as דוד had appointed עמשא to replace יואב in פרק י"ט. The text does not explain why, but informs us that עמשא was not up to the task and אבישי , יואב's brother took over. דעת מקרא suggests that the masses refused to follow עמשא because of his role in אנשלוס's rebellion.

(271) Why does the story of the פלגשים interrupt the report of שבטון בכרי's rebellion? Malbim explains that דוד demonstrated that אבשלום's rebellion failed and דוד therefore set aside the women violated. This would be a sign that all other rebellions would fail as well.

(272) יואב hates עמשא for siding with אבשלום, but also for the threat that עמשא poses to יואב's military leadership. יואב's murder here is not unlike the murder of אבנר in פרק ג'. Perhaps יואב interpreted עמשא's delay as further proof of his disloyalty to דוד.

(273) The death of שבטון בכרי is the source of much halakhic inquiry and detail. See the following sources.

כה ע"ב

פסחים

PESAḤIM 25b

ושפ"כות דמים

גופיה מנלן? - סברא הוא: יכ"י הווא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה: מרי דוראי אמר לי "זיל קטליה לפלגיא, ואי לא - קטלינא לדך". - אמר ליה: ליקטלודך ולא תיקטול. מאי חזית דדמא דידך סומק טפין? דילמא דמא דההוא גברא סומק טפין?

And how do we know it of murder itself? It is common sense. Even as one who came before Raba and said to him: The governor of my town has ordered me, 'Go and kill So-and-so; if not, I will kill you.' He answered him: 'Let him kill you rather than that you should commit murder; what [reason] do you see [for thinking] that your blood is redder? Perhaps his blood is redder.'¹⁰

(9) That one must allow oneself to be slain rather than commit murder. (10) You have no right to murder him to save yourself; his life is no less valuable than your own.

שנים שהיו מהלכין בדרך, ובניד אחד מהו קיתו של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהו - מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוסב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו. עד שקא רבי עקיבא ולימד: "וחי אחיד עמך" - חיה קודמים לחי חברך.

If two men are traveling on a journey [far from civilization] and one has a pitcher of water, if both drink they will both die, but if one only drinks, he can reach civilization. Ben Patura taught: "It is better that both should drink and die, rather than that one should behold his companion's death." Until Rabbi Akiba came and taught: "that thy brother may live with thee" (Lev. 25:36), thy life takes precedence over his life."

JT TERUMOT 8:4

סיעה של בני

אדם שהיו מהלכין בדרך ופגעו בהו גוים ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגין את כולכם (נ) אפילו כולם נהרגין לא ימסרו להו נפש אחת מישראל. ייחדו להם

A company of men is confronted by non-Jews. They say, "Give us one of your number whom we will kill. If you do not, we will kill all of you!" Even though all of them will be killed, let them not deliver a single Jewish soul into their hands. However, if they specified a single individual, as for example in the case of Sheva ben Bikhri (2 Sam, 20), then they may deliver him up and not themselves be killed. Rabbi Simeon ben Lakish said, "This is so only when that person is guilty of a capital offense, as was Sheva ben Bikhri." Rabbi Yohanan, however, said, "He may be delivered up, even though he is not guilty of a capital offense."

אחד כגון שבע בן בכרי (נ) ימסרו אותו ואל יהרגו כולם איתמר ר' שמעון בן לקיש אמר (ד) והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי, ור' יוחנן אמר אע"פ (ה) שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי.

RAMBAM YAD YESODEI HATORAH 5:5

וכן אם אמרו להם עובדי-כוכבים: "תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו, נהרג כלכם" - יהרגו כלם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם יחדוהו להם ואמרו: "תנו לנו פלוני, או נהרג את-כלכם" - אם היה מחזיק מיתה כשבע בן-בכרי, יתנו אותו להם. ואין מורין להם בן לבתחלה. ואם אינו חייב מיתה - יהרגו כלם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

So too, if heathens said to Israelites, "Surrender one of your number to us, that we may put him to death, otherwise, we will put all of you to death", they should all suffer death rather than surrender a single Israelite to them. But if they specified an individual, saying "Surrender that particular person to us, or else we will put all of you to death", they may give him up, provided that he was guilty of a capital crime like Sheba, son of Bichri (who rebelled against David). But this rule is not told them in advance. If the individual specified has not incurred capital punishment, they should all suffer death rather than surrender a single Israelite to them.

RAMAH

[א] מוכדי טכנים שלמדו לישראל (ו) (יב) חט לו אחד מכם ונכדנו
 לא יחט להם אחד מהם אלא איך יהיה וחמור חט לו סווי (פשה ס'
 ח' הדורשום וברפנים ס'ה פהלטס יסודי החורה) רש חופרים ולפלו
 בנה (א) (פשו) מן חליב (ח) (י) (יד) חיי פיהה (סר) שפס
 קר כסי (זו) שרש ר"י ור"י

IF HEATHENS SAYS TO JEWS, "GIVE US ONE OF YOUR NUMBER WHOM WE WILL KILL," THEY MAY NOT GIVE UP ANYONE UNLESS THE HEATHENS SPECIFY AN INDIVIDUAL AND SAY, "GIVE US THAT PARTICULAR PERSON." AND SOME ARE OF THE OPINION THAT EVEN IN SUCH A CASE THEY MAY NOT GIVE HIM UP UNLESS HE IS GUILTY OF A CAPITAL CRIME LIKE SHEVA BEN BICHRI.

- (274) The purpose of the review of דוד's cabinet is to strengthen his kingdom. Now that the rebellions are over, דוד takes stock of the leadership in Israel.
- (275) The rebellions ended, but דוד's צרות did not. See the next note, though, for the time frame of this event.
- (276) See the following note which mentions a number of opinions, found in a note of דעת מקרא.

[illegible]

- 4 וכן אמר ר' מנחם בפרקי דרבי אליעזר ח: לאחר שנה שנהרג שאול ובניו בא רעב ג' שנים בימי דוד, שנה אחר שנה (כן בדפוס ראשון, ונציה ש"ד), וכל"ש דפוס ראשון שלונקי (רס"ו) שלש שנים ובדפוסים המאוחרים חוקן: שלשים שנה. וכן משמע מרש"י יבמות ע"ט ע"א ד"ה 'תריסר וכו''. על כל פנים לפי כל הגרסאות קדם הרעב, לדעת ר' מנחם, לכרד אבשלום. ומסדר עולם רבא טוף פיק ד' כסבא שהרעב בא לאחר כרד אבשלום. והשווה עוד לכאן את דברי הבלע של שמעי לעיל טו ז-ח. ועי' עוד יבמות ע"ט ע"ב: ע"ט ע"א-ע"ב וחוספות לתבונה טו ע"א. ומשאלה דוד בפרשה כפיבשת: הכי יש"עוד אשר נותר לבית שאול (לעיל ט א), אין להשיק, כמו שפרשו כמה מן החרישים, שהמעשה קדם לבואו של כפיבשת בן יהונתן אל דוד, שהרי בפרשתו נאמר במפורש 'ורחמל המלך עליו כפיבשת'. משמע שהיה כבר בקרבתו ובדישג דוד, ואין 'נותר' שם, אלא נותר בסלחמה הגלגת.
- 5 אפשר שנכתבה הפרשה כאן כדי להסביר ספור מעשה הגבעונים לספור מעשה רצח עמשא בן יתר שנעשה ליד האבן הגדולה אשר בגבעון (כ ח). שם מטיף איש בגד על גופתו של עמשא המתגולל ברם בחוף המסלה (בסמוך לגבעון) ואילו כאן לוקחה רצפה בתיאיה את השק 'וחטתו לה אליהצור' 'בגבעת שאול בחור ה''. כשתי הפרשיות נזכרות פלגשים. שם (כ ג) עשר הפלגשים שנתן דוד בית משכרת ונשארו עד יום מותן אלמנות חיות, וכאן רצפה בת איה פלגש שאול ששמה נזכר בפרשה שלש פעמים. ובשתייהן באה לשק 'נחלת ה''. שם אמרת האשה החכמה מאכל בית מעכה: למה תבלע נחלת ה' (כ יט), וכאן אמרת דוד לגבעונים: והמה אכפרי? וברכו אתי נחלת ה' (כא ג).

(277) See יבמות עה: below for an explanation of this terminology.

וחייל דדשו: שנה ראשונה אמר להם שמה עובדי עבודה זרה יש בכם דכתיב 'ועבדתם אלהים אחרים וגו'... ועצור את השמים' (דכ"י יא טו-יח) בדקו ולא מצאו: שניה, אמר להם שמה עובדי עבירה יש בכם דכתיב 'ודמנעו רכושם ומלקש לא היה וגו' (יר"ג ג) בדקו ולא מצאו: שלישית, אמר להם שמה מוסקי צדקה ברכים יש בכם ואין נוחנים דכתיב 'נשיאים ודוח תשם אין וגו' (מש' כה ד) ? — בדקו ולא מצאו, אמר: אין הדבר תלך אלא ב'י. מיד: רבקש דוד את פני ה' (יבמות ע"ב).

(278) חז"ל at בבא קמא קיט. explain that when שאול killed the גבעונים at לב, he rendered the גבעונים unemployed. the גבעונים had served the כהנים as water carriers and woodcutters and the destruction of לב was devastating to the גבעונים. This devastation, חז"ל explain is why our פסוק considers it as if though שאול killed them. Also, the גמרא in יבמות עט. explains that שאול is punished more for his sin to the גבעונים than the obviously worse sin to the כהנים themselves, because Hashem pressed the cause of converts more than of Jews. See below. Saadiah Gaon suggests that שאול

probably killed the גבעונים as well as the כהנים. In fact such an opinion would appear to be bolstered by the end of פסוק ב'. See below footnote #281 to explain how דוד could hand over some of שאול's descendants for שאול's sins. The Torah prohibits this at לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות - דברים כד:טו.

א"ר יוחנן יכל הגזל את תבוח
 שזה פרומה כאילו גזל נשמתו ממנו שנאמר
 כן אדחת כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח ואומר °ואכל קצוץ ולחם
 *בניך ובנותיך ואומר °מדתם בני יהודה אשר שפטו דם נקי בארצם
 ואומר °אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים כאי ואומר
 וכ"ת נפש דידה אבל נפש בניו ובנותיו לא ת"ש בשר בניו ובנותיו וכ"ת
 תני מילי *היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי לא ת"ש מדתם בני
 יהודה אשר שפטו דם נקי (בארצם) [בארצם] וכ"ת ה"ם היכא דקעביד בידם אבל נטמא לא ת"ש אל
 שאול ואל בית הדמים [על] אשר המית את הגבעונים *וכי היכן בעינו שרת שאול את הגבעונים אלא מתוך
 שרת נב עיר הכהנים שהיו מספיקין להן מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגו:

R. Johanan said: To rob a fellow-man even of the value of a *perutah*¹ is like taking away his life² from him, as it says: *So are the ways of every one that is greedy of gain; which taketh away the life of the owners thereof*, and it is also written: *And he shall eat up thine harvest and thy bread [which] thy sons and thy daughters [should eat]*,³ and it is again said: *For hāmas [the violence] against the children of Judah because they have shed innocent blood in their land*,⁴ and it is said further: *It is for Saul and for his bloody house because he slew the Gibeonites*.⁵ But why cite the further statements?—Because you might say that this applies only to his own soul but not to the soul of his sons and daughters. Therefore come and hear: *The flesh of his sons and his daughters*. So also if you say that these statements apply only where no money was given⁶ whereas where money was given, this would not be so,⁷ come and hear: *'For hāmas*⁸ [the violence] *against the children of Judah because they have shed innocent blood in their land*.' Again, should you say that these statements refer only to a case where a robbery was directly committed by hand whereas where it was merely caused indirectly this would not be so, come and hear: *'It is for Saul and for his bloody house because he slew the Gibeonites*'; for indeed where do we find that Saul slew the Gibeonites? It must therefore be because he slew Nob,⁹ the city of the priests, who used to supply them with water and food,¹⁰ Scripture considers it as though he had slain them.

והוא כתיב °לא
 יצטו אבות על בנים °וגו' אמר רבי חייה
 בר אבא אמר רבי יוחנן כיון שבשם שהעקר אות
 אותה מן התורה ואל יהלל שם שמים
 בפרהסיא °ותקף רעפה בת איה את השק
 ותצטו לה אל הצור בתחלת קצור עד
 נתך מים עליהם בן השמים ולא נתנה עוף השמים לנו עלהם יובם ודח
 השרה ללה והוא כתיב °לא תלך נבלתו על העץ אמר רבי יוחנן משם
 רבי שמעון בן יוחנן °בשם שהעקר אותה מן התורה ויהקדים שם
 שמים בפרהסיא שהיו עוברים ושבים אומרים מה מוכן של אלו הללו בני
 מלכים הם ומה עשו פשוט ידעם בנרים גורם אמר אין לך אומה
 שראויה להדבק בה כזו ומה בני מלכים כך בני הדיוטות על אהת כמה וכמה
 ומה גרים גורם כך ישראל על אהת כמה וכמה מיד נתוספו על ישראל
 מאה ורבעים אלף

But, surely, it is written, *The fathers shall not be put to death for the children etc.*⁸—R. Hiyya b. Abba replied in the name of R. Johanan: It is better that a letter be rooted out of the Torah than that the Divine name shall be publicly profaned.⁹

*And Rizpah the daughter of Aiah took sackcloth, and spread it for her upon the rock, from the beginning of harvest until water was poured upon them from heaven; and she suffered neither the birds of the air to rest on them by day, nor the beast of the field by night.*¹⁰ But, surely, it is written, *His body shall not remain all night upon the tree!*¹¹—R. Johanan replied in the name of R. Simeon b. Jehozadak: It is proper that a letter be rooted out of the Torah so that thereby the heavenly name shall be publicly hallowed. For passers-by were enquiring, 'What kind of men are these?'—'These are royal princes'. 'And what have they done?'—'They laid their hands upon unattached strangers'. Then they exclaimed: 'There is no nation in existence which one ought to join as much as this one. If [the punishment of] royal princes was so great, how much more that of common people: and if such [was the justice done for] unattached proselytes, how much more so for Israelites'.

A hundred and fifty thousand men immediately joined Israel:

(279) say that the גבעונים are thus described here because the גבעונים displayed cruelty, a trait which is not characteristic of Jews. The גמרא, commenting on this in a well known source of three characteristics of Jews - רחמנים, גומלי חסדים, and ביישנים. See below, יבמות עט.

שלשה סימנים יש באומה זו
 הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים רחמנים
 דכתיב °ונתן לך רחמים ורחמך והרחמך
 ביישנים דכתיב °בעבור תהיה יראתו על
 פניכם גומלי חסדים דכתיב °למען אשר
 יצוה את בניו ואת ביתו וגו' כל שיש בו
 שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה
 זו

He tried to pacify them but they would not be pacified. Thereupon he said to them: This nation¹¹ is distinguished by three characteristics: They are merciful, bashful and benevolent. 'Merciful', for it is written, *And shew thee mercy, and have compassion upon thee, and multiply thee.*¹² 'Bashful', for it is written, *That His fear may be before you.*¹³ 'Benevolent', for it is written, *That he may command his children and his household etc.*¹⁴ Only he who cultivates these three characteristics is fit to join this nation.¹⁵

- (280) כנעני in our פסוק may be a generic term, similar to כנעני as we see in בראשית טו:טז or במדבר כ"ב and many others. Also, חז"ל say that the גבעונים were called חוי because they deceived יהושע and displayed the attributes of a חויא, a snake.
- (281) How could דוד agree to kill descendants of שאול for שאול's sins. Surely the תורה prohibits such vicarious punishment! See Rabbinic Reflections chapter 34.

Chapter 34

Violation of the Law Against Vicarious Punishment

Torah

Dt. 24:16

Parents shall not be put to death for children, or children be put to death for parents. A person shall be put to death only for his own crime.

Prophets

II Sam. 21:5-6

The Gibeonites answered him ... The man who massacred us and planned to exterminate us, so that we should not survive in all the territory of Israel¹, let seven of his male issue be handed over to us, and we will impale them ... and the king replied, "I will do so."

Description of Violation

1. Such an act of Saul's against the Gibeonites is not recorded in the Bible. See j Sanhedrin 6:7, j Kiddushin 4:1, b Yebamot 78b, Bamidbar Rabbah 8:4, for an aggadic account of Saul's sin to the Gibeonites.

2. Dt. 24:16 does not allow children to be punished for sins committed by their parents. The Torah also says, however, (Ex. 34:7) "He does not remit all punishment, but visits the iniquity of fathers upon children." The heavenly court visits the iniquity of fathers on children. David however, is in violation of Dt. 24:16 for doing so. See Midrash Tannaim Dt. 24:16. See

The Torah prohibits vicarious punishment². We find however, in II Sam. 21:5-6, that David allows seven descendants of Saul to be put to death for sins committed by Saul himself. Thus vicarious punishment seems to be tolerated.

Rabbinic Resolutions

(65)B Yebamot 79a

וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעוֹנִים וַיֹּאמֶר
אֵלֵיהֶם מִה אֶעֱשֶׂה לָכֶם ... וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הַגִּבְעוֹנִים ... יוֹתֵן לָנוּ עֲבָדִים
אֲנֵשִׁים מִבְּנֵי וּבָרִזְפָּה וְהָאֵל מִיָּדָיו
וְלֹא כִּי־יִסְתַּנּוּ. וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי
בְנֵי רִזְפָּה בִּתְּ אִיֵּה אֶשֶׁר יָלְדָה
לְדָוִד ... וְאֶת חֲמִשָּׁתַּי בְּנֵי מִיכָל ...
וְהָאֵל דָּתִיב (דָּב' כד:כז) לֹא יוֹמְרוּ
אֲבוֹתָם עַל בָּנֵיהֶם וּבָנֵיהֶם לֹא יוֹמְרוּ
עַל אֲבוֹתָם ... מוֹלֵךְ שְׂמִיעָקָה אִמֵּי
אֶחָד מִן הַתּוֹרָה וְהָאֵל יִתְחַלֵּץ עִם
כָּל אֶחָד בְּחִסְדָּא.

The king summoned the Gibeonites and spoke to them, "What shall I do for you ... The Gibeonites answered him ... Let seven of his [Saul's] male issue be handed over to us and we will imale them. He tried to pacify them to no avail. The king took the two sons that Rizpah daughter of Aiah ... bore to Saul ... and the five sons of Mikhal ... But surely it is written, (Dt. 24:16) Parents shall not be put to death for children or children be put to death for parents ...³

also, above chap. 3.

3. The passage in Bamidbar Rabbah 8:4 reads here "And yet these children died for the sins of their father!"

It is better that a letter be rooted out of the Torah than the Divine name shall be publically profaned⁴.

(66) Bamidbar Rabbah 8:4

מִיָּד הָיָה וְיָדָה לָדָם :
 מִיָּד לָדָם וְלִגְיֹר עֵאָדָה ? עַל
 עֲשֵׂת אֵל מִלִּינֵינוּ וְעַל עֲשֵׂת
 מִלִּינֵינוּ עֲשֵׂה אֱלֹהִים .

David sent them, [Gibeonites] and called to them, "What matter do you have to settle with the house of Saul? [They answered] the house of Saul put a cease to our food and killed seven of our people."

Analysis of Rabbinic Resolution

§ 65 is a classical example of חֲלָה (חללה). David's responsibility was to put an end to the famine and he thus consented to the demands of the Gibeonites even though they violated Torah law⁵.

§ 66 indicates that these seven people deserved to die for the role they allegedly played in the killing of the Gibeonites.

 4. God's name would have been profaned had the crime against the Gibeonites been allowed to go unpunished. The letter that is uprooted here, is the violation of Dt. 24:16.

5. See Malbim's explanation (IISam. 21:6) of Rambam Yad. הַלְבוּת מַלְכִּים 3:10 regarding justification for David's actions in this case.

Thus David did not kill innocent men and the violation is denied⁶.

6. This is Saadiah's explanation of § 66, brought down by Radak in II Sam. 21:1. Isaac Acosta, (d.1728) in his commentary to the early prophets, II Sam. 21:6, explains that David asked for volunteers in order to put an end to the famine. If these seven men volunteered, David of course, did not violate Torah law. This however, is not implied in the text.

(282) The גמרא indicates that these children were not chosen at random. דוד's main concern was to put an end to the famine as they will.

(283) This is indeed the case at שמואל א' יח:חט. If so, how is מיכל called the wife of עדריאל here. חז"ל answer that מרב died and מיכל raised her nephews. She is therefore considered the mother, as the following source indicates.

19b

SANHEDRIN

אמר לך רבי יהושע ובי מיכל ילדה והלא מרב ילדה *מרב ילדה
ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה *ללמדך שכל המגדל יתום בתוך
ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו:

Now as to R. Joshua b. Korḥa, "surely it is written, *And the five sons of Michal the daughter of Saul whom she bore to Adriel?*"—R. Joshua [b. Korḥa] answers thee: Was it then Michal who bore them? Surely it was rather Merab who bore them! But Merab bore and Michal brought them up; therefore they were called by her name. This teaches thee that whoever brings up an orphan in his home, Scripture ascribes it to him as though he had begotten him.

(284) דוד at כב:כא-כב swears that he will not totally wipe out שאול's descendants. He certainly did not violate that oath here.

(285) הלכה requires immediate burial of the dead. Also, a dead body to hang on a tree overnight is a curse to Hashem (דברים כא:כג). The bodies were hanged בתחלת קציר which is in the beginning of ניסן and they remained until the rainy season. See Rabbinic Reflections for treatment of this problem, chapter 35.

Chapter 35

Violation in Not Burying the Dead

Torah

Dt. 21: 22-23

If a man is guilty of a capital offense and is put to death and you impale him on a stake, you must not let his corpse remain on the stake overnight, but must bury him the same day. For an impaled body is an affront to God¹; you shall not defile the land that the Lord your God is giving you to possess..

Prophets

II Sam. 21:9-10

They impaled them on the mountain before the Lord ... they were put to death in the first days of the harvest, the begining of the barley harvest. Then Rizpah ... stayed there from the begining of the harvest until rain from the sky fell on them; she did not let the birds of the sky settle on them by day or the wild beast by night.

Description of Violation

1. The Talmud, b Sanhedrin 46a, explains that if a body is allowed to hang overnight, people will be reminded that someone sinned against God. Therefore, an impaled body is an affront to God.

The Torah commands the immediate burial of a person who was hanged. The plain meaning of the text is that the seven bodies were hanging for a very long time². Yet no mention is made of this violation³. How can this be justified?

Rabbinic Resolutions

(69)J Kiddushin 4:1

מה חטאו אילו שישתתף עליהן
מדת הדין? אם שפכו יריבין
בשרים מלוחים. אמרו חכמי אלה
אלו שלם נתייירו לשם שמים
כמו היאק תבדע הקב"ה את דמיו,
המתגייר לשם שמים על אחר
נמה ובמה. אין א-ליו כאל-לויין
ואין אלוהה כאלוהתכם ואין אלו.

What was, their sin that their punishment should be changed so⁴? Because they attacked the converts. The nations would say, "If this is how God stands behind those who did not convert for spiritual purposes how much more so will He stand behind those who do convert for spiritual purposes. There is no God like theirs

2. Rashi II Sam. 21:10 supports this reading. Abravanel maintains that rain miraculously fell in the days of the barley harvest. He nevertheless agrees that the bodies were left hanging long enough to be in violation of Torah law.

3. Joshua took care with this regard even in the burial of the foreign kings of Canaan. See Joshua 8:29, 10:27.

4. Why were they deservant to have their bodies hang from a tree for so long against Torah Law?

5. The Gibeonites did not convert for spiritual purposes, but to save their lives from the powerful Israelite army. Cf Joshus 9.

לגידוק אלס בכמ. (הרכב)
 חרס נח"ר באותו עצה.

and no nation like theirs, and we should cleave to them." At that moment many people converted to become Israelites.

(68) Yebamot 79a

ותקח רצפה ... מתחלה
 קציר עד נתק מים עליהם
 מן השמים. ולא נתנו עוף השמים
 לנוח עליהם ומה ומים השם עליהם (פ"ב כ"ג)
 ומתים לא תלך נבלתו על העץ (ג"ב כ"ג)
 מו"ב שיעקר אות את מן התורה
 ויתקן פ' מים בפרהסיא סביו
 עובדים ושרים ואומרים, מה אכן
 של אלו? הלא בני מלכים הם. ומה עשו?
 פלא יקדים בשרים לרורים, אמרו אין
 עק אומה שראוי להדבק בו כסו. ומה
 בני מלכים כן, בני גוי' ואת על את
 כמה וכמה! ומה חרס לרורים כן.
 ישראל על את כמה וכמה! מי?
 נחוסו על ישראל מאלו ואמ"ש אלו.

Then Rizpah ... stayed there from the beginning of the harve until rain and the sky fell on them; she did not let the birds of the sky settle on them by day or the wild beast by night. (II Sam. 21:10). But surely it is written. His body shall not remain all night upon the tree. (Dt. 21:23) It is proper that a letter be rooted out of the Torah" ⁶ so that thereby the heavenly name shall be publicly hallowed. For passers-by were inquiring, "What kind of men are these These are princes. "And what have they done?" They laid their hands on forced converts. Then they said, there is no nation which one ought to join as much as this one. If the punishment of

6. God's name is hallowed by the severe punishment for the unfair treatment of converts. The letter that is uprooted here, is the violation of Dt. 21:22-23.

princes was so great. How much more,
that of common people! and if such was
the justice done for forced converts,
how much more so for Israelites⁷!
Immediately 150,000 converts joined the
ranks of Israel.

Analysis of Rabbinic Resolutions

§§ 67 and 68 are classical examples of *חילוקי דעות*. § 68
teaches that God's law may be violated in order to preserve the
sanctity and honor of God's name⁸. In this case it
was the severe punishment for the unfair treatment of converts that
sanctified God's name. Thus the violation is explained away as

7. In other words, how much more so would God stand behind true
converts who, subsequent to their conversion would be considered
Israelites.

8. Berakhot 54a teaches this from the following statement:
Ps. 119:126 "חַתּוּמֵי הַחַיִּים וְהַחַיִּים הַחַיִּים." Rashi explains that one may violate the
Torah to perform God's immediate bidding.

9. הוראת עמך

9. The previous chapter explains that David gave over Saul's descendants in violation of Torah law to avoid a profanation of God. This chapter explains that their bodies were left hanging, in violation of Torah law in order to sanctify God in the eyes of potential converts. Ramban, Dt. 21:23, explains that David's actions were geared to putting an end to the famine. David considered it a sign from God that the sin of the house of Saul was forgiven when rain fell on their bodies, (II Sam. 21:10), thus ending the three year famine. After this David commanded that the bodies be let down to be buried. Finally "When all the king had commanded was done, God responded to the pleas of the land thereafter. " (II Sam. 21:14). This statement would imply that David's actions were sanctioned by God.

(286) This is called פנוי עצמות and is only allowed under very special circumstances. See שלחן ערוך יורה דעה סי' ת"ג.

שפתי יורה דעה תג הלכות אבילות כז

מהר"ל שם דפוסו ש"ס מח בראשון או בשני שקד מחציתו כדליל סוף ס' ש"ט ע"ל דרישה: ב אינו אלא משיכה חברה. כלתו לענין זה שילקטם הוא בעצמו ובדמיון ואילו לכל אר"י בנשים המעוברות:

רנ א ואין אנינות בו' כלומר שיחזק קודם שיקברו העמות דאף כשלא כלל הבשר חייב להחזיל כל היום בדלעיל סימן שע"ה באכילה בשר ושחייתו יין כדון לעיל סימן שמ"א אלא מיד סעיף ז' וזקן: ג ואפ' הם מלקטים רבים. דזקא מלקטים רבים אכל משמרים רבים זה משמר זה קורא וכמ"ס בא"ח סימן ע"א ס"ד: ד מפני שנוהג בהם בו'. עיין לעיל סימן רפ"ב סעיף ג': בריך רחמנא דסייען

ועמיפת הראש ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ורחיצה וסיכה ולערב אין מתאבל עליהם יאפילו צדורים לו בסרינו י' היה עומד ומלקם וחשכה לו מותר ביום שלאחריו לפיכך אין מלקטין אותם סמוך לחשכה כרי שלא יידיה נמצא שלא התאבל על ליקום עצמת אביו - א' ואין (h) אטיות בליקום עצמות רק מל עליו אכלות מיד (סוד בשם הראש):

ב [ב] יכל שקדע עליו בשעת מיתתו קרע עליו בשעת ליקום עצמות וכל שאינו מתאחה בשעת מיתתו אינו מתאחה בשעת ליקום עצמות:

ג' י' עצמות אין עומדין עליהם בשורה אבל אומרים תתחמין לעצמם ואין מברין עליהם בחבר עיר אבל מברין עליהם בביתו "ואין אומרים עליהם קינה ונהי אבל אומרים עליהם קילוסין: (דסינו שכו של מח ומשכחו להקב"ס שמתים ומחיה) (בעור חמלא מואר):

ד' אין מלקטין עצמות אביו במועד ואין צריך לומר עצמות שאר קרובים :
ה' שמע שהיום לקטו (ב) עצמות אחד מקרוביו שהוא מתאבל עליהם אף על פי שלא היה שם מתאבל עליהם.
(אבל שמת שלקטו חתמו! אין מתאבל עליהם) (סור נכס הירושלמי) :

ו' "אין מפרקין את העצמות ולא מפסיקין את הגידים :
ז' י' ליקט עצמות ב' אינו אלא (ג') משיכלה הבשר כלה הבשר אין הצורה ניכרת בעצמות לפיכך יכול ללקט בירו
עצמות אביו ואמו ואעפ"כ נכון הדבר שלא ילקטם הוא עצמו מההיא דרבי אליעזר בר צדוק דבסמדר :

ח"מ" מלקט ארס עצמות שני מתים כאחד בראש אפרסקל מכאן ובראש אפרסקל מכאן רבני רבי יוחנן בן גוריון ר"א אומר סוף אפרסקל להרעכל וסוף עצמות להרעכל ונמצאי עצמות שני מתים מתערבים אלא מלקטין וטוחנין כל אחד לעצמו בארון של ארזים א"ר אליעזר בר צדוק כך אמר לי אבא בשעת מיתתו מתחלה קברוני בבקעה ולבסוף לקום עצמותי ותנם בארזים ואל תלקטם אתה בידך שלא יהיו בוויית עליך :

ט [ג] י' המלך עצמות המשמר את המלך והמליך אדם ממקום למקום פסוק ומכל מצות האמורות בתורה [ד] בין בחול בין בשבת לא שנה עצמות קרובים לא שנה עצמות רחוקים בין אם הוא בספינה או בדרך ג ואפילו אם הם מלכים (ג) רבים ואם רצה להחמיר על עצמו לא יחמיר מפני כבוד עצמות :

י"ה המוליך עצמות ממקום למקום ה"ז לא יתנם בשק או ברסקיא ויניחם על החמור וירכב עליהם ד מפני (ז) שנהג בהם מנהג בזיון י"א אבל אם מפשילו לאחוריו על החמור שפיר דמי ואם היה מתיירא מפני הגנבים והלסמים מותר ;

הנה"י והח"י יתן אל לבו דברים של משה דיסאד וספדויה דקרב ירקבוניה דפשוני ופסעטניה דירל ילדויה וגדול השלום שיתן לנדיקים יח שבשעה שהאדריק נפטר ג' כמות של מלאכים מומנים לו שלום (הכל כבוד והרא"ל וכל טו) וחולשים יבא שלום (כל הכתוב לחיים קדוש ימלא לו) :

בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים :

תם ונישלם שבח לאל בורא עולם

- (287) It would appear from this that the death of these seven descendants indeed brought about Hashem's mercy. Although the גבעונים were overly cruel in their demands, they did end the drought. Actually, חז"ל say that it was the proper burial of שאול that ended the drought. שאול had never been properly mourned and buried and this stood against דוד and בני ישראל. Now that שאול as buried in his family's plot, Hashem forgave בני ישראל. See ויקרא רבה כ:יב for an elaboration of this atonement.

י רב (כ) א"ר אבא בר אבונא " מפני מה נסמכה
פרשת מיתת מרים לאחר פרה אלא מלמד שבשם שאמר הרפה מבשר
בן מיתת הצדיקים מבשרת א"ר דין מפני מה " נסמכה מיתת אהרן
למבורית היות אדם מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה מיתתו של אהרן
מבשרת ליתת א"ר ה"א בר אבא כ"א כיון מתי בניו של אהרן ולמה
מבורית מיתתו כיום המפורסם אלא מלמד שבשם שיום המפורסם מבשר
בן מיתתו של צדיקים מבשרת ומנין שהם המפורסם מבשר שנאמר
(ויקרא מ) כי ביום הזה יכפר עליכם הטהר אתכם " ומנין שמתתן של
צדיקים מבשרת דברים (מנחם נ"ל) ויקברו את עצמות שאול וכתוב
ויעזר אלהים לארץ אתיו בן :

- (288) ערפה cites הרפה as שטט that רד"ק cites the ערפה as הרפה identifies סוטה מב: at חז"ל. (דברים ג:יא) רפאים in מגילת רות, pointing to the irony that ערפה's descendant, דוד, was killed by רות's descendant, גלית.

כתיב "הרפה וכתיב ערפה רב ושמואל הד
אמר הרפה שמה ולמה נקרא שמה ערפה
שהכל עורפין אותה מאדדיה וחד אמר
ערפה שמה ולמה נקרא שמה הרפה שהכל
דשין אותה כהרפות וכן הוא או"מ "והקד
האשה ותפישו המסך על פני הכרז ותשמה עליה הרפות ואי בעית
אימא מדבא "אם תבטש את הארץ במכתש בתוך הרפות בעלי "ואת
ארבעה אלה יולדו להרפה בנה רפלו ביד דוד וביד עבדיו מאי נינהו
אמר רב חסדא ק"ו ומתן גלית רשבי כעב רפלו ביד דוד וביד עבדיו
דכתיב "ותשק ערפה לחמתה וחת דבקה בה אמר רבי יצחק אמר הקדוש
ברוך הוא יבוא בני הנשקה רפלו ביד בני הדבקה

The text has *Harafah* and also *Orpah*¹⁰ — Rab and Samuel [differ in their interpretation]. One said that her name was *Harafah* and why was she called *Orpah*? Because all had intercourse with her from the rear [*orfin*]. The other said: Her name was *Orpah*; and why was she called *Harafah*? Because all ground her like a bruised corn [*harifoth*]. Thus it states, *And the woman took and spread the covering over the well's mouth and strewed harifoth [bruised corn] thereon.*¹¹ If you like, I can derive [the meaning of *harifoth*] from this verse: *Though thou shouldest bray a fool in a mortar with a pestle among harifoth [bruised corn].*¹

*These four were born to Harafah in Gath; and they fell by the hand of David, and by the hand of his servants.*² Who were they? — R. Hisda said: Saph, Madon, Goliath and Ishbi-benob.³ *'And they fell by the hand of David, and by the hand of his servants'*, as it is written, *And Orpah kissed her mother-in-law, but Ruth clave unto her.*⁴ R. Isaac said: The Holy One, blessed be He, spake, May the sons of the one who kissed⁵ come and fall by the hand of the sons of the one who clave.

(289) See footnote #110.

(290) This is a very difficult passage. Of course we know from שמואל א' פרק י"ז that דוד killed גלית הגתי. Also, that was at אפס דמים (שם יז:א), whereas here גלית was killed at ג'וב. Also, the time frame is very different. Rashi reflects the תרגום יונתן that אלחנן and דוד are one and the same. דברי רבי יוסף קרא rejects this based on סכום הפרשה in דעת מקרא. See the treatment of הימים א' כ:ה of our section and in דברי הימים.

מצשה אלחנן (ה)

(ה) ונתהי' עור מלחמה — נסח פתיחה לספורי מלחמה. וכן בפסוק הסמוך. ובכתוב המקביל בשמואל כתוב. שגם מלחמה זו נערכה בג'וב (ראה פסוק לפני כן). אלחנן בן יעור (קרי: יעיר) — ובכתוב המקביל בשמואל 'בן יערי' ארגים בית הלחמי' השם 'אלחנן' ('בן דוד') נזכר לעיל עם גבורי דוד. בסמוך לעשהאל אחי יואב יא כח. ואף הגבור הנזכר שם היה מבית לחם. לפיכך אפשר שכל הכתובים מתכוונים לגבור אחד. שהיו לאביו כמה שמות. יעור, יעיר, יערי' גוודים כלם משרש 'עור' שענינו שומר ומגן (והשונה אינו ה' ו'). את לחמי אחי גלית הגתי — ובכתוב המקביל בשמואל: 'את גלית הגתי'. אפשר שהכתוב כאן לקרש ולשכ את הכתובים הנראים סותרים זה את זה: לא את גלית הגתי הקה אלחנן (אותו הקה, כדויע. דוד). אלא את לחמי אחיו. 'עץ חנניה' כמנזר ארגים — וכן כתוב אצל גלית וס'א ז'ה. ושם פרשנו, שהחנית דומה לרמח בצורתה, אבל לא במדתה. ונוצרה בעקר להשלכה ולהטלה מרחוק. 'עץ החנית' — הוא הנצב או הנדית של החנית. והדמוי למנזר ארגים יסודו בקר. שלעיתים היו מחברים אל עץ החנית לולאות. להקל על הטלת החנית למרחק גדול (ועי' עיר סם וראה חמונה לעיל עמ' ו).

לסכום הפרשה:

הפרשה מספרת בגבורתו של דוד ובגבורתו 'אנשי דוד' (יח). והיא נסקבת לפרשה שלפניה בגלל הנושא השונה בשתייה. והוא המלחמה בפלשתים. אלא שם שאול, שנוצר להושיע את ישראל מיד פלשתים (לעיל ש"א ט טו). הנה על ידי הפלשתים נבלע שולו את גורלו ונחת בגו' והונח ברחב בית-שן (מסוק יב) ואלו כאן נאש אמן הענק הפלשתי יסבו (קרי: יסבי) בגב להכות את דוד. אבל אבישי בן צרויה צנר לדוד שהצליח להכות את הפלשתי ולהמיתו. ובאנשיו הכו בשלש מלקמות נוספות גם את שאר ילדי הרשה בנת. ובמאש שבפרשה זו נספר אחר מסעגלי חיו של דוד במלחמותיו בפלשתים, פתח בצמק האלה בהכלתו את גלית הפלשתי מנת (לעיל ש"א יח) ונסים בהכלתו את יסבי בגב מילידי הרשה בנת.

ומה מאי. בדי דוד עלה לא רק להשלים בהצלתו את המלחמות שפתח בהן שאול, אלא גם להשלים את פעלו המלחמתי של יהושע. בסכומי מלקמות נספר נאמר שהיושע לא הצליח להוריש את הענקים מקל ארץ בני ישראל, והם נשארו בעזה בנת ובאשדוד (יהושע יא כב) — בא דוד והורישם.

בשתי הפרשיות באה לשון שבוצה. שם מדברים הכתובים בשבוצת ישראל לגברים (כ) ובשבוצת דוד ליהונתן (יח). כאן נשבעים 'אנשי דוד' (= אלה בני דוד) מימי הדודים שלא יתנו לו לצאת עוד למלחמה ולא תבנה את-גד ישראל (יח). מלכותו מבנה בפיהם 'גד ישראל', מלכות של אור.

דוד פתח את מלחמתו בפלשתים בצמק האלה, אשר בו הנה את גלית מנת, והנה נספר בפסוק אחר מילדי הרשה המבנה אף הוא גלית מבני שהקהו אלחנן. וספור זה של מעשה גבורתו של אלחנן סותר לכאורה את המעשה המספר בפרק ש"א פרק יח על דוד שהכה את הגבור הפלשתי — גלית מנת. מעשה הנשנה גם בדברי אחישלף אל דוד: תרב גלית הפלשתי אשר הכית בצמק האלה וגר (שם כא יא) ותחלכטו במחרון הסתירה ראשונים ואחרונים.

ברם אם נקדח בכתובים נראה שנגד המספר (השם, עיר המוצא — גת, רצח הנגית העשויה 'במנור ארבים') מרבים השונים בין שני המעשים. שם ארבע המעשה בימי שאול, בימי געורו של דוד, בשהיה 'הלך נשכר מעל שאול לרעות את-צאן אביו בית-לחם' (שם יח טו) וקאן ארבע המעשה בימי מלכותו של דוד, לאחר שכבר חש כחו ולאחר שאנשיו נשבעו שלא יצא עוד למלחמה (לעיל מסוק יח) בלוקר וסן-של צשדוה' פרים הו' וימסוק בין שני המעשים.

שם ארבע המעשה בצמק האלה ואלו כאן בגב. שם מדברים הכתובים בפלשתי צמק שגברו 'שש אמות תרת' והוא מין קנשק צטוי סמכת מפר רגלו ועד ראשו (שם יח טו) עם נושא צנה ההולך לפניה (שם שם מא), ואלו כאן אין זכר לקל זה, רק נאמר בו שצח חניתו היה 'במנור ארבים'. שם מדברים הכתובים בפלשתי (בה"א הדיצה) המספר להציע לישראל לבדר להם איש (יח ט) לשם צריכת קרב ביניהם, אשר תוצאותיו צטיות להכריע את המערכה ולקבץ את השלטון על הארץ, ואלו כאן אין זכר למעקדו של הגבור, ורק מהמעשה שלאחר מכן הגנו לומדים שהיה אחר מארבעה שילדו לתרשה בנת (לקמן מסוק כב). שם מספרים הכתובים את דברי התרשה שתרף הפלשתי את ישראל, וקאן אין זכר לבד (רק על הפלשתי בספור המעשה שלאחריו (כא), נאמר שתרף את ישראל). על קרסו פשוטם של הכתובים מדבר בשני מעשים שונים, שארעו במקומות שונים ובזמנים שונים.

ספור מעשי גבורה אלה של דוד ואנשיו משמשים מצין פתיחה לשירת דוד המדברת בהצלחת דוד מפר קל-אדקיו.

- (291) In the beginning of ספר שופטים cuts off the thumbs and big toes of 70 vanquished kings. This is to prevent them from being able to grasp a sword or run, in effect rendering them useless on the battle-field. If a man with four digits on each had and

foot is a symbol of weakness at war, then this איש
מדון, with 24 digits is its opposite. Yet he was
defeated by יהונתן דוד's nephew.

(292) Although a close reading of the juxtaposition of
פסוקים יג-יד might indicate that the 7 descendants of
מצודת דוד were not buried in the family plot, שאל
indicates that this was not the case. they were all
buried there.

(293) See the following passage from דעת מקרא which answers
these questions.

נחלקו המפרשים בזמן חבורה של שירת דוד. יש אומרים שדוד חברה לעז וקנתו 'לאחר שצברו עליו
כל צדוהו ונצל מפלס'. זו דעת רש"י וכן רד"ק. אולם ר"י אפרבנאל אומר שדוד חברה בבחורו
'בהיותו בחור צדוהו ונצל מפלס' ונצל מפלס לכל הצרות. כרי שכל פצע ופצע שהיה הקב"ה מצילו מפל צרה
הנה משורר השירה הזאת... ושיירה זאת הייתה לדעתו גם 'פוללת לכל התשועות ומפאת קלותה נזקרה
בספר הזה (= שמואל)'. נאלו את ספר תהלים חבר דוד. לדעת ר"י אפרבנאל 'בסוף ימיו להנהיג
המחבר ולסדר לקנין התפלות והתחנונים אשר יאמר ויתפלל האדם'. ובספר תהלים כלל דוד גם את
שירתו זו לאחר שהכניס בה מספר שניים (או הנהגות). ועוד מספר מדקדקיו של ר"י אפרבנאל שהשיירה
בצורתה הראשונה הייתה צריכה בצל"פה, וקד בתוכה הנביאים פוחבי ס' שמואל ועי' דה"א כט כט וב"ב
טו ע"א). נאלו זו שבתהלים בתורה דוד עצמו.

שיטה דומה לזו של ר"י אפרבנאל יש לאחד מחכמי דורנו ר' עזרא ציון מלמד. שהעמיק להבחין בשירה
זו על שתי גישותיה (זו שבספרנו וזו שבתהלים יח)⁷⁹. לדעתו חברה דוד באמצע שנות מלכותו. סמוך
לבקשתו לבנות בית עולמים, כי רק שם מדבר במונתו מכל ארצו: 'וה' הניח לו מסביב מכל ארצו'
(ש"ב ז א וראה שם שם פסוק יא: 'הניח תי לך מכל ארצו'). בצירוף ימיו שב דוד ועבד את שירתו זו כרי
להתאמתה למנהג הלגימה בבית המקדש שלה שקד על הקנתו (דה"א כב יד וראה שם כג ד-ה ועי' עוד דה"ב
כט ב) ⁸⁰. לשון אחרת: דקדקו של ר' עז"מ מכונים לשיטתו של ר"א. אם כי לא מטעמו.

ובדרך התפלות והשיירות שבמקרא נאמרה גם שירה זו בלשון שמהא ראויה לשמש כחפלה לדורות על
כל התשועות שארעו למלכי בית דוד ולעם ישראל כלל בכל דור ודור. אין בשירה לכאורה דבר מפרט
למאורעות פרטיים בתי דוד. ואף לא הנקדה נרחבת מיוחדת במלחמותיו. אלא רמזי דברים בלבד, מפני
שהשירה (כמו כל מומדי תהלים) נאמרה לדורות. יש בשירה באמור גם קמזים להחלוצה ה' בימי קדם.
בימי יציאת מצרים וזמן חורבן. ללמדנו, שנאלח מצרים היא דגמה וסמל לכל הנאלח הצחידות. וכך
צמדו חז"ל על ענין זה, ואמר בראש מדרש תהלים (שחר טובי) לממור זה: כל מה שאמר דוד בספרו
כנגדו ונגד כל ישראל ונגד כל העמים אקרו"י.

79 ראה מאמרו שמואל כ סדק כב — תה' מזמור יח כספר דינבורג (לעיל הערה 41).
80 רשימת השינויים הראשונה בין השירה בספרנו ובתה' יח נמצאת במסכת סופרים פרק ח ובכל החיבורים העוסקים בעניני
המסורה. ר"א בפירושו ל' שמואל מנה אחד לאחר את כל החילופים שבין שמואל לתהלים — שבעים וארבעה במספר —
והשתדל לכאור בכל חילוף וחילוף שלצורך החפלה לדורות מתאים יותר הנוסח שבתה'. נעלמו ממנו ארבעה חילופים בלבד
שעליהם עמד ע"צ מלמד, ובמאמרו שציון כהערה הקודמת מין את כל החילופים לסוגיהם ונתן להם טעמים (עי' בדבריו).
כפירוש העירונו על השינויים שבקריאה וקצת גם על שינוים של כתיב מלא וחסר וכדומה.

81 א. וראה סיכום השירה בפירושו של רלב"ג המשחל למצוא בה רמזים למעשי דוד.
ב. בתה' קמ א-יא יש מעין תמצית של שירחנו זו.

יש כמה וכמה שו"רים בין הנסח של המזמור כפי שהוא בשמואל-ב כב ובין הנסח כפי שהוא בתהלים יח. וכבר נמצאת רשימת השו"רים האלה במסכת סוטרין ובכל החבורים העוסקים בעניני המסורה. בפרשנו העירונו על השו"רים שבקריאה (וקצת גם על שו"רים של כתיב מלא וחסר וכדומה). יש עוד דגמאות, שמזמורים באים במקומות שונים בשו"רים קטנים. ומדרכן של תפלות השגורות בפי העם, שנוסלים בהן חלופי נסחאות מסבות שונות. אך יש מפרשים הסוברים, ששתי הנסחאות של מזמור זה, על כל חלופיהן, יצאו מיד יחד המלך בעצמו, ושתחלה אמר דוד את השירה הזאת כפי הנסח שבשמואל, ולאחר מכן, כשקבע דוד את המזמור לתפלה לדורות בספר תהלים, שנה את הנסח כפי שמתאים לתפלה לדורות הבאים. ר"י אברבנאל בפרשנו לספר שמואל מנה אחד לאחר את כל החלופים בין שמואל לתהלים, והשתדל לבאר בכל חלוף וחלוף שלצורך התפלה לדורות מתאים יותר הנסח שבתהלים. הרב מלבי"ם קבל בכללו את הסברו של אברבנאל, אם כי לא ראה צורך לבאר את הנמוקים הפרטיים לכל חלוף וחלוף לחוד. לנו נראה שלפי הפשט אין אנו יכולים לבאר את כל החלופים על פי שיטה אחת, אם כי יתכן, שהרבה חלופים באו מתוך שאיפה להתאים את השירה הזאת לתפלה לדורות. כך אפשר לומר, שהפתיחה 'ארחמך ה' חוקר נוספה כדי לעורר את המתפלל שיעמד בתפלה מתוך אהבה. כן אפשר למנות שורה של פעלים, שבשמואל הם באים בצורת עבר, ובתהלים באים בצורת עתיד: בשמואל: רשע, ואשיגם, ואמחצם, ופלו, ואצמיתם, ואשחקם, ותפלטני; ובתהלים: רשע (ו), רשע (יב), ואשיגם (לח), אמחצם (מ), ופלו (פ), ואצמיתם (נא), ואשחקם (נג), ותפלטני (נד). ואם כי הכונה העקרית אחת בשני הספרים, והיא תאור הדברים החוזרים ונשנים פעמים רבות, הרי אפשר לומר, שהנסח שבשמואל התכן להטעים, שדוד הודה על העבר, ואלו הנסח שבתהלים נוטה לערוך את הדברים בצורת תפלה ובקשה לעתיד. אך כאמור, אין ביכולתנו לבאר בדרך זו את כל החלופים כלם.

- (294) Perhaps דוד didn't want to refer to שאול, his father-in-law as דוד's enemy. שאול definitely saw דוד as such, as שמואל א' כב:ח and other פסוקים indicate. רש"י expresses a different approach, that שאול was the greatest enemy that דוד faced. רש"י cites 3 other examples of this type of representation. מועד at חז"ל indicate that Hashem expressed displeasure at דוד singing praises at the downfall of שאול. (This refers to תהלים פרק ז' גמרא).

הזכיר את שאול לאחר

שאמר 'בלי אידך, לפי ששאול היה אויבו הראשון ושיקול כנגד כלם (ד"ק)². ולמדנו מכאן שאף באחרית ימיו, כשנצל מאויביו רבים, לא שכח להודות על הצלתו מאויבו הראשון. ועוד, שאיבת בית שאול אל דוד נמשכה ימים רבים גם לאחר מות שאול, ואיבי דוד האחרים נעזרו גם בנותרים מבית שאול, כדגש שמעי בן גרא³

2. והוא ע"פ המדרש (ראה שו"ט יח כ).

3. מדרך הלשון להזכיר את הפרט אחר הכלל, השווה לעיל יט י: המלך הצילנו מכן אויבנו והוא מלטנו מכן פלשתים. א. ר"א פירש שפרט במיוחד 'ומכף שאול, כי לא היה דוד שונא אותו ולזה לא כללו בתוך האויבים. ועוד אפשר שלבד עליו זכות מחמת רוח רעה המבעתת אותו (והואל משה).

ב. בכתוב המקביל בתה"י א מכתבה דוד כחואר עבד ה': למצוא לעבד ה' לחד. ונתוספו שם המלים 'אשר דבר, ובמקום מכן שאול = מיד שאול (השווה על השמש 'מיד' בדברי דוד לעיל ש"א יח לו). והוא על דרך הגזע.

ידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת ביום
הציל ה' אותו מכל ארצו ומכל שאול אשר לו הקב"ה ללדוד שירה אלה אומר על מפלתו
של שאול *אלמלי אלה שאול והוא דוד איבדתי כמה דוד מפניו היינו דכתיב "שנינו ללדוד אשר שר
לה' על דבר כוש בן ימיני וכי כוש שמו והלא שאול שמו אלא כה כוש משנה בעודו אף שאול
משנה במעשיו

And
David spoke unto the Lord the words of this song in the day that the Lord
delivered him out of the hand of all his enemies and out of the hand of
Saul.¹ The Holy One, blessed be He, said to David, David do
you compose a song on the downfall of Saul? Had you been Saul
and he David, I would have annihilated many a David out of
regard for him. Hence it is written, 'Shiggaion² of David, which
he sang unto the Lord, concerning Cush a Benjamite.⁴ Was Cush that
Benjamite's name? And was not his name Saul?—But, just as a
Cushite [Ethiopian]³ is distinguishable by his skin, so was Saul
distinguished by his deeds.

(295) The last פסוק of this שירה begins with the words "מגדול
פרק of the last פסוק of the parallel ישועות מלכו"
ילקוט The מגדיל ישועות מלכו" ends with the words תהלים יח:
שמעוני רמו קס"ד, below explains the difference, relating
to the Messianic Age, because the פסוק itself refers
to משיח. See the difference between the נוסח in ברכת
of שבת and חול, from the following source from Y.
Ginzburg's מוסר הנביאים.

קסד מגדול ישועות מלכו. "בשעה שהקב"ה עשה חסד ללדוד
שמים וארץ שמים שנאמר "מגדיל ישועות מלכו".
מה כתיב אחריו "השמים מספרים כבוד אל". וכן בשעה שהקב"ה
מלך כסאו של דוד הכל שמים שנאמר "שער עולם אכן ודעך,
מה כתיב אחריו "יחדיו שמים פלאך ה'". כתיב אחר אומר מגדיל
וכתיב אחר אומר מגדול, ר' יודן אומר לפי שאין ישועתה של אומה
זו באה בבת אחת, אלא מגדלת ודולכת, ומתו מגדול שנעשה לה
מלך המשיח במגדול גדול, שנאמר "מגדול עוז שם ה' בו ירחץ
צדיק ונשגב:

יג) מגדול הוא בנין גדול וחזק הסגין על
יושביה וכן יחיה רבו מלך המשיח במגדול
אשר יבן עליו. מגדול הוא מלשון גודל.
וכל גודל הוא קיטעא קיטעא. וזה כותב
בו המאולה תחיה בהדרגה לא בבת אחת.
ואפשר לומר דלכך בברכת הסגין אנהנו אוסרים
בהולל מגדול ישועות. משום שהישועה
הגדולה היא כאופן של קיטעא קיטעא. אבל
בשבת אנהנו אוסרים מגדול ישועות. משום
דאיתא בשבת ק"ח ע"ב אלסא כשכרין
ישאק שתי שבתות בהלכות סוד נאליהו דרי
שעל ידו כמות שבת אשר להיות המאולה
בבת אחת. לכן אז אין צורך לומר מגדול
ישועות, לומר שהמאולה תחיה בהדרגה, כי
אשר שהיא תבא בבת אחת.

- (296) See below, ילקוט שמעוני, from Encyclopedia Judaica, Vol. 16 pp. 707-709.

YALKUT SHIMONI (usually referred to as "the Yalkut" of Simeon of Frankfort), the best known and most comprehensive midrashic anthology, covering the whole Bible. Some scholars (S. J. Rapoport, etc.) claimed that its author and compiler was Simeon Kara, the father of Joseph Kara and a contemporary of Rashi, but A. Epstein showed that there is no basis for this view. He proved that the Simeon mentioned by Rashi is not the compiler of the *Yalkut* and attributed it to a Simeon ha-Darshan, who lived in the 13th century. Nothing is known of this Simeon, except for a reference by M. Prinz to a "Rabbenu Simeon, chief of the preachers of Frankfort." The copyist of the Oxford manuscript of 1308, as well as the publishers in Salonika, simply refer to him as *ha-darshan* ("the preacher"), but Prinz's view that he came from Frankfort is supported by the traditions of the Jews of that town. Zunz dated the Midrash to the 13th century based on the facts that Nathan b. Jehiel of Rome, Rashi, and other 12th-century scholars did not know the *Yalkut*, its use of sources which date at the earliest from the end of the 11th century (according to Zunz)—including *Exodus Rabbah*, *Numbers Rabbah*, *Midrash Avkir*, *Divrei ha-Yamim ha-Arokh*, etc.—as well as the fact that Azariah dei Rossi had a manuscript of it written in 1310. Not all of Zunz's arguments are valid. For example, Rapoport has shown that the *Yalkut* does not utilize *Exodus Rabbah* and *Numbers Rabbah*, but Zunz's view as to its date prevails, despite Gaster's claim that it was compiled in Spain in the 14th century. The attempt of Aptowitz to predate it to the middle of the 12th century is not convincing. Nevertheless, the *Yalkut* began to circulate widely only at the end of the 15th century, becoming popular and relied on to such an extent that the study of its midrashic sources was neglected. The reason for its late circulation lies in the historical circumstances of those times. The copying of a work of such great volume as the *Yalkut* was difficult and the period was equally barren in creativity in other spheres. The first to mention the *Yalkut* was Isaac Abrabanel, and his son Samuel possessed a copy of part of the *Yalkut* to the prophets.

The aim of the compiler of the *Yalkut* was to assimilate the bulk of rabbinical sayings at his disposal, following the order of the verses of the Bible. It contains more than 10,000 statements in *aggadah* and *halakhah*, covering all the books of the Bible, most of its chapters, and including commentaries on a substantial part of individual verses. He collected material from more than 50 works (in *halakhah*

and in *aggadah*) both early and late. The *Yalkut* is the only source for some of them, including *Sifrei Zuta*, *Yelammedenu*, *Midrash Esfah*, *Midrash Avkir*, *Midrash Tadshe*, *Devarim Zuta*, etc. The identification of these works was made possible in part by the author's custom of noting the source for his statement (in the manuscripts they are in the margin, in the first printed edition in the text, and in later printed editions again in the margin). These source-notes, however, are incomplete; in hundreds of places no reference is given and even in cases where they are, mistakes and corruptions have crept in, many of them in the late editions.

The *variae lectiones* of the *Yalkut* are of great importance, but great caution must be exercised in relying upon them, especially as regards the later editions, for three reasons: Sometimes the compiler based himself on faulty manuscripts; his method of assembling statements from various sources and combining them caused him at times to abridge and even alter them; and editors and printers used a free hand in altering passages according to their own views, their tendency, in the words of M. Prinz in the introduction to his edition (Venice, 1566), was to straighten out the words "that were topsy turvy, first things last and last things first, omissions and additions, letters and words distorted and crossed out, partially obliterated and worked over," at times adding to the corrupt state of the text.

Many paragraphs in the *Yalkut* are numbered and are commonly designated *remazim* ("allusions") by the author, though he sometimes employs the term *siman* ("sign") and in a number of places *erekh* ("topic"). The total number of these *remazim* is 966 (963 in the Salonika edition) for the Pentateuch and 1,085 for the other books of the Bible. The method followed in numbering the *remazim* is puzzling: the author does not number each quotation, and although there are numbers covering a few lines dealing with a single dictum (Isaiah 44 has 3 lines) there are also some of exceptional length containing numerous statements extending to several columns (cf. Deut. 938). There are *remazim* which cover the commentary to two successive paragraphs and some even to two successive books. Zunz regarded this numbering as arbitrary, but it seems probable that it served an internal need of the book itself, its purpose being not to divide the work into sections, but to indicate those statements to which he intended to refer in some other part of his work. In fact, in the Oxford manuscript and in the Salonika edition, the number is placed by the side of the particular statement to be referred to elsewhere and not at the beginning of the section (this explanation was put forward by H. Z. Finkel of Jerusalem, and cf. D. Hyman, in: *Hadorom*, 12 (1960), 144-7 and *Mekorot Yalkut Shimoni* (1965), 6-7). In addition to these *remazim*, in various books there is an added division whose nature is not always clear. From the indications in the first edition, it is clear that the author follows the order of books of the Bible given in the

Talmud (BB 14b), placing Jeremiah and Ezekiel before Isaiah. In the printed editions the accepted order has been followed, and in consequence the printers, at the beginning of the commentary to Isaiah, quoted the relevant passage from *Bava Batra*, "the sages have taught that the order of the prophets is Joshua, Judges, Samuel, Kings, Jeremiah, Ezekiel, Isaiah, the Twelve," and explaining that this accounts for the order in the numbering of the *remazim*. From the Venice edition (1566) onward the numbering is also corrupt.

The numbering of the Psalms in the *Yalkut* differs from the traditional one. The anthologist notes the number at the beginnings of each Psalm and only gives 147. This division was customary in the amoraic period, and the author apparently took it from the Midrash to Psalms which interpreted the verse (Ps. 22:4) "Yet thou art holy, O Thou that art enthroned upon the praises of Israel"

(i.e., Jacob) to mean that "the 147 Psalms in the Book of Psalms correspond to the 147 years of Jacob." This division appears only in the Salonika edition and was subsequently blurred. The chief printed editions of the *Yalkut Shimoni* are Salonika editions, *Prophets* and *Hagiographa* (1521) and *Pentateuch* (1526). To this edition a *kunteres aharon* (addendum) was added (at the end of part 1) containing 256 *remazim* from the *aggadot* of the Jerusalem Talmud, with deviations from the present order of the tractates and 55 *remazim* from the *Midrash Yelammedenu* on the Pentateuch to all of which cross-references occur in the main work. This addendum was omitted from all subsequent editions. Since then the *Yalkut* has been published frequently but many errors have crept into it. For accurate reading one can rely only on the Salonika edition, which was published from manuscripts, and on the manuscripts available today in the libraries of Oxford, Vienna, Parma, and Hamburg, although they are mostly fragmentary and even in their totality do not cover all the books of the Bible. A. Epstein, in dealing with the differences between the Salonika and Venice editions, proved that the editor of the Venice edition, Meir Prinz, used the printed Salonika edition as the basis of his edition, although he made many changes to it at his discretion, and this impaired it. Hyman, in his *Mekorot Yalkut Shimoni* to the *Prophets* and *Hagiographa*, gives the sources of the *Yalkut* in accordance with the manuscripts and first editions and adds his own sources. He also gives the passages, including several long and important ones, which occur in the first edition and in the manuscripts but were excluded from the later editions by the censor.

- (297) דברי דוד האחרונים does not necessarily mean דוד's final words, but that these words stand in contrast to other words. See the interpretations collected below, form דעת מקרא. Also, "דברי דוד האחרונים" are alluded to at כט:כז; כט:כט.

(א) וְאֵלֶּה דְּבָרֵי דָּוִד — נְבוּאָה דָּוִד (ח"י, רש"י).
 דָּבִיר הוּא אֶחָד מִשְׁשָׁנָה לְשׁוֹנוֹת שְׁנֵינְיָה נְקִרְאָת וּבְרִיר
 מִדּוּעַד², וְהִירָיו שֶׁל 'וְאֵלֶּה' הִיא לְפָתִיחָה³. הָאֶחָדִים
 — לֹא אֶחָדִים, לְקִי מוֹתוֹ. אֶלָּא אֶחָדִים בְּנֵס לְדָבִיר
 נְבוּאָה אֶחָדִים שֶׁלֹּא נִקְרְבוּ בְּסֵפֶר. פְּרוּשׁ אֶחָד 'אֶחָדִים'
 בְּנֵס לְדָבִיר שֶׁיֵּדֶה דָּוִד שְׁנֵינְיָה לְעֵיל (רש"י ע"פ מו"ק טו
 ע"ב). עַד קָאן הִתְחַלְתָּ לְנְבוּאָה, וּמִכָּאן וְעַד הָאֶחָדִים
 שְׁבָסֵק ג' — הִתְחַלְתָּ לְנְבוּאָה.

- 1 א. וְעַיִן סִפְרֵי בְּרֵאשׁ מִי דְּבָרִים: וְכִי לֹא נִחְנַבֵּא (וְדָד) אֵלֶּה אֵלֶּה בְּלִבֵּנוֹ, וְהֵלֵךְ כְּבֵר נִאֲמַר: רִחַח הִי דְּבִיר בִּי וְשִׁמְלִתוֹ עַל לְשׁוֹנִי (וְלֵהָן פֶּסֶק ג' וְכֵר, וְכֵן מִשְׁמַע מִהֲרֵבָה מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים שֹׁכֵחַ דָּוִד לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּלְנִכְוָה: אִי בְּצֶדֶק אֶחָד מִנִּיךְ אֲשֶׁכֶּה בְּהִקְצֵן חֲמוֹנֶתָךְ (חֵה) יִי טו וְלִחְמוֹנֶתָךְ הַשּׁוֹהֵה בְּמִי יִי ח: כֵּן בְּקֶדֶשׁ חֲזִיתֶיךָ לְרֹאשׁ עֵז וּבְבוֹדֶךָ (חֵה' סג ב). תְּעוֹד מִצְאָנוּ שְׁלֹאחַר מַעֲשֵׂה חֵה שְׁבַע הַתְּפִלָּה דָּד וְאִמְר: ... וְרוּחַ קֹדֶשׁ אֶל־חֶקֶת מִמֶּנִּי... וְרוּחַ נְדִיבָה חֲסִמְכִנִי (שֵׁם נֹא יִג־יִד וְדָאָה עוֹד שֵׁם נֹב: סג ח). וְעַל שְׁאֵלַת חֲזִיל 'מִאֵן נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים? הַשִּׁיב רַב הוֹנָא בְּפִשְׁטוּת: זֶה שְׁמוּאֵל דָּוִד וְשִׁלְמָה (סוֹטָה מ"ב ע"ב).
- 2 וְהַשּׁוֹהֵה אֶת הַתְּחִיחוֹת לְסִפְרֵי יִדְמִיָּה וְעִמּוֹס.
- 3 הַדִּירִיק פִּירֵשׁ 'דְּבִיר' — דְּבִיר שְׁבַת וְהִרְאָה לֹאֵל שְׁהִקִּימוּ לְמַלְכוּת, וְהוֹרִיו בָּאָה לְהוֹסִיף עַל דְּבִירֵי הַשִּׁירָה שֶׁבְּפֶרֶק כ"ב. וְכֵן אִמְר חֲזִיל: כָּל מְקוֹם שְׁנֹאֲמַר 'אֵלֶּה' פּוֹסֵל אֶת הָרִאשׁוֹנִים, 'וְאֵלֶּה' — מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים (בְּרִיר י"ב ב וְעוֹד, וְרִשְׁיִי הִבִּיאוּ בְּפִירֵשׁוֹ לְרֹאשׁ מִי מִשְׁפָּטִים).

- (298) According to רש"י this is an allusion that the only דוד's. We sung in the בית המקדש and זמירות שירות already known from שמואל א' טו: יח that דוד played the harp. We see from דברי הימים א' כג: ה and עמוס: ה, דברי הימים א' כג: ה that דוד was also an expert all around musician.
- (299) at חז"ל explain these words in a most מועד קטן טו: מושל over Hashem striking way, namely that a צדיק is מושל over Hashem by changing Hashem's decrees through his righteousness. תנא דבי אליהו פרק ב' explains further why this is so, because the צדיק is כובש את יצרו. This means that the צדיק rejects his own will in favor of Hashem's (see אבות ב: ד). Therefore, Hashem repays the צדיק according to his own ways, by rejecting His own will in favor of the צדיק's. See other such examples at #301.

א"ר יונתן מאי דכתיב "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של חשיבה "אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מישל באדם צדיק מישל ידא אלהים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מישל באדם מן מישל בי צדיק שאני "נזר נורה ומבטלה

R. Samuel b. Nahmani citing R. Jonathan, explained: [And these are the last words of David]. The saying of David the son of Jesse and the saying of the man raised on high,⁴ [means, it is] the saying of David the son of Jesse who established firmly the yoke [discipline] of repentance.⁵ [The spirit of the Lord spoke by me and His word was upon my tongue]. The God of Israel said, The Rock of Israel spoke to me: Ruler over man shall be the righteous, even he that ruleth through the [reverent] fear of God.⁶ What does this mean?—Said R. Abbahu, It means this: 'The God of Israel said, to me [David] spake the Rock of Israel; I rule man; who rules Me? [It is] the righteous: for I make a decree and he [may] annul it'.⁷

(300) This is a difficult פסוק. The previous פסוק describes a צדיק in a positive way. If so, why does דוד continue, כי לא כן ביתי? דעת מקרא explains that דוד is connecting these words to the very end of the previous פסוק - ממטר דשא מארץ - דוד's kingdom before Hashem shall not disappear as the rain or vegetation when it is not in season. Rather דוד's kingdom shall be supported by a ברית עולם as the פסוק continues.

(301) פסוקים אחרון does not necessarily mean last as the three פסוקים indicate. In both תורה verses, אחרון is followed by another, indicating "latter" rather than "last". In חגי, since most commentaries say the prophet refers to the 2nd Temple, אחרון must have this meaning.

- (302) See the following נוסח of the morning תפילה, which appears after the reading of עקידת יצחק, regarding אברהם. See also רחל "coerces" Hashem. to רש"י

רבונו של עולם יהי רצון מלפניך, יי אלהינו, ואלהינו אבותינו.
שתזכר לנו, ברית אבותינו, כמו שכתב אברהם אבינו את דבריו מן
יחידו, ורצה לשלם אותו, כדי לעשות רצונה. בן יקבשו רחמיך,
את פנינו, מעלינו, ויגלו רחמיך על מדותינו. ותפגם אתנו לפניך
משורת דינך. ותתנהג עמנו יי אלהינו, במדת החסד ובמדת הרחמים.
ובמדת הגדול, ישוב חרון אפך, מעמך, ומעירך, ומארצך וממלכתך.
ונקם לנו, יי אלהינו, את הדבר שהבטחתנו, על ידי משה עבדך,
פאמור, וזכרתי את בריתי יעקב, ואף את בריתי יצחק, ואף את
בריתי אברהם אבינו, והארץ אפר, והארץ אפר:

רש"י
(יד) קול ברמה נשמע. קול ברמה נשמע. קול ברמה נשמע. קול ברמה נשמע.
קל בית ישראל דבן על ירמיהו נביא כד שלח יתיה
נבואה לרדף מרחמא לשוב מאחר הנולד אל גדליהו
בן אחיקם כמו שאמר בספר זה (לקמן ל"ט): רחל
סבכה ע"ד בניה. מדרש אגדה אמר שהלכו אבות
ואמהות לפייה את הקב"ה על שהעמיד מנשה דמות ביהמ"ד
ולא נתפיים נכנסה רחל למורה לפניו רכש"פ רחמי מי
מרוכים רחמיך או רחמי כ"ו הוי אומר רחמיך מרוכים
והלא אני הכנסתי רחמי בתוך ביתי שכל פטודה שפד יעקב את אבי לא שפד אלא בשבילי כשבאתי ליכנס לחופה
הכניסו את אחותי ולא די שחקתי אלא שחמתי לה סימני
אף אחת אם הכניסו בניך לרחץ כביתך שחוק להם אמר
לה יפה למדת סיניגוריא יס שגר לפעולתך ולדקתך שחמתי
סימניך לאחיותי (יד) ברתודר. (קומפלייט"ס בלש"ו) ל' מי
יגיד לך (לעיל י"ט): יסרהני. כיסורין אחת הקב"ה:
בענין לא דומד. (פוסאגיוני"ן בלש"ו) ל' מלמד הנקר

- (303) See the treatment of (עמוד רצה) ילקוט מעם לועז regarding תרגום יונתן, the nature of these גבורים. Its basis is in that these men were גבורים in strength as well as knowledge. גבור חיל will often translate רות ב:א, as in, תקיף באורייתא.

אלה שמות הגבורים אשר לדוד יושב בשבת תחכמוני ראש השלשי
הוא עדינו העצני (העצני קרי) על שמונה מאות חלל בפעם אחד (אחת
קרי) (כג, ח).

יש מפרשים (מ) שמנהגו של דוד היה ליקח עמו תמיד שלשה גבורים לשומרו מפני אויב. ומלבד אלו היו לו גבורים אחרים. ולכן אמר אלה שמות הגבורים אשר לדוד, היינו המיוחדים לשמירתו. והראשון היה עדינו העצני, שהיה שלם בכוחות רוח וגוף. שאע"פ שהיה ראש השלישי, היינו ראש הגבורים, היה יושב בשבת תחכמוני, שלא היה נמנע מעסק התורה. ואע"פ שהיה הורג ח' מאות לא תש כוחו. אבל בבואו משם היה יושב בשבת תחכמוני. וחדל פירשהו (מא) על דוד וכן בתרגום יונתן. שהיה יושב בשבת תחכמוני, והיה נהג לפי דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן. וזהו שאמרו שהיה דוד יושב ועוסק בתורה על גבי קרקע. ודרשו ראש השלישי, (מב) ראש לשלשה אבות. ועדינו העצני, שבשעה שישוב ועסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת. העצני, כשהיה יוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ.

ועוד, שבשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים וכסתות אלא על גבי קרקע. שכל זמן שהיה עירא היאירי רבו קיים היה מלמד לחכמים על גבי כרים וכסתות. שכשנפטר עירא היאירי היה מלמד אותם על גבי קרקע אמרו לו, ישב מר על כרים וכסתות ולא קיבל עליו, ולכן זכה להיות תחכמוני. שכך אמר לו הקב"ה, הואיל והשפלת עצמך, תהא כמוני. שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה. ראש השלשים, תהא ראש לשלשה אבות. הוא עדינו העצני, בשעה שהיה עוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ. על שמונה מאות חלל בפעם אחת, שהיה זורק ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת ומתאנח על מאתים. שנאמר איכה ירדוף אחד אלף (דברים לב). יצתה בת קול ואמרה לו, רק בדבר אוריה החתי (מ"א טו), היינו שהיה מצטער שמפיל רק ח' מאות ואמרו לו שגרם החטא על דבר אוריה.

ולפי הפירוש שמוסב על ראש גבוריו, כשם שהיה דוד איש הספר והסייף, כך היה ראש גבוריו. שהיה ראש גבוריו חכם בחכמת התורה וגבור חיל בשעת מלחמה עם אויבי ישראל. וכשם שהיה מפורסם בחכמתו ביושבו בשבת תחכמוני, כך היה מפורסם בגבורתו בשעה שהיה יוצא לקרב.

ועוד טעם למה היה יושב על גבי קרקע (מג) שהיתה שכינה עמו, שהלכה כמותו בכל מקום, שנאמר וה' עמו (ש"א טז), ולכן נהג בענוה, שנאמר אל תתהדר לפני מלך (משלי כד) זה אחד הטעמים שכהן גדול לא היה נכנס ביריב בבגדי זהב בקדש קדשים.

ובתרגום נאמר: אלה שמות הגבורים שהיו עם דוד. גבור ראש המחנה יושב על כסא דין וכל הנביאים והזקנים היו מקיפים אותו, משוח בשמן הקודש בחור ומפונק ויפה תואר, חכם בחכמה ובינה ובעצה. גבור בגבורה, ראש הגיבורים, הוא מתוקן בכלי זין ונפק כפה קל ומנצח בקרב ומעורר על ידי חנייתו שמונה מאות חללים בפעם אחת. וניצח בקרב ע"י חנייתו, ח' מאות הרוגים בפעם אחת. ועכשיו נבוא לביאור הכתובים: כאמור, הכתוב מונה כאן את שמות הגיבורים

אשר לדוד ומזכיר כל אחד בשמו ומתאר מעלתו וגבורתו. והראשון שבהם היה יושב בשבת תחכמוני, היינו בשעה שישובו זקני ארץ היה ראש לחכמים וראש לגבורים (ושלישי, כמו ושלישים על כולו בפרשת בשלח). הוא עדינו העצני, עדינו מן העיד עוצן, על שמונה מאות חלל בפעם אחת. כשהיה יוצא במלחמה לא היה יוצא עד שהורג ח' מות חלל בפעם אחת. ועוד, ועל שמונה מאות חלל בפעם אחת. (מד) שאפילו כשהיה רואה עם רב כזה של לוחמים לא היה גרתע לאחור, אלא יצא כנגדם בחרבו.

(304) The purpose of this story is to demonstrate the מסירת נפש of דוד's warriors.

(305) There are a number of differences between the narrative here and its parallel in דברי הימים and רד"ק. Both are very helpful in resolving the differences. Below are 10 different approaches to solving these difficulties from דעת מקרא דברי הימים ב' pg. 80-83.

סתירות ויישובן בידי חז"ל

חז"ל נזקקו לסתירות רבות שבין ספרנו לבין ספרי שמואל ומלכים — המקבילים לו — וניסו ליישבן.

והרי עשר דוגמאות לדרך יישובן אצל חז"ל.

א. באחת מפרשיות המלחמה של דוד וגיבוריו בפלשתים כתוב בספרנו: 'ותהי חלקת השרה מלאה שעורים והעם נסו מפני פלשתים, ויחיצבו בתוך החלקה ויצילוה ויכו את פלשתים' (דה"א יא יג-יד). ואילו בכתוב המקביל בשמואל כתוב: 'ותהי שם חלקת עדשים והעם נסו' (ש"ב כג יא-יב). חז"ל נזקקו לעניין אגב דיון של הלכה, אם מותר לאדם להציל עצמו בממון חברו, ואם דינו של מלך שונה מדינו של הדיוט בענין זה. ופירשו, שאמנם כל אחד מן הכתובים המקבילים מדבר בחלקה אחרת, אחת שבבעלות ישראל והאחרת שבבעלות הפלשתים¹. ובלשון חז"ל: 'גדישים דשעורין דישאל הוו וגדישין דעדשים דפלשתים' (ב"ק ס ע"ב, וראה עוד ב'דעת מקרא' כאן ושם).

ב. בפרשה אחרת, שאף היא עוסקת באחת המלחמות של דוד בפלשתים, כתוב בשמואל: 'ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו' (ש"ב ה כא), ואילו בספרנו: 'ויעזבו שם אלהיהם, ויאמר דוד וישרפו באש' (דה"א יד יב).

בסתירה זו נשאו ונתנו חז"ל (ע"ז מד ע"א) וקבעו: 'מכל מקום קשו קראי אהדדי' (רש"י: 'וישרפו — משמע אסור בהנאה; 'וישאם' — משמע נהנה מהם). ותירץ שם רב הונא ואמר: 'לא קשיא, כאן (בספרנו) קודם שבא אתי הגתי (נכרי היה, ויכול לבטל עבודה זרה ע"י פגימה שפגם בפרצופו של הפסל) אמר דוד לשורפה²: 'כאן (בס' שמואל) לאחר שבא אתי הגתי (וביטלה)'. בלשון אחרת: כל אחד מן הכתובים מדבר בשלכ אחר של המעשים, שהיו קשורים בעבודה זרה של הפלשתים שנלקחה בשלל (וראה עוד מה שפירשנו ב'דעת מקרא' בספרנו).

ג. בפרשת בניין המזבח בגורן ארונה כתוב בשמואל: 'ויקן דוד את-הגורן ואת-הבקר בכסף שקלים חמשים' (ש"ב כד כר); ואילו בספרנו: 'ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות' (דה"א כא כה). והרי כאן סתירה בפרטים של ממש: שם 'שקלים חמשים', וכאן 'משקל שש מאות'; שם שקלי כסף, וכאן שקלי זהב. ליישוב סתירות אלה נזקקו חז"ל בכמה מקומות³, ונביא כאן את לשון הכרייתא כפי שהיא שנויה בספרי, וזאת הברכה (פ' שני):

...אי אפשר לומר שקלי זהב, שכבר נאמר שקלי כסף; ואי אפשר לומר שקלי כסף, שהרי כבר נאמר שקלי זהב. אמור מעתה: בזהב שקל ובכסף קנה, ואי אפשר לומר חמשים, שכבר נאמר שש מאות; ואי אפשר לומר שש מאות, שכבר נאמר חמשים. אמור מעתה: כיון שראה דוד מקום שראוי לו לבנות בית הבחירה, עמד וכינס חמשים שקלים מכל שבט ושבט נמצאו שש מאות שקלים מכל השבטים.

1 מן הפרשיות המדוברות במעשה זה מסתבר, שדרכו הכתובים (בשני הספרים) ביישוב ספר, ולפי זה ייתכן שהיו החלקות סמוכות זו לזו.

2 ביטול ע"ז בידי נכרי יכול להועשות על ידי שהוצא מנימם פשהו בפרצופו של הפסל, כמו ששינו במשנה (ע"ז ד ה); כיצד מבטלה — קטע ראש אוזנה, ראש חוטמה, ראש אצבעה; פחסה (ר"ח אלבק; הנה בקורנס על פניה ומיעץ צורתה) אף על פי שלא חיסרה — בטלה.

3 ספרי נשא (פ' מב), שם ראה (פ' סב), שם וזאת הברכה (פ' שני); ובחסים קטו ע"ב; ברייתא רל"ב מידות מידה טו; מר"ש ראש פ' לב ועוד.

כלשון אחרת: הכחוב בשמואל מדבר בכסף שנטל מכל אחד ואחד משנים עשר שבטי ישראל, ובסף זה היה שוה חמישים שקלי זהב (יבובש שקל, ובכסף קנה). וכך מצאנו גם בגמרא: 'גובה כסף במשקל שש מאות זהב' (ובחזק קטו ע"כ). אף דייקן חז"ל דיוקם נוספים בכוחים שזכרנו, ומקצתם הכאנו בידע מקרא.

ד. בפרשת מפקד העם כתוב בשמואל: 'וזהו ישראל ישראל שמונה מאות אלף איש-חיל שלף חרב. ואיש יהודה חמש מאות אלף איש' (ש"ב כד ט); ובספרנו כתוב: 'וזהו כל-ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש שלף חרב, ויהודה ארבע מאות ושבעים אלף איש שלף חרב (דה"א כא ה).

בסחירה זו פותחת הברייתא דל"ב מידות (לרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי) את המידה טו שם, וזו לשונה:

כיצד? כתוב אחד אומר 'וזהו בני ישראל ח' מאות אלף, וגוי' וכתוב אחד אומר 'וזהו כל בני ישראל אלף אלפים ומאה אלף, וגוי'; נמצא ביניהם (— ההפרש) ג' מאות אלף. וג' מאות אלף אלו מה טיבם? — בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: 'זבני ישראל למספרם ראשי האבות ושירי אלפים וגוי' המחלוקת הבאה והיוצאת וגוי' המחלוקת האחת כ"ד אלף (דה"א כז א), מלמד, שג' מאות אלף היו כתובין כיניסוס של מלך. ולא הוצרכו למנות. הא כיצד? — כ"ד ל"ב חדרה רי"ח אלף, נשארו י"ב אלפים הם נשיאי ישראל, הטילו הכתוב חזר וכללן.

כלשון אחרת: ספרנו כלל במספר הפקודים כיד יואב גם את אנשי המחלקות שלא הוצרכו למנותם. כי כל אחד מהם היה דשמו 'במספר דברי הימים למלך דור' (דה"א כז כד וראה שם כיצד מקרא)?

ה. וכן יש סחירה בין הכתובים המדברים באוורות שלמה. במלכים כתוב: 'ויהי לשלמה ארבעים אלף אָרוח סוסים' (מ"א ה ו); ואילו בספרנו המספר הוא עשרית מזה: 'ויהי לשלמה ארבעת אלפים אָרוח סוסים' (דה"ב ט כה).

בספרי יישבו את הסחירה על דרך ההפלה ואמרו: 'ארבעת אלפים סטבלאות (רש"י): בית גדול למדור סוסים' של ארבעים אלף' (ספרי נשא פ' מב; מהר"ם ע"פ ע"ג). ובכלי (סנהדרין כא ע"ב) בקש רב יהודה ליישב את הסחירה כך: 'אם ארבעים אלף איצטבלאות (= סטבלאות) היו — כל אחד ואחד היו בו ד' אלפים אוורות סוסים; ואם ד' אלפים איצטבלאות היו — כל אחד ואחד היו בו ארבעים אלף אוורות סוסים'.

ו. וכי"ב מנסים חז"ל ליישב את הסחירה בעניין מידת הים שעשה שלמה, והיה לשון הספרי (פ' נשא פ' מב, שם): כתוב אחד אומר 'מחזיק בחים שלש אלפים יכיל' (דה"ב כד ה); וכתוב אחר אומר 'אלפים כח יכיל' (מ"א ז כו); כיצד יתקינו שני כתובים הללו? — אלפים בלב, שהן שלושת אלפים כיבש, כלשון אחרת: 'יבש אפשר לגדוש, וכך אומר אכ"י: 'שמע מינה, היא גודשא תלחא הוי' (עירובין יד ע"ב). ופירש רבינו חננאל: 'נמצא

6 וראה עור חספוט רש"י, ד"ה יבבה. ורבינו חס מפירא שם גם מדרש, ולפי נטן לו חמישים שקלי זהב. הדינו שש מאות שקלי כסף.

7 פירוש אחר ל"ה הוהשע בן ל"ה: 'אין הכתובים מכוסים: מה שחיסוס כאן — שמחא אותה שנה: (ספ"ד יא, מהר"ם ע"פ ע"ג).

8 ורש"י פירש רש"י: 'אצטבלאות' — בית גדול למדור הסוסים; 'אורוח' — הרגלה בין שדרה לשדרה, על פני הבית כ. 'סטבלאות' = 'אצטבלאות', הן אוורות כלשון רומי *stabulum* (כאנולית *istable*).

9 ורש"י פירש: 'מכאן אמרו חכמים, סאה בלב ששה כוריים כיבש'.

היבש כשיגרד עורף על הלח שאינו יכול להגרש כ' סאה על מ' של לח והוא השלישי¹⁰. ועוד, ליישובי כמה סחירות בעניין סדרי המנים:

ז. בדברי ימי אסא כתוב בספרנו: 'בשנת שלשים ושש למלכות אסא עלה בעשא מלך ישראל על-יהודה' וגוי' (דה"ב טו א); ואילו מ"ס מלכים משמע, שבעשא מח בשנת עשרים ושש לאסא מלך יהודה (מ"א טו א), וראה שם פסוק ו: וראה עוד שם טו לג). וזה לשון החספוט בראש סוטה פ' יב (מהר"י ר"ש ליברמן, עמ' 225)¹¹, 'לאחר שהיא מביאה את הכתוב בספרנו:

אפשר לומר כן? והלא אסא קבר את בעשא בשנת עשרים ושש למלכותו, מה חלמוד לומר 'בשנת שלשים ושש' — שנה שנחתחן שלמה במלך מצרים, נגר שלשים ושש שנה שנגזרה על מלכות בית דוד שחתלק ובאחרונה עחידה שחזור להם' (וכנדר) שלשים ושש שנה שנגזרה גזירה על מלכי אום שהיו שטנין על ישראל. ובאחרונה עחידה ליפול ביד בני דוד¹², לכך נאמר בשנת שלשים ושש שנה למלכות אסא.

כלשון אחרת: לא בא המניין שלוששים ושש למניין מלכות אסא, אלא למניין חלקת הממלכה; וכלשון בעל ספ"ד: 'היא שנת ל"ו לשלמה משמה'¹³. ועוד לימוד חז"ל, שהמספר של שלוששים ושש הוא על דרך העונש לשלמה. ועוד לימודו, שראויה היתה המלכות באותה שנה לחזור למלכות בית דוד. אלא שקלקל אסא...

ח. ועור דוגמה למניין שאינו מכון דוקא לשנות מלכותו של המלך הנידון, אלא למאורע אחר.

כתוב בספרנו: כן שלשים וישהם שנה יהורם כמלכו, ושמונה שנים מלך כירושלם' (דה"ב כא ה). ובאחרונה בנו כתוב בספרנו: 'כך ארבעים וישהם שנה אחיהו כמלכו, ושנה אחת מלך כירושלם' (שם כב ב), ואילו בכתוב המקביל במלכים כתוב 'כן עשרים וישהם שנה אחיהו כמלכו' וגוי' (מ"ב כ ח).

והנה ר"ש ליברמן (שם, עמ' 129): 'שהרי כתוב (מ"א יא כא): יהורם שבע במצרים כי שבב דוד עם אביו וגוי'. וכנראה שהשמועה הגיעה אליה אחר שלוש שנים, בשעה שנשא שלמה את בת מדינה; וכן בספ"ד פ' טו (לג ע"א): 'ידעך את בן פדעך ויביאה אל עיר דוד... באותו הפרק הורג שמע במצרים'. והנה שטן דברי (מ"א יא כה): 'מה חלמוד לומר 'למען זאחי' (שם יא לט) אלא כנור ל"ו שנים שנחתחן שלמה במדינה מלך מצרים, ומה חלמוד לומר 'אין לא כל המים' (שם); ככר נלה לפניו שאסא עומד לקלקל'. ועוד הביא שם את ספ"ד פ' טו (לה ע"א). וכנור ל"ו שנה שנגזרה לללכי אום להחיות שטן לישראל, ובאחרונה יפלו ביד דוד, לכך נאמר בשנת שלשים ושש למלכות אסא (דה"ב טו א), בשנת שש עשרה שנה לאסא, מאחר שנפל ביד דוד הכוש, היא שנת ל"ו לשלמה משמה וכלומר שנת ל"ו לחלקת המלכות וכו'. באותה שנה ברחו בריה מלך ישראל ומלך אום לעלות ולהתגורר באסא, ולקלקל אסא ירועא אסא כסף וזהב ותי' (דה"ב טו ב וברי). כלומר, אסא לא בטח בה' (שם שם ו), בשעה שכבר נגזרה גזירה שטיל דוד בידיו וחזרו מלכות בית דוד למקומה'.

14 ועור דברי ר"ש ליברמן, שחז"ל רדשו כנראה את הלמ"י של 'למלכות' כמו ב"ב" — 'במלכות', ולפי זה הוא מפרש את הכתוב בספרנו 'זמלחמה לא היתה עד שנת שלשים וחמש למלכות אסא' (דה"ב טו ט) = 'במלכות אסא'. כלומר, במלכות אסא לא היתה שום מלחמה גדולה וע"י שם פסוק ו' עד שנת שלשים וחמש לחלקת המלכות. היינו בשנת ט"ו למלכות אסא.

10 וראה עור ע"פ ע"ג, מפרשי המקרא, כרך א, עמ' 86-85.

11 וכן בספ"ד פ' טו (מהר"י ר"ב ראטנר, עמ' 69-70).

12 וכתב ר"ש ליברמן בחספוטא בפשטו, עמ' 728: 'זמן הכתובים מוכח, שבת מדינה היתה נצוהה לשלמה שלשים ושש שנה, שנשא בשנת ארבע למלכותו, בחתלה בניו הבת (מ"א ג א) שהוקם בשנת ורבעית למלכות שלמה (שם א), ושלמה מלך ארבעים שנה (שם יא מב), ובגדר שנות וישיאין הללו נגזרה גזירה על מלכות דוד שהיה חלקה, אבל לאחר מכן חזרו למלכות בית דוד ומכיון שהתקבע (שלא מלך על ישראל) מלך ביהודה שבע עשרה שנה, ובנו אכ"י (= אביהם) מלך שלוש שנים, הרי בשנת שש עשרה למלכות אסא בנו שלמו שלשים ושש שנה לחלקת המלכות, עד כאן הכרח'.

13 הנה ר"ש ליברמן (שם, עמ' 129): 'שהרי כתוב (מ"א יא כא): יהורם שבע במצרים כי שבב דוד עם אביו וגוי'. וכנראה שהשמועה הגיעה אליה אחר שלוש שנים, בשעה שנשא שלמה את בת מדינה; וכן בספ"ד פ' טו (לג ע"א): 'ידעך את בן פדעך ויביאה אל עיר דוד... באותו הפרק הורג שמע במצרים'. והנה שטן דברי (מ"א יא כה): 'מה חלמוד לומר 'למען זאחי' (שם יא לט) אלא כנור ל"ו שנים שנחתחן שלמה במדינה מלך מצרים, ומה חלמוד לומר 'אין לא כל המים' (שם); ככר נלה לפניו שאסא עומד לקלקל'. ועוד הביא שם את ספ"ד פ' טו (לה ע"א). וכנור ל"ו שנה שנגזרה לללכי אום להחיות שטן לישראל, ובאחרונה יפלו ביד דוד, לכך נאמר בשנת שלשים ושש למלכות אסא (דה"ב טו א), בשנת שש עשרה שנה לאסא, מאחר שנפל ביד דוד הכוש, היא שנת ל"ו לשלמה משמה וכלומר שנת ל"ו לחלקת המלכות וכו'. באותה שנה ברחו בריה מלך ישראל ומלך אום לעלות ולהתגורר באסא, ולקלקל אסא ירועא אסא כסף וזהב ותי' (דה"ב טו ב וברי). כלומר, אסא לא בטח בה' (שם שם ו), בשעה שכבר נגזרה גזירה שטיל דוד בידיו וחזרו מלכות בית דוד למקומה'.

התוספתא סוטה שם ג, וכן סע"ר סוף פרק יז, מביאים את כל שלושת הכתובים דלעיל. ושואל שם ר' יוסה (=יוסי): 'וכי היאך איפשר לבן שיהא גדול מאביו שתי שנים? ! — אלא כיון שהשיא אסא מלך יהודה את בתו של עמרי מלך ישראל ליהושפט בנו לאשה (ראה דה"ב יח א), נגזרה על מלכות בית דוד שתכלה עם בית אחאב, שנאמר: 'ומאלהים היתה תבוסת אחזיהו לבוא אל-יורם, וכבאו יצא עם יהורם אל-יהוא בן-נמשי אשר משחו ה' להכרית את בית אחאב' (דה"ב גב ז), ונפלו שניהם בו ביום זה עם זה'. בלשון אחרת 'ארבעים ושתים שנה' הכתובות באחזיהו הן למניין גזירת הכליה שנגזרה על שני בחי המלכות, ולפי זה 'בן ארבעים ושתים שנה' עניינו: בן (גזירת) מ"ב שנה¹⁶. ובכר פירש רש"י (בעקבות סע"ר ראש פרק יז), שמן שנת ל"א לאסא (ראה מ"א טז כג), משעה שהתחתן יהושפט עם עמרי, עד שמת אחזיהו מ"ב שנים (ט' מאסא, כ"ה ליהושפט וחי' ליהורם).

ט. ועתה לדוגמא הבאה ליישב סתירה בעניין שנות מלכותו של מלך המשתף את בנו במלכותו.

בתוספתא סוטה שם ד (וכן בסע"ר סוף פ' יט; לט ע"ב) מביאים את הכתוב בדה"א ה' יז, המדבר במפקד שנערך 'בימי יותם מלך-יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל' (דה"א ה' יז)¹⁶, ושואלים: 'אפשר לומר כן — והלא עזיהו קבר את ירבעם ועוד שלושת מלכים אחריו! אלא כל אותן עשרים וחמש שנה שהיה עזיהו מצודע, יותם בנו היה על בית המלך 'שופט את עם הארץ' (דה"ב כו כא).

בלשון אחרת: הכתוב זכר את יותם, כי הוא שניהל בפועל עוד בחיי אביו את כל ענייני הממלכה.

באשר למניין השנים של המלך האב שהיה משתף את בנו במלכותו. והן של בנו — ראה לעיל בפרק על 'סדרי זמנים'.

י. ונחתום בדוגמא, הבאה ליישב — על דרך הדרש — שינויי לשון מן הכתוב כנכואת נתן בשמואל לבין לשון הכתוב בספרנו. שם: 'ולא-יסיפו בני-עולה לענותו כאשר בראשונה' (ש"ב ז י); וכאן: 'ולא-יסיפו בני-עולה לבלחו כאשר בראשונה' (דה"א יז ט). ועל שינוי זה דרשו חז"ל (ברכות ז ע"ב): רב הונא... בתחלה לענותו, ולבסוף לכלותו¹⁷; ופירש שם רש"י: בתחלה, כשנבנה הבית נבנה על מנת שלא לענות עור אויבים לישראל. ולבסוף, כשחטאו נגזר עליהם עינוי, וחפלתם מגינה עליהם מן הכיליון.

(306) י confesses that he does not know what this means.

This confession is perhaps not for want of sources, for a number of sources exist that explain this. פסיקתא רבתי below connects it to the previous chapter's reference to שמואל ב' (In footnote #323 below there is a treatment of the differences between reports at the end of אוריה החתי and their parallel references in דברי הימים.) With respect to the list of דוד's generals which in ספר שמואל ends with אוריה החתי, the parallel section in

21:כרמז lists 17 additional generals, (after דברי הימים א' (פסוק מ'). The פסיקתא maintains that when our text reached אוריה, the anger of Hashem waxed against דוד.

Perhaps רש"י rejected this interpretation because it may explain why דוד ought to be punished, but doesn't explain why בני ישראל ought to be punished. The מדרש intimates that בני ישראל should have objected to דוד's actions with שבע, and therefore ought to be punished for not doing so, but it appears that בני ישראל did not know all the details of the story.

According to מדרש שמואל פרק ל' below, בני ישראל were punished for not demanding the construction of the בית המקדש. Although דוד had already been told his son would build the בית המקדש, בני ישראל are nonetheless punished for their slothfulness in the matter. מדרש תהלים to this chapter, פסוק י"ז says precisely this, and it is echoed by רד"ק on the פסוק.

רד"ק here adds that this was to atone for hidden sins among the people. אברבנאל adds that this was punishment for בני ישראל following the rebellion of אבשלום and שבע. בן בכרי.

למלך שהיה יושב וקורא בריפתא כל גיבוריו היה קורא סלוני וסלוני היה קורא והולך כיון שהגיע (מיד) [עד] סלוני אמרו לו מת מיד השליך הריפתא והעלה חמה מיד. כך הקדוש ברוך הוא היה קורא ומונה גיבוריו (כלל) [כיון] שהזכיר אוריה החיתי מיד ו י ו ס פ א פ ה' (מה)

שמואל

מדע מומר יז תהלים

236

(307) ויוסף implies a continuation. Up to now דוד had been fleeing from human enemies. Now דוד, in two successive stories has to contend with natural disasters, famine and pestilence. This is the reason for ויוסף, for it comes on the heels of 3 years of famine.

(308) See the source below from ברכות סב: to explain why דוד is being provoked to do this.. In the parallel passage in דברי הימים, it is the שטן who provokes דוד. The שטן in this instance appears to be synonymous with the יצר הרע (Cf. (הוא שטן הוא יצר הרע - בבא בתרא טז.)). דוד was provoked by גאוה to see how many subjects he has.

BERAKOTH

62b

אם ה' הסיתך בי ירח
מנחה אמר רבי אלעזר אמר ליה הקב"ה לדוד מסית קרית לי הרי אני מכשילך בדבר שאפי' תיטות
של בית רבן יודעים אותו דכתיב °כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו
וגו' מיד °ויעמוד שטן על ישראל וכתיב °ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל וכיון דמנינתו
לא שקל מינייתו כופר דכתיב °ויתן ה' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד מאי עת מועד אמר
שמואל סבא חתניה דרבי תנינא משמיה דרבי תנינא משעת שחיטת התמיד עד שעת זריקתו רבי
יותן אמר עד חצות ממש :

*If it be the Lord that hath stirred thee up against me, let Him accept an offering.*¹² R. Eleazar said: Said the Holy One blessed be He, to David: Thou callest me a 'stirrer-up'. Behold, I will make thee stumble over a thing which even school-children know, namely, that which is written, *When thou takest the sum of the children of Israel according to their number, then shall they give every man a ransom*

*for his soul unto the Lord . . . [that there be no plague among them] etc.*¹ Forthwith, *Satan stood up against Israel;*² and it is further written, *He stirred up David against them saying, Go, number Israel.*³ And when he did number them, he took no ransom from them and it is written, *So the Lord sent a pestilence upon Israel from the morning even to the time appointed.*⁴ What is meant by 'the time appointed'? Samuel the elder, the son-in-law of R. Hanina, answered in the name of R. Hanina: From the time of slaughtering the continual offering until the time of sprinkling the blood. R. Johanan said: Right up precisely to midday.

(309) See the Halakhic treatment of this below, from חז"ל to the פוסקים.

דאמר רבי יצחק: "אמר למנות את ישראל"
אפילו לדבר מצוה, דכתיב: ויפקדם בבוקר
מתקין לה רב אשיזכאי דהא, בוקר לישנא
דמבוק הוא! ודילכא שמא דמתא הוא,
דכתיב: וימנאו * אחזני בוקר! אלא מהכא
וישמע שאל את העם ויפקדם במלואים: אמר:
רבי אלעזר: וכל המונה את ישראל עובר בלאו.
שנאמר: והיה מספר בני ישראל כחל הים
אשר לא יסד.

בבוקר ויהיו בני ישראל אל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים
אלף:

וישמע שאל את העם ויפקדם במלואים
ה מאתים אלף וגלי ועשרת אלפים את-איש יהודה:

והיה מספר
בני ישראל כחל הים אשר לא יסד ולא יספר והיה
במקום אשר יאמר להם לא-עמי אתם יאמר להם בני
אל-חי:

ויצא אתו החוצה ויאמר הבט
נא השמימה וספר הכוכבים אם-תוכל לספר אתם ויאמר
לו פה יהיה זרעך:
ואתה אמרת היטב איטיב עמך רשמתי
את-זרעך כחל הים אשר לא יספר מדב:

עובר בלאו שנאמר וספר מספר ט'. ויש לדקדק אמאי לא תימין כהה"ל מקרא דכדלמנימא דכתיב
תמסי אם זרעך כסול טס אמר לא יספר מחנ וי"ל דכסול קרא לאו תמוס חסורא כעו ט אלא
דקאמר מלא יספר מחנ דכתיב תמסי חנני כ"ל פילאס כסופר למתנחם אכל כהא קרא דכתיב לא
תמסי חנני דמנחם דאיקונא קאמר קלא יחד ולא יספר וס"ל:

דאמר רבי יצחק: "אמר למנות את ישראל"
אפילו לדבר מצוה, דכתיב: ויפקדם בבוקר
מתקין לה רב אשיזכאי דהא, בוקר לישנא
דמבוק הוא! ודילכא שמא דמתא הוא,
דכתיב: וימנאו * אחזני בוקר! אלא מהכא
וישמע שאל את העם ויפקדם במלואים: אמר:
רבי אלעזר: וכל המונה את ישראל עובר בלאו.
שנאמר: והיה מספר בני ישראל כחל הים
אשר לא יסד.

(310) See **ספר במדבר** at the beginning of **רמב"ן** regarding **יואב**'s role in this story.

במדבר א

: תפקדו אותם. ענין פקידה זכרון והשגחה על דבר³⁹, כלשון ו'ה' פקד את שרה כאשר אמר⁴⁰, והוא פתרונו בכל מקום, לא ימלט מהן איש⁴¹, על דעתי⁴², וגם פקדון מפני ששמירתו והשגחתו עליו, וכאשר צוה למנות את ישראל יאמר⁴³ תפקדו אותם. לרמוז שלא יספרם רק שיתנו כופר נפשם מחצית השקל ובהם ישגיח וידע⁴⁴ מספר העם, ואמר ברוד מספר מפקד העם⁴⁵, כי ידע מספרם בפקידת הכופר, כי רחוק הוא אצלי⁴⁶ שלא יזהר דוד במה שאמר הכתוב ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם⁴⁷, ואם אולי טעה דוד למה לא עשה יואב שקלים והיה דבר המלך⁴⁸ נתעב אצלו, והוא אמר לו למה יבקש זאת אדני למה יהיה לאשמה לישראל⁴⁹, ולמה לא ימנעם בשקלים שלא יחטא, אבל כפי דעתי היה הקצף עליו בעבור שמנאם שלא לצורך⁵⁰, כי לא היה יוצא למלחמה ולא ערשה בהם דבר בעת ההיא רק לשמח לבו שמלך על עם רב, והוא מאמר יואב ויוסף ה' אלהיך אל העם כהם וכהם מאה פעמים ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה⁵¹. וראיתי במדבר סיני רבה⁵², ר' אליעזר בשם ר' יוסי בן זמרא אמר כל זמן שנמנו ישראל לצורך לא חסרו, שלא לצורך חסרו, איזה זמן נמנו לצורך בימי משה ובדגלים⁵³ ובחלוק הארץ, שלא לצורך בימי דוד. ויתכן עוד שנפרש ונאמר כי דוד צוה למנות כל איש ישראל, רצונו לומר מבין שלש עשרה שנה ומעלה שהוא איש, כי לא נזכר במנינו מבין עשרים שנה ומעלה⁵⁴, אבל אמר לנו ספרו את ישראל ואדעה את מספרם⁵⁵, וזה היה ענינו, כי הכתוב לא הרשה למנות רק מבין עשרים שנה ומעלה בשקלים, ומפני שזה איננו מפורש בכתוב טעה בו, כי חשב במה שאמר ולא יהיה בהם נגף, שהוא בשקלים * שהם כופר להם, אבל יואב נתן לבו וחשש לדבר, והכתוב מעורר לבי בזה במה שאמר ולא נשא דוד מספרם למבין עשרים שנה ולמטה כי אמר ה' להרבות את ישראל ככוכבי השמים יואב בן צרויה החל למנות ולא כלה ויהי בזאת קצף על ישראל⁵⁶, היה נראה שמנין יואב היה למטה מבין עשרים, והוא היה הקצף שאין ה' חפץ שיהיו כל ישראל בגדר מנין שהוא ירבה ככוכבי השמים כאשר אמר אם תוכל לספור אותם⁵⁷, והכתוב שאמר במנין ההוא ויהיו⁵⁸ כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש שולף חרב אין ענינו שהיו כולם * יוצא צבא בישראל, אבל פתרונו שהיו בריאים וחזקים למלחמה⁵⁹, הגיד כי לא מנה החולים והחלשים והזקנים מפני שהיה דבר המלך נתעב אצלו, וזה ענין הגון מאד. ועל דעת מדרש אגדה * שהיה שם מנין ממש⁶⁰, טעו כלם, ולפיכך אמר לך מנה את ישראל⁶¹, וכתוב אחרי כן ספר את העם⁶², כי בתורה לא נזכרה בהם ספירה כלל, כי טעם במספר שמות * יגידו כל אחד שמותם בפקד איתם בכופר :

39 וכן ברר"ק כ' השרשים, שרש פקד, ועי' יתרו (כ, ה), וירא (כא, א). 40 בראשית כא, א. 41 ע"פ 42 ע"פ כ"ו ובס"ש : אפר. כ"ו, וזה נכון, כי כן כתב בפר' וירא (כא, א) ד"ה ו'ה' פקד, ובס"ש : דעתו. 43 ע"פ כ"ו וסור, ובס"ש : ויזכור. 44 שמואל"ב כד, ט. 45 עיין עוד ריש פרשת כי תשא. 46 שמות ל, יב. 47 ע"פ רברי הימין כא, ג. 48 שם ג. 49 שמואל"ב כד, ג. 50 ב, יז. 51 שם : בדגלים. 52 ע"פ כ"ו, ובס"ש : מבין עשרים שנה ומעלה, בשקלים, ותיבה אחרונה זו אינה אלא סעות הסעות שיש להרכבה לו שהשורה שאחר זו שבה תיבת "בשקלים" כסוכה למבין עשרים שנה ומעלה. 53 רברי הימין כא, ב. 54 שם כז, כניכר. 55 בראשית טו, ה. 56 דברי הימין כא, ה. 57 בסור : בקומה (ובס"י כלענינו). 58 ולא לשקלים. 59 שמואל"ב כד, א. לשון מנין ממש.

המאמרים מאמר נח). במנין השני, אע"פ שיש לדרוש אותו גם לגנאי, לא ימלט מהן איש, ופירוש שהשגיח במנינים שלא ימלטו מהם איש (סור). שמנאם שלא לצורך, וכן דעת הרד"ק בפירושו לשמואל"ב שם, וז"ל : ואע"פ שיקח מהם כסף או שום דבר כיון שימנה אותם שלא לצורך, וע"ש כל הענין, שהוא בשקלים, ז"ל היה חושב שאיסור למנות אותם בעצמם הוא

רק כשנמנים מבין עשרים שנה ומעלה, שאו השקלים שנותנים כופר להם, ובהם ישגיח וידע מספר העם, אבל כשנמנים מבין שלש עשרה שנה ומעלה אין איסור למנות אותם, כי אין נותנין כופר נפשם בכנין זה, שהיו כולם, ע"פ כ"ו, ובס"ש ליתא תיבת : כולם, ועי' מדרש אגדה, ברכות סב, ב : וכיון דמננא (דוד) לא שקל מיניהו כופר, — עיין שם שמשמע שטעה

- (311) Remember again how דוד differentiates himself in his תשובה, from שאול. דוד immediately confesses, as opposed to שאול who denies guilt even when confronted. See 'א footnote #98. מלכים א' טו:ה implies that this was not a sin at all on דוד's part. Perhaps it is not counted as a sin although דוד said "חטאתי", because something good came out of it, namely בנין בית המקדש.
- (312) בני ישראל, who earlier blamed this punishment on אברבנאל rebellions, connects the three choices to three times in דוד's reign when בני ישראל followed someone else, namely (1) שבע בן בכרי (2) אבשלום (3) איש בשת (1). According to יז:ד מדרש תהלים, גז was hinting at the choice of pestilence, based on a reading of the end of פסוק י"ג.

[ד] [דבר אחר מלפניך משפטי יצא]. אמר ר' יהודה מדו מלפניך משפטי יצא, בשעה שסנה דוד את ישראל היה כעס לפני הקב"ה, (סו) [ואמר לו אני אסרתי אשר לא יסד ולא יספר (כסג נ א), ואתה השלכת עזיהם מנין], (סז) ושלח אליו נד התוהו, ואמר שלש (אני) [אנכי] נטל עליך (ג"כ נ י), ולמה שלש, אלא כשם שגורת על שאול אדונך שלש גזירות, כך אני נטל עליך שלש, שנאמר במסמאה בשלחה תריבנה (ישיב נ ח), (יו) סאה סאה, ומה הן שלש גזירות, כי אם ה' ינפנו, או יוסו יבא וסת, או במלחמה ירד ונספה (ג"כ ס י), כיון שאמר לו כן, אמר לו מה אשיב שולחי דבר (ג"כ נ י), היה דוד עומד וסוער, ולא היה יודע מה להשיב, אמר ליה דוד אם אומר רעב יהו כל ישראל אומרים, עשיר היה דוד, ואצרותיו מלאים דגן, מה איכפת ליה, (יח) [ואם אומר מלחמה, יהו כל ישראל אומרים, גבור היה דוד ואנשיו גבורים, מה איכפת ליה], אלא הריני גורר דבר ששנה בעניים ובעשירים, כנכורים ובחלשים, בגדולים ובקטנים, ואף נד התוהו רמז לו רמז שיברור לו הדבר, שנאמר עתה דע וראה מה אשיב (יט) שולחי דבר (ס ס), אמר לו אסור דבר, מה כתיב ויאמר דוד אל נד צר לי מאד נפלה נא ביד ה' כי רבים דחמיו וביד אדם אל אפולה (ס ס יד),

(313) According to ר' יוסף קרא and רד"ק, דוד acknowledged that three months of flight from his enemies is the least of the punishments. דוד had fled from his enemies already and now preferred to place himself in Hashem's way. דוד considered that the years of famine was also to be rejected for the same reason as flight from enemies. Even though it appears that famine comes from Hashem as pestilence does, famine can be averted by strength and might. Therefore, if דוד chose one of those, the people could argue that he chose a punishment he could avoid by strength and wealth. Choosing pestilence would put all of בני ישראל including the king, on equal footing, and also equally, in the hands of Hashem. This is formulated in רש"י's commentary.

(314) Perhaps incredulous over the death of so many, חז"ל say that ברכות סב: alone died, בני צרויה.

וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמְּשַׁחֵת בָּעַם רַב אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר לִיה הַקִּבָּה
לַמַּלְאָךְ מוֹל לִי רַב שְׂבָתָם שֵׁשׁ בּוֹ לִפְרַע מָהֵם כְּמָה חֲזוּתָהּ בְּאֶתָּה שְׁעָה מֵת אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה
שֶׁשְׁקוֹל כְּרוּבָה שֶׁל מִנְהַדְרִין: ⁶

And He said to the Angel that destroyed the people, It is enough [rab]. R. Eleazar said: The Holy One, blessed be He, said to the Angel: Take a great man [rab] among them, through whose death many sins can be expiated for them.⁶ At that time there died Abishai son of Zeruiah, who was [singly] equal in worth to the greater part of the Sanhedrin.

(315) See the citation of מדרש תהלים above in footnote #306.

(316) This instruction is what led certain commentaries to say that the pestilence came as a result of בני ישראל's apathy regarding בנין בית המקדש.

(317) This was at a time when individuals could offer their own זבחים קטז. See כהנים even if not קרבנות.

עד *שלא הוקם המשכן היו
הבמות מותרות ועבודה בכבודות ומשחוקם
המשכן נאסרו הבמות ועבודה בבהנים קדשי
קדשים נאכלין לפני מן הקלעים וקדשים קלים
בכל מחנה ישראל באו לגלגל הותרו הבמות
קדשי קדשים נאכלין לפני מן הקלעים
וקדשים קלים בכל מקום *באו לשילה נאסרו
הבמות *ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים
בלבד מלממן (י) והוריעות מלמעלן והיא
היתה מנחה קדשי קדשים נאכלין לפני מן
הקלעים וקדשים קלים ומעשר שני בכל
הרואה *באו לטוב וגבעון הותרו הבמות קדשי
קדשים נאכלין לפני מן הקלעים קדשים קלים
(י) *בכל ערי ישראל *באו לירושלים נאסרו
הבמות ולא היה להן (י) *הותר והיא היתה
נחלה

BEFORE THE TABERNACLE WAS SET UP BAMOTH WERE PERMITTED AND THE SERVICE WAS PERFORMED BY THE FIRST-BORN; AFTER THE TABERNACLE WAS SET UP BAMOTH WERE FORBIDDEN AND THE SERVICE WAS PERFORMED BY PRIESTS. MOST SACRED SACRIFICES WERE [THEN] EATEN WITHIN THE CURTAINS, AND LESSER SACRIFICES [WERE EATEN] ANYWHERE IN THE CAMP OF THE ISRAELITES.⁴ WHEN THEY CAME TO GILGAL,⁵ BAMOTH WERE [AGAIN] PERMITTED: MOST SACRED SACRIFICES WERE EATEN WITHIN THE CURTAINS, AND LESSER SACRIFICES [WERE EATEN] ANYWHERE. WHEN THEY CAME TO SHILOH,⁶ BAMOTH WERE [AGAIN] FORBIDDEN. [THE TABERNACLE] THERE HAD NO ROOF, BUT [CONSISTED OF] A STONE EDIFICE CEILED WITH CURTAINS, AND THAT WAS THE 'REST' [ALLUDED TO IN SCRIPTURE];⁷ MOST HOLY SACRIFICES WERE EATEN [THERE] WITHIN THE CURTAINS, AND LESSER SACRIFICES AND SECOND TITHE⁸ [WERE EATEN] WHEREVER [SHILOH] COULD BE SEEN. WHEN THEY CAME TO NOB AND TO GIBEON,⁹ BAMOTH WERE [AGAIN] PERMITTED: MOST HOLY SACRIFICES WERE EATEN WITHIN THE CURTAINS, AND LESSER SACRIFICES [AND SECOND TITHE]¹ IN ALL THE CITIES OF ISRAEL. WHEN THEY CAME TO JERUSALEM, BAMOTH WERE FORBIDDEN AND WERE NEVER AGAIN PERMITTED.²

(318) רש"י admits at the beginning of the story, regarding the reason for Hashem's anger upon בני ישראל, "לא ידעתי על מה", certainly doesn't comment on every single point in תנ"ך. If he doesn't know the reason for something, he should prefer to leave the verse blank! See רש"י and "אם יעקב ועשו" בראשית כח:ה to שפתי חכמים.

רש"י

ש אוחז : (ד) את ברכת אברהם. שאמר לו ואעשך לגוי גדול והתברכו בורעך. יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך תממך ילא אותו הגוי ואותו הזרע המכורך : (ה) אם יעקב ועשו. איני יודע אמה למדנו : (ז) וישמע יעקב. מחובר לענין של מעלה וירא עשו כי בך יצחק וגו' וכי שלח אותו פדנה ארס וכי שמע יעקב אל אביו והלך פדנה ארס וכי רעות כנות כנען והלך גם הוא אל ישמעאל : (ט) אחות נביות. משמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה לעשו קודם נשואיה והשיאה נביות אחיה ולמדנו שהי' יעקב בלוחו הפרק בן ס"ג שנים שהרי ישמעאל בן ע"ד שנים הי' כשנולד יעקב שי"ד שנה הי' גדול ישמעאל מיצחק ויצחק בן ס' שנה בלדת אותה הרי ע"ד ושנותיו היו קל"ו שנה וחלה הי' ולמדנו מכאן שנתן כבית עבר י"ד שנה ב' ואח"כ הלך

שפתי חכמים

בכלים המצוה : ש דאל"כ מה פניו זה השם לכהן : ח דאל"כ ויחן לך ברכת אברהם מנע"ל לא את ברכת אברהם דמשמע שנעלה ממנו ונחנה לזה ומה שלא סי' ברכת אברהם לירושם הארץ שזכה בה הוא יותר מכל שאר בניו משום דירושם הארץ ממהה היא ולא ברכת (הרא"ם) : א (קל"ט) יש מקשים מה כל להודיענו שאינו יודע אם לא יודע ישחוק וי"ל דרש"י ידע שיש לישב בנמה אנוכי כפירוש המפרשים ופ"ש אצל לא ידע איזה הוא אפתי לישב הפשיטות של מקרא. וע' בד"ל : ב וקשה דמ"ש דנקט הכא עבר ולפיל גבי לדרוש אם ס' נקט שם וגבי ויתרוולו נקט שם ועבר וי"ל דכיון שנקט סתם ויתרוולו לנמד ולהורות דכשהלכה אלל כתי מדרשות היה יעקב מפרנס לאלה ושם ועבר שתי מדרשות היו דכתיב ויעקב איש חס יושב אוהלים ופי' מסתמט על שיהיה נאמך. וגבי ותלך לדרוש את ה' הואיל והלכה אל אחד ודאי הלכס לשם דהוא היה אבי אביו של עבר והיה גדול ממנו. ומס שנקט הכא עבר לכך משום דשם כנר מת היה כמות ששם : חסלת פרשת תולדות

שני חיי ישמעאל וגו' נחל יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים

(319) רמב"ם compiled a list of 13 principles of faith for Jewish belief. The third of these principles states that Hashem does not assume a physical form. All such references to physical form in תנ"ך are simply to speak to the ears of man for our understanding. Attributing physical characteristics to Hashem is call anthropomorphism. Attributing emotional characteristics to Hashem is called anthropopathism (morph - body; pathos

- emotion). Anger is an emotion often attributed to Hashem. It too does not accurately describe Hashem's ways, but for our ears to help us understand the story. See ירמיהו ז:יט to רד"ק.

למלכת השמים. חסר אלה ופי' יבנו בעשה השמים כלומר
לכוכבים ויש מפרשים למלכת השמים לשון מלכות ר"ל לכוכב
גדול שבשמיים ללכוכבת שמיא : ויט' האותי. הם עושים להכעיסני וכי סגורים הם שהם מכעיסים אותי כי לא תחול בי מדת
כעס ולא מדה אחרת אינם מכעיסים אותי אלא עצמן כי עליהם יחול הכעס והזון אף : למען בשת פניהם. שיכושו במעשיהם
הרעים כי אני איני ראוי שאכעם במעשיהם אמילו תחול בי שום מדה מח שלא תחול כי לא יויקי לי מעשיהם הרעים ולא
יסיבו לי מעשיהם הטובים כמו שאמר אליהוא לאיוב אם חסאת מה תפעל בו ורבו משעיר מה תעשה לו או מה מידך יקח לאיש
בסוף רשעך ולכן אדם צדקתך ויבדל שאמר כעסוני בהבליהם הכעיסוני בפסיליהם דברת הורה כלשון בני אדם אבל הוא
יתברך אין בו מרת כעס ולא מחסור מידת המדות המצויות בבני האדם כמו הכעס וזולתו וכו' לכן אפי' וחמתי. כי הם עשו להכעיסני
והכעס יחול עליהם ואף וחמה ואכזר נתנת לרוב מרוצתה לבא עליהם בדבר העתך ובאמרו נתנת לשון נקבה וזכר גם כן אף
שהוא לשון זכר כי כן הוא דרך לשון הקודש להיות זכר המופעל עם השם הדבוק בו יהיה ראשון או אחרון כמו ותרנב מרים ואחרון
ותכתוב אחר בת אביחיל וברנכי הוטרדי ותאכל היא והוא נרי ביתי ואמתתי לוד תחשבתי : וכערה. אמר בערה ולא זכר
האש לפי שהחמה ענין חביבות וסנע האש אשר באדם כוליד הכעס והחמה :

(320) On most weekdays, the מנחה and שחרית Amidah is followed by פסוק. This פסוק demonstrates דוד's desperation and expresses our daily struggle with our own existential problems. The טור שלחן says that if someone doesn't cry when saying תחנון, he is hard-hearted. The reason for this, the טור explains is that we fulfill in its recitation, the rabbinic dictum that we consider every day to be our last and repent accordingly. While it is counter-productive to spend the entire day with such a worry, we do this for a moment while reciting תחנון when we say
- תהלים ו:ו "כי אין במות זכרך בשאול מי יודה לך"

(321) See Rabbinic Reflections, chapter 36 and footnote #306 above.

Chapter 36

Violation of the Law Against Vicarious Punishment

Torah

Dt. 24:16

A person shall be put to death only for his own crime.

Prophets

II Sam. 24:15:17

The Lord sent a pestilence upon Israel from morning until the set time and 70,000¹ people died, from Dan to Beersheba. When David saw the angel striking down the people, he said to the Lord, "I alone am guilty, I alone have done wrong; but these poor sheep, what have they done? Let your hand fall upon me and my father's house.

Description of Violation

The Torah prohibits vicarious punishment. We find, however, in II Sam. 24:15:17 that 70,000 people die as a consequence of David's sin. Thus vicarious punishment seems to be tolerated.

1 . According to Berakhot 62b, Avishai ben Zeruiah alone died. However, whether 70,000 died or if only one person died as a consequence of David's sin, it seems vicarious punishment is tolerated.

(63) Midrash Tannaim 17:4

כל אלו אלפי אנשי מלחמה
בית דוד לא נספו אלא על
גבול בנין בית המקדש.

All the thousands who died in war²
in the days of David, died because the
did not demand the building of the
Temple.

§ 69 explains that the 70,000 people did not die as a consequence
of David's sins, but because of their own negligence with regards
to the building of the Temple³. Thus the
violation is denied.

The following passage, does not specifically address this
issue but can, by analogy serve as a resolution.

(70) Midrash Tannaim Dt. 24:16

לא יומתו אבות על בנים (דב' כד:טז)
לפי שבוא אומר פקד עון אבות על
בנים (שם כד:טז) שומע אני אף מתו"בי
מיתת בית דין, י"ל לא יומתו אבות
על בנים.

Parents shall not be put to death for
children (Dt. 24:16) Since Scripture
states, "Visiting the guilt of fathers
upon their children" (Ex. 20:5) I might
have thought that such is the case eve

2. § 70 reads, "All the thousands who died in war. However,
based on the previous passage in the Midrash, the 70,000 people
who died in II sam. 24 are included.

3. See above, Chapter 6. Negligence in building the Temple is
not a capital offense. Perhaps this is given as the reason for
the death of the 70,000 because God commands David to buy the
land where the Temple would be built to end the pestilence. See
Radak II Sam. 24:1.

pertaining to those guilty of capital crimes⁴. Therefore Scripture states "Parents shall not be put to death for children."

Ex. 20 indicates that the human courts have no right to punish one person for the sins of another. However, the heavenly court does punish one for the sins of another, as Ex. 20:5 indicates. The 70,000 people who died as a consequence of David's sin were not put to death by the earthly court. Thus no vicarious punishment was imposed by a human court and the violation is explained away⁵.

4. That a child can be put to death by the courts for a capital crime committed by his father. This cannot be done. But God can visit the guilt of one party the other.

5. For a Rabbinic discussion on the different applications of Ex. 20:5 and Dt. 24:16, See Manasseh ben Israel's Conciliator, Vol. 1 #104 pp. 164-167.

- (322) דוד purchases the area of הר הבית here, in ירושלים. In addition, אברהם purchased the מערת המכפלה in קרית ארבע at and יעקב purchased the area of שכם as is reported at יהושע כד:לב.
- (323) According to חז"ל this is the same spot that נח, אדם and אברהם all offered קרבנות and where אברהם prepared to offer יצחק. Also, according to ב"ב, the world was created from that spot. Many ancient maps show ירושלים as the center of the world. This is rooted in Jewish tradition.

י"ב אבן (כ"ב) היתה (כ"ב) [מיסות הנביאים] הראשונים ושהייה היתה נקראת
נבחה מן הארץ ג' אצבעות שמתחלה היה (כ"ב) [עליה ארון] נתן משניטל הארון
מעליה היו (כ"ב) [מקטירין] קטורת שלפני ולפנים רבי יוסי אומר (כ"ב) ממנה
(כ"ב) [נשתת] העולם שנאמר (זכריה י) מציון מכלל יופי אלהים תופיע (ז"י) :

- (324) We have seen a number of examples of differences between דברי הימים and שמואל. In our story there are a number of glaring differences. One can work with our chapter and דברי הימים א' פרק כ"א. Three such examples are the number of people counted, the amount of money דוד paid יבואי ארונה

and the length of the famine of one of דוד's 3 choices.
Remember that most such solutions can be found in the
commentaries of מלבי"ם and רד"ק.

- (325) דוד's story ends in ספר שמואל with a preparation for the building of the בית המקדש. His life continues in ספר מלכים as a very old man who appears to be oblivious to the workings of his kingdom. One more rebellion is in store, that of אדניהו. דוד's trusted servants, יואב and אביתר support אדניהו. אדניהו has to quell the rebellion before it is too late. This is the picture one gets of דוד in נביאים. In כתובים however, starting with דברי הימים, דוד is fully in charge of the transition of his kingdom and with great majesty, prepares for the construction of the בית המקדש. מלכים א' and שמואל ב' give no hint to such heroics. Perhaps שמואל ב' wanted to end as it had read for the previous 13 chapters - as punishment for אוריה and בת שבע. דברי הימים, however tells a very different and positive story of דוד's end, of setting a firm foundation for the building of the בית המקדש!
!תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן - המקדש

